Issued on 31-1-61

Volume V

No. 4

17th March, 1960
(Thursday)
27th Phalguna 1881 S.E.

Andhra Pradesh Legislative Assembly Debates

OFFICIAL REPORT

Part II — Proceedings other than Questions and Answers

CONTENTS

		Pages
Business of the House	..	290
Panel of Chairmen	...	291
Papers laid on the Table of the House	..	291-292
Notifications issued under Section 11 (1) of the Madras Motor Vehicles Taxation Act, 1931		
Notification issued under Section 19 (1) of the Madras Motor Vehicles (Taxation of Passengers and Goods) Act, 1952		
Notification Amending Rule 19 of the Hyderabad Motor Vehicles Taxation Rules, 1955		
Business of the House		292
Budget for the year 1960-61—Voting of Demands for Grants		
Demand No XXVIII — Electricity—Rs 2,45,36,600		
Demand No XLV — Capital Outlay on Electricity Schemes—Rs. 5,64,13,800 —Passed	...	293-359
Demand No. XVII — Education—Rs 15,40,16,000 —Discussion not concluded	...	359-432

NOTE: * at the commencement of the speech denotes confirmation not received in time from the Member.

Printed by Ajanta Printers, Secunderabad
for the Director, Government Printing Press, Hyderabad-A. P.

THE
ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY
DEBATES

[*Part II – Proceedings other than Questions and Answers*]

OFFICIAL REPORT

Fifty-seventh day of the Ninth Session of the
Andhra Pradesh Legislative Assembly

ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY

Thursday, the 17th March, 1960

The House met at Half Past Eight of the Clock

[Mr. Speaker in the Chair]

QUESTIONS AND ANSWERS

(SEE PART I)

BUSINESS OF THE HOUSE

*శ్రీ ఎన్. శ్రీనివాసరావు (తాడేపల్లిగూడెం - రిజర్వుడ్): అధ్యక్షా, మా హక్కులకు సంబంధించిన విషయం తమకు మనవి చేస్తున్నానండి. తమరు ఉమ్మడి మద్రాసు ప్రభుత్వ కాలంలో నుండి కూడ శాసన సభ్యులుగా ఉంటూ, ఎంతో అనుభవము కలిగి ఉన్నారు. మంత్రులకు ఎం. ఎల్. ఏ. లకు మధ్య పెద్ద అగాధం లేదు. ఇవాళ శాసన సభ్యుడుగా ఉన్నవారు రేపు మంత్రులు కావచ్చును. అది తమకు తెలిసిన విషయమే. మంత్రిశేఖరులకు శాసన సభ్యులు ఇచ్చిన ఉత్తరాలకు, మెమోరాండాలకు సమాధానాలు రావటం లేదు. మంత్రిశేఖరులు తమ కివ్వబడిన ఉత్తరాలకు సమాధానాలు ఇవ్వటం జరగటంలేదు. నిన్న నేను చీఫ్ మినిష్టరుగారికి ఉత్తరం వ్రాశాను. ఇవాళ వారు సమాధానము పంపించారు. ఇది సత్సాంప్రదాయము. ఇలాంటి సత్సాంప్రదాయాన్ని ఇతర మంత్రులు కూడ అనుసరించి, గౌరవ సభ్యుల హక్కులను కాపాడతారని ఆశిస్తున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్: తప్పకుండా అలాంటి సత్సాంప్రదాయాన్ని అనుసరిస్తారు.

PANEL OF CHAIRMEN

Mr. Speaker : I have nominated the following to be the members on the Panel of Chairmen :

Smt. T. Lakshmikanthamma
Sri P. Narasinga Rao
Sri Putsala Satyanarayana
Sri P. Rajagopal Naidu

PAPERS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

Notifications issued under Section 11 (1) *of the Madras Motor Vehicles Taxation Act,* 1931

**The Minister for Education and Transport (Sri S. B. P. Pattabhirama Rao) :* Sir, I beg to lay on the Table under sub-section (2) of section 11 of the Madras Motor Vehicles Taxation Act, 1931 (Madras Act III of 1931) a copy of the Notification issued under section 11(1) of the said Act and published at page 564 of Part I of the Andhra Pradesh Gazette dated the 12th March, 1959.

Sir, I beg to lay on the Table under sub-section (2) of section 11 of the Madras Motor Vehicles Taxation Act, 1931 (Madras Act III of 1931) a copy of the notification issued under section 11 (1) of the said Act published at page 704 of Part I of the Andhra Pradesh Gazette dated the 2nd April, 1959.

Sir, I beg to lay on the Table under sub-section (2) of section 11 of the Madras Motor Vehicles Taxation Act, 1931 (Madras Act III of 1931) a copy of the notification issued under section 11 (1) of the said Act published at page 1559 of Part I of the Andhra Pradesh Gazette dated the 2nd July, 1959.

Mr. Speaker : Papers laid on the Table.

Notification issued under Section 19 (1) *of the Madras Motor Vehicles (Taxation of Passengers and Goods) Act,* 1952

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao : Sir, I beg to lay on the Table under sub-section (2) of section 19 of the Madras Motor Vehicles (Taxation of Passengers and Goods) Act 1952 (Madras Act XVI of 1952) a copy of the notification issued under section 19 (1) of the said Act published at page 2439 of Part I of the Andhra Pradesh Gazette dated the 1st October, 1959.

Mr. Speaker : Papers laid on the Table.

Notification Amending Rule 19 *of the Hyderabad Motor Vehicles Taxation Rules*, 1955

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao : Sir, I beg to lay on the Table under the proviso to sub-section (1) of Section 21 of the Hyderabad Motor Vehicles Taxation Act, 1955 (Hyderabad Act VI of 1955) a copy of the notification amending Rule 19 of the Hyderabad Motor Vehicles Taxation Rules, 1955, published in the Rules Supplement to Part I of the Andhra Pradesh Gazette dated the 17th December, 1959.

Mr. Speaker : Paper laid on the Table.

BUSINESS OF THE HOUSE

*శ్రీ పి. గోపాలురెడ్డి (తిరుత్తని - జనరల్) : అధ్యక్షా, పాయింట్ ఆఫ్ ఇన్ఫర్మేషన్ సర్. ఈ మోటారు వెహికిల్స్‌కు సంబంధించిన అమెండ్‌మెంట్స్ అనేకం వస్తున్నవి. 1956 లో సెంట్రల్ గవర్నమెంటు మోటార్ వెహికిల్స్ యాక్టు చేసింది. కాని ఇంతవరకు ఆంధ్ర ప్రాంతానికి సంబంధించినంతవరకు దానికి సంబంధించిన రూల్సు నోటిఫికేషన్ చేసి పబ్లిష్ చేయలేదు. దానికి సంబంధించిన రూల్సు ఎప్పుడు పబ్లిష్ చేస్తారో ప్రభుత్వం చెప్పాలని మీ ద్వారా కోరుతున్నాను. **Fresh rules** ఎప్పుడు నోటిఫికేషన్ చేస్తారు ?

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : ఆ విషయమును పరిశీలన చేస్తాము.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య (సత్తెనపల్లి) : 12-3-59 నాటి నోటిఫికేషను 17-3-60 న టేబుల్ మీద పెడుతున్నారు. సంవత్సరం పాటు డిలే కావలసిన అవసరం ఏమి వచ్చింది ? క్రిందటి సెషన్‌కు యీ సెషన్‌కు మధ్యన వచ్చిన నోటిఫికేషన్స్ (ఎప్పటి నోటిఫికేషన్స్ అప్పుడు) టేబుల్ మీద పెట్టించే పద్ధతి ఏర్పాటు చేస్తే బాగుంటుంది. ఆ నోటిఫికేషన్స్ అమలుజరిపి ఏడాది అయిన తర్వాత, ఇప్పుడు వాటిని ఇక్కడ టేబుల్ పై పెడితే ఎట్లా ?

మిస్టర్ స్పీకర్ : అవి అమలుజరుపక పూర్వమే వాటిని టేబుల్ మీద పెట్టాలి. అవి అమలుజరిపి ఏడాది అయిన తర్వాత ఇప్పుడు వాటిని టేబుల్ మీద పెట్టడం సరైనది కాదు.

శ్రీ యస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు ; అది కూడా మా డిపార్ట్‌మెంట్‌ను కనుక్కొని చెబుతాను.

BUDGET FOR THE YEAR 1960 61
VOTING OF DEMANDS FOR GRANTS

DEMAND No. XXVIII—Electricity-Rs. 2,45,36,600
DEMAND No. XLV—Capital Outlay on Electricity Schemes--Rs. 5,64,13,800

Sri S. Vemayya : Sir, I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(To urge on Government to issue a H. T. Transformer to the ryots of Pallipadu village, Nellore taluk to cultivate about 250 acres of land with its aid.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(రైతులకు వ్యవసాయమునకు సరిపోవునంత ఎలక్ట్రిసిటీ యివ్వని చోట్ల తక్కువ రేట్లతో యివ్వవలెనని, అదే ప్రదేశములలో [illegible] గాను.)

Mr. Speaker : Motions moved.

Sri P. Chokka Rao : Sir, I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(గ్రామీణ వ్యవసాయ అభివృద్ధిగాను యీ సంవత్సరం బడ్జెటులో ఎలెక్ట్రిసిటీకి తగినంత డబ్బు కేటాయించనందుకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(రామగుండం థర్మల్ పవర్ స్టేషన్ కరీంనగరం జిల్లాలో ఉండి కూడా ఆ జిల్లాకు ఎలక్ట్రిసిటీ యివ్వటంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపించనందులకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(కరీంనగరం జిల్లాలో [illegible] అయి ఉన్న గ్రామాలను విడచిపెట్టి తరువాత [illegible] గ్రామాలకు ప్రాముఖ్యత యిచ్చే ప్రభుత్వ విధానం గురించి.)

Mr. Speaker : Motions moved.

Sri Vavilala Gopalakrishnayya : Sir, I beg to move :

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(To electrify the villages of Madara, Bellamkonda, Kotanamalipuram and Lakkarajugaripadu of Sattenapalli taluka, Guntur district.)

Mr. Speaker : Motion moved.

Sri S. Vemayya : Sir, I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(1951-60 లో 1026 గ్రామములు [illegible] 1960-61 లో 35 [illegible] 1100 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అనుమతిని [illegible].)

Mr. Speaker : Motion moved.

Sri S. Kasi Reddy : Sir, I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో వ్యవసాయాభివృద్ధికి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా నిమిత్తం తగిన నిధులు కేటాయించనందుకు.)

Mr. Speaker : Motion moved.

DEMAND No. XLV—Capital Outlay on Electricity Schemes—Rs. 5,64,13,800

Sri G. Yallamanda Reddy : Sir, I beg to move :

To reduce the allotment of Rs. 5,64,13,800 for Capital Outlay on Electricity Schemes by Rs. 100

(విద్యుచ్ఛక్తిని రాష్ట్రములో వెనుకబడిన ప్రాంతంలో వ్యవసాయమునకు యిచ్చినప్పుడు ప్రస్తుతమున్న రేటు తగ్గించుటకు గాను.)

To reduce the allotment of Rs. 5,64,13,800 for Capital Outlay on Electricity Schemes by Rs. 100

(నెల్లూరు జిల్లా కనిగిరి తాలూకాకు మార్కండ్ నుంచి పొదిలి ద్వారా కనెక్షను యింతవరకు యివ్వనందుకు.)

Mr. Speaker : Motions moved.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఇవాళ్టికి పూర్తి అవుతుందా ఇది. మంత్రిగారికి గంటన్నర కావాలిగదా ?

పబ్లిక్ వర్క్స్ శాఖామంత్రి (శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు): [illegible] సరిపోతుంది.

మిస్టర్ స్పీకర్: 12–30 నుంచి 1–30 వరకు [illegible] సరిపోతుంది. ¼ గంట opposition party లో debate close చేసే వారికి యిస్తాము.

సభ్యులు (విద్యామంత్రి) ఇప్పుడు move చేయుదము. సాధ్యమైనంత [illegible] గంట లకు కలుద్దాము. ఇవాళ సభ్యులు ప్రారంభించేటప్పుడు [illegible] సాధ్యమైనంత మూడు గంటలనుండి పదిగంటలదాకా [illegible].

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao: Sir, if I am to do justice to the hon. Members, I have to hear them, get the statistics and reply to-morrow. That will be fair.

శ్రీ కె. ఎల్. నరసింహారావు (ఎల్లందు-జనరల్): [illegible] అనే సరికి రావాల్సి కోరం ఉండని పరిస్థితి వస్తున్నది. ఆ సంగతి అనుభవంవల్ల తెలుస్తున్నది. రేపుకూడ ఒకరోజు discussion ఉన్న సబ్జెక్టే ఉన్నది. రేపు వారి reply వచ్చినట్లయితే చాలా time అవుతుంది. అందు రెండురోజులు discussion ఉన్న subject వచ్చినప్పుడు ఆ రోజు దీనిని adjust చేస్తే బాగుం టుందేమో ఆలోచిస్తారా ?

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు: రేపు reply చెప్పడానికి అనుమ తించమని కోరుతున్నాను. Facts and figures మీద మాట్లాడాలి గాని ఊరికే ఏదో మాట్లాడేస్తే బాగుండదు. Budjet విషయం సంవత్సరానికి ఒకసారి వస్తుంది ఇటువంటి అవకాశం వారికైనా, మాకు అయినా. సభ్యులు రెండు వర్షాలనుంచి పెట్టించింది healthy practice ఇవాళ అంతా మాట్లాడడము next day reply యివ్వడం. అందులో ఇది education demand.

మిస్టర్ స్పీకర్: వారు యింకోటి చెపుతున్నారు.

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు: చెపుతున్నారు. నిజమే. అదిగాక ఆ సమయానికి ఎవరూ ఉండరు కూడ. నేను చెప్పినా నలుగురు వినాలికదా! ఇవాళ అంతా అయి ఆఖరకు reply ఇవ్వమనడం న్యాయం కాదు. రేపు time ఇస్తే నేను వివరంగా అన్నీ చెపుతాను. Education demand కు ¼ of the revenue expenditure ఉన్నది. 15¼ crores expenditure ఉన్నప్పుడు దాని వివరాలన్నీ జాగ్రత్తగా చెప్పడంలో అర్థం ఉన్నది గాని...

Mr. Speaker: How long will you take tomorrow?

Sri S. B. P. Pattabhirama Rao: I will take one hour, Sir.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఇవ్వాళ కొంచెం మొదలు పెడతారా ?

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామారావు : అలాచేస్తే నాకు తృప్తి ఉండదు, వారికి తృప్తి ఉండదు. Question hour అవడంతోనే మొదలు పెడతాను.

Mr. Speaker : All right. I agree.

*శ్రీ వి. విశ్వేశ్వరరావు (మైలవరం) : అధ్యక్షా, Electricity కి సంబంధించిన సమగ్రమైన పట్టిక శాఖామాత్యులు ఒక statement యిచ్చారు. విద్యుచ్ఛక్తి అభివృద్ధి దృష్ట్యా మన రాష్ట్రం ప్రాథమిక దశలో ఉన్నదని మొదటి నెలలో ప్రారంభించి, చివరి నెలతో చాలా సంతృప్తికరంగా జరిగింది అని, చాలా తృప్తికరంగా ఉన్నవని వారు చెప్పారు. మన రాష్ట్రంలో జరిగినటువంటి ఇతర కార్యక్రమాలకంటె Electricity కార్యక్రమాలు చాలా తృప్తికరంగా ఉన్నవని అన్నారో లేక ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చినప్పుడు మన రాష్ట్రములో జరిగిన కార్యక్రమాలు తృప్తికరంగా ఉన్నవని అన్నారో, ఈ సంవత్సరం జరిగిన కార్యక్రమాలు చాలా తృప్తికరంగా వున్నవని అన్నారో నాకు అర్థం కావడంలేదు. Alphabetical order లో మన రాష్ట్రం మొట్టమొదట ఉన్నప్పటికీ electricity విషయంలో చాల వెనుకబడి వున్నదని చెప్పవలసి ఉన్నది. నేను కొన్ని figures తేవడానికి ప్రయత్నం చేశాను. ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చి చూసినప్పుడు మన రాష్ట్రం చాల వెనకబడి ఉన్నది. కారణాలు ఏమిటో, ఎక్కడ లోటు ఉన్నదో పరిశీలించకపోతే మన రాష్ట్రము ముందుకు పోవడానికి అవకాశము లేదనికూడ నేను ఈసందర్భములో చెప్తున్నాను. నిన్న కూడా మంత్రిగారు చెప్పారు. పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందాలన్నా, మనదేశానికి సంపద పెరగాలన్నా, ఆర్థికాభివృద్ధి పెరగాలన్నా electricity ప్రధానము అని చెప్పారు. ఇది లేకపోతే అసలు అభివృద్ధి చెందవు అనేది అందరికీ తెలిసిన విషయమే. నిన్న పారిశ్రామిక మంత్రిగారు మాట్లాడుతూ "మన రాష్ట్రంలో పరిశ్రమలు తగినన్ని లేవని నేను ఒకప్పుడు సత్యాగ్రహం చేయాలని అనుకున్నానని" చెప్పారు. Electricity లో కూడా యితర రాష్ట్రాలతో పోల్చి చూసినప్పుడు చాలా వెనకబడి ఉన్నదని చెప్పాల్సిన అవసరం ఏర్పడుతోంది. మన రాష్ట్రములో మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక అయిపోయిన తరువాత రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికా కాలములో తలకు ఏడు యూనిట్లు మాత్రమే ఉపయోగిస్తున్నామని చెప్పారు. మొత్తం భారతదేశంతో పోల్చి చూసినప్పుడు మనరాష్ట్ర పరిస్థితి చాల ఆశ్చర్యంగా కనబడుతున్నది. భారతదేశంలో 1950వ సంవత్సరములో సగటున మనిషికి 14 యూనిట్లు ఉన్నది. మన రాష్ట్రములో ఏడు యూనిట్లు ఉన్నది. 58 వచ్చేటప్పటికి భారత దేశములో సగటున

11 [illegible] నుంచి [illegible] కిలోవాట్లు [illegible] మద్రాసు [illegible] 1960 [illegible] 50 [illegible] రాష్ట్రములో మంత్రిగారు [illegible] report [illegible] పెరుగుతుందని చెప్పారు. [illegible] పరిస్థితి ఎర్పడింది? [illegible] వస్తున్నది? దీనిని చూస్తూ ఉంటె [illegible] ఏమిటో అర్థంకాకుండా ఉన్నది. [illegible] పెంచుతున్నామని చెప్పుతూ [illegible] అంటే చాల ఆశ్చర్యం వేస్తున్నది. [illegible] కలుగుతున్నది. మద్రాసు రాష్ట్రంతో [illegible] మంత్రిగారి దృష్టికి తీసుకొని రావలచుకున్నాను. [illegible] current [illegible] చర్చ జరుగుతున్నది. మన రాష్ట్రంలో [illegible] కిలోవాట్ల electricity ఉత్పత్తి అవుతున్నదని మంత్రిగారు [illegible] చెప్పారు. ఒకచోట లక్షా 72 వేలు అని, యింకొకచోట లక్ష 82 వేలు అని ఉన్నది. దని క్రింద ఎంత ఉత్పత్తి అవుతోంటో కూడ లెక్కలు యిచ్చారు. [illegible] యింత, పాంపి యింత, తుంగభద్ర యింత అని చెప్పారు. ప్రతిదానిలో కూడ మైసూర్ గవర్నమెంటుకు కొంత share పోతున్నది. [illegible] లో ఒరిస్సా గవర్నమెంటుకు కొంత share పోతున్నది. ఈ shares అన్నీ పోయినతరువాత మనకు వచ్చే విద్యుచ్ఛక్తి లక్షా 72 వేల కిలోవాట్లో, లక్షా 82 వేల కిలోవాట్లో మంత్రిగారు చెప్పవలసిఉన్నది. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక అయిపోయినప్పటికీ 1961 సంవత్సరం చివరకు కూడ ఈవిధంగానే మనం ఉంటాము. మద్రాసు రాష్ట్రంలో 5 సంవత్సరాల క్రితం 2 లక్షల 66 వేల కిలోవాట్లు ఉంటె ఈనాటికి 5 లక్షల 71 వేల కిలోవాట్లకు పెరిగామని వాళ్ళు చాల ధైర్యంగా చెప్పు కుంటున్నారు. మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక పూర్తిఅయి, రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక ప్రారంభించేనాటికి 2 లక్షల 66 వేల కిలోవాట్లు ఉన్నది Second Five Year Plan పూర్తి అయ్యేటప్పటికి 5 లక్షల 71 వేల కిలోవాట్లకు పెరుగుతామని వారు చెప్పుతున్నారు. మనము రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక పూర్తిఅయ్యే నాటికి లక్షా 82 వేల నుంచి ఎవాళా పెరిగితే 2.41 లక్షల కిలో వాట్లకు పెరుగుతామేమో గాని అంతకన్న ఎక్కువ పెరగలేమని పంచేవాం [illegible] ఉన్నది. దీనిని బట్టి మద్రాసు రాష్ట్రం కన్నా వెనకబడిఉన్నాము. [illegible] ఈ పరిస్థితులు ఏర్పడుతున్నాయో మంత్రిగారు ఆలోచించవలసిన [illegible] table మీద పెట్టిన పుస్తకంలో 24 కోట్ల 66 లక్షలు [illegible] 8 కోట్ల [illegible] మొత్తం 82 కోట్ల 86

లక్షల రూపాయలు ఖర్చు పెట్టినా 3" Plan provision కూడ చూపించామని మంత్రిగారు చెప్పారు.

గతసంవత్సరము ఖర్చు పెట్టిన దాని అంకెలు యిచ్చారు. ఈ సంవత్సరము ఖర్చు పెట్టబోయే దాని అంకెలు కూడా యిచ్చారు. ఈ సందర్భంగా మన రాష్ట్రం యొక్క పరిస్థితిని, మద్రాసు రాష్ట్రము యొక్క పరిస్థితిని పోల్చినట్లైతే ఎంతో ఆశ్చర్యము కలుగుతున్నది. ద్వితీయ పంచవర్ష ప్రణాళికలో 43 కోట్ల 85 లక్షల రూపాయలను వారు ప్లాను ప్రొవిజన్‌లో పెట్టుకున్నారు. రెండవ ప్రణాళిక ముగిసే నాటికి 47 కోట్ల రూపాయలు మొత్తం ఖర్చు పెడతామని అన్నారు. 47 కోట్లకు 43 కోట్లకు వున్న వ్యత్యాసాన్ని గమనించవచ్చు. దానినిబట్టి ప్లాను ప్రొవిజన్ కంటె 3 కోట్ల రూపాయలు వారు అదనంగా ఖర్చు పెట్టగలిగారన్నమాట. దానిలో వారు తమయొక్క విద్యుచ్ఛక్తిని పెంచుకొనగలిగారు. 5 లక్షల కిలోవాట్లను వారు పెంచుకొనగలిగారు. ఏ విధముగా మద్రాసు రాష్ట్రము అభివృద్ధి చెందింది, ఎందుకు ఆంధ్ర రాష్ట్రము వెనుకబడి పోయింది? మనకు తగిన వసతులు లేవా; మనకు తగిన ప్రాజెక్ట్సు లేవా; యితర సదుపాయములు లేవా, ఎందువల్ల మనము విద్యుచ్ఛక్తిని వుత్పత్తి చేసుకొనలేక పోతున్నాం? ఈ విషయాన్ని ఆలోచించవలసిందిగా నేను కోరుతున్నాను. విద్యుచ్ఛక్తికి సంబంధించిన తమ స్కీములన్నీ అమలు జరిగినట్లు, అన్నీ పూర్తి అయిపోయినట్లు, ఒక అటామిక్ రియాక్టర్ కొరకు ప్రయత్నిస్తున్నట్లుగా మద్రాసు ఆర్థికమంత్రిగారు తమ బడ్జెటు ప్రసంగములో చెప్పారు. అయితే మన పరిస్థితులు యిందుకు పూర్తిగా విరుద్ధముగా నున్నవి. మనం వెనుకబడి వున్నాము. మనకువున్న స్కీములకు సంబంధించి సంపాదించవలసిన డబ్బు విషయములో కూడ మంత్రివర్గము వుపేక్ష వహిస్తున్నదని చెప్పక తప్పదు. ఎన్నో అవకాశాలున్నప్పటికి, ఎన్నో నదులు రాష్ట్రము నిండా ప్రవహిస్తున్నప్పటికి ఆనకట్టలు కట్టి వుపయోగించుకొనడానికి ప్రభుత్వము ఏ మాత్రం ప్రయత్నం చేయడంలేదని చెప్పక తప్పదు. దీనికి సంబంధించి మనకు కేంద్ర ప్రభుత్వంనుండి రావలసిన కోటాను తెచ్చుకొను విషయములో కూడ ఈ ప్రభుత్వము విఫలమైనదని చెప్పక తప్పదు. అయితే మన రాష్ట్రములో వెంటనే నిర్మించవలసిన విద్యుచ్ఛక్తి ప్రాజెక్టుల యొక్క ఆవశ్యకతను గమనించి ప్రభుత్వం యిప్పుడైనా అందుకు పూనుకొనవలసి యున్నది.

మన రాష్ట్రంలో ఈ నాడు ప్రతిగ్రామానికి విద్యుచ్ఛక్తి కావాలని కోరుతున్నారు. అధికోత్పత్తికి, వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు, విద్యుచ్ఛక్తి అవసరముంది. గ్రామీణ జీవితములో విద్యుచ్ఛక్తికి ఈ నాడు ప్రాముఖ్యత యివ్వవలయునని కోరడం జరుగుతున్నది. అయితే ఎన్ని గ్రామాలకు మనం Rural-

Electrification Scheme [illegible]

(*Deputy Speaker in the Chair*)

[illegible] 1868 గ్రామాలకు యిచ్చారని, [illegible] మనం [illegible] ఎన్ని గ్రామాలకు [illegible] అసలు గ్రామాలకు [illegible] మున్నది. అటువంటి గ్రామాలు [illegible] ప్రాంతములోని [illegible] పైననే జరుగుతున్నది. అదేవిధంగా కొన్ని [illegible] మునకు [illegible] అధికంగా వున్నవి. [illegible] వారంతా విద్యుచ్ఛక్తి కావాలని కోరుతున్నారు. కొన్ని ప్రాంతాలకు అసలు లేదు. కొన్ని ప్రాంతాలకు మీరు యిస్తే [illegible] చాలా తక్కువ సరఫరా చేస్తున్నారు. మంత్రిగారి statement లో 1[illegible] పంపుసెట్లు సరఫరా చేసినట్లు వున్నది. ఈ విషయాన్ని మద్రాసు రాష్ట్రంతో పోల్చిచూస్తే చాలా విచిత్రముగా కనబడుతుంది. మద్రాసు రాష్ట్రంలో 18 వేల గ్రామాలుంటే, 10 వేల 1[illegible] గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి యిచ్చినట్లు ఆర్థిక మంత్రిగారు తమ రిపోర్టులో తెలియజేశారు. అంటే నూటికి 60% [illegible] ఎక్కువ యిచ్చారన్నమాట. మన రాష్ట్రంలో 6% అయితే అక్కడ 60% వున్నది. అలా 75 వేల పంపుసెట్లు అక్కడవారు సరఫరా చేశారు. ఈ వివరాలు మేము ఆర్థికమంత్రి సుబ్రహ్మణ్యంగారి బడ్జెటు వుపన్యాసములో నుండి తీసుకున్నాము.

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు : గౌరవ సభ్యుల వుపన్యాసానికి అడ్డు [illegible] యిష్టంలేదు. అయితే వారు మద్రాసు రాష్ట్రానికి, మన రాష్ట్రి[illegible] సాధించారు. యిక్కడెంత సాధించారనే

comparative study [illegible]. [illegible] ప్రయోజనం [illegible] ఆంధ్రరాష్ట్రము [illegible] ఏమిటి, [illegible] ఏమిటి, అనే విషయానికి [illegible] అనుకుంటున్నాను. అందువలన [illegible] పిలుస్తుంటుంది [illegible] [illegible]

శ్రీ పి. వెంకటేశ్వరరావు: అధ్యక్షా, [illegible] Plan provision అంటూ [illegible] తగినపని చేయలేదనే విషయాన్ని మంత్రివర్గం యొక్క దృష్టికి తీసుకురావడానికి యీ comparative study చేయవలసి వచ్చిందిగాని, యింకొకటి కాదని మనవి చేస్తున్నాను. లెక్కలు వున్నవి, స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత [illegible] భారతదేశం ఏ రీతిలో అభివృద్ధి చెందుతున్నది కూడా గమనించవచ్చును. మనం ఏ విధంగా అభివృద్ధి చెందుతున్నామనే విషయాన్ని [illegible] తెలుసుకోవడానికి [illegible] మంత్రిగారి దృష్టికి తీసుకువచ్చాను.

[illegible] పంచవర్ష ప్రణాళికలో కేటాయించిన [illegible] కూడా ఖర్చు పెట్టలేకపోయినా, [illegible] ప్రయత్నం చేసినట్లుకూడా లేదు. నాలుగు సంవత్సరాలలో [illegible] ఖర్చు పెట్టింది [illegible] యిచ్చారు. అయిదవ సంవత్సరములో యింత ఖర్చు పెడతాం అని చెబుతున్నారు. ఈ లెక్కలను చూస్తే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. మొదటి నాలుగు సంవత్సరాలలో ఖర్చు పెట్టింది, కేటాయించిన మొత్తంలో నుండి తీసివేసి మిగిలిన దానిని అయిదవ సంవత్సరములో ఖర్చు పెడతామని చెబుతున్నట్లు అనిపిస్తున్నది. ఈ రాష్ట్రం అభివృద్ధి చెందడానికి గాను, ప్రాజెక్టులను నిర్మించుకోవడానికి, వున్న వనరులను సద్వినియోగపరచుకోవడానికి ఎందుకు ఎక్కువ మొత్తములను మనం ఖర్చు పెట్టుకోలేక పోతున్నామని మంత్రిగారిని అడుగుతున్నాను.

గతసంవత్సరం కూడ నేనీ విషయం తెచ్చినప్పుడు ప్రభుత్వం తరఫునుంచి "కేంద్రం మనకు డబ్బు ఇస్తూనే వున్నది, కాని ఇరిగేషను ప్రాజెక్టులపైన ఖర్చు చేయడంవల్ల, నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టుపై 40 కోట్ల రూపాయలు

ఖర్చు [illegible] [illegible] కేంద్ర [illegible] ప్రాజెక్టు [illegible] జాతీయ ప్రాజెక్టు [illegible] త్వరగా తీసుకొని [illegible] డబ్బు ఖర్చు [illegible] రాష్ట్రం [illegible] అన్యాయము [illegible] భావించి కేంద్ర ప్రభుత్వమే ఖర్చు [illegible] మన రాష్ట్రంలోని [illegible] అభివృద్ధి [illegible] ఇప్పటికి [illegible] ప్రభుత్వం [illegible] ఆశిస్తున్నాను. అటువంటి [illegible] తీసుకుపోగలమని నేను ప్రభుత్వానికి [illegible] ప్రణాళిక [illegible] ప్రభుత్వ [illegible] చెప్పాను. [illegible] ప్రణాళికలో 3000 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] చెబుతున్నారు ఎందువల్ల, [illegible] 1,100 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చారు. [illegible] 3 వేల గ్రామాలకు ఇస్తామని చెబుతున్నారు. దానికి కారణం మేమింకా డబ్బు లేదని చెబుతున్నారు. 'డబ్బు లేదు' అనే సమాధానం సరైనదేనా అనేది నా ప్రశ్న. [illegible] రాష్ట్రం అదనంగా 25 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసుకోగలిగింది మన రాష్ట్రం ఒక్క దమ్మిడీకూడ అదనంగా ఖర్చు చేసుకోలేకపోయింది. అయితే, మనకు స్తోమత లేదా; ఖర్చు చేయడానికి అవకాశాలు లేవా అనేది నా ప్రశ్న, డబ్బు ఎక్కడనుంచి తేవాలనే విషయం వస్తుంది. కేంద్ర ప్రభుత్వం బాధ్యత వహించవలసిన ప్రాజెక్టును కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికే వదలిపెడితే మన ప్రభుత్వం అంగీకరిస్తున్నదే కాని జాతీయ ప్రాజెక్టులను విడిచిపెట్టి రాష్ట్రంలోని ముఖ్యావసరమైన ప్రాజెక్టులను కట్టడానికి పూనుకోవడం లేదు. ఇది సరైనవిధానం కాదనేది నా మొదటి విమర్శ. మనరాష్ట్రంలో ఇంతవరకు విద్యుచ్ఛక్తిపైన ఖర్చు చేసినది చాల తక్కువ. అందువల్ల కేంద్రప్రభుత్వమును ఒత్తిడిచేసి ఎక్కువడబ్బు తీసుకురావాలని ప్రభుత్వదృష్టికి తెస్తున్నాను. Current కోసం ఎక్కువడబ్బు కేటాయిస్తున్నామని ప్రతి సంవత్సరం చెబుతూ ఉంటారు. ఈ కేటాయింపులు [illegible] వస్తూంటాయి. సంవత్సరాంతము

మూలంగా డిసెంబరు నెల ఆఖరు వారంలోనూ, జనవరి మొదటివారంలోనూ ఒక కోటి రూపాయలు **Electricity Department** కు ఇచ్చి ఖర్చు చేయండి అన్నారు. ఫిబ్రవరి ఆఖరివారం వచ్చేసరికి [illegible]0 లక్షల రూపాయలిచ్చి ఖర్చు చేయమంటున్నారు. ఇంతవరకు **plan provision** లో ఉన్నది ఖర్చుకాకుండ మిగిలి పోయింది కాబట్టి ఆ డబ్బులు పోకుండ విద్యుచ్ఛక్తిమీద ఖర్చు చేయాలన్నారు. మరి **equipment** ఉన్నదా, **material** ఉన్నదా; **stores** ఉన్నదా? **Material** లేదు ఎట్టి అక్కడ కూడ ఖర్చు కాకుండాపోయే పరిస్థితులున్నాయి. ఇటువంటి పరిస్థితులు ఎందుకు వస్తున్నాయి? **Stores** విషయంలో కాని, **material** విషయంలో కాని, **iron quota** విషయంలో కాని కేంద్రప్రభుత్వం సరియైన విధానాన్ని అవలంబించటం లేదనే చెప్పాలి. **Chief Engineers, Executive Engineers** అంతా కూడ అక్కడ పనులు విడిచిపెట్టి కాని ప్రత్యేకించి కేంద్ర ప్రభుత్వం చుట్టూను, ఇతర రాష్ట్రాలకు, ఢిల్లీల చుట్టూను, ఇంకా మున్నగు ఇంక పనుల చుట్టూను తిరగవలసిన అవసరం ఏర్పడుతోంది. ప్రత్యేకమైన ఏర్పాట్లు చేయడానికి ప్రభుత్వం ఎందుకు ప్రయత్నం చేయకూడదు? ఇంజనీరులను పంపిస్తే వారి **time** అంతా వృథా అయిపోతున్నది. స్కీములు తయారుచేయుట మున్నగు పనులన్నీ ఆగిపోతున్నాయి. సంవత్సరాంతంలో జనవరిలోనే, ఫిబ్రవరిలోనే 80 లక్షల రూపాయలిచ్చి ఖర్చు చేయమంటే ఇక్కడ **plans estimates** ఉండవు. సకాలంలో **sanction** కాలేదని **objections** కూడ వస్తాయి. **Public Accounts** మున్నగు కమిటీలలో విద్యుచ్ఛక్తి శాఖ అనేక విమర్శలకు గురి అవుతున్నది. ప్రభుత్వం ఖర్చు చేయమని **press** చేస్తున్నది, మేము ఖర్చు చేస్తున్నాము అని వారు చెప్పేపరిస్థితి ఏర్పడుతోంది. ఇట్లా ఎందుకు జరగాలో నాకు అర్థం కావడంలేదు. దీనినిబట్టి ప్రభుత్వానికి ఒక **plan** అనేది లేదని, ఈసందర్భంలో, నాకు అభిప్రాయం కలుగుతున్నది మనరాష్ట్రంలో అనేక పెద్దస్కీములు ఉన్నాయి. వాటి విషయంలో ప్రభుత్వం శ్రద్ధ తీసుకోవడంలేదు. కాలయాపన చేస్తోంది. మంత్రిగారు వారి ఉపన్యాసంలో 3వ పంచవర్ష ప్రణాళికలో క్రొత్తగా ప్రారంభించబడే విద్యుచ్ఛక్తి కేంద్రాలలో ఎగువ సీలేరు, నాగార్జునసాగర్ తో సంబంధించిన విద్యుచ్ఛక్తి పథకము, కొత్తగూడెం థర్మల్ కేంద్రము అని చెప్పారు. ఇందులో ఇచ్చంపల్లి ఎందుకు చెప్పలేదో నాకర్థం కావడంలేదు. శ్రీశైలం, ప్రాజెక్టు తయారుచేస్తే 84 కోట్ల రూపాయల ఖర్చుతో సుమారు 4,80,000 కిలోవాట్ల విద్యుచ్ఛక్తి వస్తుందని ప్రభుత్వమే చెబుతోంది. ఇప్పుడున్న విద్యుచ్ఛక్తి ప్రాజెక్టుల విషయంలోకూడ మన రాష్ట్ర సరిహద్దులలో వుండే ఒరిస్సా, మైసూరు రాష్ట్రాలతో, రాయబారాలు, బేరాలు సాగించుకుంటూ కొంత విద్యుచ్ఛక్తి కోల్పోవడం కూడ జరుగుతోంది. శ్రీశైలం ప్రాజెక్టు మన

[illegible]

జల విద్యుచ్ఛక్తితో పాటు థర్మల్ స్టేషనులు కూడా ఉన్నప్పుడు అభివృద్ధి చేయ డానికి అవకాశం ఉన్నది; అందుకు ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించాలి. [illegible] ప్రాజెక్టులను తీసుకొన్నప్పుడే ఎక్కువ గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి నిచ్చుటలో పురోగమించడానికి అవకాశం ఉంటుంది. [illegible] ప్రణాళికలో 8 వేల గ్రామాలు కాకుండా 6 వేల గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వగలుగుతాం అనే దృష్టితో ఈ కార్యక్రమాలను తీసుకోవాలని కోరుతున్నాను. విద్యుచ్ఛక్తి నిచ్చుటలో productive utility కాకుండ luxurious utility విషయమై ఎక్కువ ఆలోచిస్తున్నారు. 10% return వచ్చే ప్రాంతంలోని గ్రామాలకే ఇస్తామంటు న్నారు. 10% అనేది వీధి దీపాలకు ఇచ్చేచోట, ఇండ్లకు connections ఇచ్చే చోట వస్తున్నది. కృష్ణాజిల్లా గురించి ఈ సందర్భంలో ఒక విషయం తెలుపుతాను. మాగాణి ప్రాంతాలలో విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చి 10% రావాలంటే తేలికగా వస్తుంది, అందువల్ల ఆ ప్రాంతంలో ఇస్తారు. మెట్టప్రాంతాలలోని గ్రామాలలో ఇండ్లలో విద్యుద్దీపములు పెట్టుకునేవారు తక్కువగా ఉంటారు. పంచాయతీలకు కూడా ఆదాయం తక్కువ కాబట్టి street lights కూడ తక్కువ. Pump sets పెట్టాలని, విద్యుచ్ఛక్తి కావాలని ప్రజలు ముందుకు వస్తుంటే

10% రావడం లేదని ఆ ఎగువనున్న ప్రాంతాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వడం జరగడం లేదు. [illegible] main line వెళ్లింది. కాని, ఆ [illegible] గ్రామాలకు ఇంతవరకు current ఇవ్వలేదు. 5 సంవత్సరాల నుంచి ఇంతవరకు ఇవ్వలేదు. [illegible] దగ్గరనుండే main line ఉన్నది. విద్యుచ్ఛక్తి "కావాలి, కావాలి" అని ఆ గ్రామాలలోని ప్రజలు కోరుతూ ఉన్నారు. Transformers లేవు, 10% రావడం లేదని చెప్పుతున్నారు. [illegible] pump sets కోసం విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] 10% [illegible] priority [illegible] అని [illegible] వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో [illegible] priority ఇవ్వాలి. 10% return వస్తుందా; లేదా అనే దృష్టితో చూచినట్లయితే, అభివృద్ధి చెందిన పెద్ద గ్రామాలకు పట్టణాలకు విద్యుచ్ఛక్తి నివ్వడానికి అవకాశం ఉంటుంది కాని చాల గ్రామాలకు ఇవ్వడం జరుగదు. అందువల్ల ఈ పద్ధతి మార్చాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను.

ఈ మధ్యన పత్రికలో ఒక విచిత్రమైన వార్త వచ్చింది. కాళహస్తిలోని ఆస్పత్రిలో విద్యుచ్ఛక్తి కావాలంటే 4 సంవత్సరాలనాడు sanction అయి నప్పటికీ ఇవ్వలేదు. కాని అదే ఊరిలో వేశ్యస్త్రీలకు కావాలంటే వెంటనే ఇవ్వడం జరిగింది. దీనినిబట్టి ప్రభుత్వం విద్యుచ్ఛక్తిని ఏ పద్ధతిలో ఇస్తున్నదో అని ప్రజలు చాలా ఆశ్చర్యపడుతున్నారు. ఈ వార్త 27-8-1959 తేదీగల పత్రికలో వచ్చింది, కావాలంటే చూడవచ్చు. ప్రజల అవసరాలను తీర్చడానికి కాకుండా ప్రభుత్వంలోని ఇతర భాగాలకు విద్యుచ్ఛక్తి నిస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది.

మన రాష్ట్రంలో diesel sets ఉన్నాయి. వీటిని experimental గా కొన్ని చోట్ల పెట్టినామని చెప్పారు. తాలూకా కేంద్రాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వడానికి diesel sets పెడతామని చెప్పారు. Main lines ఉండేచోట్ల కూడ diesel sets ఉన్నాయి. మరి, అట్టి ప్రాంతాలలో ఎందుకుండాలో నాకు అర్థం కావడంలేదు. Lines ద్వారా విద్యుత్తును తీసుకురావడానికి అవకాశం లేని ప్రాంతాలలో యీ diesel sets పెట్టడం మంచిదని నా అభిప్రాయం. Diesel sets ద్వారా సప్లయి చేయుటలో విపరీతంగా విద్యుత్తు fail అవుతోంది. మధ్యలోనే current ఆగిపోవడంవల్ల చాల ఇబ్బందులు కలుగుతున్నాయని మనవి చేస్తున్నాను. నేనేకాదు విమర్శించేది, అనేక పత్రికలు

కూడ యీ పద్ధతిని మార్చాలని ప్రధానమైన పత్రికలద్వారా తెలియపరచడం జరిగింది. Deccan Chronicle నాడు editorial లో diesel sets ద్వారా వచ్చే current fail అయిపోతున్నది, break down లు ఏర్పడటాలు సంభవించి నివారించే ఏర్పాటాలను ప్రభుత్వం ఆలోచించడంలేదని వ్రాసింది. వీటన్నింటిని ప్రభుత్వం దృష్టిలోకి తీసుకోవాలి.

మంత్రిగారు ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చవద్దు అని అన్నారు. ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చకుండా ఉండలేమని చెప్పవలసివుంది. తుంగభద్రా ప్రాజెక్టు విషయంలో మైసూరు ప్రభుత్వానికి మన ప్రభుత్వానికి మధ్య జరిగిన ఒడంబడికలు మన ముందు పెట్టారు. తుంగభద్ర ఎలక్ట్రిసిటీ పంపకం విషయంలో మైసూరు రాష్ట్రానికి, మన రాష్ట్రానికి 1 : 4 నిష్పత్తిలో ఉండవలసివుండగా దానిని 1 : 8 గా మార్చుకోవడం జరిగింది. వారికి కావలసిన శరావతి ఎలక్ట్రిక్ ప్రాజెక్టు తయారయ్యేవరకు ఈ 1 : 8 నిష్పత్తి వుంటుందని కూడా అన్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి విషయంలో మన interests ను ఎందుకు వదిలిపెట్టాలని చెప్పిందో నాకు అర్థం కావడంలేదు. మనకు రావలసిన వాటాను మనం తీసుకోవడానికి ప్రయత్నించాలి. ఆవిధంగా తీసుకోకపోతే అసలే విద్యుచ్ఛక్తి విషయంలో చాలా తక్కువగా వున్న మన రాష్ట్రం ఇంకా తక్కువకు దిగజారిపోయే పరిస్థితి ఉంటుందని ప్రభుత్వ దృష్టికి తెస్తున్నాను. మన రాష్ట్రంలో హెవీ ఎలక్ట్రికల్ గుడ్సును తయారుచేసే ఒక ఫ్యాక్టరీని నిర్మిస్తారని ఆశించాము. మొదటి ప్రణాళికలో దానికి తగిన ప్లాంటు నిర్మించబడుతుందని అప్పటివున్న ప్రణాళిక మంత్రి కళా వెంకట్రావుగారు చెప్పారు. మన రాష్ట్రంలో కనీసం ఒక పెద్దపరిశ్రమ అయినా నిర్మించబడుతుందని అది హెవీ ఎలక్ట్రికల్ గుడ్సులో నని చెప్పారు. తరువాత ఒక టెక్నికల్ కమిషన్ రావడం, మనకు రావలసింది రాకుండాపోవడం జరిగింది. మనది వెనుకబడిన రాష్ట్రం; విద్యుచ్ఛక్తిలో మనం చాలా తక్కువగా ఉన్నాం అని అందరికి తెలుసును. మనకు ఇవ్వవలసిన ప్లాంటు భోపాలుకు ఇచ్చినట్లు తరువాత పత్రికలలో వచ్చింది. దేశంలో విద్యుచ్ఛక్తికి సంబంధించిన కార్యక్రమాలు ఎక్కువగా పెంపొందుతున్నాయి. హెవీ ఎలక్ట్రికల్ గుడ్సుకు సంబంధించిన ప్లాంటు మనకు చాలా అవసరం. అందుకై ఈ శాఖా మంత్రిగారు పట్టుదలతో కృషిచేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. మనకు చిన్న చిన్న యంత్రాలు కూడా లేవు. ఎలక్ట్రికల్ స్టాండర్డ్సు లేబరేటరి కూడా మన రాష్ట్రంలో లేదు. మద్రాసు రాష్ట్రానికి మన సామానులను పంపించవలసిన అవసరం ఏర్పడుతున్నట్లు మన రిపోర్టులను బట్టి కనబడుతోంది. ఎలక్ట్రికల్ స్టాండర్డ్సు లేబరేటరీయే లేకుండా హెవీ ఎలక్ట్రికల్ ప్లాంటు [illegible] అనడం అర్థరహితంగా ఉండవచ్చును. చిన్నది కావాలి; పెద్దది

కూడా కావాలి. అందుకై ప్రత్యేకించి ప్రభుత్వం పూనుకుంటుందని ఆశిస్తున్నాను. లైన్సు వేసే విషయంలో మెట్టప్రాంతాల గూర్చి చాలా తక్కువ శ్రద్ధ తీసుకుంటున్నారు. ఒక్క ఉదాహరణ ఇవ్వదలచుకున్నాను. ప్రభుత్వం ఇచ్చిన స్టేట్‌మెంట్‌లో చాలా ఉదాహరణలున్నాయి. కృష్ణా జిల్లా గురించి నేను చెబుతాను. మైలవరం స్కీము 1956-57 లో శాంక్షన్ అయినది. దానికి ఎస్టిమేట్ నాలుగు లక్షల రూపాయిలు, 1958-59 లో 78 వేలు, తరువాత రెండు లక్షలు రివైజ్డ్ ఎస్టిమేట్సులోను చూపించారు. మైలవరం వెనుకబడిన ప్రాంతం. అదేవిధంగా అనేక ప్రాంతాలకు శాంక్షన్ అయిన స్కీములున్నాయి. 1959-60 లో విస్సన్నపేటకు 207 వేల రూపాయిలకు ఒక స్కీము శాంక్షన్ అయినది. దానికి 96 వేలు మాత్రమే ఖర్చు చేసారు. తరువాత రివైజ్డ్ బడ్జెటులో లక్ష రూపాయిలు మాత్రమే చూపారు. 329 వేల రూపాయిలకు శాంక్షన్ అయిన తెలిదేవరపల్లి స్కీము ఒకటి ఉంది. 1959-60 వ సంవత్సరంలో శాంక్షన్ అయినది, దాని విషయం కూడా అట్లాగే చూపించారు. 1956-57 లో శాంక్షన్ అయిన, అనేక స్కీములను తీసుకుంటే మొత్తం అంతా ఖర్చు చేశారు. **Extensions** కూడా వేశాయని ప్రభుత్వ రిపోర్టులో ఉంది. **Kaikalur and ten other villages, additional supply to Kanumur and Pamarru** అని - అనేకంగా వున్నాయి. శాంక్షన్ అయినవాటికి డబ్బు ఎలాట్ చేసినవాటికి ఇంకా ఎక్కువగా ఖర్చు చేయడం జరిగింది. ఇది సరియైన విధానం కాదని వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు ప్రత్యేక సదుపాయం కలుగజేయాలని మంత్రిగారిని కోరుతున్నాను. మన జిల్లాలలో కొన్ని—

మిస్టర్ డిప్యూటీ స్పీకర్ : ఇప్పటికే మూడు నిముషాలు ఎక్కువ **time** ఇచ్చాను.

శ్రీ వి. విశ్వేశ్వరరావు: పూర్తిచేస్తున్నాను. 1957-58 **administrative report** లో 1843 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చామని చెప్పారు. వివరాలు లేవు. అందులో తూర్పు గోదావరి 170, పశ్చిమ గోదావరి 104, కృష్ణా 116, గుంటూరు 61, అనంతపురం 79 - ఈ విధంగా లెక్కలున్నాయి. ఏ జిల్లాలకు ఎంత కేటాయించారని బడ్జెటు ప్రపోజల్సు చూస్తే, కొన్ని జిల్లాలకు కేటాయించిన డబ్బు మురిగిపోవడం, కొన్ని జిల్లాలకు కేటాయించిన దానికంటె ఎక్కువ ఖర్చుచేయడం జరిగింది, నేను కృష్ణాజిల్లా విషయమే చూపించినప్పటికి అదేమాదిరిగా ఇతర జిల్లాలలో కూడా ఉంది. కొన్ని జిల్లాలలో ఎక్కువ ఖర్చు చేసారంటే అక్కడ తక్కువ ఖర్చుచేయాలని నా కోరిక కాదు. వెనుకబడిన ప్రాంతాలను ప్రత్యేకించి చూడండి - వరంగల్లులో మూడు గ్రామాలకు

నల్గొండలో ఒకటి గ్రామానికి అవకాశాలతో ఒకటి గ్రామానికి [illegible] వచ్చింది. **Disparity** లేకుండా [illegible] ప్రాంతాలకు [illegible] అవకాశాలు కలుగజేయాలని కోరుతున్నాను. [illegible] ప్రత్యే కించి ఒక విషయం చెప్పాలి. ఫిర్కా స్కీము అని నాలుగు సంవత్సరాలనాడు ఒక స్కీము తయారుచేసారు. [illegible] నుంచి [illegible] చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలకు ఇవ్వలేదు. ఆ ఫిర్కా స్కీము [illegible] 22 గ్రామాలకు మొదటి **phase** లో ఇస్తామని రెండవ **phase** లో 10 గ్రామా లకు ఇస్తామని ప్రభుత్వం చెప్పారు. మొదటి **phase** లోని 22 గ్రామాలకు ఇంత వరకు పూర్తి కాలేదు. నాలుగైదు సంవత్సరాల్లో పూర్తి కాలేదు. కారణం ఏమిటంటే అక్కడ వుండే రైతులు మాకు ఎగ్రిమెంట్లు ఇవ్వడం లేదు. కాబట్టి పూర్తి చేయలేకపోతున్నామని అంటారు. రెండవ **phase** లో వున్న 10 గ్రామాలవారు ముందుకు వచ్చినా **first phase** పూర్తి కాలేదు, కాబట్టి **second phase take-up** చేయడం జరగదని అంటున్నారు. ఇది చాలా అన్యాయం. ఏ గ్రామాలలోని రైతులు 10% **contribution** ఇవ్వడానికి ముందుకు వస్తున్నారో ఆ గ్రామాలకు **phase** తో నిమిత్తం లేకుండా కరెంటు ఇవ్వాలని కోరుతూ విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీమతి సుమిత్రాదేవి : (జూబిలీహిల్స్ - రిజర్వ్‌డ్) అధ్యక్షా, ఈనాడు విద్యుచ్ఛక్తి మంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన ఈ డిమాండును బలపరుస్తూ వారు ఈ సంవత్సరం ఇంకా ఎక్కువ డబ్బు కోరినందుకు శ్రద్ధతీసుకున్నందుకు వారికి తమద్వారా నా ధన్యవాదాలు అర్పిస్తూ ఈ శాఖలో కొన్ని మార్పులు చేసే విషయము మంత్రిగారి ఎదుట పెట్టదలచుకున్నాను. ఆంధ్రప్రదేశ్ వచ్చిన తరు వాత ఈ శాఖ చాల ముందంజ వేసినదని చెప్పుకోవడానికి సందేహం లేదు. అయినా దీనిలో కొన్ని మార్పులు తెచ్చే అవసరము ఉన్నది. ఇంతకుముందు మాజీ మంత్రిగారు కూడ కావలసిన కృషిచేసి కొన్ని లోపములను దూరము చేశారు. అయినా ఇంకా కొన్ని మిగిలిఉన్నాయి. అవి ఇప్పటి మంత్రిగారి ఆధీనములో ఉన్నాయి. ఈ డబ్బును వారు ఎంతో శ్రద్ధగా యోచించి తీసుకుని దానిని మంచి ఉపయోగానికి తెచ్చే ప్రయత్నం చేయగలరని నేను ఆశిస్తున్నాను. ఈ శాఖ చాల పెద్దది. ఈ కార్యక్రమము కూడ చాల పెద్దది. దీనిని వారు శ్రద్ధగా చేసుకునే అవసరం ఉంది. ఈ శాఖలో ఖర్చుపెట్టిన డబ్బు అన్ని శాఖల కంటె అతి తొందరలో లభిస్తుంది. కరెంటు వచ్చిన వెంటనే వెలగవర్నమెంటుకి [illegible] అవకాశాలు ఉంటాయి. మనం ఏ ఇబ్బంది లేకుండా చాల సులువుగా [illegible] మనకు ఉన్నాయి. మనం ఈ శాఖకు డబ్బు ఖర్చుపెట్ట [illegible] లేదు. అయితే ఇది పెద్ద డిపార్టుమెంటు కనుక కొన్ని

లోపాలు ఉన్నవి. ప్రతిశాఖలోను ఉన్నవి. చిన్న రైతులకు సంబంధించిన విషయము కాబట్టి పై అధికారులు చాల జాగ్రత్తగా చూచుకోవలసిన అవసరము ఉంది. దురదృష్టవశాత్తు హైదరాబాదు జిల్లాలో కొన్ని విషయాలలో నాకు బాగా అనుభవము అయినది. కాబట్టి నేను చెప్పదలచుకున్నాను. ఈ శాఖలో ఒక వ్యక్తికి దరఖాస్తు పెట్టుకునే అధికారంలేదు. అయినా గ్రామంలో కావలసిన వారందరు దరఖాస్తులు పెట్టుకుని కరెంటును పొందే అవకాశాలున్నాయి. ఒక గ్రామంనుండి 30 నుండి 100 వరకు దరఖాస్తులు వచ్చినప్పుడు వెంటనే పై అధికారివద్దకు పోతుంది. అప్పుడే వారు సర్వేచేయించి, నకాలు చేయించి మధ్య అధికారుల దగ్గరకు పంపుతారు. పంపినప్పుడు మధ్య అధికారుల దగ్గరకు పోయిన దరఖాస్తులు మరల ఎక్కడికి పోతాయో, దొరకుతవో దొరకవో ఎవరికీ తెలియదు. వాటికి పిల్ల శాఖలు ఎన్నో ఉన్నవి. అందులో ఎక్కడికి పోతవో ఎవరికీ తెలియదు. ఊరుకుందామా అంటే అవి అట్లనే నిలువలో ఉంటవి. ఇప్పటికి మూడు సంవత్సరాలనుండి మిగిలిపోయిన. దరఖాస్తులున్నవి. దరఖాస్తు పెంబడే పోయి గ్రామస్థులు పదిసార్లు వినయము చేసుకున్నను ఫలితము పొందలేని స్థితిలో ఉన్నారు. అప్పుడు వారు ఏ ఎం. ఎల్. ఏనో పంచాయతీ సమితి మెంబర్లను అడుగగా వారు పై అధికారి దగ్గరకు వెళ్ళడము పై అధికారి ఫోను చేయడం, ఉత్తరాలు వ్రాయడము జరుగుతుంది. దాని పైన కూడా అశ్రద్ధ ఎందుకో నాకు అర్థము కాకుండా ఉంది. పాపము, రైతులు తక్కావి ఋణం తీసుకొని మెషీనులు ఫిట్ చేసుకుంటారు. మెషీనులు వచ్చినవని మోటలు తీసిపారేసి కరెంటులేక ఎన్నో బాధలుపడిన దృష్టాంతాలు నా ఏరియాలో ఉన్నవి. కరెంటు ఇవ్వజాలనిస్థితిలో ఉన్నప్పుడు కనీసం ఇన్ని రోజులు ఆలస్యం అవుతుందని వారికిచెబితే మోటలు తీసివేయకుండా ఉంటారు. రైతుల ఇబ్బందులను అధికారులు అర్థం చేసుకోకుండా ఉన్నారు. కరెంటురాదు, తక్కావి అప్పులు తీర్చుకోవాలి. పంట పాడైపోతే ఎట్లా తీర్చుకోగలరో అర్థంకాకుండా ఉన్నది. "ఎందుకు ఆలస్యం అయినది, తొందరగా చేయండి" అని అధికారులను అడిగితే "టెక్నికలు పాయింటు మీకుతెలియదు" అంటారు. అశ్రద్ధకూడా టెక్నికల్ పాయింటో యేమో అర్థమే కాకుండా ఉన్నది. కాబట్టి ఇలాంటిలోపాలు లేకుండా రైతులకు కష్టాలు లేకుండా మంత్రిగారు చూసుకోగలరని ఆశ. మంత్రిగారు వారి రిపోర్టులో వ్రాశారు. చాల గ్రామాలనుంచి విద్యుచ్ఛక్తి కావాలనే కోరిక ఉందనీ, అది రైతులకు చాల అవసరమనీ వ్రాశారు. వారు ఆవిషయం తెలుసుకున్నందుకు నాకు చాల సంతోషము. గ్రామప్రజలు ఎంత కష్టపడుతున్నారో వారొకసారి గమనించగలరని నేను మనవి చేస్తున్నాను. గ్రామాలనుంచి వచ్చేఆదాయం ఎంత ఉంటుందో వారికి తెలిసే ఉండవచ్చు. గ్రామాలనుండి రైతులు ఎన్నోవిధాల

కష్టపడి [illegible] మైళ్ళనుండి నడుచుకొంటూ [illegible] లక్ష్యపెట్టరు. కాని కొంతమంది [illegible] మాత్రాన ఇంత్రువుకు [illegible] మాత్రాన [illegible] యలు ఖర్చుపెట్టి కరెంటు ఇవ్వడం జరుగుతున్నది. [illegible] కూడా మంత్రిగారు విచారించాలని నేను మనవి చేస్తున్నాను. [illegible] నిరక్షరాస్యులు, ఆలస్యం జరిగే సందర్భంలో [illegible] ఆలస్యం అవుతుందనీ, ఫలానా [illegible] వారికి చెప్పేందుకు [illegible] మాలాంటివారు పోయినా "పోండి, ఇక్కడ ఏమున్నది? [illegible] పోండి" అంటారు. కొందరు ఆఫీసర్లు విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] చెప్పారు. అటువంటిది ఉన్నపుడు రైతులకు [illegible] ఎందుకు శ్రద్ధవహించరో నాకు అర్థం కావడం లేదు. పట్టణాలలో [illegible] లైటింగులకు వినియోగిస్తున్నాం. కాని రైతులు తమ [illegible] సాయంకోరకు వాడుకుంటారు. వారికి ఇంతవరకూ [illegible] దానివలన లాభం తెలియలేదు. ఇప్పుడు ప్రతి [illegible] చ్ఛక్తి ఎటువంటిదో దానివలన వచ్చే లాభం ఎటువంటిదో తెలిసిపోయింది. ఎంతో శ్రద్ధతో విద్యుచ్ఛక్తి మాకు కావాలని గిరిజనులు [illegible] అడుగుతున్నారు. 'దీపంక్రింద చీకటి' అన్నట్లు హైదరాబాదుచుట్టూ ఉన్న గ్రామాలు [illegible] లేకుండా ఉన్నాయి. నవాబుగారి సర్ఫేఖాస్‌లో ఉన్నంతవరకు [illegible] బాదు చుట్టుప్రక్కలనున్న గ్రామాలలో ఏ సౌకర్యములు లేకుండినవి. అయినా కొన్ని విషయాలు మేము పూర్తిచేసుకున్నాం. ఆఫీసర్లను అయ్యా అనీ అప్పా అనీ మంత్రిగారిని ప్రార్థించి ప్రయత్నించి కొన్ని గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి వేయించుకున్నాము. అయినా ఇంకా చాలా మిగిలిపోయాయి. హైదరాబాదు డిస్ట్రిక్టు తూర్పు తాలూకాలో ఉన్నదానిని తీసుకుపోయి భువనగిరికి పంపారు. అది ఏమి లెక్కలలో అర్థంకాకుండా ఉన్నది. అయిదు మైళ్ళలో ఉన్న శాఖను భువనగిరికి పంపించారు, పది చెడిపోయినా నలభై మైళ్ళ దూరం పోయి చెప్పుకోవాలంటే కష్టసాధ్యం, ఆ శాఖ ఎక్కడుందో వారి పై అధికారులకే తెలియదు. వారు వ్రాసి వ్రాసి విసిగిపోతారు. జవాబులేదు. మనుష్యులు పోయినా మాటలాడరు. అందుచేత ఈ ఇబ్బందులను గుర్తించి ఆ శాఖను సిటీకి దగ్గరగా సంబంధం కలిగించితే మంత్రిగారికి ధన్యవాదాలు అర్పించుకుంటాము. పై అధికారి దగ్గరకు దరఖాస్తు వచ్చినపుడు కరెంటు రావడానికి ఎంతకాలం పడుతుందో రైతులకు వివరముగా తెలిపే ఏర్పాటు చేయించవలసినదిగా మంత్రిగారిని కోరుతూ ఈ అవకాశమును ఇచ్చినందులకు తమకు ధన్యవాదములు సమర్పిస్తూ విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీమతి బి. రుక్మిణీదేవి (హిందూపూరు - రిజర్వుడ్): అధ్యక్షా, విద్యుచ్ఛక్తి శాఖా మంత్రివర్యులు ప్రవేశ పెట్టిన ఈ పద్దును బలపరుస్తూ తమ ద్వారా వారి దృష్టికి కొన్ని విషయాలు తెస్తున్నాను. ఈ పద్దుకు కేటాయించిన మొత్తము మాత్రము సరిపడదు. దేశ సౌభాగ్యానికి పట్టుగొమ్మలైయున్న గ్రామీణ ప్రజల ఆర్థికాభ్యున్నతిని సాధించుటయే మన ప్రణాళికల లక్ష్యము. రైతుల ఆర్థికాభివృద్ధి జరిగి, వారి ఆర్థిక స్థితి బాగుపడుటకు నీటిపారుదల సౌకర్యములు అత్యంత అవసరము. సమకూర్చిన నీరు, సాధ్యమైనంతవరకు ప్రాజెక్టులు పూర్తి అయి వ్యవసాయమునకు ఉపయోగపడుటకు కొన్ని సంవత్సరములు పట్టును. అంత వరకు వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేయుటకు మార్గాలు ఉత్పత్తి పెంపొందించుటకు సాధ్యమగును. ఉత్పత్తిని పెంపొందించు పద్ధతులతో ఆర్థిక సుస్థితి ఏర్పడగలదు. వ్యవసాయోత్పత్తిని పెంచడము దేశ ఆదాయాన్ని పెంచినట్లు అగును. అందు వల్ల వ్యవసాయోత్పత్తి పథకాలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇవ్వవలసియున్నది. అట్టి పథకాలలో విద్యుచ్ఛక్తి ప్రముఖ స్థానము వహించియున్నది. ఒక దేశము యొక్క ఆర్థికాభ్యుదయము ఆ దేశములో వినియోగించబడు విద్యుచ్ఛక్తి ప్రమాణాన్ని బట్టి నిర్ణయమౌతుందని గ్రహించబడిన విషయము. ఆర్థికమంత్రి గారు సమర్పించిన లెక్కలను బట్టి చూడ విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలమీద సంవత్సరము సంవత్సరము ఆదాయము పెరుగుతున్నదే కాని తరుగుట లేదు. అట్టి ఆదాయాభివృద్ధిచేయు విద్యుచ్ఛక్తి పథకాన్ని త్వరత్వరగా రాష్ట్రములోని గ్రామాలన్నింటికి విస్తరింపచేయవలసినదని కోరుచున్నాను. 1-4-1959 న మన రాష్ట్రానికి రాష్ట్ర విద్యుచ్ఛక్తి సంస్థ ఏర్పడింది. ఈ సంస్థ ఏర్పడిన తరువాత రు. 5,07,00,000 లు విలువ గలిగిన 164 స్కీములను మంజూరు చేసినట్లు, ఈ సంవత్సరాంతములోగా 400 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తిని విస్తరింప చేయనున్నట్లు ఆర్థికమంత్రిగారు సమర్పించిన నివేదిక వల్ల తెలుస్తున్నది. ఈ 164 స్కీములలోను మడకసిరకు సంబంధించిన ఏ ఒక్క స్కీము అయినా వుందో లేదో తెలియడములేదు. ఈ 400 గ్రామాలలో మడకశిరలోని ఏ ఒక్క గ్రామమైనా ఉన్నదో లేదో ? రాయలసీమ అనావృష్టికి ప్రసిద్ధి. అనంతపురం జిల్లా తరచు క్షామపీడిత ప్రాంతము. ఈ జిల్లాలో గల పెన్నారు, కుముద్వతి, చేమారు, భైరవాని తిప్ప, తుంగభద్ర ఎగువకాల్వలవల్ల మడకసిర, పెనుగొండ తాలూకాలకు తప్ప, జిల్లాలో వున్న మిగతా తాలూకా లన్నింటికి కొద్దిపాటి నీటి సౌకర్యములు లభించగలవు. కాని మడకసిర, పెనుగొండ తాలూకాలకు మాత్రమే అటువంటి సౌకర్యములు లేవు. మడకసిర తాలూకాకు చుట్టూ మైసూరు రాష్ట్రములోని తెలుగు ప్రాంతాలున్నవి. ఈ తాలూకాకు ఎటు వంటి సౌకర్యములు లభింపబడవలయునన్నను మైసూరు స్టేటు ప్రాంతము

నుండియు అభ్యర్థింపబడియున్నది. గత 8½ సంవత్సరములనుండి [illegible] పొందుటల నా [illegible] గల వర్తకులు [illegible] నిర్లక్ష్యమై యున్నవి. ఈ తాలూకాలో [illegible] ములో [illegible]. [illegible] నిది వంటి [illegible] [illegible] తాలూకా పని [illegible] దేవనకు నిలుచుచున్నవి. ఈ తాలూకాలో [illegible] మర్పరచుకొన్న [illegible] దేవతను తొలగింపవలెనన్న [illegible] సాధ్యపడగలదు. ఈ తాలూకాలోని ప్రజల ముఖ్య వృత్తి వ్యవసాయము. ఈ వ్యవసాయము కపిలబావులమీదనే ఆధారపడి యున్నది. [illegible] గించే ఎద్దులజత దాదాపు రు. 1000లు విలువగలిగియుండును. చిన్నరకపు రైతులు ఇంతటి విలువ గలిగిన ఎద్దులజతను కొని కపిలబావులమీద వ్యవసాయమును సాగించుట చాల కష్టసాధ్యము. మధ్యతరగతి రైతులు Oil Engines వని వాటిఖర్చు భరించుట కష్టము. అందువల్ల ఈ తాలూకాలోని గ్రామాలన్నింటికి విద్యుచ్ఛక్తిని విస్తరింపచేసిన యెడల ఈ తాలూకా రైతులకు కొంత శ్రమ తగ్గి సుఖపడగలరు. గత 10 సంవత్సరములనుండి ఆ తాలూకాలోని ప్రజల ఆందోళనవల్ల నైతేనేమి వారి విజ్ఞప్తులవల్ల నైతేనేమి 1958 మార్చినాటికి తాలూకా కేంద్రమయిన మడకసిరకు మాత్రమే విద్యుచ్ఛక్తి వచ్చింది. ఆ పట్టణమునకు యీయన వచ్చి రెండు సంవత్సరములయినా ఈనాటివరకు పూర్తిగా వేయలేదు. మా తాలూకాకు చుట్టూ 8 మైళ్ళ ప్రాంతములోవున్న మైసూరుస్టేటు గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి వున్నందున అచటి రైతులు కరెంటు పంపుసెట్టులద్వారా బావుల నీరు ఉపయోగించి వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి పరచుకొని తక్కువ శ్రమతో ఎక్కువ పంటను పండించుట నిత్యము మా తాలూకా రైతులు చూచి మన ప్రభుత్వము మాకు ఎటువంటి సౌకర్యములు చేయుటలేదని చాల నిస్పృహ చెందుతున్నారు. ఈ తాలూకాలో వ్యవసాయము కపిలబావులమీద ఆధారపడి యున్నందున ఈ తాలూకాలోని ప్రతి గ్రామానికి విద్యుచ్ఛక్తిని విస్తరింపచేసిన యెడల అక్కడి రైతులు కొంతవరకు సుఖపడగలరు. మాకు విద్యుచ్ఛక్తి కావలయునని కోరునది మేము కరెంటు లైట్లు వెలిగించుకొని, ఆ వెలుతురును చూచి ఆనందించుటకు కాదు. మా తాలూకా యొక్క దుర్భిక్షస్థితిని కాపుకొనుటకే మేము మా తాలూకాకు విద్యుచ్ఛక్తి కావలయునని కోరునది. ప్రతి సంవత్సరము ఈ తాలూకాలో పంటలు పోవడము, అక్కడి ప్రజలచేత విజ్ఞప్తులు ప్రభుత్వానికి పంపుకొనడము, ఆ విజ్ఞప్తులను అనుసరించి ప్రభుత్వము శిస్తు రెమిషన్ తక్కావి అప్పులు మంజూరు చేయడము జరుగుతున్నవి. ఈ సంవత్సరము కూడ పంటలుపోయి ప్రజలు చాల దుర్భిక్షస్థితిలో వున్నారు. దీనిని తొలగించుటకుగాను ఈ తాలూకాకు విద్యుచ్ఛక్తిని మంజూరు చేయవలసినదని కోరుతున్నాను. ఈ తాలూ

కాలో వ్యవసాయము పిలగాపులమీద ఆధారపడి వుంది. ప్రభుత్వము కోరే 10% లాభం తప్పక లభించగలదు. విద్యుచ్ఛక్తి శాఖా మంత్రివర్యులచే సమర్పించబడిన నివేదికవల్ల వ్యవసాయరంగమునకు, కుటీర పరిశ్రమలకు కొన్ని మినహాయింపులు సౌకర్యములు కలుగచేయబడగలవని తెలుస్తున్నది. ఇలాంటి కొన్ని సౌకర్యములు వ్యవసాయము ముఖ్యవృత్తిగాగల మీ తాలూకా రైతులకు కలుగచేసిన యెడల వారి బాధలన్నింటిని తీర్చుకోగలరు. ప్రతి సంవత్సరము ఈ తాలూకా ప్రజలచే కోరబడే శిస్తు రెమిషన్, తక్కావీ రుణాల నిలుపుదల బాధ ప్రభుత్వానికి తగ్గి, తక్కావీ అప్పులు మొదలైనవి సక్రమముగా వసూలు కాగలవు. సరిహద్దులో వున్న ఈ తాలూకా దుర్భిక్షస్థితిని గమనించి ఎటువంటి నీటిపారుదల సౌకర్యములు లేక కరవుదేవతకు నిలయమైయున్న ఈ తాలూకాలోని గ్రామాలన్నింటికి వెంటనే విద్యుచ్ఛక్తిని విస్తరింపచేసి రైతుల శ్రమను తగ్గించవలయునని తమద్వారా మంత్రివర్యులకు మనవిచేయుచూ ఈ అవకాశమిచ్చినందులకు తమకు ధన్యవాదాలు అర్పిస్తున్నాను.

*శ్రీ ఎన్. వెంకయ్య (అద్దంకి): అధ్యక్షా, ఈ విద్యుచ్ఛక్తి శాఖ పెట్టుబడి ఖాతాఖర్చు దినదినం ఎందుకు తగ్గుతున్నదో నాకు అర్థము కావడము లేదు. ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చవద్దన్నారు. మద్రాసుయొక్క వద్ద 12 కోట్లరూపాయలుందని ఇక్కడ చెప్పకపోయినా మన రాష్ట్రము 1955-56 లో రు. 9,00,00,000 లు ఖర్చు పెట్టబడినది. ఇది అంచనాలనుబట్టి కాదు. లెక్కలనుబట్టే ఖర్చు పెట్టి వుంది ఇప్పుడు 2 కోట్ల 91 లక్షలకు పెట్టుబడి ఖాతాలో ఎందుకు తగ్గవలసి వచ్చిందో నా కర్థం కావడంలేదు. ఈ విద్యుచ్ఛక్తి అవసరమని మంత్రిగారూ భావిస్తున్నారు, పరిశ్రమల మంత్రిగారు అసలు పరిశ్రమలు పెరగాలి అంటే విద్యుచ్ఛక్తి అవసరమని అంటున్నారు. అలాగే వ్యవసాయశాఖామంత్రిగారు కూడ అనివుండవలసినది. ప్రజలందరకు విద్యుచ్ఛక్తి విరివిగా సరఫరా అయినప్పుడే అన్నివిధాల ముందుకు రావడానికి అవకాశముంటుంది. అటువంటప్పుడు సంవత్సరము సంవత్సరానికి ఎందుకు తగ్గుతున్నదో అర్థము కావడంలేదు. అందువల్ల ప్రధానమైన స్కీములను వెనువెంటనే చేపట్టి త్వరత్వరగా నిర్మాణం ప్రారంభించి విరివిగా గ్రామాలన్నింటికి విద్యుచ్ఛక్తిని అందచేసినపుడే దానిమీద ఖర్చు పెరుగుతుంది. అయితే కేవలము ఖర్చు పెంచడముకొరకే కాకుండా అవసరమనేది కూడ తమకు మనవిచేస్తున్నాను.

కె. వి. లైన్స్ కొత్తవి వేసినా వేయకపోయినా, ఇంతవరకు వేసివున్నవి చాలును. వాటివల్ల అధిక గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేయవచ్చు. బెజవాడ నుండి హైదరాబాద్‌కు ఇప్పుడొక లైన్ వేసినందువల్ల హైదరాబాదుకు యింకా ఎక్కువ విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చే అవకాశం ఏర్పడుతుందేమో కాని,

దానివల్ల గ్రామాలకు ఎక్కువ ఉపయోగము లేదు. అక్కడి నుండి గాని శ్రీశైలం లో [illegible], [illegible] నాగార్జునసాగరంలో హైడ్రో ఎలెక్ట్రిక్ ఉత్పత్తి అయితే అక్కడనుండి హెచ్. టి. లైన్లు వేస్తే చాలా ఉపయోగంగా వుంటుంది. వచ్చే సంవత్సరములో హెచ్. టి. లైన్లు వేయుటానికి కేటాయించిన డబ్బును, [illegible] విద్యుచ్ఛక్తికి అవసరమైన వస్తువులు కొనటానికి ఉపయోగిస్తే మంచిదని మనవి చేస్తున్నాను. ఇంతవరకు గ్రామాల [illegible] గ్రామాలకు విరివిగా విద్యుత్తును సరఫరా చేయుటానికి పెద్దగా స్కీములను వేయాలని మంత్రిగారిని కోరుచున్నాను.

క్రమేపీ ఈ శాఖయొక్క నికర రాబడి తగ్గిపోతున్నట్లుగా కనిపిస్తున్నది. 1955-56 లో 68,40,000 నికర రాబడి వుంటే 1956-57 లో ఒక కోటి [illegible] లక్షలు వుంది. అలాగే 1957-58 లో రెండు కోట్ల [illegible] నాలుగువేల రూపాయల నికరరాబడి వుంది. కాని 1958-59 లో తగ్గిపోయింది. 1959-60 లో సవరించిన అంచనాలను బట్టి వడ్డీ లెక్కలను కలుపకుండా వుంటే ఒక కోటి [illegible] నాలుగు లక్షలు, కలిపినప్పుడు పదమూడు లక్షలు మాత్రమే నికరరాబడి వుంది. అలాగే 1960-61 అంచనాలు చూస్తే వడ్డీ లెక్కలు కలుపకుండా వుంటే 15 లక్షలు మిగులు వుంటుంది. వడ్డీలెక్కలు కలిపితే 21 లక్షలు మాత్రమే మిగులు వుంటుంది. ఈ విధంగా ప్రభుత్వానికి వచ్చే ఆదాయం దినదినమునకు తగ్గిపోతున్నది ఆదాయం తగ్గిపోతున్నా స్కీములు ప్రారంభించక పోవటం, విద్యుత్తు విరివిగా ఉపయోగంలోకి రాకపోవడంవల్ల నాకేవో సందేహములు కలుగుతున్నవి. మోటారు పంపుసెట్లను వ్యవసాయదారులకు, చిన్నచిన్న పరిశ్రమ దారులకు పెట్టుబడులు పెట్టి అందించినట్లయితే విద్యుత్తును వారంతా విరివిగా ఉపయోగించు కొనటానికి, మన ఆదాయం పెరగటానికి అవకాశం వుంటుంది. ఎక్కువ గ్రామాలకు విద్యుత్తును అందిస్తే యింకా ఎక్కువ నష్టం వస్తుందేమోనని భావించనక్కరలేదు. మాటికి పది వంతులు లాభంవచ్చే స్కీములను తీసుకోవాలని ఒక నియమంగా పెట్టుకొన్నారు కనుక అటువంటి స్కీములనే తీసుకోవాలని కోరుతున్నాను. ఇప్పుడు దేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే విద్యుచ్ఛక్తి యొక్క శక్తి తక్కువగా వుంది. దానిని పెంచుకోవలసిన అవసరం వున్నది. ఈ మధ్య కొన్ని సంవత్సరాల నుండి కొత్త స్కీములను తీసుకోవటం ఆగిపోయింది. కాని ఈ మంత్రిగారు వచ్చిన తరువాత కొన్ని స్కీములు పాస్ చేశారని తెలుస్తున్నది. చాలా సంతోషం.

దీనియందు యింకా ఎక్కువ శ్రద్ధ వహించి రాబడిని పెంపొందించ [illegible] ప్రయత్నించాలని మనవిచేస్తున్నాను. కర్నూలులో వున్నప్పుడు టి.బి.పై [illegible] ప్రారంభమవుతుందని తెలుసుకొన్నప్పుడు చాలా సంతోషించాను.

అలాగ పది సంవత్సరాలలో రెండు రెట్లు పెరిగింది. కాని తరువాత తగ్గిపోయింది. మనం పెడుతున్న ఖర్చులో మొత్తంగా ఎక్కువ అవుతున్నదేమో నని నాకు అనుమానంగా వున్నది. ఆ విషయాన్ని కూడా పరిశీలించి తగు జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలని కోరుతున్నాను ప్రభుత్వం యొక్క సాధారణ వ్యయం రోజురోజుకు విపరీతంగా పెరుగుతున్నది. అయిదు సంవత్సరములలో 40 కోట్ల నుండి 60 కోట్లకు పెరిగింది. ఇప్పుడు అంతా పరిపాలనా ఖర్చులకు వినియోగించే దానిలో సగం అభివృద్ధి ఖర్చులకు వినియోగిస్తే మన ఆదాయం పెరగటమే కాక నిరుద్యోగ సమస్యకూడా కొంతవరకు తగ్గుతుంది. ఈ శాఖలో వున్న దుబారా ఖర్చులను తగ్గించి ఈ ప్రభుత్వానికి ఆదాయం వచ్చేటట్లు చూడవలెను. కాని [illegible] [illegible] 195[illegible] లో [illegible] మిగులు చూపించిన ఈ శాఖ ఈనాడు 31 లక్షలు దిగజార్చిందంటే చాలా విచారంగా వున్నది. [illegible] ఖర్చు ఎక్కువగా వున్న శాఖలలో ఇది ఒకటని చెప్పాలి. అందుచేత దీనికి ఎంత కేటాయించినా ఇబ్బంది వుండదు. అందుచేత మిగిలిన శాఖలలో ఖర్చుగాని ముఖ్యాన్ని మార్చి ఒకటవ తేదీకి ముందే ఈ శాఖకు కేటాయించి వరికోతలకోసమైనా వినియోగిస్తే మంచిది. అందువల్ల డబ్బు వృధాకాకుండా పోతుంది. అనేకచోట్ల సబ్ స్టేషన్స్ వున్నా అచ్చట గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి అందుబాటులో లేకుండా వున్నాయి. అందుచేత సబ్ స్టేషన్స్ వున్నచోట దగ్గర గ్రామాలకు లైన్స్ వేస్తే తక్కువ ఖర్చుతో ఎక్కువలాభం రావటానికి, ప్రజలు ఎక్కువగా ఉపయోగపడటానికి అవకాశం వుంటుంది. ఆ విషయాన్ని ప్రభుత్వం పరిశీలించాలని కోరుతున్నాను. మనకు కావలసినంత బొగ్గు దొరుకుతుంది. అందుచేత కొత్తగూడెంలో ఒక థర్మల్ స్టేషన్‌ను ప్రారంభింపవచ్చు. అదికాక పదులకొలది కిలోవాట్లశక్తిని సంపాదించుకొని మద్రాసును మించగలిగేటట్లుగా మన ప్రాంతంలో అనేక నదీనదాలు వున్నాయి. కృష్ణానదిలోని నీటిని చక్కగా ఉపయోగించుకొంటే ఠ లక్షల కిలోవాట్ల శక్తిని ఎక్కువ చేసుకోవచ్చు. అలాగే గోదావరి నీటిద్వారా పదిలక్షల కిలోవాట్ల శక్తి పెంచుకోవచ్చు. భారతదేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యేటంత శక్తిని ఆంధ్రదేశంలోనే మనం ఉత్పత్తి చేసుకోవచ్చు. దుబారా ఖర్చులను తగ్గించుకొని, దీనికి ఎక్కువ డబ్బును- ఋణాలుచేసి అయినా సరే- ఖర్చు చేయాలని కోరుతున్నాను. డీసెల్ సెట్లవల్ల కొంత దుబారా అవుతున్నదని తెలుస్తున్నది కనుక ఆ ఇంజనులను ఇతరశాఖలకు ఇచ్చి ఇతరవిధముల ఉపయోగపడేటట్లు చేస్తే మంచిదని మనవి చేస్తున్నాను.

పి.డబ్ల్యు.డి. డిపార్టుమెంటువారు దివిశాలూకాలో పంపుసెట్లు పెట్టించారు. ఇప్పుడు అవి మూలపడియున్నవి. ఇకమీదట నైనా విద్యుచ్ఛక్తి లేని

చోస్తూలో [illegible] కోరుతున్నాను. అధ్యక్షా, [illegible] మని ఇంతటితో ముగిస్తున్నాను.

*శ్రీ రాచాని వెంకటరత్నం (పుచ్చూరు): అధ్యక్షా, ఈ 1960-61 వ సంవత్సరమునకు విద్యుచ్ఛక్తి మంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన డిమాండును బలపరుస్తున్నాను. కాని అందులో విద్యుచ్ఛక్తి క్రింద రు. [illegible] కోరుతున్నారు. రాష్ట్రములోని ప్రస్తుత పరిస్థితులను బట్టి ఈ [illegible] చాలదు అని అనుకుంటున్నాను. ప్రజల [illegible] అధికముగా పండించటానికి, ప్రజల జీవిత ప్రమాణాలు [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి చాలా అవసరము. అందుచే గ్రామసీమలలో ప్రతి గ్రామమునకు విద్యుచ్ఛక్తి విస్తరింపచేయాలని అంటున్నాను. [illegible] టానికి ప్రభుత్వము సహాయము చేయాలి. విద్యుచ్ఛక్తి విస్తరింపచేసి, సప్లయి చేయాలి. విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి లేకపోవడము వల్ల రైతులు ఎంతో బాధపడుతున్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి క్రింద ప్రభుత్వము కోట్లకొలది డబ్బు వ్యయము చేస్తున్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి విస్తరింపచేయుటానికి ఈనాడు **Electricity Board** ను ప్రభుత్వము ఏర్పాటుచేసింది. **Electricity** కి సంబంధించి అనేక స్కీములు మిగిలిపడి యున్నవి. వాటిని అమలుపరచటానికి ప్రభుత్వానికి డబ్బు అవసరమైతే ఋణం సేకరించి అయినా సరే వాటిని అమలుజరుపమని కోరుతున్నాను. వీటన్నింటికీ అయిదుకోట్ల చిల్లర ఏ మూలాలకు సరిపోతుందని ప్రభుత్వము లెక్కించిందో అర్థముకావడములేదు. ముందు గ్రామసీమలకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా ఎంతో అవసరముగ నున్నది. ఈనాడు రెండు లక్షల ఇరవై వేల కిలోవాట్ల విద్యుచ్ఛక్తిని ఉత్పత్తిచేస్తున్నది. ఈ రేటున విద్యుచ్ఛక్తిని ఉత్పత్తి చేస్తూపోతే రాష్ట్రములో ఉన్న అన్ని గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తిని సప్లయి చేయాలంటే ఎంతోకాలము పట్టవచ్చు. ద్వితీయ పంచవర్ష ప్రణాళిక 1961 వ సంవత్సరముతో పూర్తిఅవుతుంది. అది పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి ఇంకొక 500 గ్రామాలకు మాత్రమే సప్లయిచేయగలుగుతుంది. 1966 వ సంవత్సరము పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి తృతీయ ప్రణాళిక కూడ అంతమవుతుంది. అప్పటికి రెండువేల పైచిల్లర గ్రామాలకు సప్లయిచేయగలుగుతామని అంటున్నారు. మన రాష్ట్రంలో 26,500 గ్రామాలు ఉంటున్నప్పుడు 1966 వ సంవత్సరముకు ఎన్ని పూర్తిచేయగలుగుతారు అనేది లెక్కవేసి చూస్తే 5,500 గ్రామాలకంటే ఎక్కువగ చేయలేరు. మిగతా 21 వేల గ్రామాలకు ఎప్పటికి సప్లయిచేయగలుగుతారని అంచనా వేసి చూస్తే, అది ఇంకా ఏ పదిహేను సంవత్సరములకుగాని విద్యుచ్ఛక్తి

సరిగా రెండు పదులు పూర్తి కాదు అని తేలుతున్నది. అంతకాలము వరకు గ్రామసీమలలో ఉండవలసినవారు కాచుకొని ఉండవలెనంటే ఎంత కష్టమో ఆలోచించండి. అవిధముగ కాకుండా ప్రజల వద్ద యిప్పటినుండే ఋణము సేకరించటానికి ప్రభుత్వము ప్రయత్నించాలి. గ్రామసీమలలో విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా కొరకు ఎంత డిమాండు ఉన్నదో ప్రభుత్వము గుర్తించాలి. ఈ డిమాండును గురించి మంత్రిగారికి తెలియకపోవచ్చు. ప్రతి గ్రామములోను ఎంత డిమాండు ఉన్నదో తెలుసుకొనటానికి మంత్రిగారు పర్యటన చేస్తేగాని తెలియదు. అన్ని గ్రామాలకు నేను వెళ్ళి సమగ్రంగాను చూసియుండడము గనుక చెబుతున్నాను. గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి కావాలని ఎన్నో కంప్లయింట్లు వస్తున్నవి. అలాంటివి ఎన్నో గ్రామాలు upland ప్రాంతాలలో ఉన్నవి. ఒక్కొక్క గ్రామము ఒక లక్ష, రెండులక్షలు Excise duty చెల్లించే గ్రామాలు ఉన్నవి. ఆయాచోట్లలో విద్యుచ్ఛక్తి ఉన్నట్లయితే, అక్కడ రైతులు ఇంకా ఎక్కువ ఆదాయము పెంచుకో గలుగుతారు. ప్రభుత్వానికికూడ మరింత Excise duty కట్టగలుగుతారు. గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి లేకపోవడమువల్ల రెండుఎడ్లనుకట్టి మోటతో ఎక్కడనో పాతాళలోకమున ఉన్న నీటినితోడి పొలములకు పారించు కొంటున్నారు. అటువంటి గ్రామము ఉదాహరణగా చెబుతున్నాను. కృష్ణా జిల్లాలో నూజవీడు తాలూకాలో కాట్రేనిపాడు అనే గ్రామము ఉన్నది. ఆగ్రామ రైతుల ఒకలక్ష యాభై వేలు Excise పన్ను ప్రభుత్వానికి చెల్లిస్తున్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి లేక మోటలు తోలుకోవలసి వస్తున్నది. మంచిపంటలుపండే ప్రదేశము విద్యుచ్ఛక్తి ఉంటే, ఆదాయము ప్రభుత్వానికి మరింత వచ్చే అవకాశము ఉన్నది. అదేవిధముగ మునునూరు అనే గ్రామము ఉన్నది. ఆ గ్రామరైతులు కూడ సుమారు రెండు లక్షలదాకా పన్ను చెల్లిస్తారు. Electric line దగ్గరగా ఉన్నప్పటికినీ, ఆగ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తిని సప్లయి చేయలేదు. తిరువూరు, నూజవీడు, నందిగామ తాలూకాలు upland తాలూకాలు అక్కడ మెట్ట పంటలు వేస్తున్నారు. ఆగ్రామాలలో బావులు త్రవ్వించి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేస్తే, ఆదాయము వృద్ధికావటానికి ఎంతో అవకాశము ఉన్నది. ఒక్క కృష్ణా జిల్లాను గురించే పైమాటలు చెబుతున్నాను. కాబట్టి అలాంటి గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయాలంటే, ఈ డిమాండుకోసము కేటాయించిన 5 కోట్ల చిల్లర సరిపోదని నానమ్మకము.. అయిదుకోట్లకు బదులు కనీసము పది కోట్లు అయినా అవసరమవుతుంది. ఈనాడు ప్రభుత్వము ఉత్పత్తిచేసే విద్యుచ్ఛక్తి రేటుచూస్తే సంవత్సరమునకు అయిదువందల గ్రామములకంటే ఎక్కువగ సప్లయి చేయటానికి వీలుకాదు. కనీసము వెయ్యిగ్రామాలకైనా సప్లయి చేయగలిగినంత ఉత్పత్తి చేయాలి. కాబట్టి P. W. D. శాఖామాత్యులు కొంచెము దీర్ఘాలోచనచేసి, ఋణరూపములోనైనా ప్రజలవద్దనుంచి సేకరించి

విద్యుచ్ఛక్తి ఎక్కువగా సప్లయి [illegible] ప్రభుత్వానికి [illegible]. విద్యుచ్ఛక్తి గ్రామాలకు [illegible] సప్లయి [illegible] బాగా ద్రవ్యము [illegible] [illegible]. [illegible] వర్షాలు [illegible] బావులు అయినా [illegible]. అలాంటి [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి [illegible]. [illegible] పోతే, **Drilling machine** తో [illegible] బావులు [illegible] వచ్చు. అందువల్ల ముఖ్యంగా మెట్ట ప్రాంతాలలో విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] సరఫరా చేయుటానికి ఆలోచించవలసిందిగా మంత్రిగారిని [illegible].

*శ్రీ వి. రామబ్రహ్మం: (కుప్పం) అధ్యక్షా, P. W. D. [illegible] ప్రవేశపెట్టిన **Electricity Demand** ను నేను పూర్తిగా [illegible]. మద్రాసు రాష్ట్రమునుండి మనము విడిపోయినప్పుడు [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా విషయములో మనము చాలా [illegible] పోయినాము. అందువల్ల యితర రాష్ట్రముల [illegible] మనము [illegible] అవసరము లేదు, ఏమైనప్పటికిని మన గ్రామసీమలన్నింటికి కావలసినంత విద్యుచ్ఛక్తిని మనము సప్లై చేయలేకుండా ఉండడము వల్ల, మనము విద్యుచ్ఛక్తి యొక్క ఉపయోగము లను మనము తగినంతగా అనుభవించలేకపోతున్నాము. మా చిత్తూరు జిల్లా విషయము తీసుకుంటే, అక్కడ ప్రాజక్టులు కట్టించటానికి అవకాశమే లేదు. మా చిత్తూరు జిల్లాలో కూడ తెలంగాణాలో ఉన్నమాదిరిగ అన్నీ మెట్ట తాలూకాలే. ఎక్కడ చూచినా బావుల క్రింద, చెరువుల క్రింద సేద్యము తప్ప కాలువల క్రింద సేద్యము జరగడము లేదు. వేసవిలో చెరువులు ఎండిపోతున్నవి. అందు వల్ల ఎక్కువగ బావుల క్రిందనే సేద్యము సాగిస్తున్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా వల్ల **Lift irrigation** సాగించవచ్చు. ధాన్యమును పండించుకోటానికి అవకాశము ఎక్కువగ ఉన్నది. అలాంటి ప్రాంతాలలో విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేసేటట్లు చూడాలి. అన్ని జిల్లాలకంటే చిత్తూరు జిల్లాలోనే ఎక్కువగ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా జరుగుతున్నదని చెప్పవచ్చు. ఇప్పటివరకు చిత్తూరు జిల్లాలో రెండు తాలూకాలలో మాత్రమే విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా జరుగుతున్నది. మిగతా తాలూకాలలో కుంటుపడింది. మా చిత్తూరు జిల్లాలో ఎంతవరకు విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి చేస్తున్నదన్నీ పరిశీలించటానికి ఒక ప్రత్యేకమైన పథకమును ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా కోరుతున్నాను. రాష్ట్రములో విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చాలి నంతవరకు చేయాలంటే, ప్రభుత్వానికి ఆర్థికపరిస్థితి బాగా లేకపోవడము వల్ల **Electricity Board** ను ఇటీవలనే ప్రభుత్వము ఏర్పాటు చేసింది.

[illegible] అద్యక్షు క్రింద [illegible] ప్రత్యేకమైనటువంటి **loan float** చేసి [illegible] విద్యుచ్ఛక్తి [illegible] సరఫరా అయ్యేటట్లు ప్రయత్నం చేయాలని నేను

ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. ఇప్పుడు సరఫరా చేస్తున్నటువంటి ఈ విద్యుచ్ఛక్తి రేటు రెండు రకాలుగా ఉన్నాయి. మామూలు **guarantee** క్రింద కొంత, ప్రత్యేక **guarantee** క్రింద కొంత, అని రెండు రేట్లతో ఈ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేస్తున్నారు. మా ప్రాంతములో **block area** లో ఈ పెద్ద చిక్కు ఏర్పడింది. మా ప్రాంతములో ఉన్నటువంటి కొందరు రైతులు అయిదారు వందలు రూపాయలు చెల్లించవలసి ఉంటే ప్రత్యేకమైనటువంటి రేట్లక్రింద, **special guarantee** క్రింద తీసుకొన్నటువంటి రైతులు రెండువందలు చొప్పున అయిదు సంవత్సరాల మొత్తము అంతా ఒకేసారి చెల్లించాలని, అట్లా లేనిపక్షంలో మీ **pumpsets disconnect** చేస్తామని చెప్పి కొన్ని **disconnect** చేశారు. ఒకే ప్రాంతములో ఒకే స్కీముక్రింద కాని పోయినప్పటికినీ, కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులలో అక్కడ ఒక **scheme** ఏర్పాటుచేసినా కూడా కొందరికేమో వంద రూపాయలు. మరి కొందరికేమో రెండువందల రూపాయలు ఒకే ప్రాంతములో వసూలు చేయడంలో చాలా చిక్కులు కలుగుతాయి, కాబట్టి ఒకే రేటుక్రింద దీనిని మార్చవలసిందిగా నేను ప్రభుత్వానికి మనవి చేసుకొంటున్నాను. అదికూడా అయిదు సంవత్సరాల మొత్తం అంతా ఒకేసారి కట్టుకోవాలంటే, బీద ప్రదేశములో ఉన్నటువంటి ప్రజలకు చాలా కష్టము. ఆ విధముగా కట్టుకోలేకపోతే, విద్యుచ్ఛక్తి **disconnect** చేస్తే అక్కడ అభివృద్ధికరమైన పనులకు ఆటంకము కలగడమే కాకుండా దానివల్ల ఉత్పత్తికికూడా చాలా చిక్కు ఏర్పడుతుంది. కనుక అటువంటి రేట్లను మార్చవలసిందిగా నేను ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. అంతేకాక, ఇప్పుడు చిన్న చిన్న **rice mills** విషయంలో గాని, **coffee grinders** విషయములో గాని, వారందరు మూడు మాసాలు **further deposits** కట్టవలసిందిగా వారికి ఉత్తరువులు జారీచేస్తున్నారు. అలాంటి ఉత్తరువులవల్ల, ఆర్థిక మాంద్యముగల బీదజిల్లాలలో చాలా చిక్కులు ఏర్పడుతాయి; దానివల్ల విద్యుచ్ఛక్తికి ప్రోత్సాహము తగ్గిపోతుంది. కాబట్టి అటువంటి ఇబ్బందులు కలుగచేయకుండా ప్రయత్నం చేయవలసిందిగా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. తరువాత, **agricultural rates** విషయములో, మైసూరు, మద్రాసు, రేట్లకంటె, మన ఆంధ్రప్రాంతములో రేట్లు ఎక్కువగా ఉన్నాయి. కనుక, మైసూరు, మద్రాసు రాష్ట్రములలోని రేట్లుమాదిరిగానె ఇక్కడ కూడా ఆ రేట్లు ఏర్పాటు చేయవలసినదిగా కోరుతున్నాను. మనం ఆంధ్రరాష్ట్రములో, కర్నూలులో ఉన్నప్పుడు, **Thermal Power**, ఈ **Hydro Power**, ఈ రెండు రేట్లను కలిపి **rate fix** చేయడం వలన, ఈ **Electricity rates** మనకు చాలావరకు, ఇతర రాష్ట్రాలకంటె, పెరిగిపోయినాయి. కాబట్టి ఈ **agricultural pumpsets** కు మాత్రం మైసూరు రేట్లతో సమానంగా మన రేట్లుకూడాచేసి రైతులకు

విద్యుచ్ఛక్తి ఎక్కువగ సప్లయి చేయటానికి ప్రయత్నిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. విద్యుచ్ఛక్తి గ్రామాల కన్నింటికి సప్లయి చేసిననాడు అక్కడఉంటున్న దారిద్ర్యము పోతుందని నానమ్మకము. కొన్నిచోట్ల వర్షాలు లేనిదిగా ఉన్నవి. వర్షాలుఉన్నా లేకపోయినా బావులు అయినా తవ్వితే నీరుపడేచోట్లు ఉన్నవి. అలాంటిచోట్లలో విద్యుచ్ఛక్తి ఎంతో ఉపయోగిస్తుంది. బావులలో నీరు పడక పోతే, **Drilling machine** తో నైనా బావులద్వారా నీరు సప్లయి చేసుకోవచ్చు. అందువల్ల ముఖ్యంగా మెట్టప్రాంతాలలో విద్యుచ్ఛక్తిని ముందుసరఫరా చేయటానికి ఆలోచించవలసిందిగా మంత్రిగారిని కోరుతూ ముగిస్తున్నాను.

*శ్రీ డి. రామబ్రహ్మం : (కుప్పం) అధ్యక్షా, P. W. D. శాఖామాత్యులు ప్రవేశపెట్టిన **Electricity Demand** ను నేను పూర్తిగా బలపరుస్తున్నాను. మద్రాసు రాష్ట్రమునుంచి మనము విడిపోయివచ్చిన తరువాత విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా విషయములో మనము చాలా ముందుకు పోయినాము. అందువల్ల యితర రాష్ట్రముల వారిని చూచి మనము సిగ్గుపడవలసిన అవసరము లేదు. ఏమైనప్పటికినీ మన గ్రామసీమలన్నింటికి కావలసినంత విద్యుచ్ఛక్తిని మనం సప్లై చేయలేకుండా ఉండడము వల్ల, మనము విద్యుచ్ఛక్తి యొక్క ఉపయోగములను మనము తగినంతగా అనుభవించలేక పోతున్నాము. మా చిత్తూరు జిల్లా విషయము తీసుకుంటే, అక్కడ ప్రాజెక్టులు కట్టించటానికి అవకాశమే లేదు. మా చిత్తూరు జిల్లాలో కూడ తెలంగాణాలో ఉన్నమాదిరిగ అన్నీ మెట్ట తాలూకాలే. ఎక్కడ చూచినా బావులక్రింద, చెరువులక్రింద సేద్యము తప్ప కాలువల క్రింద సేద్యము జరగడము లేదు. వేసవిలో చెరువులు ఎండిపోతున్నవి. అందువల్ల ఎక్కువగ బావులక్రిందనే సేద్యము సాగిస్తున్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా వల్ల **Lift irrigation** సాగించవచ్చు. ధాన్యమును పండించుకోటానికి అవకాశము ఎక్కువగ ఉన్నది. అలాంటి ప్రాంతాలలో విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేసేటట్లు చూడాలి. అన్ని జిల్లాలకంటే చిత్తూరు జిల్లాలోనే ఎక్కువగ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా జరుగుతున్నదని చెప్పవచ్చు. ఇప్పటివరకు చిత్తూరు జిల్లాలో రెండు తాలూకాలలో మాత్రమే విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా జరుగుతున్నది. మిగతా తాలూకాలలో కుంటుపడింది. మా చిత్తూరు జిల్లాలో ఎంతవరకు విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి చేస్తున్నదిన్నీ పరిశీలించటానికి ఒక ప్రత్యేకమైన పథకమును ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా కోరుతున్నాను. రాష్ట్రములో విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చాలినంతవరకు చేయాలంటే, ప్రభుత్వానికి ఆర్థికపరిస్థితి బాగా లేకపోవడము వల్ల **Electricity Board** ను ఇటీవలనే ప్రభుత్వము ఏర్పాటు చేసింది.

[illegible] ఆధ్వర్యముక్రింద [illegible] ప్రత్యేకమైనటువంటి **loan float** చేసి [illegible] సరఫరా అయ్యేటట్లు ప్రయత్నం చేయాలని నేను

ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. ఇప్పుడు సరఫరా చేస్తున్నటువంటి ఈ విద్యుచ్ఛక్తి రేటు రెండు రకాలుగా ఉన్నాయి. మామూలు **guarantee** క్రింద కొంత, ప్రత్యేక **guarantee** క్రింద కొంత, అని రెండు రేట్లలో ఈ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేస్తున్నారు. మా ప్రాంతములో **block area** లో ఈ పెద్ద చిక్కు ఏర్పడింది. మా ప్రాంతములో ఉన్నటువంటి కొందరు రైతులు అయిదారు వందలు రూపాయలు చెల్లించకుండా ఉంటే ప్రత్యేకమైనటువంటి రేట్లక్రింద, **special guarantee** క్రింద తీసుకొన్నటువంటి రైతులు రెండువందలు చొప్పున అయిదు సంవత్సరాల మొత్తము అంతా ఒకేసారి చెల్లించాలని, అట్లా లేకపోతే మీ **pumpsets disconnect** చేస్తామని చెప్పి కొన్ని **disconnect** చేశారు. ఒకే ప్రాంతములో ఒకే స్కీముక్రింద కాకపోయినప్పటికినీ, కొన్ని ప్రత్యేక పరిస్థితులలో అక్కడ ఒక **scheme** ఏర్పాటుచేసినా కూడా కొందరికేమో వంద రూపాయలు. మరి కొందరికేమో రెండువందల రూపాయలు ఒకే ప్రాంతములో వసూలు చేయడంలో చాలా చిక్కులు కలుగుతాయి, కాబట్టి ఒకేరేటుక్రింద దీనిని మార్చవలసిందిగా నేను ప్రభుత్వానికి మనవి చేసుకొంటున్నాను. అదీకూడా అయిదు సంవత్సరాల మొత్తం అంతా ఒకేసారి కట్టుకోవాలంటె, బీద ప్రదేశములో ఉన్నటువంటి ప్రజలకు చాలా కష్టము. ఆ విధముగా కట్టుకోలేకపోతే, విద్యుచ్ఛక్తి **disconnect** చేస్తే అక్కడ అభివృద్ధికరమైన పనులకు ఆటంకము కలగడమే కాకుండా దానివల్ల ఉత్పత్తికికూడా చాలా చిక్కు ఏర్పడుతుంది. కనుక అటువంటి రేట్లను మార్చవలసిందిగా నేను ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. అంతేకాక, ఇప్పుడు చిన్నచిన్న **rice mills** విషయంలో గాని, **coffee grinders** విషయములో గాని; వారందరు మూడు మాసాలు **further deposits** కట్టవలసిందిగా వారికి ఉత్తరువులు జారీచేస్తున్నారు. అలాంటి ఉత్తరువులవల్ల, ఆర్థిక మాంద్యముగల బీదజిల్లాలలో చాలా చిక్కులు ఏర్పడుతాయి; దానివల్ల విద్యుచ్ఛక్తికి ప్రోత్సాహము తగ్గిపోతుంది. కాబట్టి అటువంటి ఇబ్బందులు కలుగజేయకుండా ప్రయత్నం చేయవలసిందిగా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. తరువాత, **agricultural rates** విషయములో, మైసూరు, మద్రాసు, రేట్లకంటె, మన ఆంధ్రప్రాంతములో రేట్లు ఎక్కువగా ఉన్నాయి. కనుక, మైసూరు, మద్రాసు రాష్ట్రములలోని రేట్లుమాదిరిగానె ఇక్కడ కూడా ఆ రేట్లు ఏర్పాటు చేయవలసినదిగా కోరుతున్నాను. మనం ఆంధ్రరాష్ట్రములో, కర్నూలులో ఉన్నప్పుడు, **Thermal Power**, ఈ **Hydro Power**, ఈ రెండు రేట్లను కలిపి **rate fix** చేయడం వలన, ఈ **Electricity rates** మనకు చాలావరకు, ఇతర రాష్ట్రాలకంటె, పెరిగిపోయున్నాయి. కాబట్టి ఈ **agricultural pumpsets** కు మాత్రం మైసూరు రేట్లతో సమానంగా మన రేట్లుకూడాచేసి రైతులకు

ఆ విధంగా సహాయంచేసి అధికోత్పత్తి పెంచడానికి ప్రభుత్వము పూనుకోవలసిందిగా నేను కోరుతున్నాను. తరువాత ఇప్పుడు మా చిత్తూరు జిల్లాలో కొన్ని electric schemes survey అయినాయి. Survey అయినప్పటికినీకూడా, అవి unremunerative అనే పద్ధతిలో endorsements కొన్నిటికి వచ్చినాయి. కాని, basic rates క్రింద వాటిని calculate చేస్తే, అవి remunerative అవుతాయి, కాబట్టి ప్రభుత్వము ఆ స్కీములను మరొకదఫా basic రేట్లతో calculate చేసి, అవన్నీ take-up చేయవలసిందిగా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. చిత్తూరు జిల్లాలో ఉన్నటువంటి అన్ని ప్రాంతాలు, అందులో ప్రత్యేకంగా పశ్చిమ తాలూకాలు చాలా బీదప్రాంతాలు, కనుక తెలంగాణాకు exemptions ఏవైతే ఇప్పుడు ఇచ్చివున్నరో, ఆ exemptions చిత్తూరు జిల్లాలో పడమటి తాలూకాలకు, ఇంకా రాయలసీమలోగాని ఇతర ఏ జిల్లాలోగాని ఉన్న upland areas అన్నింటికికూడా ఇవ్వవలసిందిగా కోరుతున్నాను. Electric poles వేసే విషయంలో iron poles వేసే బదులు wooden poles వేసి నట్లయితే చాలా cheap గా, కొద్ది ఖర్చుతోనే ఆ బీదప్రాంతాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయవచ్చు, ఆ విధంగా ప్రయత్నించవలసినదిగా కూడా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

*శ్రీ పి. గోపాలురెడ్డి (తిరుత్తని-జనరల్) : ఉపాధ్యక్షా, చిత్తూరు జిల్లాకే ముందు ఈ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరాచేసే విషయంలో priority ఇవ్వవలసిందని చిత్తూరు జిల్లావారి ఆందోళన కొంత జాస్తిగా ఉంటున్నది. అది సహజమే. ఈ దినము మన విద్యుచ్ఛక్తిశాఖామాత్యులు ప్రవేశపెట్టినటువంటి డిమాండుకు ఇతంతక్కువగా కేటాయించడానికి కారణం బహుశా బడ్జెటులో విశేషంగా దీనికి మినహాయించ డానికి లేని పరిస్థితులు ఉండవచ్చును అని భావిస్తున్నాను. దీనికొక సదుపాయము మేము ఇదివరలో చెప్పాము. ఆ సదుపాయాన్ని మద్రాసు రాష్ట్రములో వారు కలుగజేసుకొన్నారు. సుమారు 104 కోట్ల రూపాయలు public ఋణంగా తీసుకొని ఆ డబ్బును విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలమీద, గ్రామ విస్తరణ పథకాలమీద పెట్టి ఆ విధంగా దానిని repay చేయడానికి కూడా ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. ఈ విధానాన్ని ఇదివరలోనే మంత్రిగారి దృష్టికి తెచ్చాము. దానికి కేంద్ర ప్రభుత్వముయొక్క అనుమతి పొందవలెనని కూడా చెప్పారు. వారి అనుమతి కూడా వచ్చిందని తెలిసింది. అయితే ఇంకా ఎందుకో జాప్యం చేస్తున్నారు, కనుక అది సాధ్యమైనంత త్వరలో చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఇటీవల బోర్డువారు sanction చేసినటువంటి స్కీములు సుమారు 200 ఉన్నాయి. వాటియొక్క ప్రాధాన్యత, వాటి విషయంలో ప్రజలయొక్క ఆతురతగురించి చెప్పవలసిన అవసరం లేదు. ఈనాడు విద్యుచ్ఛక్తి అన్ని రంగాలలో ఉపయోగ

కరంగా ఉండేటటువంటిదని ప్రజలు గుర్తిస్తున్నారు. మొట్టమొదట వ్యవసాయ రంగములో వీరికి అంత లాభదాయకంగా ఉండదని డిపార్టుమెంటువారు చెప్పుతూ ఉండడము సహజము. అయినా, వ్యవసాయరంగములో అధికాహారోత్పత్తిని దృష్టిలో పెట్టుకొని అయినా, దానికి దోహదము కల్పించక తప్పదు అనే విషయం తమ దృష్టికి తీసుకొనివస్తున్నాను. ముఖ్యంగా చిత్తూరు జిల్లాలో ఏ ప్రాజెక్టు గాని, delta ప్రాంతము గాని లేనటువంటి ప్రదేశము. అక్కడ ప్రధానంగా well irrigation తోనే వ్యవసాయం చేస్తారు. ఆ well irrigation తో ఎద్దులమోటతో అవస్థ పడుతున్నాము. ఇప్పటికి కొన్ని గ్రామాలకు electricity వచ్చింది. బొత్తిగా ఇవ్వలేదని చెప్పలేదు. కొంత జాస్తీగా చేసినట్లు కూడా కనిపించవచ్చును. కాని చేసింది తృప్తికరంగా లేదని మనవి చేస్తున్నాను. ఇంకా అనేక గ్రామాలు ఉన్నాయి. వాటికి విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చినట్లయితే, అధికాహారోత్పత్తి జరిగి, మా జిల్లా self-sufficient గా ఉండి ముందుకు రాగలదని మట్టుకు మనవిచేస్తున్నాను. ఇందులో ప్రజలు పడుతూ ఉండేటటువంటి కష్టాలు ఈ సందర్భంలో మంత్రిగారి దృష్టికి తీసుకొనిరావలెనని అనుకొన్నాను. ఇటీవల ఈ విద్యుచ్ఛక్తి విషయంలో further deposits అనే సిద్ధాంతాన్ని కొత్తగా ప్రవేశపెట్టినారు. ముందు ఏ service connection కైనా 10 రూపాయలు తీసుకున్నారు అనుకోండి. అది ఒక నెలకు average అవుతుందనే సిద్ధాంతముతో మూడు నెలలకు 30 రూపాయలు కట్టవలసిందిగా నిర్బంధన చేస్తున్నారు. సంవత్సరంగా ఈ నిర్బంధన చేయడం జరుగుతున్నది. కొన్నిచోట్ల వసూలుచేయడం, కొన్నిచోట్ల జాప్యంచేయడం, వసూలు కాకుండా ఉండిన చోట శ్రద్ధతీసుకోకపోవడం కూడా జరుగుతూ వచ్చింది. బహుశా, ప్రజలనుంచి అభ్యంతరం ప్రభుత్వానికి వచ్చిందేమో, అందుకుగాను ఆపినారేమో అనుకుంటే, మళ్ళీ ఇటీవల కూడా వసూలు చేయడం బయలుదేరింది. ఇది ప్రజల పరంగా, consumers పరంగా చూస్తే కొంత బాధగానే ఉన్నది. వాళ్లు తీసుకున్నటువంటి current కే డబ్బు కట్టుకోలేకపోతే, ఒక దాన్ని ఎంతమాత్రం ఉపయోగించుకొంటాడో ఆలోచించవలసియున్నది. ప్రజల డబ్బు మూడు మాసాలది ప్రభుత్వమువద్ద ఉండినంతమాత్రాన అది ప్రభుత్వానికి అనుకూలపడుతుందని నేను అనుకోను. ఏదో 1, 2 మాసాలు evasions ఉంటే ఉండవచ్చు. తకరార్లు ఉండవచ్చు. అంత మాత్రంచేత further deposit అనేది మూడు మాసాలకు కోరడం అనేది న్యాయం కాదని, ఆ పద్ధతి విరమించుకుంటారనే నేను భావిస్తున్నాను.

మొట్టమొదట కరెంట్ కావాలని అడిగేటప్పుడు బావిలో నీరు ఉంటుందని అనుకొని 5 H. P. తీసుకొంటానని అగ్రిమెంట్ వ్రాసి యిస్తున్నారు. కాని

ఒకప్పుడు బావిలో ఎంత త్రవ్వినా ఎక్కువ నీరులేని పరిస్థితులు ఏర్పడుతున్నవి. అటువంటప్పుడు 3 H. P. చాలునని ఆ రైతు అంటున్నాడు. కాని 5 H.P. కు కావలసిన ఖర్చుతో, 10% remunerative పద్ధతితో ఆ స్కీమును అంగీకరించి ఉంటారు. కాని ఎక్కువ నీరులేని పరిస్థితిలో ఆ రైతు 3 H. P. చాలునని అంటే, ఒప్పుకోనకుండ 5 H. P. మినిమమ్ గ్యారంటీ అని రైతులవద్ద డబ్బు వసూలు చేస్తున్నారు. దీనివల్ల రైతులు చాల బాధపడుతున్నారు. పెద్ద పెద్ద వారికి Waive చేశారని వింటున్నాము. అయితే పెద్దవారికి ఒకచట్టము, చిన్న వారికి ఒక చట్టము ఉంటుందని అనుకోను. చిన్నవారుకూడ అడిగినప్పుడు పెద్ద వారికి చేసిన సహాయం చిన్నవారికి చేస్తారని అనుకొంటున్నాను. న్యాయంగా రైతు ఎంతవరకు తీసుకోగలుగుతాడో, అంతవరకు minimum guarantee తగ్గించి మిగతాది Waive చేయాలని కోరుతున్నాను. రాయలసీమ ఏరియాలో 10% remunerative గా ఉండాలనే సిద్ధాంతాన్ని సడలించాలని కోరుతున్నాను. చాలచోట్ల ఈ10% రావడంలేదు. అన్ని స్కీములు అభివృద్ధిచెందిన తరువాత 10% రావచ్చును. మొట్టమొదటనే, స్కీము వేయగానే, 10% రావాలంటే కష్టము. ఈ పరిస్థితులలో upland areas కు 10% అనేది తగ్గించి 7% గాని, 7½% గాని పెట్టాలని ఇదివరకు కోరినాము. ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తామని చెప్పారు. కాని ఆచరణలో ఏమీ జరగలేదు. ఇతర స్టేట్సులో, మద్రాసులో గాని, మైసూరులో గాని, రైతులకు కరెంట్ చార్జి మన రాష్ట్రంలోకంటె చాల తక్కువ. మనం profit and loss basis మీద workout చేసి లాభదాయకంగా లేదు అని చెబితే, నా కోరిక నెరవేరదు. రైతులు ఈనాడు ఎంతో కష్టపడి, ఎండకు, వానకు, ఓర్చి అధికాహారోత్పత్తి చేస్తున్నప్పుడు వారికి ప్రభుత్వము subsidise చేయవచ్చును. అంటే లక్షలు, కోట్లు కాదు. వ్యవసాయానికి యిచ్చే current consumption చాల తక్కువ. ఒక యూనిట్ మీద 0-0-3 తగ్గిస్తే ప్రభుత్వానికి ఎంతో నష్టమురాదు. కనుక ఆవిధంగా ఆలోచించి రైతులకు సహాయపడతారని ఆశిస్తున్నాను. విద్యుచ్ఛక్తి విస్తీర్ణ స్కీములో 26 వేల గ్రామాలు ఉన్నవని అన్నారు. 1700 గ్రామాలకు కరెంట్ ఇచ్చారన్నారు. ఆ విధంగా చూస్తే అన్ని గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి రావాలంటే ఎన్ని ప్రణాళికలు అవుతాయో తెలియదు. మొత్తంమీద అంకెలు చూస్తే మొదటి ప్రణాళిక నాటికి ఆంధ్రదేశంలో 205 గ్రామాలు ఉన్నవి. రెండవ ప్రణాళిక అంతములో 1700 గ్రామాలు ఉన్నవి. అంటే చాల త్వరితముగా పోతున్నామని అనుకోవాలి. విద్యుచ్ఛక్తి అభివృద్ధికి చాలకోట్లు ఖర్చు పెడుతున్నారు. ఆ స్కీములు అన్నీ పూర్తి అయినప్పుడు మన ప్రభుత్వం ఉద్దేశించిన, ప్రజలకు పూర్తిగా కావలసిన [illegible] లక్ష్యము అవుతుంది. తల 1కి 15 యూనిట్స్ Cunsume చేసే పరిస్థితికి తీసుకు రాగలమని ఆశిస్తున్నాను. దీనిని గ్రామాలకు విస్తరింపజేసే విష

యములో కొంత ముందుకుపోయి కొన్ని ప్రాంతాలకు **preference** యివ్వ వలెనని కోరుతున్నాను. చిత్తూరుజిల్లాలో వ్యవసాయానికి ఎక్కువగా విద్యుచ్ఛక్తియే ఆధారం కాబట్టి రైతుల సహాయార్థం అక్కడ **electricity** ని విస్తరింపజేయవలసినదిగా మనవిచేస్తూ ఈ డిమాండ్‌ను పూర్తిగా బలపరుస్తున్నాను

*శ్రీ యస్. వి. కె. ప్రసాద్ (రెన్నూరు) : అధ్యక్షా, **Electricity schemes** గురించి ఆలోచించేటప్పుడు ఇంతవరకు నీటివనరులు లేని ప్రదేశానికి **electricity** ఎంత అవసరమో ఆలోచించవలసి ఉన్నది. వ్యవసాయం కొరకు బావులకు పంప్‌సెట్స్, విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరాచేసి ఆ విధంగా ఎక్కువ పంటలు పండించుటకు ప్రభుత్వం తోడ్పడవలసి ఉన్నది. ఇప్పుడు ఆహారోత్పత్తి ముఖ్య సమస్యగా మనదేశం ముందు ఉన్నది. ఇది ప్రత్యేకం తెలంగాణాలో పెద్ద సమస్యగా ఉన్నది. మొత్తం తెలంగాణాలో ఉండే సాగుభూమి 17 లక్షల ఎకరాలుంటే సుమారు 3 లక్షల ఎకరాలు బావుల క్రింద సేద్యం చేయబడుతోంది. చెరువుల క్రింద ఉన్న 11 లక్షల ఎకరాలలో రెండవ పంటకు చెరువులలోని నీరు సరిపోక, బావులు ఆ నీటిని **supplement** చేస్తున్నాయి. బావుల నుంచి మోటలద్వారా **engines** ద్వారా నీటిని తోడుకోవాలి. 17 లక్షల ఎకరాలలో పూర్తిగా 3 లక్షలు ఎకరాలు బావులపైన ఆధారపడినా, మొదటి పంటకు వర్షాధారమైన చెరువుల నీటిమీద ఆధారపడిన భూములు కూడ పెద్దభాగం రెండవ పంటకు బావులపైన ఆధారపడవలసి వస్తోంది. ఈ పరిస్థితులలో ప్రభుత్వము యిచ్చిన లెక్కలుచూస్తే వారు అసలు ఈ సమస్యను అర్థముచేసుకొనలేదని తెలుస్తోంది. బావులకు **oil engines** ఎవరో పెద్ద భూస్వాములు పెట్టుకొన గలుగుతున్నారు గాని అత్యధికభాగము ఎద్దులతో మోటలు తోడుకొంటున్నారు. తెల్లవారుఝామున 4 గంటల నుంచి రాత్రి 7, 8 గంటలవరకు మోటలుతోడి బాధపడటం జరుగుతోంది. కావలసినంత పంట తీయలేక పోతున్నారు. ఈ పరిస్థితులలో **electricity** ఎంతవరకు సప్లయి చేయగలుగుతున్నారో చూస్తే ఇక్కడ సెకండ్‌ప్లాన్ ఆఖరుకు 355 గ్రామాలకు యిస్తామని, 629 పంప్‌సెట్స్ పెడతాము అన్నారు. దాదాపు గ్రామానికి 2 పంప్‌సెట్స్‌కూడ లేవు. మూడవ ప్లానులో **targets** చూస్తే 850 గ్రామాలకు సుమారు 3100 పైచిలుకు పంప్‌సెట్స్ పెడతామన్నారు. అనగా గ్రామానికి 4 పంప్‌సెట్స్ పెడతారు. ప్రభుత్వం యిచ్చిన యీ లెక్కలనుబట్టి చూస్తే ఈ సమస్యయొక్క ప్రాధాన్యతను గుర్తించినట్లు లేదు. నీటివనరులులేని గ్రామాలకు, వ్యవసాయానికి ఎక్కువగా బావులమీద ఆధారపడిన ప్రాంతంలో ఎక్కువ పంపుసెట్సు యిచ్చి విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి చేయవలసిన ఆవశ్యకతను ప్రభుత్వం గుర్తించలేదనే విషయం స్పష్టంగా కనపడుతోంది.

పెట్టాలని, కొత్తగూడెంలో ఒక ఫర్టిలైజర్ ఫ్యాక్టరీ పెట్టాలని ఆలోచిస్తున్నారు. మొత్తం మీద ఈ గోదావరి లోయ ప్రాంతంలో పెద్దఎత్తున పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందేదానికి అవకాశాలు ఉన్నవి. ఆ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొంటే, ఆ ప్రాంతంలో ఎలక్ట్రిసిటీ సప్లయిచేయటానికి వీలుగా, రామగుండం థర్మల్ స్టేషన్‌ను పెంచవలసి ఉంటుంది. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో కూడ యీ రామగుండం థర్మల్ స్టేషన్‌ను పెంచే అవకాశము కనబడటము లేదు. అందుకు కారణం ఏమిటో తెలియదు. అక్కడ, ఇప్పుడు ఉన్న లోడ్ ఉపయోగించుకోవటం లేదనా ? ఆ లోడ్‌ను పెంచి, ఉపయోగించె అవసరం లేదనా ? దానిని గురించి ప్రభుత్వం వెంటనే ఆలోచించాలని కోరుతున్నాను.

గోదావరిలోయప్రాంతం పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి అవుతుందనే దృష్టితో గోదావరిపైన రోడ్డు వేస్తున్నాము. సెంట్రల్ గవర్నమెంటు సహాయంతో అక్కడ మైనింగ్ ఇంక్రీజ్ చేయటానికి ప్రయత్నము చేస్తున్నాము. అక్కడ పవర్ అవసరమనే దృష్టితో, ఇచ్ఛంపల్లి ప్రాజెక్టు విషయంకూడ ప్రభుత్వము ఆలోచించాలని కోరుతున్నాను. ప్రభుత్వం డబ్బు లేదనవచ్చును. సెంట్రల్ గవర్నమెంట్‌వారు ఫ్లడ్ కంట్రోల్ స్కీముక్రింద డబ్బు ఇస్తున్నారు గోదావరికి వరదలు వచ్చి, సర్కారు జిల్లాలలో ఎంతో పంట నష్టపోవటం జరుగుతున్నది. ఈ ఫ్లడ్ కంట్రోల్ స్కీముక్రింద సెంట్రల్‌గవర్నమెంట్ డబ్బు ఇచ్చి దామోదరలోయ ప్రాజెక్టు కట్టించింది. అదేవిధంగా మన ప్రభుత్వంకూడ ఫ్లడ్‌కంట్రోల్ స్కీముక్రింద సెంట్రల్ గవర్నమెంట్‌ను డబ్బు అడిగి, యీ ఇచ్ఛంపల్లి ప్రాజెక్టును నిర్మించాలని కోరుతున్నాను. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో యీ ఇచ్ఛంపల్లి ప్రాజెక్టును ఇంక్లూడ్‌చేసి, మూడవ పంచవర్షప్రణాళిక కాలం పూర్తి అయ్యేనాటికి యీ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం పూర్తిచేయాలని కోరుతున్నాను. గోదావరిలోయ ఏరియాలో పవర్‌ను అభివృద్ధి చేయటానికి యీ ప్రాజెక్టు ఉపయోగపడుతుంది కాబట్టి, యీ ఇచ్ఛంపల్లి ప్రాజెక్టు విషయం ప్రభుత్వం వెంటనే ఆలోచించాలని కోరుతూ ముగిస్తున్నాను.

*శ్రీ ఎన్. శ్రీనివాసరావు : అధ్యక్షా, ఈ విద్యుచ్ఛక్తికి సంబంధించిన పద్దును నేను హృదయ పూర్వకంగా బలపరుస్తున్నాను. కాని దీనియొక్క అవసరమునకు తగినంత కేటాయింపు లేదని అందరు సభ్యులుచెప్పిన అభిప్రాయముతో నేనుకూడ ఏకీభవిస్తున్నాను. ఈ శాఖను నిర్వహిస్తున్నటువంటి మంత్రిశేఖరులు మొట్టమొదటనుండి వారి రాజకీయజీవిత ప్రారంభంనుండీ సోషలిస్టు సమాజ నిర్మాణం చేయాలని తపస్సుచేసిన వ్యక్తి. అలాంటి తపస్విచేతిలో ఇలాంటిశాఖ రావటం అదృష్టము అని నేను భావిస్తున్నాను. వారు అఖిలభారత కాంగ్రెసు కార్యదర్శిగా ఉంటూ ఒక ఉపన్యాసం చేశారు. ఆ ఉపన్యాసంలో వారు ఏమి

చెప్పారంటే—అభివృద్ధి అన్నది, ప్లాను అన్నది ఒక క్రమపద్ధతిలో ఉండాలి. అందుచేత, మెట్టప్రాంతాలలో, వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో మాత్రమే యీ ఎలక్ట్రిసిటీ ఇవ్వటము ధర్మము, న్యాయము—అని వారు చెప్పారు. వారు ఆవదవిలో ఉన్నప్పుడే, వారికి మేము వ్రాతపూర్వకంగా కొన్ని విజ్ఞాపనలు చేసుకొన్నాము. పాలకొల్లు, భీమవరం మొదలైన ప్రాంతాలలో నీటికొరత ఎప్పుడూ ఉండటానికి అవకాశములేదు. నేను ఇరిగేషన్ సోర్సెస్ ఉన్న ప్రాంతాలనుగురించి మనవి చేస్తున్నాను. అక్కడ నీటి సప్లయికొరకు ఎలక్ట్రిసిటీ అవసరంఉండదు. ఎలక్ట్రిసిటీ ఫేన్స్ వేసుకోటానికి, ఫ్రిజడరీలో కోడిగ్రుడ్డులను వేసుకోటానికి ఉపయోగించుకోవచ్చును. అసలు ఫ్రిజడరీనో ఏమిటో, ఆమాటే నాకు తెలియదు. కేవలం కొందరికిమాత్రమే అది తెలుసును. అది ఏమిటో నాకు తెలియదు. ఏ దేశంయొక్క నాగరికత అయినా చూడాలంటే—ఆదేశంలో ఉన్నటువంటి ఒకవ్యక్తి సగటున ఎంత ఎలక్ట్రిసిటీ ఖర్చుచేస్తున్నాడు అన్నదానిపైన ఆధారపడి ఉంటుందని విజ్ఞులు చెబుతున్నారు. బి. ఏలు, ఎం. ఏలు చదివినవారు చెబుతున్నారు. మనదేశాన్ని బ్రహ్మాండంగా అభివృద్ధి చేయాలంటే, కేవలం సిటీలకు ఎలక్ట్రిసిటీ ఇచ్చినంతమాత్రమున చాలదు. సిటీలకు బాగానే ఎలక్ట్రిసిటీ ఇస్తున్నారు. సిటీలో చక్కగానే ఉన్నది. రంగు రంగుల వ్యవహారాలన్నీ జరుగుతున్నవి. మాకు సంతోషముగానే ఉన్నది. మేముకూడ సిటీలకు వచ్చినపుడు అందరితోపాటు మేముకూడ సుఖాలు అనుభవిస్తున్నాము. నలుగురితోపాటు నారాయణ—కులంతోపాటు గోవిందా—అని మేముకూడ అందరితోటు అనుభవిస్తున్నాము. కాని మేము ఇక్కడినుండి పల్లెప్రాంతాలకు పోయి చూస్తే, అక్కడ త్రాగటానికి మంచినీళ్లుకూడ దొరకని పరిస్థితులు ఉన్నవి.

పరిశ్రమల అభివృద్ధి సంగతి, వ్యవసాయం సంగతి అట్లా ఉంచండి. ఎంతో లోతున ఉన్న నీళ్ళను పైకి తోడుకుని త్రాగడానికి కూడ వీలులేని ప్రాంతాలు ఉన్నాయి. ఇది తమందరికీ తెలియనటువంటి విషయం కాదు. దీనికి ఒక క్రమబద్ధమైన ప్రణాళికను ఏర్పాటు చేసినట్లయితే త్వరగా సత్ఫలితాలు వస్తాయనుకుంటాను. సభ్యులమయిన మేము రోడ్ల విషయం వచ్చినప్పుడు మా ఊరుచుట్టూ తారురోడ్లు, సిమెంటురోడ్లు కావాలనడం, పరిశ్రమలు వచ్చినప్పుడు పంచదార ఫాక్టరీ తప్పకుండా మా ఊళ్లోనే పెట్టాలనడం జరుగుతోంది. మొత్తం **budget** అంతా కొన్ని కోట్లు. ఏ పద్దుకు ఆ పద్దే ఎక్కువ కావాలని కోరితే ధనం ఎక్కడనుంచి వస్తుంది? ఒక పద్దులో హెచ్చు కోరినప్పుడు **voluntary** గా కొన్ని పద్దులు **surrender** చేయాలని చెప్పాలి. నేను ఒక పద్దు **surrender** చేస్తున్నాను. మా ప్రాంతంలో సిమెంటురోడ్లు వద్దు. దేశంలో

ప్రజలందరకు తిండి బట్ట కలిగి, కాలిపోని ఒక గట్టి కొంప, ఇంటికి ఒక కోడిపెట్ట, మంచి వ్యవహారం అంతా కలిగిన తరువాత సిమెంటురోడ్ల వ్యవహారం ఆలోచన చేయండి. ఈలోపల మాకు సిమెంటురోడ్లు గాని, తారురోడ్లు గాని అక్కర లేదు. మామూలు రోడ్లమీద చక్కగా నడవగలం బండ్లు వెడతాయి. రవాదారి సౌకర్యాలు ఒక ఊరినుంచి యింకొక ఊరికి పోవడానికి ఉంటే చాలు. అంతకు మించి సిమెంటురోడ్లకొరకు లక్షలు గాని, కోట్లుగాని ఖర్చుపెట్టవద్దు. ఆ పద్దును నేను surrender చేస్తున్నాను. వ్యవసాయ సంబంధమైన వ్యవహారాలలో electricity కి కావలసిన డబ్బుకొరకు ఒక సూచన చేస్తున్నాను. ప్రక్క ప్రాంతాలలో public దగ్గరనుంచి ధనం సేకరించాలి. అలాగ ధనం సేకరించినట్లయితే ధనం యివ్వడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. ఫలానా పద్దుపైన ఇన్ని కోట్లు కావాలని బ్యాంకు దగ్గరకు వెడితే "అక్కరలేదు. మేము ఇస్తాము వెళ్ళిపొమ్మనేటటువంటి" విధంగా ప్రజలు ముందుకు వస్తున్నారు. దీనిని కొంత మంది సోదరులు అంగీకరించకపోవచ్చు. అధికావ్యవహారోత్పత్తికొరకు కాకుండా సామాన్య ప్రజలకు జలాన్ని అందించడంకొరకు ఈ రకంగా ధనం సేకరిస్తే బాగుంటుందని నేను సూచిస్తున్నాను. విదేశాలవారు పోటీపడుతున్నారు. అమెరికావారు మేము డాలర్లు యిస్తాం అంటున్నారు. రష్యావారు రూబుల్సు యిస్తాం అంటున్నారు. ఫ్రాన్సువారు ఫ్రాంకులు ఇస్తామని ముందుకు వస్తున్నారని కొంతమంది మిత్రులు చెప్పుతున్నారు. ఆ ధనాన్ని ఇతర కార్యక్రమాల కొరకు కాకుండా electricity కి ఎక్కువ priority ఇచ్చి థర్మల్ స్టేషన్స్‌ను యింకా కొన్ని స్కీములను తీసుకునే ఏర్పాటుచేస్తే బాగుంటుందేమో ఆలోచించవలసిందని మనవిచేస్తున్నాను. ప్రభుత్వాన్ని ఒక విషయంలో అభినందిస్తున్నాను. హరిజన పేటలలో ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు పెడితే, ఆ దీపాలు చూస్తే వాళ్లు కళ్ళుపోతాయనుకునే ప్రబుద్ధులు గ్రామాలలో ఉన్నారు. బాగా చదువుకున్న వారిలోనే ఉండివుంటారు అటువంటి ప్రబుద్ధులు. కాని దానికి వ్యతిరేకంగా హరిజనపేటలో ఒక pole అయినా వేస్తేతప్ప ఆ ఊరికి electricity ఇవ్వమని ఆంధ్రప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకున్నది. అందుకు నేను ప్రభుత్వాన్ని మరల అభినందిస్తున్నాను. ఇది పల్లెప్రాంతాలలో జరుగుతున్నది. ఏలూరు మునిసిపాలిటీలో 14 హరిజన పేటలు ఉన్నాయి. ప్రతి centre లో కూడా హరిజనపేటముందు తరువాత సిరిజనులు, వణిక్ ప్రముఖులు, కవులు, గాయకులు ఉన్నారు. అటువంటి చోటకూడ ఈ రోజున ఎక్కడో మినుకు, మినుకు మంటూ ఒక light వేయడం తప్ప proportionate గా వేయడంలేదు. Electricity అందుబాటులో ఉండే పట్టణాలలో కూడ ఈ లోపం ఉన్నది. ఆ portfolio ఈ మినిస్టర్ గారిది కాకపోయినప్పటికీ సమిష్టిబాధ్యత కాబట్టి మునిసిపాలిటీ మంత్రి గారికి అందజేయవలసిందని మీద్వారా వారికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. Town

లలో కూడ electricity ఇచ్చేటటువంటి పాపానికి మేము నోచుకోలేదనే విషయాన్ని సభముందు పెడుతున్నాను.

నా నియోజకవర్గంలో భీమడోలులో ఒక స్టేషన్ ఉన్నది. భీమడోలుకు 10 మైళ్ళదూరంలో నల్లజర్ల, నల్లజర్లకు 4, 3 మైళ్ళ దూరంలో ఉన్నటువంటి గోతారంలో దాదాపు 2 కోట్ల రూపాయలు పొగాకు మీద పన్ను చెల్లిస్తున్నారు. అక్కడ water facility లేదు. అక్కడికి electricity ని extend చేసినట్లయితే చాల ధనం ప్రభుత్వానికి రావడానికి అవకాశం ఉంటుంది. ఈ మధ్యనవున్న గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి remunerative గా ఉంటుందా, లేదా అని అనుకోవచ్చు. Remuneration అంటే - Electricity వెళ్ళుట ద్వారా ప్రభుత్వానికి చెల్లించే పన్ను రెమ్యూనరేషనా ? లేక electricity విస్తరణ జరిగినటువంటి ప్రాంతాలలో జరిగే అధికాహారోత్పత్తిని కూడ count లోకి తీసుకుంటున్నారా? అలా count లోకి తీసుకున్నట్లయితే ప్రతి electricity scheme కూడ remunerative గానే ఉంటుందని నా అభిప్రాయము. నేను layman ను. ఆర్థిక శాస్త్రం నాకు తెలియదు. అది feasible అవుతో, కాదో యోచన చేయండి అని మంత్రివర్గానికి, technical people కు నేను విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. నా నియోజక వర్గంలో చింతలపూడి తాలుకా పెద్దది. మిగతావి ఏవో 2 ఫిర్కాలు, చింతలపూడి, తాలుకా head-quarters అయి నప్పటికీ అక్కడ సగం ఆరిపోయే దీపాలు, అదేదో ఇంజన్ దీపాలు తప్ప మామూలు electricity దీపాలు లేవు. అయితే స్కీము మాత్రం ఏలూరు నుంచి రామచంద్రపురం వచ్చినదనీ, రామచంద్రపురం నుంచి అశ్వారావుపేట వరకు ఈ సంవత్సరం ఆఘమేఘాలలో వెళ్ళిపోతుందని కొంతమంది ఉపన్యాసాలలో చెప్పారు. అది ఎంతవరకు అయినదో నాకు తెలియదు. ఆ విధంగా తీసుకు వెళ్ళినట్లయితే చింతలపూడి తాలుకాలో భీమడోలునుంచి ద్వారకా తిరుమలపైన, కామవరపుకోట నుంచి చింతలపూడికి, రామచంద్రపురం నుంచి చింతలపూడి మీదుగా ఎర్రగుంటపల్లి అక్కడనుంచి అశ్వారావుపేటకు electricity వస్తుంది. ఇప్పుడు మన మిత్రులు చెప్పినట్లు తెలంగాణా అని demarcation రాళ్ళు, అది, యిది అని పెట్టారే తప్ప తెలంగాణా గ్రామాలకు, చింతలపూడి తాలూకాలో ఉండే గ్రామాలకు ఏమి తేడాలేదు. ఆ విధంగా చేస్తే ఉభయ తారకంగా ఉంటుంది. రెండుప్రాంతాలకు electricity extend చేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది కనుక దానికి ఎక్కువ priority యివ్వించవలసిందని మనవిచేస్తున్నాను. వ్యవసాయకంగా, పారిశ్రామికంగా అవసరమైన ప్రాంతాలలో శాశ్వతంగా మానివేయమని నేను చెప్పడం లేదు. స్కీము sanction అయి వుండవచ్చు. వారు కూడ కొంతడబ్బు కట్టివుండవచ్చు. వాటిని postpone చేసి మెల్లగా చూద్దాము అని వారికి నచ్చచెప్పి ఆ స్కీములను

మెట్టప్రాంతాలకు తరలించినట్లయితే త్వరలో మాకు ఏదయినా ఉపకారం చేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది.

భారతదేశం సోషలిస్టు వ్యవస్థా నిర్మాణానికి పూనుకుంటున్నప్పుడు సోషలిస్టు వ్యవస్థా నిర్మాణానికి తగినటువంటి విధానంలో ఉద్యోగ బృందం తమ యొక్క మనస్తత్వాన్ని మార్చుకోవలసిన అవసరం ఉన్నదని మనవి చేస్తున్నాను. శాసనసభ్యులు కూడ మంత్రులను interview లకు పిలిచినప్పుడు వారికి విందులు, పసందులు, భరతనాట్య ప్రదర్శనలకు ప్రధాన్యం యివ్వ కూడదు. అంటే అవి వద్దనికాదు. వాటికి చాల priority యివ్వాలి. వారి ఆరోగ్యానికి అనుకూలంగా చాల మంచి భోజనం పెట్టాలి. వారికి ఆహ్లాదం చేకూర్చడానికి చక్కని శ్రావ్యమైన సంగీతాన్ని సమకూర్చాలి. అవి వద్దనిచెప్పే వాడినికాదు. చేయవలెననే నా ఉద్దేశ్యము. దానితోపాటు ఆ ప్రాంతంలో ఉండే కష్టనిష్ఠురాలు కూడ చెప్పవలసి ఉన్నది. ఈ మధ్య నాకు సంజీవయ్య గారితో, నల్లగొండ జిల్లా, ఖమ్మం మెట్టు సంచారంచేసే మహాద్భాగ్యం లభించింది. వారు T. B. లో కూర్చుని తాలూకా ఉద్యోగస్థులను, జిల్లా ఉద్యోగస్థులను అక్కడి కక్కడే పిలిపించి house sites వ్యవహారం గురించి గాని, బావుల వ్యవహారం గురించిగాని, electricity గురించిగాని conference లాగా జరిపి చేయగలి గింది ఏదైన ఉంటే ఈ సంవత్సరం చేయగలుగుతాము లేకపోతే చేయలేము అని వారు చెపుతూఉన్నారు. దానివల్ల ప్రజలనుంచి మంచి response వస్తుంది. ప్రజలలో చాల ఉత్సాహం వస్తుంది. ఒకవేళ ప్రజలతరఫు నుంచి grant గాని, శ్రమదానం గాని రావలసి వచ్చినప్పుడు వారుకూడ ఉత్సాహంగా ముందుకు వస్తారు కనుక ఇలాంటి కార్యక్రమాన్నే మంత్రివర్యు లందరు అనుసరిస్తే బాగుంటుందేమో యోచించవలసిందని కోరుతున్నాను. Irrigation సంద ర్భంలో యిటువంటి conferences చేస్తున్నారు. అవి సత్ఫలితాలు ఇస్తున్నాయి. అలాగే ఏ port folio కు సంబంధించిన మంత్రివర్యులైనా పర్యటనకు వెళ్ళి నప్పుడు జట్ బాంబర్ లాగ మంత్రిగారు యిక్కడ బయలుదేరి evening tea కొవ్వూరులోను సాయంకాలం భోజనం పాలకొల్లులోను పుచ్చుకొనే విధంగా కాకుండా, వ్యవధి ఎక్కువగా లేకపోయినా ఉన్నవ్యవధిలోనే ఆ జిల్లాలోని ఆయా శాఖలకు సంబంధించిన officials ను non-officials ను పిలిచి confe- rence జరిపి శాసనసభ్యులు కాకపోయినా చాలమంది మేధావంతులు, విజ్ఞాన వేత్తలు బైటఉన్నారు. కాబట్టి వారందరితోను సంప్రదించి కార్యక్రమాలు తీసుకున్నట్లయితే ఉద్యోగులకు, ప్రజలకు మధ్య సన్నిహిత సంబంధాలు ఏర్పాటుచేసినవారు అవుతారు. సోషలిస్టు సమాజ నిర్మాణంలో కేవలం పార్టీలు ప్రజలేగాకుండా ఎక్కువ factor administrative role లో, administra- tive staff తో వచ్చినప్పుడు యిది ఎక్కువ జరగడానికి అవకాశం ఉన్నదని

నా విశ్వాసం. మాకు యిచ్చేటటువంటి ఉపన్యాసాలతోపాటు staff ను కూడ పిలిపించి "రోజులు మారినాయి. రోజులు ప్రకారం మీరుకూడ మారవలె. పాత పద్ధతిగా వ్యవహారం చేసినట్లయితే కార్యక్రమాలు నడవవు అని వారికి చెప్పి వారికి మారు మధ్య gulf లేకుండా, ఉద్యోగస్థులు ఆకాశం నుంచి వచ్చారు, మేము భూమధ్య ఉన్నాము అనే టటువంటి విధానంగా గాకుండా వారు మనం అందరము ఈ నవసమాజ నిర్మాణంలో భాగస్వాములము అనే ఒక realisation, ఒక thought వారిలో రప్పించాల్సిందని మనవి చేస్తున్నాను.

పూజ్యులు మా గురువుగారు, శ్రీ కల్లూరి సుబ్బారావుగారు, అనేకసార్లు చెబుతూవుంటారు. దేశంలో ఒక జాతీయసమస్య ఏదైనా వచ్చినప్పుడు, ముందు National Character build-up చేయాలి. అది లేకపోతే మనం చేయగలి గేది ఏమీవుండదు. సాముదాయక కార్యక్రమాలు, సహకార సంఘాలు, వీటి నిర్మాణమునకు పూనుకోనవలయు నన్నప్పటికి ముందు ప్రభుత్వోగస్థులు, ప్రజలు National Character build-up చేసుకోనవలసియున్నది. ఆ చైతన్యం కల్పుగడానికి ప్రభుత్వం ఏమిచర్యలు తీసుకుంటున్నారో నాకు తెలియదు. అసలు ప్రజలలో Psychological change రావాలి. ఆ వుద్యమం యొక్క ప్రచారం నిమిత్తం ప్రభుత్వమేమీ ఖర్చు పెట్టడంలేదు.

కళలకొరకు ఒక 'అర్ధ' మంత్రి నయినా నియమించవలసిందిగా ఎన్ని సారులు నా వుపన్యాసములో చెప్పినా, అవి 'వ్యర్ధము' మాత్రమే అవుతున్నవి. ఆ విధంగా 'full minister' కాకపోయినా, అర్ధమంత్రి అయినా నియమింప బడితే సమాజంలో ఈ విషయాల ప్రచారంకొరకు ఆయన కృషి చేయడానికి అవకాశం కలుగుతుంది అలాంటి అవకాశం తప్పక కల్పిస్తారని ఆశిస్తూ, ఈ అవకాశం యిచ్చినందుకు తమకు ధన్యవాదము లర్పిస్తూ మీవద్ద సెలవు తీసు కుంటున్నాను.

شری ای - سیا (مکتھل محفوظ) - جناب صدر - آج برقی (الکٹریسٹی) کی ست منسٹر صاحب نے جو موازنہ پیش کیا ھے اسکی پوری پوری تائید کرتے ھوئے چند ضروری سوچائیں منسٹر صاحب کے علم میں لانا چاھتا ھوں اور ساتھہ ساتھہ منسٹر صاحب کو مارکاد بھی دیتا ھوں - جسکی وجہہ یہہ ھے کہ جوں ھی آپ نے وزارت قبول فرمائی اور جائزہ حاصل کیا میرے اون سوالات کا جواب بھیج دیا جنہیں مین ایك سال پہلے روانہ کیا تھا اون سوالات کے جوابات ایك سال تك وصول نہ ھو سکے تھے حالانکہ جناب اسپیکر صاحب نے ان کو ایکسپٹ کر کے بھیج دیا تھا - آپ منسٹری میں آنے کے بعد اون سوالات کے جوابات حاصل ھو سکے - اس سے معلوم ھوتا ھے کہ صاحب موصوف پبلك ورك اور الکٹریسٹی کے معاملات کی طرف کافی توجہہ کر رھے ھیں - برقی سے عوام کے دو مفادات ھیں - اھم مفاد یہہ ھے کہ اس سے زراعت ترقی کر سکتی ھے - اور الکٹرك پاور سے صنعتی ترقی بھی ھو سکتی ھے -

دیہات کی چھوٹی چھوٹی صنعتیں ترقی کر سکتی ھیں۔ اس بات کو حکومت اچھی طرح سے جان چکی ھے جو منسٹر صاحب کی اسپیچ سے بھی ظاھر ھے۔

میرے تعلقہ کی حد تک چند باتیں منسٹر صاحب کے علم میں لانا چاھتا ھوں۔ نارائن پیٹھہ میں (۲۰ — ۲۵) سال سے لائیٹ کنکشن چالو ھے۔ اطراف کے دیہات میں بھی لائیٹ سپلائی ھو ئی ھے لیکن معلوم نہیں ھو تا کہ نارائن پیٹھہ میں تقریباً (۴۰۰) کنزیومرس ھونے کے باوجود وھاں (۲۴) گھنٹے لائیٹ کی سپلائی کا انتظام کیوں نہیں ھے۔ اسکی نسبت مینے سوال کیا تھا۔ منسٹر صاحب نے ماہ ڈسمبر میں جواب دیا تھا کہ اس ماہ میں انتظام کیا جائیگا۔ لیکن اب تک (۲۴) گھنٹے لائیٹ چالو رکھنے کا انتظام نہیں کیا گیا ھے اس کے باوجود وھاں سات آنے فی یونٹ چارج کیا جاتا ھے اور دیہاتوں میں پانچ آنے فی یونٹ لے رھے ھیں۔ عوام کے دلوں میں اس سے گڑبڑ پیدا ھو رھی ھے۔ بیس پچیس سال سے جہاں لائیٹ ھے وھاں سات آنے اور حال میں جہاں سپلائی کیگئی ھے وھاں پانچ آنے چارج کیا جا رھا ھے امید کہ اس فرق کو مٹانے کی منسٹر صاحب کوشش کرینگے۔

مکتھل ڈبل ممبر کانسٹی ٹیونسی ھے۔ مدور اور محبوب نگر میں کو نل کنڈہ ان دونوں کانسٹی ٹیونسیز کے تعلق سے ریپریزنٹ کرنا پڑتا ھے بدقسمتی سے مکتھل میں کوئی بڑا پراجکٹ نہیں ھے جس سے کاشتکاروں کو سہولت پہنچا سکیں۔ زراعت پیشہ اپنی اپنی باؤلیوں سے زراعت کر رھے ھیں۔ وہ غریب زراعت پیشہ باؤلیوں وغیرہ کے ذریعہ زراعت کرکے ترقی نہیں کر سکتے اس لئے ھر دیہات میں الکٹرک پاور کا انتظام ھو جائے تو باؤلیوں کے ذریعہ زراعت کرنے کی وجہہ سے جو ترقی رکی ھوئی ھے الکٹرک پاور سپلائی کیا جائے تو ترقی کی راہ میں جو رکاوٹیں ھیں دور ھو جائینگی۔ الکٹرک پاور کے ذریعہ ترقی کی گنجائش ھمارے تعلقہ میں ھے۔ چونکہ مکتھل تعلقہ میں لائیٹ کا انتظام کافی نہیں ھے اس لئے دوسرے پنجسالہ منصوبہ میں کافی لائیٹ کی سپلائی کی اُمید کرتا ھوں۔ نارائن پیٹھہ اور مکتھل میں کافی دیہی صنعتیں ھیں۔ لیکن وہ ترقی نہیں کر سکی ھیں۔ اگر الکٹرک پاور کا انتظام ھو جائے تو ویورس سوسائیٹیز اور لیدر ورکس سوسائیٹیز اس طرح کی صنعتی سوسائیٹیز کو کافی تقویت پہنچیے گی۔ اس لئے اگر حکومت اس طرف توجہہ دیکر ھر دیہات میں الکٹرک پاور کا انتظام کرے تو صنعتیں کافی ترقی کر سکتی ھیں۔

مین منسٹر صاحب سے قوی توقع رکھتا ھوں کہ آپکے جوشیلے انتظام کی وجہہ سے اس مسئلہ پر کافی توجہہ دی جائیگی اور مکتھل تعلقہ کی طرف بھی کافی توجہہ دی جائیگی۔ یہہ چند باتیں آپ کے علم میں لاتے ھوئے اپنی تقریر ختم کرتا ھوں —

*శ్రీ ఎస్. కాశిరెడ్డి (పొదిలి) : అధ్యక్షా, 11 మంది సభ్యులదాకా ఈ డిమాండుమీద మాట్లాడారు. విద్యుచ్ఛక్తికి చాల తక్కువమొత్తం కేటాయించారని ఇందులో గ్రామసీమలకు విద్యుచ్ఛక్తి తీసుకుపోవడానికి మరీ తక్కువ మొత్తం ఉందని అందరు చెప్పినదానిలో ఏకగ్రీవంగా ఉంది. విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమలకు సక్రమంగా అందడంలేదు; గ్రామసీమలకు సక్రమంగా అందడంలేదు; ఇక సోషలిస్టు విధానం ఏ విధంగా ముందుకుపోతుందో మంత్రిగారే చెప్పవలసి ఉంటుంది. విపరీతంగా పన్నులు పెరిగాయి. వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో వర్షాల మీదనే ఆధారపడడానికి లేనప్పుడు, బావులలోని నీటిని ఉపయోగించవలసి వచ్చినపుడు, దానికికూడా ఎక్కువ ఖర్చుఅవుతోంది. విద్యుచ్ఛక్తి ఉన్నట్లయితే అది ఒకదారి అని రైతాంగం అనుకుంటుంటే దానికి కూడా చాల తక్కువగా కేటాయించడం జరుగుతున్నది. పరిశ్రమలు అభివృద్ధి కావడానికి సరియైన అవకాశాలు లేవు. ఏ కృష్ణా, గోదావరిజిల్లాలో తప్ప మన రాష్ట్రంలోని మిగతా ప్రాంతాలన్నీ- రాయలసీమ కాని- తెలంగాణా కాని- వ్యవసాయానికి బావుల మీదనే ఆధారపడుతున్నాయి. వ్యవసాయానికి విద్యుచ్ఛక్తినిచ్చి సరియైన సహకారం లేనపుడు ఏ విధంగా మనం ఎక్కువ ఉత్పత్తిని సాధించగలము? మద్రాసు రాష్ట్రంతో పోల్చవద్దని అంటున్నారు. మద్రాసు మన పొరుగునవున్న రాష్ట్రమే కాక జనాభా ప్రాతిపదికగా కూడా మనతో సమానంగా వున్న రాష్ట్రం అని చెప్పవచ్చును. రెండవ ప్రణాళికలో వారు 77 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేస్తుంటే మనది 32 కోట్లు మాత్రమే. ఇది చాల తక్కువ అని చెప్పవలసి ఉంది. విద్యుచ్ఛక్తి విషయంలో మన రాష్ట్రంలో 1958-59 లో 3 కోట్లు చిల్లర, capital outlay క్రింద 13 కోట్ల చిల్లర, జరుగుతున్న సంవత్సరంలో 9 కోట్లు, capital outlay క్రింద 13 కోట్లు ఖర్చు జరిగితే ఈ సంవత్సరం జరుగుతున్న సంవత్సరంకంటె తక్కువగా కేటాయించడం జరిగింది. విద్యుచ్ఛక్తి క్రింద 245 లక్షలు, capital outlay క్రింద 564 కోట్లు చూపించారు. 1960-61 లో మద్రాసు రాష్ట్రంలో 12 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టబోతున్నారు. మనం ఖర్చుపెట్టదలచుకున్నది చాలా తక్కువ అని చెప్పవలసి ఉంటుంది. మన కున్న resources బట్టి చూస్తే మద్రాసు కన్న మనకు చాల ఎక్కువ అవకాశా లున్నాయి. ఉన్న అవకాశాలను ఉపయోగించుకునే విషయంలో కాని రాష్ట్రంలోని అవసరాలను బట్టి కాని ఈ మొత్తాలు చాల తక్కువ అని చెప్పవలసి వుంటుంది. ఈ సంవత్సరం గత సంవత్సరముకంటె కూడ చాల తక్కువగా ఉన్నది. గత సంవత్సరం మాచ్‌ఖండ్ ప్రాంతంలో 140 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరాచేస్తే 1960-61 లో 61 గ్రామాలకే సరఫరా చేయాలని అనుకుంటున్నారు. తుంగభద్ర ప్రాంతంలో గత సంవత్సరం 61 గ్రామాలకు సప్లయిచేస్తే 1960-61 లో 39 గ్రామాలకు మాత్రమే సరఫరా

చేయడం జరుగుతుంది. జరుగుతున్న సంవత్సరంలోకంటె వచ్చే సంవత్సరంలో ఇంకా ఎక్కువ గ్రామాలకు ఇవ్వకం అంటే ఏమిటి? ఏదో చేస్తున్నారు కదా అంటే ప్రభుత్వం తప్పకుండా కొంత చేస్తుంది; కొంత అభివృద్ధి జరుగుతుంది కూడా. కాని 26,500 గ్రామాలకు మన కుంటే రెండవ సంవత్సరం ఆఖరుకు రెండు వేల గ్రామాలకు, మూడవ సంవత్సరం ఆఖరుకు 4,600 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వటం అంటే—ఈ రకంగా నత్తగుల్ల లాగ ప్రయాణంచేస్తే సోషలిస్టు సమాజం ఏర్పడదు సరికదా, రైతులు ఇప్పుడు అనుభవించే కష్టాల నుంచి కూడా బైటపడడానికి వీలులేదు. ఇలా అయితే ప్రజానీకం జీవన ప్రమాణం పెరగడానికి ఎటువంటి అవకాశాలు లేవు. డిపార్టుమెంటల్‌గా జరుగవలసిన పనులు జరుగుతూనే వున్నాయి. ఎంతో దుబారా జరుగుతున్న మాట నిజమే. జరుగుతున్నా, ఇచ్చిన మొత్తాలను ఖర్చుపెట్టడంలో మాత్రం వెనుకబడి లేదు. ఇంకా ఎక్కువ మొత్తాలను ఇచ్చినా ఖర్చుపెట్టడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. ఆఖరి రోజులలో lapse అయేవి దానికి divert చేయడం కంటె ఈ సమయంలోనే మూడు నాలుగు కోట్లు రూపాయిలు అదనంగా ఇస్తే కొంత బాగుంటుంది. కొంతలోటు వచ్చినా పరవాలేదు. డైవర్ట్ చేసే మొత్తాలను దానికి సర్దవచ్చును. మద్రాసు రాష్ట్రములో మూడవ ప్రణాళిక అయేసరికి దాదాపు అన్ని గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి చేస్తామని అంటున్నారు. మనరాష్ట్రంలో 4600 గ్రామాలకు ఇవ్వడం అంటే 8 వ వంతుకో, 7 వ వంతుకో సప్లయి చేస్తారన్నమాట. మన ప్రభుత్వం ధైర్యంతో సాహసంతో కేంద్రప్రభుత్వం నుంచి ఇంకా ఎక్కువ రాబట్టడానికి కాని రాష్ట్రంలో దుబారాను సర్ది ఇతరత్రా ఎడ్జస్టు చేసికాని ఈ పద్దుకు ఎక్కువగా కేటాయించవలసిన అవసరం ఉంది. వచ్చే ఆదాయాన్ని చూస్తే, 1958-59 లో 144 లక్షలు వస్తే 1959-60 కి 135 లక్షలు, రివైజ్డ్ బడ్జెటు ప్రకారం 131 లక్షలు వచ్చిందంటే సంవత్సరం సంవత్సరానికి తగ్గిపోతున్న దన్నమాట. ఎందువల్ల తగ్గిపోతున్నది? ప్రైవేటు వ్యక్తులనుంచి రావలసిన బాకీలు చాలా ఎక్కువగా వున్నాయి. వీటిని వసూలుచేసే విషయం ప్రభుత్వము హెచ్చుగా శ్రద్ధ వహించాలి. పనులు సరిగా కాకపోవడానికి విదేశమారకం లోటు ఒకటి ఉంది. 1960-61 కి 75 లక్షల రూపాయిల విలువగలిగిన యంత్రాలకు విదేశ మారకం కావాలి. గ్రామ సీమలకు ఏ కొద్దిగా విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి చేయాలన్నా పోల్సులేవని విదేశాలనుంచి రావడము లేదని సాకు చెపుతూంటారు. తీసివేసిన rails ను కాని కర్రపోల్సు కాని సిమెంటు పోల్సును కాని ఉపయోగించ వచ్చును. ఎప్పుడో విదేశాలనుండి వస్తుంది అంటే — కేటాయించిన కొద్ది మొత్తాలను కూడా వాడుకోలేని పరిస్థితి వస్తుంది. రైతులకు విద్యుచ్ఛక్తి ఎక్కువగా సప్లయి చేసినపుడు వారు ఎక్కువగా consume చేసినపుడే ఎక్కు-

వగా లాభాలు వస్తాయి కాని 10% అని పేరు పెట్టుకుని కూర్చుంటే రైతాంగం సక్రమంగా ఉపయోగించుకోలేరు. రైతులు పాత విధానములో పడిపోయి ఎక్కువగా ఉపయోగించడము లేదని చెప్పుకోవలసిన పరిస్థితి వస్తుంది. Tariff విషయంలో తెలంగాణాకు ఆంధ్రకు తేడాలున్నాయి. వాటిని సర్దుబాటు చేసి common tariff ఏర్పాటు చేసినపుడు common rates low rates గా వుండాలి. ప్రభుత్వానికి ఒక అలవాటు ఉంది. రెండింటిని కలిపి integrate చేసినపుడు ఎక్కువగా వుండేదానిని అమలుచేసే అలవాటున్నది. సెలింగ్ విషయంలో కూడా అదే పద్ధతిని ఆలోచిస్తున్నట్లున్నది! ఆ రకముగా ఆలోచించకుండా low rates ప్రకారం common tariff ను నిర్ణయించవలసి వుంటుంది. విద్యుచ్ఛక్తిని సప్లయి చేయడములో పక్షపాతము కూడా జరుగుతోంది. ఒక ప్రాంతంనుంచి మరొక ప్రాంతానికి విద్యుచ్ఛక్తి తీసుకువెళ్లేటపుడు మధ్యలో వున్న అనేక గ్రామాలకు ఇవ్వకుండా దూరముగా వున్న ప్రాంతాలకు ఇవ్వడము జరుగుతోంది. అనంతపురము జిల్లాలో బావులు కూడా లేని తరిమెల, ఇల్లూరువంటి గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చారు. బావులున్న కొన్ని ప్రాంతాలకు ఇవ్వలేదు. పోదిలినుంచి దర్శికి లైన్సు తీసుకువెడుతూ మధ్య వున్న గ్రామాలకు ఇవ్వడము లేదు. అక్కడకు తీసుకువెళ్ళవద్దని నా ఉద్దేశము కాదు. అదికూడా అవసరమే. మధ్యలోకూడా ఇస్తే ఖర్చు తక్కువగా ఉంటుంది. దూరం గ్రామాలకే ఇస్తుంటే ఖర్చు ఎట్లా గిట్టుతుంది? ఒక కేంద్రానికి విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చారంటే—అక్కడ హరిజన పాలెములుంటాయి; క్రైస్తవ పాలెములుంటాయి; అంటరాని వారని మనం ఇదివరకు అనుకుంటున్నవారు వుండేచోట్లుంటాయి, రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలోనే అవి ఉన్నా పంచాయితీకి గిట్టడం లేదని చెప్పి ఇవ్వని గ్రామాలున్నాయి. వీటన్నింటివల్ల ప్రజలలో ఒకరకమైన భావం ఎవరో కొద్దిమందికే కాని బీదవారికి ఏమి వస్తుందిలే అనే భావం వస్తుంది. క్రొత్త ప్రాజెక్టులలో శ్రీశైలం ప్రాజెక్టు పెద్ద ప్రాజెక్టు, దానిని అభివృద్ధి చేసుకుంటే కావలిసినంత విద్యుచ్ఛక్తి వస్తుంది. సీలేరుమొదలైనవన్నీ ఉన్నాయి. మైసూరు రాష్ట్రంనుంచి ఆంధ్రరాష్ట్రానికి తెలంగాణా ప్రాంతానికి కొంత విద్యుచ్ఛక్తి రావలసి ఉంది. కొన్ని వార్తలవల్ల తెలంగాణాకు రావలసిన భాగాన్ని మైసూరు రాష్ట్రము కాజేసే ప్రమాదం వున్నట్లు తెలుస్తున్నది. అలాంటి వార్తలు వచ్చాయి. మనకు రావలసిన వాటా మనకు తప్పకుండా వచ్చేట్లు ప్రభుత్వం తమ దృష్టిని కేంద్రీకరించి పనిచేయవలసిన అవసరం ఉంది. మన హక్కులను పోగొట్టుకునే పద్ధతిలో ఏ సర్దుబాటు జరిగినా నష్టంవాటిల్లే ప్రమాదం ఉంది. తెలంగాణా ప్రాంతానికి రావలిసిన దానిని రాబట్టుకోవాలి.

ఇక పోతే, దుబారా అనేది స్టోర్సులో కూడా కొన్ని పద్ధతులలో జరుగుతున్నదని గత రెండుమూడు సంవత్సరాలనుంచి కంప్లయింటులు జరుగుతూనే

ఉన్నాయి. కాని ఇప్పటికీ ప్రభుత్వం సక్రమంగా తనిఖీ చేయడంలేదు. స్టోర్సు లెడ్జరుకి ఫైనాన్సు లెడ్జరుకి సరిపోవడంలేదు. తేడాలు వస్తున్నాయి. ఇట్టి తీవ్రమైన విమర్శను 1958 బడ్జెటు సమావేశంలో చేసిఉన్నాము. ప్రభుత్వం పక్షంనుంచి ఒక కమిటీని వేయడం, విచారించడం జరిగింది. తరువాత ఏమి చర్య తీసుకున్నారో దానిని గురించి మంత్రిగారి ఉపన్యాసములో ఏమీలేదు. తీసుకున్న చర్యలు ఏమైనా, ఇకనుంచి అయినా జాగ్రత్తగా ఉండి తనిఖీలు సక్రమంగా ఉంటున్నాయా అంటే స్టోర్సు లెడ్జరుకు ఫైనాన్సు లెడ్జరుకి సరిపోవడం లేదని తెలుస్తున్నది. ప్రభుత్వం ఎంతకాలం అజాగ్రత్తగా ఉంటుందో, తనిఖీ చేయకుండా ఉంటుందో అంతకాలం దుబారా తప్పకుండా జరుగుతుంది. అందువల్ల ప్రభుత్వం జాగ్రత్త వహించవలసిన అవసరం ఉంది Waterfalls drops ఉంటాయి. ఆ drops దగ్గర చిన్నచిన్న యంత్రాలు పెట్టినట్లయితే విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేసుకోడానికి వీలుంటుంది. అందువల్ల ఖర్చు తగ్గుతుంది. ఎక్కడనో ఒక చోటనే కేంద్రీకరించి ఎక్కువమొత్తాలు పెట్టాలనేది కాకుండా చైనాలో ఒక విధానాన్ని అనుసరించారు. ఆ విధానం ద్వారా చాల దూర ప్రాంతాలకు విద్యుచ్ఛక్తి లందిడానికి అవకాశం ఉంది. ఎక్కడనుంచో లైన్సు తీసుకురావాలి. మూలప్రాంతానికి తీసుకురాలేమని చెప్పకుండా drops ఉన్న చోట దగ్గరఉన్న గ్రామాలకు అందించడానికి వీలుంటుంది. అది అనుసరించడం మంచిది. దానినికూడా ప్రభుత్వం పరిశీలించాలని చెబుతున్నాను. తాలూకా హెడ్ క్వార్టర్సుకే కాకుండా బ్లాకు హెడ్ క్వార్టర్సులో కూడా విద్యుచ్ఛక్తి అవసరం. అలాంటి కేంద్రాలు చాల ఉన్నాయి. అందువల్ల అటువంటి కేంద్రాలకు కూడా విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయడం ఎంతో అవసరం. విద్యుచ్ఛక్తి శాఖ efficient గా పని చేయాలంటే అట్టఅడుగున ఉండి చాల తక్కువ జీతాలతో టెంపరరీగా ఉన్న చాలా సిబ్బందియొక్క కోర్కెలను మన్నించి వారికి హుషారు కలిగించడం అవసరం. దుబారాను తగ్గించి వారి కోర్కెలను మన్నించవచ్చును. వారు ఎక్కువ పని చేస్తున్నప్పటికీ పది సంవత్సరాలక్రితం ఉన్న జీతాలస్కేళ్ళు ఇస్తున్నారు. ఈ రోజులలో ఆ స్కేళ్ళు చాలవు. ఇరిగేషను మరియు సివిల్ వర్క్సు శాఖలలో ఉన్నవారికి కొంత revise చేయడం జరిగింది. కాని N. M. R and work charged establishment వారికి revise చేయకుండా ఉన్నారు. పట్టణవాసము ఉండి పది పదిహేనుమైళ్ళ దూరాన లైనులో పనిచేస్తున్నారు. పట్టణాలలోని హెచ్చు అద్దెలను వారి తక్కువ జీతాలతో భరించడం కష్టంగా ఉంది. ఇరిగేషను సూపర్వైజరులకు వీరికి డిప్లొమా ఒకటే. అయినా వారికి జీతాలు revise చేయడం జరిగింది. ఎక్కడ పొరపాటు జరిగిందో, ఏమో ఆస్కేలును వారికి అన్వయింపచేయకుండాఉన్నారు. విద్యుచ్ఛక్తి శాఖలో టెంపరరీగా సంవత్సరాల తరబడి పడి ఉన్నవారు ఉన్నా

హాకరముగా మన ప్రణాళికను అభివృద్ధి చేయాలంటే సాధ్యముకాదు. అందు కని **N. M. R Work charged** కూలీల జీతాలు పెంచాలని సూపర్ వైజర్ల జీతపు స్కేళ్ళను ఎక్కువ చేయాలని మనవి చేస్తున్నాను. వారు పదివేలమంది ఉన్నారు. అది చాల గణనీయమైన సంఖ్య. ఏది **execute** చేయాలన్నా వారే చేయాలి. అందువల్ల ఆ పదివేలమందికి చెందిన సమస్యను ప్రభుత్వం సానుభూతితో పరిష్కారం చేయాలని అంటున్నాను. అధ్యక్షా, ఇప్పుడు మంత్రి గారు చెప్పినట్లు మనం ప్రాథమికదశలో ఉన్నాము. ఇంతకుముందు మాట లాడిన పదిమంది గౌరవసభ్యులు కూడా మనం చాల ప్రాథమికదశలో ఉన్నా మనీ, తక్కువ గ్రామాలకే విద్యుచ్ఛక్తి ఇచ్చామనీ, పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి కాలేదనీ చెప్పారు. ఇది అన్ని పక్షములవారము ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించిన విషయము. దీనిలో ఏలాంటి భేదాభిప్రాయము లేదు. ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చి చూసుకున్నా లేక ఇండియా సగటు తీసుకున్నా అదే అభిప్రాయం కలుగుతుంది. రెండవ ప్రణాళిక ఆఖరుకు తలసరి 50 యూనిట్లు ఉపయోగిస్తు న్నామని తెలుసును. అందువల్ల వీటిని అన్నిటినిబట్టి చూస్తే ప్రభుత్వం నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నదంటే "మేము నిర్లక్ష్యము చేయడము లేదు. శ్రద్ధగానే చేస్తున్నాం" అంటారు. నిర్లక్ష్యము అనేదికాదు. అసలు ఇన్నాళ్లుగా యీ జాడ్యం విద్యు చ్ఛక్తి శాఖలో ఉంది. తెలంగాణా ఇతర వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో విద్యు చ్ఛక్తి చాల తక్కువగా ఉపయోగించినారు. రాష్ట్రంలో అందరూ ఉపయో గించుకునేది కలుపుకొంటే తలసరి అంతవచ్చింది. వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు ఏమాత్రం అందడం లేదు. అందరూ అంగీకరించిన విషయాన్ని ప్రభుత్వం చాల తీవ్రంగా ఆలోచించాలి. దుబారాఅయ్యే పద్దులను తగ్గించి రావలసిన పద్దులను రాబట్టడానికి గట్టిచర్యలు తీసుకోవలసి ఉంటుంది. కేంద్రంనుంచి మనం గట్టిగా ఇంకా ఎక్కువ మొత్తాలను కోరవలసి ఉంటుంది. ఇతర డిపార్టుమెంటులలో సర్దుబాటుఅయ్యే దానిని దీంట్లోకి మార్చవలసి ఉంటుంది. ఈ అన్ని చర్యలు తీసుకోడానికి ప్రభుత్వం సిద్ధంగా ఉందాఅంటే 32 కోట్ల రూపాయలని నిర్ణ యించినది అట్లానే ఉందితప్ప ఒక్కదమ్మిడీ ఎక్కువ చేయలేదు. మదరాసు రాష్ట్రంలో 23 కోట్ల రూపాయలు ఎక్కువగా ఖర్చు పెట్టగలిగితే మన ప్రభుత్వం ఈరకంగా ఊరుకోవడం సరియైనదికాదు. మనకుఉన్న అవకాశాలు ఏమిటి, అవసరాలు ఏమిటి అనే విషయం దృష్టిలో పెట్టుకుని చేయవలసి ఉంటుంది. మదరాసులాగనే 30-40 కోట్లు రాబట్టండి అంటే అంత కాక పోవచ్చు. కాని కేటాయించిన మొత్తం 32 కోట్లు అయితే ఆ 32 కోట్లపైన మూడుదమ్మిడీలు కూడా ఎక్కువ ఖర్చుపెట్టే అవకాశం లేదనే పద్ధతిలో ప్రభుత్వం కూర్చున్నదంటే విద్యుచ్ఛక్తి విస్తరణను ప్రభుత్వం నిర్లక్ష్యము చేస్తున్నదని చెప్పవలసి ఉంటుంది. దీనివిషయంలో అవసరమైతే శాసన సభ్యు

లలో అన్ని పార్టీలవారితో ఒక కమిటీని వేసి తీవ్రంగా ఆలోచించవలసి ఉంటుందని మనవి చేస్తున్నాను. అంతేకాకుండా అమలుజరిపే పథకాలలో అవకతవకలు రాకుండా ఉండడానికి జిల్లాలోఉన్న శాసనసభ్యులతోను, పార్లమెంటు సభ్యులతోను, అధికారులతోను జిల్లాకు ఒక కమిటీని నిర్మించిఉన్న అవకాశాలనుబట్టి ఏ స్కీముకు ఎంత ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలని కార్యక్రమం జరిపితే అన్యాయాలు జరగకుండా తగ్గించడానికి దుబారా జరగకుండా చేసుకోడానికి వీలవుతుంది. అందువల్ల ప్రభుత్వం యీ సమస్యలన్నిటినీ గమనంలోకి తీసుకుని 1960-61 కి ఇంకా ఎక్కువ మొత్తాలను ఖర్చుపెట్టడానికి కేంద్రం నుంచి **additional allotment** రాబట్టడానికి కూడా ప్రభుత్వం కృషి చేయాలని ప్రభుత్వానికి మనవిచేస్తూ యీ అవకాశం ఇచ్చినందుకు తమకు నమస్కారములు చెబుతూ ముగిస్తున్నాను.

నీటిపారుదల విద్యుచ్ఛక్తి శాఖలమంత్రి (శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు) : అధ్యక్షా, ఇప్పుడు వచ్చిన విమర్శలద్వారా అనండి, సూచనలద్వారా అనండి సభ్యులు చాల ఉపయోగమైనచర్చ చేశారు అని చెప్పాలి. సూచనలుకూడా నిర్మాణాత్మకంగా చేశారని చెప్పాలి. దీనిలో ఒక ముఖ్యమైన ఆరోపణ అనండి, ఆక్షేపణ అనండి ఒకటుంది. ఇదివరకుకంటె చాల తక్కువ యీ పద్దులోఉంది, ఇంకా హెచ్చుగా దీనికిఉంటే బాగుంటుందనేటటువంటి మాట వివిధ వర్గాల నుంచి వచ్చిన విమర్శ. ఇది జాగ్రత్తగా ఒకసారినా డిమాండును చదువుకుంటే వారికి బోధపడుతుంది. 1960-61 వ సంవత్సరానికిగాను 28 వ అభ్యర్థనక్రింద విద్యుచ్ఛక్తి పద్దుక్రింద 2,45,36,600 రూపాయలకు మించకుండా, 45 ఎ అభ్యర్థనక్రింద విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలపైన పెట్టుబడి ఖర్చు నిమిత్తం 5,64,13,800 రూపాయలకు మించకుండా ధనాన్ని మంజూరు చేయవలసినదిగా కోరినాము.

అయితే దీనిని విడదీసి ఒక్క పద్దును మాత్రమే దృష్టిలో పెట్టుకొని మాట్లాడుతున్నారేమో నాకు తెలియదు. రెండింటిని కలిపినట్లయితే ఇదివరకు కంటె ఆదాయము తగ్గిపోతుందనే మాట ఈ పద్దు క్రిందకు వచ్చేందుకు అవకాశము లేదు. ఈ విషయాన్ని గౌరవ సభ్యులు గుర్తులో పెట్టుకోవాలని కోరుచున్నాను.

శ్రీ యన్. వెంకయ్య (అద్దంకి) : పెట్టుబడి ఖాతా క్రమేణా తగ్గుతోందని వారు తీవ్రముగా పరిశీలిస్తే తేలుతుంది.

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు : అధ్యక్షా, తమరు ఇక్కడ లేనపుడు ఉపాధ్యక్షులవారు అధ్యక్షస్థానములో వున్నపుడు విశ్వేశ్వరరావుగారు ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించారు. అప్పుడు మొట్టమొదటిలోనే వారికి ఒక విషయాన్ని మనవి

చేశాను. మద్రాసు రాష్ట్రముతోను, ఇంకా ఇతర రాష్ట్రాలతోను మనలను పోల్చుకొంటే చాల వెనుకపడి వున్నామని వారు పదేపదే ఉదహరించారు. దానిలో ఏమీ సందేహము లేదు. మనము చాలవెనుకపడియున్నాము అనే మాట నేను మొదట సమర్పించిన **note** లోనే సుస్పష్టంగా వుంది. 31-3-50 నాటికి మద్రాసుయొక్క **per capita consumption** 38 యూనిట్లు వుంటే 31-3-60 నాటికి 60 యూనిట్లు అయినది. మైసూరు కూడ ముందు పేర్కొన్న సంవత్సరము నాటికి 33 యూనిట్లు అయితే ఇప్పుడు 35 యూనిట్లు అయింది. కేరళ 27 యూనిట్ల నుంచి 35 యూనిట్లకు వెళ్ళింది. కేరళతో పోల్చుకున్నా మనము వెనుకబడి యున్నామని నేనే చెప్పాను. ప్రతిపక్షులు గాని, విమర్శకులు గాని చెప్పవలసిన విషయము కాదు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 31-3-60 నాటికి 3 యూనిట్లు **per capita consumption** అయితే 31-3-61 నాటికి 15 యూనిట్లలో వుంటుంది. ఇది తక్కువ అనే విషయము ఎవ్వరు ప్రత్యేకముగా చెప్పక్కరలేకుండానే మేమే ఒప్పుకుంటున్నాము. అయితే దీనికి కారణమేమిటి అని ఆలోచించుకోవాలి. మద్రాసు ఎప్పుడో 50 సంవత్సరాలనాడు ప్రారంభించిన కార్యక్రమాలతో మనము 1953 లో ప్రారంభించుకొని ఈ ఏడు ఏళ్లలో చేసిన కార్యక్రమాలను పోల్చుకొని చూసుకొనడము ఎంత న్యాయసమ్మతమైన విమర్శగా వుంటుందో సుస్పష్టముగా తెలుస్తుంది. విశ్వేశ్వరరావు గారు ఇంకొక మాట చెప్పారు. **Note** లో అంకెలన్నీ సరిగా ఇచ్చి మొదట్లో అసంతృప్తిని ప్రకటించారని, చివరకు వచ్చేసరికి సంతృప్తిని ప్రకటించారని చెప్పారు. అసంతృప్తిని ప్రకటించవలసివచ్చినపుడు అసంతృప్తిని, సంతృప్తిని ప్రకటించవలసినపుడు సంతృప్తిని ప్రకటించాలి. రాష్ట్రము మొత్తముయొక్క శ్రేయస్సులో వ్యవసాయములో అయితే నేమి, వైద్యము విషయములో అయితే నేమి, విద్యలో అయితే నేమి మనము సాధించిన కృషిని దృష్టిలో పెట్టుకొన్నపుడు, మనకున్న శక్తిలోనే, మన కున్న సంపన్నతలోనే ఎంత దీనికి ఉపయోగించామనే విషయము చూసుకొన్నపుడు ఆ **progress** చాల సక్రమమైనదనే సంతృప్తిని వెల్లడించామనే మాట కాని ఇతర రాష్ట్రాలతో పోలిస్తే వచ్చిన విషయము కాదు. అలాగే ఇతర దేశాలతో పోల్చుకొంటే మన దేశము చాల అసంతృప్తిని ప్రకటించుకోవాలి. అలాగే ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చు కొన్నపుడు మనము అసంతృప్తిని ప్రకటించుకోవాలి. దానిలో మన ... సందేహము లేదు. మన రాష్ట్రములో **per capita consumption** 12 యూనిట్లు మాత్రమే వుంది. కలకత్తా, బొంబాయి, మైసూరు, మద్రాసు లతో పోల్చుకొంటే మనము వెనుకబడి వున్నామనే దానిలో ఏమీ సందేహము లేదు. పట్టణాలతో పోల్చుకొంటే కూడ చాల వెనుకబడి యున్నాము. 50 సంవత్సరాల యొక్క ప్రగతిని 7 సంవత్సరాల ప్రగతితో పోల్చడానికి

లేదు. మొత్తము 26,500 గ్రామాలలో 1700 గ్రామాలకు మాత్రమే విద్యుచ్ఛక్తి నిచ్చారు. అది చాల తక్కువ అని చెప్పారు. ఆంధ్రరాష్ట్రము 1953 లో అమలులోకి వచ్చినపుడు 300 గ్రామాలకు మాత్రమే విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా అవుతూవుండేది. తరువాత 7 సంవత్సరాలలో 1400 గ్రామాలకు పైగా విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయబడింది. ఇప్పుడు సంవత్సరానికి ఇంచుమించు 400 గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయడము జరుగుతోంది. ఈ ప్రగతిని చూసుకొని సంతృప్తిని ప్రకటించామే కాని మొత్తముమీద మనముచేసిన కార్యక్రమమంతా సంతృప్తిగా వుందని మనలను మనమే మోసవుచ్చుకొనే పరిస్థితిగాని, మనకున్న వాస్తవికతకు కళ్లు మూసుకోవలసిన అవసరముగాని లేదు. అయితే దీనిని ఎలా అభివృద్ధి చేయాలనే విషయము మాత్రమే ఆలోచించ వలసియున్నది. రెండవ ప్రణాళికలో మద్రాసు రాష్ట్రము రు. 73,00,00,000 లు ఖర్చుచేయగా మన రాష్ట్రము చాల తక్కువ ఖర్చు చేసినదని పునశ్చరణ చేశారు. వ్యవసాయమునకు, విద్యుచ్ఛక్తికి కలిపి మద్రాసు రాష్ట్రము రు. 77,00,00,000 చూపింది. మద్రాసులో వ్యవసాయానికి తక్కువగుటవల్ల బహుశ విద్యుచ్ఛక్తికి ఎక్కువ సొమ్ము లభించి వుండవచ్చు. మన 7 సంవత్సరాల ప్రగతిని మద్రాసు రాష్ట్రముతో పోల్చడానికి అవకాశము లేదు. వ్యావసాయిక దృష్టితో చూస్తే మనం మిగులు రాష్ట్రంగా వున్న విషయం నిర్వివాదాంశము. అనేక రంగాలలో మనము ముందు వుండవచ్చు. వైద్యానికి సంబంధించిన కళాశాలలు తీసుకొంటే మనరాష్ట్రం ఇతరరాష్ట్రాలకంటే హెచ్చుగా వుంది, ఒక రంగములో మనము ముందు ఉండవచ్చు. ఒక రంగములో మనము వెనుకపడి వుండవచ్చు. మనము మద్రాసురాష్ట్రములో వున్నప్పుడు మనకు అన్యాయం జరిగిందని విమర్శ మన తెలుగువాళ్ళంతా చేస్తూవున్నారు. ముఖ్యముగా నాకు జ్ఞాపకము మద్రాసు శాసనసభలో శ్రీమతి అమ్మన్నరాజాగారు చెప్పేవారు. మద్రాసురాష్ట్రములో రాజకీయముగా మద్రాసు నగరములోని తమిళులకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఉందని వారికి మంత్రివర్గములో ఎక్కువ ప్రాబల్యము వున్నపుడే చెప్పేవారు. శ్రీమతి అమ్మన్నరాజాగారు ప్రత్యేకముగా లెక్కలుతీసి చూపించేవారు. మన ఆంధ్రజిల్లాలలో ఏమిచేశారనే మాట ఆమె చెప్పిన సందర్భాలు నాకు బాగా జ్ఞాపకమున్నవి. తమరు అక్కడ **Chief Parliamentary Secretary** గా వున్నప్పుడు గాని, శాసన సభ్యులుగా వున్నప్పుడు గాని ఆంధ్రులయొక్క శ్రేయస్సు సరిగా జరగడము లేదని పోరాడిన సంఘటనలు మాకందరకు తెలుసు. కొంత అన్యాయం జరుగుతూ వచ్చిందనే మాట మాకుకూడ తెలుసును. అందుచేతనే మనము మన తెలుగు రాష్ట్రాన్ని వేరుగా నిర్మించు కొందామనుకొని పోరాడి వేరుగా నిర్మించుకొన్నాం. విద్యావిషయంలోనైనా, వైద్యవిషయములో నైనా తెలుగువారమయిన మనకు న్యాయము జరగాలి అనుకొని

"మాకలో గంజో మేము త్రాగుతాము మాకు వేరుగా ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని ఇవ్వండి" అని గట్టిగా పోరాడి రాష్ట్రాన్ని సంపాదించుకొన్నాము. మొత్తం భారతదేశం లోనే భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రాలు ఏర్పడ్డాయి. సుఖమో, కష్టమో మన కలోగంజో మనము అనుభవిస్తే బాగుంటుందని రాష్ట్రాన్ని కోరుకున్నాము. మనము రాష్ట్రాన్ని సంపాదించుకొన్న తరువాత ఎంత అభివృద్ధి చెందామని ఆలోచించాలి. కాని 50 సంవత్సరాల అభివృద్ధితో మనము రాష్ట్రము సంపాదించుకొన్న తర్వాత సాధించిన అభివృద్ధిని పోల్చడానికి అవకాశము లేదు. ఆ పాత అభివృద్ధితో పోల్చు కొని ఇవాళ మన గవర్నమెంటు ఏమీ చేయలేకపోయిందనే నేరారోపణ అంత సవ్యము కాదేమో గౌరవ సభ్యులు ముఖ్యముగా ప్రతిపక్షానికి చెందిన సభ్యులు ఆలోచించవలసినదిగా కోరుతున్నాను. కరెంటు స్కీములకు 10% ఆదాయము నిర్ణయించుటవలన మెట్టప్రాంతాలలో ఈ 10% ఆదాయము రానందువల్ల కరెంటు సరఫరా అవడము లేదని కొందరు సభ్యులు చెప్పారు. ఈ విషయము కూడ ఆలోచించండి. ధరల పెరుగుదలవల్ల ఈ 10% ఆదాయముకూడ సరిపోవ డములేదు. స్కీములు **remunerative** గా వుండాలంటే కనీసము మనము మొదట చేసిన అంచనాలనుబట్టి 18% ఆదాయము రావలసి యున్నది. దానిని 11% చేశారు. దానిని తరువాత 10% కు తగ్గించివేశారు. ఆ 10% అయినా లాభముకోసము చేస్తున్నది కాదు. కొంచెము ఇంచుమించు 5% కాబోలు **interest** క్రింద తీసివేయవలసి ఉంటుంది. **Administrative charges** క్రింద 4½% దాకా తీసివేయవలసి వుంటుంది. అందుచేత **administrative charges** క్రింద తీసివేసినా కొంత **interest** క్రింద తీసినా, కొంత **depreciation** కోసం తీసివేసినా ఈ 10% ఆదాయం తగ్గించడానికి వీలులేని **figure** అని చెప్పకతప్పదు. ఈ 10%ను తగ్గించమని చెప్పడం ఈ శాఖయొక్క నడక సాగడానికా అని అడుగు తున్నాను. దీనివల్ల ఇంకొక స్కీమునుతలపెట్టడానికి అవకాశం లేకుండాచేయడం మాత్రమే అవుతుంది. ఈ 10% ను.తగ్గించే అభిప్రాయము ప్రభుత్వానికి కొంచెం కూడ లేదు. అది చేయడము అసాధ్యమయిన విషయము. ఆచరణలో సాధ్యము కాని విషయము. తరువాత లైనులు దగ్గరగావున్న గ్రామాలలో **diesel sets** పనిచేస్తున్నవి. వీటిని లైనులకు దూరముగావున్న గ్రామాలకు మార్చా లనే మాట చెప్పారు. **Main line** నుంచి కరెంటు సరఫరా జరిగేవరకు **diesel sets** ను పనిచేయించుకొని, తరువాత వాటిని **lines** దూరముగా వున్న గ్రామా లకు మార్చడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నవి. అవి తప్పకుండా అట్లా చేయ డము కోసమే ఉద్దేశింపబడ్డాయి. తరచు **diesel sets** నుంచి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా **fail** అవుతోందని కొందరు చెప్పారు. చిన్న **diesel stations** లో 2, 3 ఇంజన్లు మాత్రమే పనిచేస్తున్నవి. వాటిని ఏకటాకీగా పనిచేయించుటకు వీలులేక పోవ డమువల్ల అప్పుడప్పుడు **fail** అవుతూ వుండడముకూడ జరుగుతూ వుండవచ్చు.

ప్రత్యేకముగా ఈ విషయములో శ్రద్ధతీసుకొంటానని మాత్రమే చెప్పగలను. అంతకంటె ప్రత్యేకముగాచెప్పే విషయము ఏమీలేదు. నా మిత్రులు ఇంకొక మాటచెప్పారు. కాళహస్తిలో ఆసుపత్రికి కరెంటుఇవ్వడానికి 4 సంవత్సరముల నుంచి సాధ్యము కాకపోయినా పోలీసుస్టేషనుకు 3 నెలలలో కరెంటును ఇచ్చారని చెప్పారు. బహుశ వైద్యశాఖకు సంబంధించిన వారినుంచి sanction రావడము కొంచెము ఆలస్యమయి వుంటుదేమో తప్ప అంతకంటె ప్రత్యేకంగా నేను ఏమీ చెప్పలేను. దానిని గురించి నా సహచరులను ప్రశ్న వేస్తే వారు ఏదయినా సమాధానము చెప్పుతారేమో ! నాకు సంబంధించి నంతవరకు departmental ఆలస్యము లేదని అనుకొంటాను. ఒకవేళ పోలీసుస్టేషనుకు ప్రాధాన్యత లేదని కొంతమంది అనుకొనేవారున్నారేమో కాని నాకు చాలఅవసరమని అనిపిస్తున్నది. పోలీసులు అంధకారములో ఉంటే అంధకారపు కార్యక్రమాలు సాగించే పరిస్థితులలో వుంటారు. వెలుతురులో పోలీసులను పెట్టాలని ఉద్దేశముతో ప్రాధాన్యత ఇచ్చేరేమో కాని, ప్రత్యేకముగా దానికి ఏదో కారణము పెట్టుకొని పోలీసుస్టేషనుకు ముందు ఇవ్వాలి, ఆసుపత్రికి వెనుక ఇవ్వాలిఅనే ధోరణితో కాదు. మనరాష్ట్రములో heavy plant ఏదీ లేదనే విషయము చెప్పారు. ఇది కేంద్రప్రభుత్వానికి సంబంధించిన విషయము. అయినప్పటికి మన రాష్ట్రములో భారీపరిశ్రమలు నెలకొల్పుటకు కృషి జరుగుతున్నది. ఈ electrical heavy plant ను ఒకదానిని విశాఖపట్టణములోగాని, రామగుండములోగాని నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నాలు ఇదివరకే చేశాము. దాని విషయములో ఇంకా కొనసాగించవలసి యున్నది. దానికోసము ప్రత్యేకముగా శ్రద్ధ తీసుకొంటామని మనవి చేస్తున్నాను. మనరాష్ట్రములో ఒక్కటికూడ standard laboratory లేదని విమర్శలో చెప్పారు. దానికి కావలసిన సామగ్రి, పరికరాలు సేకరించబడ్డాయి. చురుకుగా ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. త్వరలోనే జయప్రదం అవుతుందని తెలపడానికి సంతోషిస్తున్నాను. ప్రతిపక్షానికి చెందిన విశ్వేశ్వర రావుగారు మైలవరం విస్సన్నపేట స్కీముక్రింద కొద్ది ఖర్చుమాత్రమే పెట్టారని చెప్పారు. వారు ప్రతిపక్షముయొక్క అభిప్రాయాలను ఎక్కువగా ప్రతిబింబిస్తున్నారు కనుక ఎక్కువకైము తీసుకొంటున్నాను. అధ్యక్షా, దానికి కారణము అగ్రిమెంట్లు పూర్తిగా అందరినుంచి రాకపోవడమేతప్ప మరొకటి ఏమీ కాదు. ఆ అగ్రిమెంట్లు అన్నింటిని త్వరగా వచ్చేదానికోసము ప్రయత్నము చేస్తే ఫలితం త్వరగా వచ్చేటట్లు చేయడానికి వీలవుతుందని మనవిచేస్తున్నాను. తిరువూరు ఫిర్కా స్కీముక్రింద రెండవస్టేజిలోవున్న గ్రామాలకు కరెంటు సరఫరా చేయడములేదని అన్నారు. ఈ స్కీములోని మొదటిస్టేజిలో 28 గ్రామాలలోను 18 గ్రామాలకు కరెంటు ఇచ్చివేయడం జరిగింది. మిగిలిన గ్రామాలలో పని జరుగుతోంది. తరువాత స్టేజిలోవున్న గ్రామాలకు అగ్రి

మెంటు వచ్చినవెంటనే సరఫరా చేస్తామని వారికి మనవి చేస్తున్నాను. ఈ కరెంటును ఇవ్వడములో మెట్టప్రాంతాలకు ప్రాధాన్యత నివ్వాలని విశ్వేశ్వర రావుగారు, మరికొందరు సభ్యులు చెప్పారు. మిత్రులు శ్రీనివాసరావుగారు మెట్ట ప్రాంతాలలో వ్యవసాయానికి ఈ కరెంటును ఇవ్వడము అవసరమనే మాట చెప్పారు. ఆ మెట్ట ప్రాంతాలకు ఇచ్చేటపుడు కూడ వ్యవసాయానికి ఏ విధమైన నీటివసరులు లేకుండావున్న మెట్టప్రాంతాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వా లని చెప్పారు. ఈవిషయము మన House లోని అన్నిపార్టీల వారినుంచి వచ్చింది. నేను ఈ బాధ్యతను స్వీకరించిన తరువాత మా అధికారులతో చర్చిం చాను. చర్చించి వారితో నేను oral గా కూడ చెప్పాను. వారుకూడ దానిని ఒప్పుకొన్నారు. వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు ఈ కరెంటును ఇవ్వడములో ఎక్కువ ప్రాధాన్యత వహించాలని చెప్పినాను. మిత్రులు గోపాలరెడ్డిగారు, ఇతరులు కొంతమంది రాయలసీమ గురించి చెప్పారు. తెలంగాణా గురించి కొంతమంది చెప్పారు. ఈ ప్రాంతము ఆ ప్రాంతము అనే వివక్షత లేకుండా ఏదయితే బాగా వెనుకబడిన ప్రాంతముగా వుంటుందో దానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తారు. ఆ ఇవ్వడములో కూడ ఏదయినా ఒక చిన్న కాలువగాని, ఒక చిన్న చెరువుగాని, **minor irrigation** కు సంబంధించిన వసతులుగాని వున్నచోట కాకుండా ఏ వసతులు లేని మెట్ట ప్రాంతాలకు ఇవ్వాలని చెప్పినారు. అవి *ఒక్క రాయలసీమలో మాత్రమే లేవు. ఒక్క తెలంగాణాలో మాత్రమే లేవు. ఈ మధ్యనే విశ్వేశ్వరరావుగారి నియోజకవర్గములో ఒక ప్రాజక్టుకు **foundation** వేయడానికి వెళ్ళాను. ఆ ప్రాంతము చూస్తే చాల ఆశ్చర్యము వేస్తుంది. రెండుకొండల మధ్య ఒక చిన్న ప్రాజక్టును కడుతున్నారు. కృష్ణాజిల్లాలో ఇంత వెనుకబడిన ప్రాంతము వుందా అని అనిపిస్తుంది. అటువంటివి ఎన్నో చెప్పగలను. ఈ మధ్యనే నల్గొండ జిల్లాకు వెళ్ళడం సంభవించింది. నల్గొండజిల్లా పరిస్థితి కృష్ణాజిల్లాలోని మెట్ట ప్రాంతాల పరిస్థితి కంటె మరీ అధ్వాన్నముగా వుంది. ఇటువంటి ప్రాంతాలు తెలంగాణాలో ఇంకా ఎన్నో వున్నాయని విన్నాను. నేను ఇంకా అన్నిచోట్లకు వెళ్ళే అవకాశము రాలేదు. ఆ ప్రాంత ములో ఏ విధమైన వసతులులేవు. ఒక్క ఆముదాలు పండడానికి అవకాశము వుందేమో తప్ప ఇంకేమీ పండవు. ఈ నాటికి తెలంగాణాలో ఎకరము ఖరీదు రు. 16 లు, రు. 17 లు, రు. 18 లు, వుందని తెలుస్తోంది. ఈ ప్రాంతాలలో ఏమి చేయమంటారో చెప్పండి. అటువంటి చోట్ల వారికి **electricity** ఇస్తే తప్ప వేరొక గత్యంతరము లేదు. వారికి మోక్షం, ముక్తి లేదు. ఈ ప్రాంతము ఆ ప్రాంతము అనే విషయము కాదు. మిత్రుడు శ్రీనివాసరావుగారు పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాలోని చింతలపూడి తాలూకా గురించి చెప్పారు. కొవ్వూరు సంగతి చెప్పారు. అక్కడ కూడ చాల మెట్టప్రాంతాలున్నవి. గుంటూరు

జిల్లాలోని పల్నాడు తాలూకా మెట్ట తాలూకా. ప్రకృతియొక్క రహస్య మేమో కాని కొన్ని కొన్ని ప్రాంతాలలో కొన్ని అవకాశాలున్నని. అన్ని చోట్ల కృష్ణా నదులు గాని, గోదావరి నదులు గాని రావు. కొవ్వూరు తాలూకా కనుక చూస్తే అక్కడ గోదావరి తల్లి గలగల లాడుతూ పోతూవుంటుంది. బ్రహ్మాండమైన నీరు సముద్రములోకి పోతూవుంటుంది. ఒక వేళ అక్కడ ఏదయినా ప్రాజక్టు కట్టుకొన్నప్పటికి అక్కడున్న మెట్టప్రాంతానికి ఒక్క చుక్క నీరు కూడ రావడానికి అవకాశము లేదు. క్రిందనుంచి ప్రవాహము పోతూవుండడమే కాని ఆ మెట్ట తాలూకాలకు ఒక్క చుక్క నీరు కూడ రావడానికి అవకాశము లేదు. అటువంటి చోట్ల కరెంటు రాకపోతే రెండవ విధముగా వారికి ముక్తి లేదు. రైతులు తమ కండలను కరిగించి దేశానికి ఇంత అన్నదానము చేయగలిగిన సంపన్నులు. తెలివితేటలు గల రైతులు ఆంధ్ర దేశములో వున్నారు. వారికి విద్యుచ్ఛక్తి అవసరము. ఈ కోర్కె కంటె న్యాయమైన కోరిక మరొకటి ఏమీ కనపడడములేదు. ఉన్న డబ్బును బట్టి మన అవసరాలను చూసుకొంటూ వుండాలి. "కరెంటు వస్తోందని రైతులు ఎంతో ఆశపడుతున్నారు" అని సుమిత్రాదేవిగారు చాల ఆవేదనతో చెప్పారు. కరెంటువస్తోందనుకొని వున్న మోటలను కాస్త పీకేసుకొని కూర్చుంటే కపిల లేకుండా పోయె, మోట లేకుండా పోయె, కరెంటు లేకుండా పోయిందని చెప్పారు. వారి ఆవేదనకు నాకు సంతోషమే. అంత ఆవేదన వుండవలసినదే. ప్రజాసేవా రంగములో వున్నప్పుడు రైతులకోసము ఆ విధముగా ఆవేదన పడడము, ఆ విధముగా పని చేయడం మంచిదే. కాని electricity రాకముందే మోటను పీకేసుకొనడము అంత తెలివైన పని కాదు. మన ఇండ్లలో విద్యుద్దీపాలు వున్న చోట కూడ ఎప్పుడు fail అవుతుందోనని కొవ్వువత్తులు వేరే పెట్టుకొంటాము. కిరసనాయిలు దీపాలు ఆర్పేసుకోము. ఆముదాల దీపాలు ఆర్పేసుకోము. అవసరమయితే పనికి వస్తుందని కొవ్వువత్తులు పెట్టుకొని వుంటాము. అలాగే electricity వస్తోందని అనుకొనడము మంచిదే. దానికోసము ఆశించడము మంచిదే. ప్రయత్నము చేయడము మంచిదే. ఎరువు కోక చూసుకొని స్వంత కోకను నిప్పులో పెట్టుకొన్నట్లుగా చేయకూడదు. Electricity వచ్చినప్పటికి అప్పుడప్పుడు fail అవుతూ వుంటుంది కనుక కిరసనాయిలు దీపాలు పెట్టుకొంటున్నట్లుగానే పూర్వమునుంచి మనకు అనుశ్రుతముగా వస్తున్న, సాంప్రదాయ చిహ్నమైనటువంటి కపిల, మోటలను వుంచుకోవడము మంచిది. దానిని తీసివేయవలసిన అవసరము లేదు. వాటి అవసరము వచ్చినపుడు వాటిని వాడుకోవచ్చు. అందుచేత దానిని కూడ చూసుకోవలసిన అవసరముందని మనవి చేస్తున్నాను.

ఇప్పుడే మా డిపార్టుమెంటు ఆఫీసర్లను అడిగాను. వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో ప్రత్యేకంగా 60% వరకు విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేయడము అనేది ఒక **Gneral policy** గా పెట్టుకున్నాము. ఇప్పుడు **Electricity Board** ను ఏర్పాటు చేసుకున్నాము. ఆ బోర్డుకు పూర్తిగా స్వతంత్రము ఇచ్చాం. ఆ సంగతి గౌ. సభ్యుల కందరికీ తెలుసు. వారుకూడ ఈ **policy** మీదనే పోతున్నారు. అందును గురించి కొంతమంది సభ్యులు ఇంకొక విమర్శకూడ చేశారు. విద్యుచ్ఛక్తిని ఎక్కువగ పంకాలకోసము, **Refrigerators** కోసము లేకపోతే భోగములకోసము ఉపయోగిస్తున్నారు. ఆ విధముగ ఉపయోగించకూడదు అని అన్నారు. కాని ప్రభుత్వముయొక్క **policy** మాత్రము అదికాదు. పట్టణములలో కూడ విద్యుచ్ఛక్తి అవసరమే. వీధులలో **lights** కూడ అవసరమే. దీనితో బాటు పరిసమానముగ వ్యవసాయము కోసము శ్రద్ధతో ప్రాధాన్యతను ఇస్తున్నాము. అందుకే విద్యుచ్ఛక్తి ఉద్దేశించబడినది. విద్యుచ్ఛక్తి ద్వారా అధికోత్పత్తికోసము వ్యవసాయము చేయటానికి అవకాశము ఉన్నది. మనము మన రాష్ట్రములో ఉపయోగించుకో గలిగినంతవరకు ఉపయోగించుకుని ఇతర రాష్ట్రాలకు ఇవ్వటానికికూడ వీలు అవుతుంది. కాబట్టి ఇదిచాలా ముఖ్యమైన విషయము గనుక దీనిని మనము తప్పకుండా అభివృద్ధిచేయాలని అనుకున్నాము. వ్యవసాయము కోసము ప్రాధాన్యత కాని, దీపాలకోసము కాదు. నంబూరు శ్రీనివాసరావుగారు మాట్లాడుతూ విద్యుచ్ఛక్తి వినియోగము కేవలము పెద్ద వారికి, ధనవంతులకోసము భూస్వాముల కోసము మాత్రమే కాని, హరిజనులకు సంబంధించదనే ధోరణిలో ప్రభుత్వము చూస్తున్నదని విమర్శించారు. ప్రభుత్వానికి అలాంటిధోరణి ఉన్నదనడము సరికాదు. రాష్ట్రములోనున్న ప్రజలందరికీ ఉపయోగపడటానికి విద్యుచ్ఛక్తిని ఉత్పత్తి చేస్తున్నాము. కాని ఇది ప్రత్యేకంగా ఒక వర్గమునకని, ఇంకొక వర్గమునకు కాదని ఏమీలేదు. అలాంటి ధోరణి ఉన్నదని అభిప్రాయపడితే, దానిని ఖండించవలసియున్నది. ఎందుకంటే పట్టణములలో విద్యుచ్ఛక్తిని ఎవరెవరు, ఏ విధముగ ఉపయోగించుకుంటున్నారో తెలుసుకోలేక పోతున్నారు. పట్టణములలో హరిజనులు ఉన్నారు. అన్ని తరగతులవారు ఉన్నారు. అందరు కావలసిన విధముగ ఉపయోగించుకుంటున్నారు. ఈ సంగతి ఎవ్వరు కాదనలేరు. గ్రామసీమలలో హరిజనులను, వెనుకబడిన జాతులవారిని ఈసడింపుతో చూస్తున్నారని అన్నారు. ఇది పూర్వమునుంచి వస్తున్నటువంటి సాంఘిక దురాచారం. ఇది ఒక్కసారిగా పోవాలంటే పోయేది కాదు. క్రమక్రమేణ ప్రజల మనస్తత్వము మారితేనేగాని పోదు. అన్నిజాతుల వాడు కలసికట్టుగా పనిచేయవలసియున్నది. మునిసిపల్ వారు కాని, పరిపాలన శాఖలలోనివారు కాని, వాటిలో పనిచేస్తున్న అధికారులు, గాని, అనధికారులు కాని, రాజకీయవేత్తలు కాని ఈ వర్గవిభేదాలను పూర్తిగా ఖండించవలసి

యుంటుంది. బాగా ముందుకు పోయిన ప్రాంతాలలోనే, కుళాయిలు పెట్టాలి. వీధులలో lights వేయాలిఅనే దోరణిలో కాకుండా, వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోకూడ విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరాచేసి, చీకటి గుహ్యాకారములుగ ఉన్నచోట్లలో నంళయు lights ను వేయవలసిన అవసరం ఉన్నమాట నిజమే. అన్ని ప్రాంతాలలోను విద్యుచ్ఛక్తిని ఉపయోగించవలెననే ప్రభుత్వముయొక్క ఉద్దేశ్యము.

తరువాత నాగినేని వెంకయ్యగారు విద్యుచ్ఛక్తి పద్దుక్రింద కేటాయించబడే మొత్తం ప్రతి సంవత్సరము రెండులక్షల యాభై వేలకు క్రమేణ తగ్గించుకుంటూ వస్తున్నారని అన్నారు. విజయవాడ హైదరాబాదుకు మధ్యనున్న గ్రామాలలో విద్యుచ్ఛక్తి ఉపయోగము తక్కువగ యున్నదని, ఆ లైను నాగార్జునసాగర్ నుంచి వేస్తే బాగాఉంటుందని సూచించారు. అది 132 K. W. line కావడమువల్ల line ఎక్కడినుంచి వేసినను ఒక్కటే. ఆ మధ్యనున్న గ్రామాలకు నాగార్జునసాగర్ నుంచి విద్యుచ్ఛక్తిని ఇవ్వటానికి వీలుకాదు. అక్కడ ఉపయోగించాలంటే 18 K.W. శక్తికలదే పనికివస్తుందికాని 132 శక్తి కలది పనికిరాదు. ఆ విధముగ మార్చితే, ఆ లైను అంతయు దెబ్బతింటుంది. కాబట్టి దానికి ఆ యిబ్బంది ఉన్నది. ఏమైనప్పటికినీ, ఆ ఇబ్బంది పోగొట్టటానికి వారు చెప్పిన సూచన సాధ్యమవుతుందేమో ఆలోచిస్తాము. తరువాత electricity మీదనుంచి వచ్చే నికరాదాయము తగ్గిపోయినదని అన్నారు. ఇంతేకాకుడా Electric Motors ప్రభుత్వమే రైతులకు అప్పుగా యిచ్చి current త్వరలో వారికి అందజేస్తే వ్యవసాయమునకు తోడ్పడుతుందని అన్నారు. Motor Pumpsets Supply చేసే విషయం ఇదివరకే వ్యవసాయము డిపార్టుమెంటు వారు చూస్తున్నారు. గౌరవ సభ్యులు చేసిన సూచన మంచిదే. ఒప్పుకుంటాను. Electricity మీద ఆదాయము పెంచటానికికూడ ప్రయత్నము చేయవలసి యున్నదని, దుబారా ఖర్చులు తగ్గించాలనికూడ సూచించారు. బొగ్గువనిచేసే power station ఆపివేయబడి, జలవిద్యుత్ కేంద్రములద్వారా విద్యుచ్ఛక్తిని సరఫరా చేయడమువల్ల చాలామట్టుకు ఖర్చు తగ్గింది. ఇంకను తగ్గించటానికి మార్గము ఏమైనా ఉన్నదేమోనని ఆలోచిస్తున్నాము. అవసరము లేనటువంటి చోట్ల గురించి diesel sets ను తీసుకునిపోయి ప్రభుత్వము ఇతర శాఖలలో గాని, వేరే విధముగా గాని ఉపయోగించవలసి ఉంటుంధని సూచించారు. Current లేనటువంటి దూరపు గ్రామాలకు ఈ diesel sets ను తరలించి ఉపయోగించవలసిందిగా ఇదివరకే పూనుకుంటున్నారు. ఆ విధముగ చేయటానికే చూస్తున్నాము, మిత్రుడు రామబ్రహ్మంగారు మాట్లాడుతూ విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా విషయములో గాని, diesel sets సప్లయిచేయడములో గాని ప్రాధాన్యత చిత్తూరు జిల్లాకు, రాయలసీమకు, తెలంగాణా ప్రాంతానికి ముందు

ఇవ్వాలని అన్నారు. చిత్తూరు జిల్లాను గురించి ఇంతకుముందే చెప్పాను. ఈ విషయములో ఈ ప్రాంతము, ఆ ప్రాంతము అని కాకుండా, ఏ ప్రాంతమైతే ఎక్కువగ వెనుకబడి ఉంటుందో అక్కడనే ముందుగా దృష్టిని కేంద్రీకరించ వలెననే ప్రభుత్వము చూస్తున్నది. బొత్తుగా వర్షము లేనిచోట్లలోను, బాగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోను ఏలాంటి అభ్యంతరము గాని, నిర్లక్ష్య భావము గాని ఉండదని మాత్రము చెబుతున్నాను. చిత్తూరు జిల్లాలో అన్ని ప్రాంతాలను సరిసమానముగ చూడడములేదని వారు అన్నారు. చిత్తూరు జిల్లాలో కొన్ని తాలూకాలలో మాత్రమే జరిగింది. ఇంకను వెనుకబడిన ప్రాంతాలు మిగిలి పోయి ఉండవచ్చు. నిజానికి గౌ. సభ్యులు రామబ్రహ్మంగారి తాలూకా వెనుకబడిన తాలూకా యని నాకు తెలుసు. అక్కడఉన్న పరిస్థితులు తెలుసుకో వలసియున్నది. అక్కడ ఏదైనా వెంటనే చేయటానికి వీలుగాఉంటే Electricity Board వారు పరిశీలించి చేస్తారు. దానికి కావలసిన అన్ని conditions కూడ fulfil చేసే పద్ధతిపైన ఆ ప్రాంతములో శ్రద్ధ వహించి ఆ కార్యక్రమ మును ముందు పూర్తిచేయమని వారికి చెబుతాను.

తరువాత electricity charges విషయములో రెండురకముల రేట్లు ఉన్నవి. అధిక గ్యారంటీ, అని మామూలు గ్యారంటీ అని రెండు విధములుగ చార్జిచేస్తున్నాము. ఒకే ప్రాంతములో ఒకే స్కీముక్రింద వేరేవేరే గ్యారంటీ లను అమలు జరుపుతున్నారని, అందరికీ ఒకే విధానము అవలంబించవలసి ఉంటుందని అన్నారు. ప్రతిస్కీముకు రు. 10% ఆదాయము మాత్రము అవస రము. మామూలు గ్యారంటీకి సంబంధించిన స్కీముకు 10% ఆదాయము రాకపోతే special గ్యారంటీ స్కీము అమలు జరుపుకోవలసిన అవసరము ఉన్నది. special గ్యారంటీ కాకపోతే, 10.5% ఆదాయము లేకపోవడమువల్ల ఆ స్కీమును అమలు జరపటానికి వీలుకాదు, అందువల్ల ఆ విధముగ చేయవలసి వచ్చింది. తరువాత మూడు మాసముల చార్జీలు security deposit క్రింద పెట్టుకున్నారని, దీనివల్ల చాలా ఇబ్బందులు కలుగుతున్నాయని అన్నారు. సకాలములో current కు చార్జీలు కట్టకపోతే, ఈ security deposit ను తగ్గించవలసిన అవసరము ఉంటుంది. అందుకోసరము ఈ security deposit కోరడము జరుగుతున్నది. దీనిని త్రోసివేయటానికి వీలుండదు. మద్రాసు, మైసూరు రాష్ట్రములలో దాదాపు 50 సంవత్సరాల నుంచి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేస్తున్నారని, ఆ రాష్ట్రము సరిహద్దులో ఉన్న తన గ్రామానికి విద్యు చ్ఛక్తి లేకుండా పోయిందని రుక్మిణీదేవిగారు అన్నారు. ఇంతేకాకుండా వాని ప్రక్కన ఉన్న గ్రామాలు వెనుకబడిన వయినప్పటికినీ మైసూరు ప్రభుత్వము విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయిచేస్తున్నప్పుడు అదేమాదిరి వెనుకబడిన తనయొక్క గ్రామ

మునకు విద్యుచ్ఛక్తిని సప్లయి చేయకపోవడము శోచనీయమని అన్నారు. అది నిజమే కావచ్చు కాని ఒక్క విషయముమాత్రము గుర్తించాలని రుక్మిణిదేవి గారికి మనవి చేస్తున్నాను. ఇక్కడ ఇంత పెద్దపట్టణముగా ఉన్న హైదరాబాదులో విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా అవుతున్నప్పుడు, ఈ నగరము ప్రక్కన రెండు మైళ్ళదూరములో ఉన్న గ్రామానికి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా లేదు. అలాంటప్పుడు ఆ గ్రామ ప్రజలు ఏమనుకోవాలి? వారికికూడ అలాంటి బాధయే ఉన్నది గదా. కాబట్టి అది ఒక కారణముగ చెప్పవచ్చు. ఈ మధ్యనే ఇక్కడకు సమీపములో అంటే ఇక్కడికి ఆరు, ఏడు మైళ్ళదూరములో ఉన్న గ్రామానికి విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేయటానికి ప్రారంభోత్సవము జరిపి వచ్చినాను. వెనుకబడిన ప్రాంతములో ఏగ్రామానికి అయినను ముందుగా విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా యివ్వమని చెబుతానని మాత్రము గౌరవ సభ్యురాలికి మనవి చేయగలను. వెనుకబడిన గ్రామాలకే ముందు ఇవ్వమని చెబుతున్నాను. తరువాత రామబ్రహ్మంగారు చేసిన సూచన ఒకటి నాకు నచ్చింది. అది ఏమిటంటే, electric poles కొరకు సిమెంటు, ఇనుము వగైరా material ప్రభుత్వానికి available గా లేకపోవడమువల్ల electric posts పాతడము ఆలస్యము కావడమువల్ల విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా ఆగిపోతున్నదని, అందుకు తాడిచెట్లు, మంచి చేవగలవి తారు పూయించి ఉపయోగించవచ్చునని సూచించారు. ఈ సూచన మాత్రము చాలా మంచిదే. మొన్ననే నేను నల్గొండ వెళ్ళినప్పుడు నిపుణులను, technicians ను consult చేయకముందే నాకు తోచింది ఈ ప్రాంతములో తాడిచెట్లు ఎంతవరకు ఉపయోగించగలవో నేను వారితో సంప్రదించ లేదు. ఇనుప స్తంభములు, సిమెంటు స్తంభములు లేకపోవడము వల్ల నిజముగనే ఆలస్యము అవుతున్నది. వీటికి బదులు కర్ర స్తంభములు ఎందువల్ల వాడకూడదు అని అన్నారు. నాకు తెలిసిన చోట్లలో చాలాచోట్లలో ఉపయోగించారు. అక్కడ అవి చాలా సంవత్సరములవరకు బాగానే ఉన్నవి. కనీసము యాభై, నూరు సంవత్సరములు ఉండకపోయినను కనీసము పది సంవత్సరములపాటు తప్పకుండా ఉంటాయి. పది సంవత్సరములు వచ్చినను పరవాలేదు. ప్రజలతో సంప్రదించకుండానే మంచి ముదురు తాడిచెట్లు చేవగలవి కోయించి తారు పూయించి పాతించవచ్చు ఇదికూడ ఆలోచించవలసి యున్నది. ఈ తాటిస్థంభములు కాని, కర్రస్థంభములు గాని భూమిలో పాతిపెట్టితే, మట్టి ఆ స్థంభములను తినివేసేటట్లుగా పాతకూడదు. తారు వగైరాలు పూయించవలసి ఉంటుంది. ఎప్పుడో సిమెంటు స్తంభములు, ఇనుప స్తంభములు వస్తాయి అని అంటే, అందాకా ఆగడము మంచిదికాదు. అందువల్ల ఈ సూచనను గురించి పరిశీలించటానికి, డిపార్టుమెంటు అధికార్లకు వ్రాయవలెనని అనుకుంటున్నాను. తరువాత మిత్రులు కాకాని వెంకటరత్నంగారు

మాట్లాడుతూ విద్యుచ్ఛక్తి పద్దుక్రింద డబ్బు కేటాయింపు చాలా తక్కువగ ఉన్నదని అన్నారు. దీనికి నేను ఒక్కటే విషయము మనవిచేయదలచాను. అనేక రంగములలో విద్యుచ్ఛక్తిని సరిసమానముగ అభివృద్ధి పరచవలసి యున్నది. విద్యుచ్ఛక్తి కావాలని అనుకున్నప్పుడు ఒకదానిక్రింద హెచ్చుచేసి, ఇంకొకదానిక్రింద తక్కువ చేయవలసిన అవసరము వచ్చినప్పుడు అది సాధ్యమైన విషయము కాదు. ఏ మనుజునకైనా అన్ని అవయవములు బాగా ఉండి, ఒక్క కాలుమాత్రము సరిగా లేకపోతే అతను అనారోగ్యవంతుడు అని అంటారు కాని, ఆరోగ్యవంతుడు అని చెప్పటానికి వీలుకాదు. అట్లాగే అన్ని రంగములలోను సరిసమానముగ ప్రభుత్వముయొక్క దృష్టిని కేంద్రీకరింప జేయాల్సిన అవసరము ఉన్నది. ఆ విధముగ చేయకపోవడము ఈ ప్రభుత్వము యొక్క లక్ష్యముకాదు. ప్రజలకు సౌకర్యములు అన్ని రంగములలోను అభివృద్ధి పరచాల్సి ఉన్నది. ప్రజలకు ముఖ్యంగా కావలసినవి విద్య, వైద్యము, వ్యవసాయము, తిండి, బట్ట అన్నికూడ సమానముగ పెంపొందింపజేయాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వముమీద ఉన్నది. అందువల్ల కేటాయించిన మొత్తము తక్కువ అని అనుకోకూడదు. ప్రభుత్వం అన్ని రంగములలోను క్రమేణ అభివృద్ధి చెందేటట్లుగా ప్రయత్నము చేస్తున్నది. కాబట్టి అన్నింటితోబాటు విద్యుచ్ఛక్తిని కూడ క్రమేణ అన్ని ప్రాంతాలకు సరఫరా అయ్యేటట్లు చూస్తున్నాము. అంతేకాని విద్యుచ్ఛక్తి విషయములో ప్రభుత్వానికి ఏమాత్రము ఒక్కొక్క ప్రాంతముమీద నిర్లక్ష్యభావము ఉన్నదని తలంచవద్దని మనవిచేస్తున్నాను. తరువాత వారు చేసిన సూచనలలో నాకు ఒకటి నచ్చింది. నచ్చుటమేకాదు, దానినిగురించి తప్పకుండా ఆలోచిస్తాను. ఏమిటంటే, అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు ప్రభుత్వానికి డబ్బు లేకపోతే, ప్రజలవద్దనుంచి అప్పు సేకరించమని అన్నారు. నిజముగ ఆలోచిస్తే, భాగ్యవంతులు, భూస్వాములు ప్రభుత్వానికి అప్పు ఇస్తే ఎక్కడికి పోదు అనే ధైర్యము ఉన్నవారివద్దనుంచి అప్పుగా డబ్బు సేకరించవచ్చు. అలాంటిభావము వారికి ఉన్నదని అన్నారు. అలాంటిభావమే వారికి ఉంటే, నేను వారితో ఏకీభవిస్తున్నాను.

డబ్బు ఉన్నవాళ్ళు కూడా మన దగ్గర డబ్బు దాచుకోవడం కంటె, ప్రభుత్వం దగ్గర ఉంటె మంచిదనే భావం చెప్పినారు. నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. కనుక అట్లాంటి అప్పు విషయంకూడ ప్రయత్నం చేద్దాము. అది ఒక విద్యుచ్ఛక్తి విషయంలోనే కాకుండా, ఇంకా తలపెట్టినటువంటి అనేకమైనటువంటి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు కూడా ఆ విధంగానే చేయడానికి ఆలోచిద్దాం. ఇది ఒక మంచి సలహాగానె నాకు తోస్తున్నది. కనుక దానిని గురించి తప్పక ఆలోచిస్తాము. తరువాత ఇప్పుడు జరుగుతున్నటువంటి వ్యవహారంగా అయితే,

అన్నిచోట్లకు విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా అయ్యేటప్పటికి 45 సంవత్సరాలు పట్టవచ్చు నని అన్నారు. ఇప్పుడు సంవత్సరానికి 400 గ్రామాలు చొప్పున విద్యుచ్ఛక్తి సరఫరా చేస్తున్నప్పుడు, మూడవ ప్రణాళికలో సంవత్సరానికి 500 గ్రామాలు చొప్పున చేయబడుతుందని అనుకొంటున్నాము. **Planning Commission** వారు ఎక్కువ ధనం కేటాయిస్తే, ఇంకా ఎక్కువ గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వడానికి అవకాశము ఉంటుంది. అయితే, ఈ సందర్భంలో ఒక విషయం మాత్రం మనము తప్పక ఆలోచించాలి. ఎన్నోవందల సంవత్సరాలుగా అసలు ఏమీ లేకుండా ఉన్నాము. మనము ప్రారంభించి నడుస్తున్నటువంటి ఈ నడక ఆటంకాలతో కూడినటువంటిదనే విషయం ముఖ్యంగా ఆలోచించాలి. కేంద్ర ప్రభుత్వమువారు డబ్బు ఇవ్వడంలేదు. గనుక మేము ఈ అభివృద్ధిని సాధించలేక పోతున్నాము అని చెప్పి, అన్నింటికిని కేంద్రప్రభుత్వను మీదనే నిందమోపి చెప్పేటటువంటి సీతమ్మశోకం పెట్టుకొంటే మాత్రం ప్రయోజనంలేదు. మనకు జరగవలసిన న్యాయం జరగలేదని అనుకొన్నప్పుడు, వారితోమాట్లాడి, **Planning Minister** తో మాట్లాడిఅవసరమైతే**Prime Minister**తో మాట్లాడిదానికి కావలసినటువంటి కార్యక్రమమంతా చేసుకోవలసి యుంటుంది. నాకు ఇప్పుడే ఒక విషయం జ్ఞప్తికి వచ్చినది. బహుశ అది విశ్వేశ్వరరావుగారు చెప్పారేమో అనుకొంటాను. మన ఆఫీసర్లు వెళ్ళి ఎప్పుడూ కేంద్రప్రభుత్వంవారి చుట్టూ తిరుగుతూ ఉంటారు, అనేటటువంటి మాట అన్నారు. కాని, ఒకవైపేమో మీకు పట్టుదలలేదు, మీరు దీక్షగా చేయడంలేదు, సాధించడం లేదు, ఆలోచించడం లేదు, కేంద్రప్రభుత్వము వద్దకువెళ్ళి మీరు పనిచేసుకొని రావాలి అంటూ రెండవవైపు ఎప్పుడూ వాళ్ళచుట్టూనే తిరుగుతూ ఉంటారని అంటున్నారంటె, మమ్ములను ఏమీచేయమంటారు? వాళ్ళవద్దకు వెళ్ళకూడదంటారా మాని వేస్తాము, ఎట్లైనా పనులు కావాలంటారా, వాళ్ళవద్దకు వెళ్ళక తప్పదు. కాని, వారితో దెబ్బలాడడానికి మాత్రం మేము సిద్ధంగాలేము. దెబ్బలాడి తలకాయి రాతితో కొట్టుకొనేటటువంటి **policy** లో మేము నడవడానికిలేదు. కేంద్రముకూడా ఒక ప్రభుత్వమైనప్పుడు ఒక బాధ్యతగల ప్రభుత్వము అయినప్పుడు, మన ప్రజా ప్రతినిధులతో సంబంధించినటువంటి ప్రభుత్వము అయినప్పుడు, ఆ ప్రభుత్వమువద్దకు వెళ్లి మాకు జరుగుతున్నటువంటి అన్యాయం ఇది అనిచెప్పి సరియైనటువంటి మాటలలో, సక్రమమైన సవ్యమైన మార్గములో వారికి నచ్చచెప్పి, అక్కడ పార్లమెంటులో ఉన్నటువంటి మన సభ్యులచేత అడగవలసిన ప్రశ్నలను అడిగించి, వారిచేత అప్పుడప్పుడు రాయబారాలు పంపించి ఆ విధంగా ఆ ప్రభుత్వంచేత పనులు చేయించుకోవాలి తప్ప వారితో దెబ్బలాడటానికి వీలులేదు. ఏమైనప్పటికినీ, వారు ఇచ్చినటువంటి సూచనకూడా దృష్టిలోపెట్టుకొని శ్రద్ధగా చూస్తామని మనవి చేస్తున్నాను. ఈ సందర్భంలో

ఈ కొద్ది లెక్కలు (figures) సభవారికి చెప్పడంవల్ల ప్రయోజనం ఉంటుందని అనుకొంటున్నాను. విద్యుచ్ఛక్తి పథకాలక్రింద 1956 నుంచి 1960 వరకు ఎంత ఖర్చుపెట్టినది సూచించేటటువంటి పట్టిక కొద్దిగా తమకు చదివి వినిపిస్తాను.

ఆంధ్రలో

1957-58	...	రూ. 5,19,00,000
1958-59	...	రూ. 3,86,00,000

(గవర్నమెంటుకోసం ప్రత్యేకంగా ఖర్చుపెట్టింది).

1959-60	అంచనా	రూ. 1,71,00,000

తెలంగాణాలో

1957-58	...	రూ. 2.79,00,000
1958-59	...	రూ. 1,93,00,000
1959-60	అంచనా	రూ. 13,00,000

వెరశి

1957-58	...	రూ. 7,98,00,000
1958-59	...	రూ. 5,79,00,000
1959-60	అంచనా	రూ. 1,84,00,000

విద్యుచ్ఛక్తి బోర్డు, అంచనాల ప్రకారం 1959-60

ఆంధ్ర	రూ. 2,92,00,000
తెలంగాణాలో	రూ. 2,63,00,000
మొత్తము	రూ. 5,55,00,000

గవర్నమెంటుబోర్డు మొత్తము

1957-58	...	రూ. 7,98,00,000
1958-59	...	రూ. 5,79,00,000
1959-60	...	రూ. 7,39,00,000

తరువాత మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికలో ఆంధ్ర రాష్ట్రములో విద్యుచ్ఛక్తికి గాను రు. 25,79,00,000 ఖర్చుపెట్టాము. 31-3-1950 నాటికి, రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో 1-4-1956 నుంచి ప్రప్రథమంగా రు. 27,57,00,000 Planning Commission వారు ఒప్పుకున్నారు. దరిమిలా అది రు. 32,07,00,000 లకు పెంచబడింది. ఇప్పటికి రు. 29,08.00,000 ఖర్చుపెట్టబడింది. మిగతా

రు. 3,59,00,000 రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక కాలము నాటికి ఖర్చుపెట్టబడుతుంది. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో మొత్తము విద్యుచ్ఛక్తికి గాను రు. 90,33,00,000 ఖర్చుపెట్టవలెనని ప్రణాళిక తయారుచేసినాము. అనగా రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక దాదాపు 3 రెట్లు అని చెప్పవచ్చును. ఈ ప్రణాళిక **Planning Commission** వారిచేత ఒప్పించవలెనని గట్టి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. ఆ ప్రయత్నాలు జయప్రదమవుతాయని ఆశమాత్రం ఉన్నది.

తరువాత, కొంత పక్షపాతము అనేటటువంటి మాట ఇద్దరు ముగ్గురు సభ్యులు అన్నారు. కాని నా దృష్టిలోమట్టుకు ఈ అంకెలు చూస్తే పక్షపాతానికి అవకాశం ఎక్కడా కన్పించలేదు. ఏదైనా కొంత ఒకచోట తక్కువగా గాని, మరొకచోట కొంత ఎక్కువగా గాని జరిగిఉంటె, అది పక్షపాతం దృష్టితో జరిగిందని అనుకోడానికి కూడా అవకాశం లేదు. ఈ సందర్భంలో ఈ వివరాలు కూడా శ్రద్ధగా వినవలసిందని సభవారిని కోరుతున్నాను. ఇది జిల్లావారీగా తీసుకొని చెప్తుతాను :-

ఆంధ్ర ప్రాంతములో

జిల్లా	1956—57		1957—58		1958—59		1959—60		1960—61	
	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపు సెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపు సెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపు సెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపు సెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడు పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇవ్వబడు పంపు సెట్లు
శ్రీకాకుళము	16	4	17	8	9	13	35	20	50	150
విశాఖపట్టణము	22	17	11	69	20	28	30	50	35	150
తూర్పుగోదావరి	46	162	55	236	76	302	40	220	30	200
పశ్చిమగోదావరి	23	57	23	139	45	83	45	220	30	200
క్రిష్ణా	17	67	30	123	71	176	45	300	30	200
గుంటూరు	16	21	35	132	31	164	45	270	30	200
నెల్లూరు	16	63	22	152	10	166	40	220	45	250
చిత్తూరు	25	214	34	598	54	850	40	1400	35	1100
కడప	4	42	6	85	24	134	25	150	40	200
అనంతపురము	24	144	11	226	22	192	35	500	35	600
కర్నూలు	19	16	16	79	19	109	20	150	40	250

తెలంగాణా ప్రాంతములో

జిల్లా	1957 మార్చికి పూర్వం		1957—58		1958—59		1959—60		1960—61	
	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపుసెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపుసెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపుసెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడిన పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇచ్చిన పంపుసెట్లు	విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వబడు పట్టణముల, గ్రామముల సంఖ్య	వ్యవసాయం కొరకు ఇవ్వబడు పంపుసెట్లు
ఆదిలాబాదు	3	తీసుకోలేదు	15	1	8	42	8	12	7	70
హైదరాబాదు	3	34	11	160	22	135	20	285	18	265
కరీంనగర్	2	...	13	1	20	16	6	170	12	188
ఖమ్మంమెట్టు	2	...	3	...	6	...	9	...	7	111
మహబూబ్ నగర్	1	...	15	4	6	...	13	5	12	192
మెదక్	2	...	16	...	12	9	4	21	14	314
నలగొండ	2	...	7	...	15	6	13	67	14	200
నిజామాబాద్	2	...	22	...	5	...	12	8	14	160
వరంగల్	3	...	5	9	12	13	5	26	13	280

శ్రీ కె. యల్. నరసింహారావు : పంప్ సెట్స్‌కు కనెక్షన్ యిచ్చారా ? లేక పంప్ సెట్స్ యిచ్చారా ?

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు . కనెక్షన్ యిచ్చారు. పంప్ సెట్స్ వారే కొనుక్కొంటారు. అందుచేత పక్షపాతం జరిగిందనే విషయం గాని, ప్రాంతీయ విభేదం చూపించారనే విషయం గాని కాదు. ఈ అంకెలను చూస్తే ప్రభుత్వం ఎంత నిష్పక్షపాతంగా ఉన్నదీ తెలుస్తుంది. ఇవి ఎక్కడ అవసర ముంటుందో అక్కడ యిచ్చారు. కాలువలు ఉన్న చోట, నీటివారుదల వసతులు ఉన్నచోట పంప్ సెట్స్ అవసరం ఉండదు. ప్రత్యేకం బావులు ఉన్నచోట వీటి అవసరం ఉంటుంది ఇక ముందు ముఖ్యంగా మెట్ట తాలూకాల్లో బాగా వెనక బడిన ప్రాంతాల్లో యీ పంప్ సెట్స్ విషయంలో నేమి, కరెంట్ విషయంలో నేమి ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చి సప్లయి చేయుటకు ప్రయత్నిస్తామని మనవి చేస్తున్నాను. అందుచేత యీ డిమాండ్‌కు సభయొక్క సంపూర్ణ ఆమోదం కోరుతూ, కట్-మోషన్సు అన్నీ ఉపసంహరించుకోవలసినదిగా తమ ద్వారా గౌరవ సభ్యులను కోరుతున్నాను. అంతేగాక కేంద్రంనుంచి మనకు రావలసిన ఏ విషయంలో కూడా అశ్రద్ధ ఏమాత్రం చేయము అని, మాకు శక్తి ఉన్నంత వరకు, పట్టుదల ఉన్నంతవరకు, దీక్షతో సర్వవిధాల ప్రయత్నం చేస్తామని అందుకు కావలసిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపి అవసరమైతే ఢిల్లీకి వెళ్ళి ఎక్కువ సహాయం తేవడానికి ప్రయత్నం చేస్తామని మనవిచేస్తున్నాను. ఋణం సేకరించే విషయం కూడ ఆలోచిస్తాము. ఈ రాష్ట్రంలో సర్వతోముఖంగా జరగవలసిన అభివృద్ధి కార్యక్రమా లన్నింటి విషయం గట్టి ప్రయత్నం చేస్తు న్నాము. కాని సభ ముందు ఏ డిమాండ్ వచ్చినప్పుడు ఆ డిమాండుకు ఎక్కువ డబ్బు యివ్వమంటే, ఇతర శాఖల గురించి నిర్లక్ష్యము జరుగుతుంది కొంత మంది గౌరవ సభ్యులకు కొన్ని అభిమాన విషయాలు ఉంటాయి. వ్యవసాయ శాఖ డిమాండ్ వచ్చినప్పుడు వ్యవసాయానికి ఎక్కువ కావాలని, విద్యాశాఖ డిమాండ్ వచ్చినప్పుడు విద్యకు ఎక్కువ డబ్బు కావాలని, ఆ విధంగా చెప్పుట సహజం. నిన్న ప్రతిపక్ష నాయకులు శ్రీ సుందరయ్యగారు ఎంతో ఆవేదనగా విద్యను గురించి చెబుతూ ఈ విద్యా విధానం యిట్లా నడిస్తే రెండు వందల సంవత్సరాలకు దేశంలోని ప్రజలందరుకూ విద్య వస్తుందేమోనని చెప్పినట్లుగా పత్రికలో చూశాను. వారు చాలా వివరంగా లెక్కలు వేసి చెబుతారు. నాకు తెలుసు. పిల్లలకు పాలు ఎన్ని అవున్సులు యివ్వాలి ? ఎంత శక్తి కలిగిన ఆహారపదార్థాలు యివ్వాలి ? ఆహారానికి ఎంత కావాలి, వైద్యానికి ఎంత కావాలి అని వివరంగా లెక్కలు వేసి చెబుతారు. కొందరు కొన్ని విషయాలకు ఖర్చు అవసరం లేదన్నట్లుగా కూడ చెబుతారు. కొందరు దేశ రక్షణకోసం

తక్కువ ఖర్చు పెడుతున్నారంటారు. కొందరు దేశ రక్షణకు ఖర్చే అవసరం లేదంటారు. ప్రజాస్వామ్యంలో దేశ రక్షణ ఎందుకు, ఎవరు వచ్చి మన నేమి చేస్తారు? సైన్యం అక్కరలేదు, ఏమీ అక్కరలేదు అని పార్లమెంటులో చెబుతూంటారు. ఏ విషయం వచ్చినప్పుడు, ఆ విషయం గురించి వారి వారి అభిప్రాయాలు చెబుతూఉంటారు. కాని మనము ఈ ఆలోచనలు చేసేటప్పుడు దేశము యొక్క సమగ్ర స్వరూపాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని అన్ని శాఖలద్వారా దేశము యొక్క సర్వతోముఖాభివృద్ధి కొరకు ఆలోచించాలి. ఏదో ఏనుగు కథ చెప్పినట్లు ఏనుగు యొక్క మొత్తం స్వరూపం చూడలేక తోకను మాత్రం చూచి అదే ఏనుగు అని చెప్పేవారు కొందరు, చెవిని మాత్రం చూచి ఏనుగు అనుకొనేవారు కొందరు, కాలు చూచి ఏనుగనుకునేవారు కొందరు, తొండాన్ని చూచి ఏనుగు అనుకునేవారు కొందరు, ఆవిధంగా కాకుండా అవన్నీ కలిసిన సమగ్ర స్వరూపాన్ని చూడగలిగినప్పుడే ఏనుగు అంటే ఏమిటో అర్థం అవుతుంది. ఏ డిపార్టుమెంటుకైనా ఎక్కువ డబ్బు యిస్తే, ఎక్కువ కార్యక్రమాలు నడుపుటకు వీలుంటుంది. కాని ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వములో మంత్రిగా ఉన్న నేను నా డిపార్టుమెంటుకు ప్రత్యేకంగా హెచ్చు డబ్బు యివ్వమని అడగడంలో న్యాయం లేదు. మొత్తంగా మన రాష్ట్ర ఆదాయం చూచుకొని దానిని బట్టి యీ పద్దుకు యింత, ఆ పద్దుకు యింత అని బాధ్యతతో నిర్ణయించిన పద్దులు. కాబట్టి యీ విషయాలన్నీ గౌ. సభ్యులు బాగా ఆలోచించి, యీ కట్ మోషన్నను ఉపసంహరించుకొంటారని ఆశిస్తున్నాను. ఇదివరకు మనవి చేసినట్లు ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభ సక్రమంగా, సవ్యంగా, శాంతంగా నడుపుకొంటున్నాం. కనుక కట్ మోషన్నను ఉపసంహరించుకొని యీ డిమాండ్సును కూడ ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించవలెనని ప్రత్యేకంగా ప్రతిపక్ష నాయకులు సుందరయ్యగారిని కోరుతున్నాను.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య : ఎలక్ట్రిసిటీ బోర్డు ప్రత్యేకంగా ఏర్పడినందువల్ల ఇన్‌కంటాక్సు చెల్లిస్తున్నారు. ఎంత చెల్లిస్తున్నారు? అది మానిపిస్తారా?

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు : ఆ స్టేజి యింకా రాలేదు. దాని పైన నిర్ణయము తీసుకొనలేదు.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య : సీలేరుకు అడ్మినిస్ట్రేటివ్‌గా సెంట్రల్ గవర్నమెంట్ పర్మిషన్ వచ్చిందా?

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు : ఇంకా రాలేదు.

శ్రీ వి. విశ్వేశ్వరరావు : 10 వేల మంది ఉన్న కార్మికుల విషయములో మంత్రిగారు ఏమీ చెప్పలేదు. ఆ విషయం ఏమైనా చెబుతారా?

శ్రీ ఎ. సత్యనారాయణరాజు : ఇంకా చాలమంది సభ్యులు ప్రస్తావించిన విషయాలను గురించి చెప్పాలి. ఇక్కడ మనకు ఉన్న సమయాన్ని బట్టి చెప్పాను ఇంకా చెప్పమంటే చెబుతాను. అన్నింటికీ నోట్సు వ్రాసుకొన్నాను. శాఖలలో అన్యాయం జరుగుతుంటే, ప్రమోషన్సు విషయంలో గాని, దేనిలోనైనా అన్యాయం జరిగితే మా నోటీసుకు తెస్తే, అన్యాయం జరగకుండ చేయటానికి ప్రయత్నం చేస్తాము.

DEMAND No. XXVIII - Electricity—Rs. 2,45,36,600

Mr. Speaker : The question is:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(To urge on Government to issue a H. T. Transformer to the ryots of Pallipadu village, Nellore taluk to cultivate about 250 acres of land with its aid.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(రైతులకు వ్యవసాయము చేసుకొనుటకు ఎలక్ట్రిసిటీ యిచ్చిన చోట్ల తక్కువ రేట్లతో యివ్వనందుకు, అనేక ప్రదేశములలో అసలే యివ్వనందుకుగాను.)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by R.s 100

(గ్రామీణ వ్యవసాయ అభివృద్ధికి గాను యీ సంవత్సరం బడ్జెటులో ఎలెక్ట్రిసిటీకి తగినంత డబ్బు కేటాయించనందులకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(రామగుండం థర్మల్ పవర్ స్టేషన్ కరీంనగరం జిల్లాలో ఉండి కూడా ఆ జిల్లాకు ఎలెక్ట్రిసిటీ యివ్వటంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ చూపించనందులకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(కరీంనగరం జిల్లాలో సర్వేఅయి ఉన్న గ్రామాలను విడిచిపెట్టి తదుపరి వచ్చిన గ్రామాలకు ప్రాముఖ్యత యిచ్చే ప్రభుత్వవిధానం గురించి.)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(To electrify the villages of Madara, Bellamkonda, Kotanamalipuram and Lakkarajugaripadu of Sattenapalli taluka, Guntur district.)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is:

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(భద్రాచలం తాలూకా కూనవరం గ్రామస్థులు, మేము పూర్తిక రెంటును వినియోగించుకోనెదమని ఎన్నిదఫాలు దరఖాస్తులు పెట్టినా యింతవరకు సదరు గ్రామమునకు ఎలెక్ట్రిసిటీ ఏర్పాటు చేయనందుకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(భద్రాచలం తాలూకా దుమ్ముగూడెంలో కరెంటు యివ్వనందుకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(నూగూరు తాలూకా చర్ల గ్రామస్థులకు వ్యవసాయ పనుల నిమిత్తం కరెంటు యివ్వకుండా జాప్యం చేస్తున్నందుకు.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(ఏజన్సీ ప్రాంతాల అభివృద్ధి చేయుటకు గాను భద్రాచలం తాలూకా కూనవరం, దుమ్ముగూడెం గ్రామాలకున్నూ, నూగూరు తాలూకా చర్ల గ్రామంకు కరెంటు యివ్వక ఏజన్సీ ప్రజల, ఆర్థిక సాంఘిక అభివృద్ధిని కుంటు పరుస్తున్నందుకు గాను.)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(For the failure of the Government in impressing the Central Government to provide more grants and loans to our State.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(For the failure of the Government in impressing the Central Government to provide grants from foreign aid to Srisailam Power Project.)

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(For the failure of the Government for not extending electricity to the villages in between Chittor and Irala.)

The motions were negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Electricity by Rs. 100

(1959-60 లో 1225 ఉద్యోగస్తులుంటే 1960-61 లో 35 మంది పోగా 1190 మందిని నిరుద్యోగులుగా చేసినందుకు గాను అసమ్మతిని తెల్పుటకు.)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 2,45,36,600 for Eleçitrcity by Rs. 100

(వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో వ్యవసాయాభివృద్ధికి విద్యుచ్ఛక్తికి సరఫరా నిమి త్తం తగిన నిధులు కేటాయించనందుకు.)

The motion was negatived.

DEMAND No. XLV—Capital Outlay on Electricity Schemes - Rs. 5,64,13,800.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 5,64,13,800 for Capital Outlay on Electricity Schemes by Rs. 100

(విద్యుచ్ఛక్తిని రాష్ట్రములో వెనుకబడిన ప్రాంతంలో వ్యవసాయమునకు యిచ్చినప్పుడు ప్రస్తుతమున్న రేటు తగ్గించుటకుగాను.)

The motion was declared to have been negatived.

Sri G. Yellamanda Reddy pressed for division.

The House divided.

Ayes: 18. Noes: 52.

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

To reduce the allotment of Rs. 5,64,13,800 for Capital Outlay on Electricity Schemes by Rs. 100

(నెల్లూరుజిల్లా కనిగిరి తాలూకాకు మాచ్ ఖండ్ నుంచి పొదిలి ద్వారా కనెక్షను యింతవరకు యివ్వనందుకు.)

The motion was negatived.

Mr. Speaker : The question is :

That the Government be granted a sum not exceeding Rs. 2,45,36,600 under Demand No. XXVIII - Electricity.

The motion was adopted.

Mr. Speaker : The question is :

That the Government be granted a sum not exceeding Rs. 5,64,13,800 under Demand No. XLV - Capital Utlay on Electricity Schemes.

The motion was adopted.

DEMAND No. XVII—Education - Rs. 15,40,16,000.

The Minister for Education (Sri S. B. P. Pattabhi Rama Rao): Mr. Speaker Sir, I beg to move :

"That the Government be granted a sum not exceeding Rs. 15,40,16,000 under Demand No. XVII - Education."

Mr. Speaker : Motion moved.

DEMAND No. XVII—Education - 15,40,16,000

Sri J. T. Fernandez (Nominated): I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(Focussing attention and criticising the Government for their policy and orders relating to minority schools and need for amending Act XXVI of 1956.)

Mr. Speaker : Motion moved.

Sri S. Vemayya (Butchireddipalem - Reserved) : I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(రాష్ట్రములో సెకండరీవిద్య, ప్రాథమిక విద్య, అభివృద్ధి కావలసిన అవసరము ఎంతైన వున్నప్పటికీ, అనేకచోట్ల పాఠశాలలు కావలసిన అవసరము వున్నప్పటికి శిక్షణ పొందినట్టి పట్టభద్రులైన ఉపాధ్యాయులు, సెకండరీగ్రేడు ఉపాధ్యాయులు, హయ్యరుగ్రేడు ఉపాధ్యాయులు, నిరుద్యోగులై నిరుపయోగము అయిపోతున్నవారి దుస్థితిని తొలగించుటకు కేంద్రము నుండి వచ్చు గ్రాంటు సక్రమముగా ఉపయోగించుకొనలేకుండ పోవుచున్నందులకు అసమ్మతి తెలుపుటకు.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(నెల్లూరుజిల్లా హెడ్‌క్వార్టరులో నున్న ఆసుపత్రులను అభివృద్ధి పరచు పథకములను త్వరితగతినే సాగించమని కోరుటకు ముఖ్యముగా టి.బి. ఆసుపత్రి హెడ్ క్వార్టర్స ఆసుపత్రి.)

Mr. Speaker : Motions moved.

Sri Vavilala Gopalakrishnayya(Sattenapalli): I beg to move:

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(To impress upon the Government to establish a University at Guntur in the Third Five Year Plan.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(To impress upon the Government to introduce post-graduate course at Guntur, Warangal, Rajahmundry, Ananthapuram and Kurnool.)

Mr. Speaker : Motions moved.

Smt. A. Kamala Devi : I beg to move :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(ఇంతవరకు పంచాయతీలు ఉన్న గ్రామాలలో స్కూల్సును ఏర్పాటు చేయకపోవుటను గురించి.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(టీచర్సును మధ్యలో ట్రాన్సఫర్ చేసి వారి స్థానములో ఆ స్కూలుకు టీచర్సును పంపకపోవుటను గురించి.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(గ్రామాలలో టీచర్సుకు ఇండ్ల వసతులు చేయకపోవుటను గురించి.)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Re. 1

(విద్యార్థులకు మధ్యాహ్నం భోజనం గురించి ప్రభుత్వం తీసుకున్న పాలసీని గురించి చర్చించుటకై)

Mr. Speaker : Motions moved.

Sri S. Vemayya : I beg to move :

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(1959-60 లో 180 కి గాను 1960-61 లో 82, 1959-60 లో 17751 గాను 1960-61 13003 ఉపాధ్యాయులు గలరు. 47-48 ఉపాధ్యాయులను విషయ మేమి చేసినట్లు తెల్పమని కోరుటకు)

To reduce the allotment of Rs. 15,40,16,000 for Education by Rs. 100

(1959-60 లో 760 మంది లెక్చరర్సు, 1960-61 లో 588 మంది వున్నారు. మిగిలిన 172 మంది ఏమి అయిపోయినారో తెల్పమని కోరుటకు)

Mr. Speaker : Motions moved.

*శ్రీ సి. హెచ్. రాజేశ్వరరావు (చొప్పదండి) : అధ్యక్షా, Education Demand పైన రు. 15,40,16,000 కావాలని మంత్రిగారు ప్రతిపాదన చేశారు. గత సంవత్సరం కంటె రు. 69,30,700 హెచ్చుగా ఉన్నది. Education demand పైన మంత్రిగారు తమ ఉపన్యాసాన్ని note రూపంగా యిచ్చారు. ఆ ఉపన్యాసంలో వారు కొన్ని విషయాలు తెలవిచ్చారు. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో ప్రాథమిక విద్యకు కేటాయించిన డబ్బులో మొదటి రెండు సంవత్సరాలు తెలంగాణా ప్రాంతానికి కొంత short falls ఉన్నప్పటికీ గత సంవత్సరం, ఈ సంవత్సరం, రానున్న సంవత్సరము కూడ short falls లేకుండా targets పూర్తి చేస్తున్నట్లుగానే అంకెలద్వారా బోధపడుతున్నది. అంకెలను చూచి finance targets పూర్తి అయినాయి కాబట్టి పరిస్థితి బాగా ఉన్నదని అనుకోడానికి అంతగా ఆస్కారం లేదు. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికకు పునాదులు వేసుకునే ఈ సందర్భంలో నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యకు ఎంత ప్రాముఖ్యత ఉన్నదని ఆలోచించేటప్పుడు ఈ సమస్య ఎంత గంభీరంగా ఉన్నదో ఎంత పెద్దసమస్యగా ఉన్నదో, దానిని ప్రత్యేకంగా నేను మీతో మనవి చేయాల్సిన అవసరంలేదు. ఇది చాల ముఖ్యమైన సమస్య. ఏ దేశానికైనా ఏ ప్రణాళిక జయప్రదం కావాలన్నా అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది, కీలకమైనది, మొత్తం సమాజాన్నే అభివృద్ధిపథంలో నడిపించడానికి కారణభూతమైనది, ప్రజలలో చైతన్యం కలిగించి పురోగమించే శక్తిని యిచ్చేది విద్య. కాబట్టి అవిద్యను, నిరక్షరాస్యతను తొలగించి, విద్యాభివృద్ధికొరకు పాటుపడాలి. 2వ ప్రణాళికలో గాని, మూడవప్రణాళికలో గాని అభివృద్ధికొరకు వేసే పథకాలు జయప్రదం కావాలంటే విద్యాసమస్యను చాల కీలకమైన సమస్యగా భావించి పరిష్కారం చేయడానికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకోడానికి సంసిద్ధంగా ఉండాల్సిన అవసరం ఉన్నదని నేను భావిస్తున్నాను. గత 2, 3 సంవత్సరాలలో వచ్చిన మార్పులు, తీసుకున్న చర్యలు, ఖర్చుపెట్టిన డబ్బు, క్రొత్తగా ప్రారంభించిన పాఠశాలలయొక్క కేటలాగ్ ఉన్నదిగాని మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో దానియొక్క పాత్ర, దానియొక్క సమగ్రమైన picture ఉంటుందేమోనని ఆశించానుగాని ఆశాభంగం కలిగింది. ఆ వివరాలు ఏమీ కనబడలేదు. మద్రాసురాష్ట్రంలో Finance Minister గారు budget ప్రవేశపెట్టేటప్పుడు వారు మొత్తం ప్రణాళికను review చేయడమే కాకుండా ప్రతి ప్రణాళికలోని ప్రతిశాఖను review చేసి, 3వ ప్రణాళికలో ఆ శాఖకు సంబంధించిన చర్యల గురించికూడా generalise చేసి చాల స్పష్టమైన picture యిచ్చారు. ఆపద్ధతిలోనే మన మంత్రులుకూడ వ్యవహరించడానికి ప్రయత్నించినట్లయితే శాసనసభకు ఎక్కువగా ఉపయోగపడేది అని నేను అనుకుంటున్నాను. ఈ శాఖలో ప్రాథమిక విద్యకు చాలా ప్రాముఖ్యత ఉన్నది. ఈ ప్రాథమిక విద్యగురించి మనం

చాల బాధ్యతగా ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఉన్నది. మంత్రిగారు తమ **note** లో ఒక ముఖ్యమయిన విషయం తీసుకువచ్చారు. ప్రతిపక్షనాయకులు **budget** పైన **general discussion** సందర్భములో చేసిన ఉపన్యాసంలో విద్యాశాఖ పైన మాట్లాడుతూ అంకెలకు సంబంధించి కొన్ని విషయాలు చెప్పారని, ఆ అంకెలు ప్రాథమిక విద్యాస్థాయి యొక్క అభివృద్ధిని సరిగా చూపించడం లేదని, నిజంగా అభివృద్ధి జరుగుతూవుంటే వారు కాదన్నారు అనేమాదిరిగా మంత్రిగారు శెలవిచ్చారు. అంకెలు, ఆ విషయం మనకు అనవసరం. అంకెల తోనే సమస్య పరిష్కారంకాదు. వాస్తవిక జీవితాన్ని కూడా అర్థం చేసుకో వలసిన అవసరం ఉన్నది. ప్రతిపక్ష నాయకుల గురించి సభవారికి నేను ప్రత్యే కంగా చెప్పవలసిన అవసరంలేదు. ఏ అంకెను వారు **challenge** చేసినప్పటికీ అందులో నూటికి నూరుపాళ్ళు సత్యం వుండితీరుతుందని అనుభవమే ఋజువు చేస్తున్నది. కాబట్టి ఈసారికూడ అదేసత్యం బోధపడుతుందని నేను ప్రత్యేకంగా మనవి చేస్తున్నాను. ఉదాహరణకు వారు యిచ్చిన లెక్కలనే నేను మనవి చేస్తున్నాను. 5 వ తరగతిలో ఉండే **students** సంగతి తీసుకోండి. 1956 లో మొత్తం ఆ **age-group** లో ఉన్నటువంటి విద్యార్థుల యొక్క శాతం 29.6 ఉంటే 58 లో 29.71 శాతం పెరిగింది. 59 లో 30.3% పెరిగింది. మూడు సంవత్సరాల అంకెలు మంత్రిగారు శెలవిచ్చారు. అవి దేనిని సూచిస్తున్నాయి? ఎన్ని లక్షలు, ఎన్ని కోట్ల విద్యార్థులను రంగంలోకి తీసుకువచ్చినట్లు సూచిస్తు న్నాయో వారే స్వయంగా విచారించినట్లయితే అర్థం అవుతుందని మనవి చేస్తున్నాను. ఆంధ్ర, తెలంగాణా రెండు ప్రాంతాలకు సంబంధించిన అంకెలను యింకా కొంత కాలంవరకు వేరువేరుగా పరిశీలించడం అవసరం. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలోని గత మూడు సంవత్సరాల వివరాలు చూసినట్లయితే ఆరంభంలో ఆంధ్రప్రాంతంలో 6, 11 వయస్సులోని వారు 27,72,299 మంది **age-group** లో ఉన్నారు అని మీతో మనవి చేస్తున్నాను. ఇందులో బడికి వెళ్ళేవారు 14,60,000 మంది. 27,77,299 మందిలో 14,60,000 మంది మాత్రమే బడికి పోతున్నారు. రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక ఆఖరకు సంఖ్యను ఆంధ్ర ప్రాంతంలో 15% పెంచుతామని మంత్రిగారు గత సంవత్సరం చేసిన **budget** ఉపన్యాసంలో చెప్పారు. 4 సంవత్సరాలు గడిచాయి. మూడు సంవ త్సరాల అంకెలు మా దగ్గర స్పష్టంగా ఉన్నాయి. మొదటి మూడు సంవత్స రాలలో ప్రభుత్వం వారు ప్రకటించిన లెక్కలనుబట్టి 83,800 మంది మాత్రమే అదనంగా **school** లో చేర్చబడ్డారు. ఆంధ్రప్రాంతంలో. ఏ లెక్క ప్రకారం 5 సంవత్సరాలలో 15 శాతం పెంచుతామని మంత్రిగారు అనుకున్నారోగాని, ఈ మూడు సంవత్సరాల లెక్కలనుబట్టి యిప్పటికి 6 శాతం పెరిగింది.

ఇంకా రెండు సంవత్సరములకు సంబంధించిన లెక్కలు రావలసి ఉన్నవి. ఆ రెండు సంవత్సరముల లెక్కలుకూడా వస్తే **proportion** 15% కు కూడా పెరిగే అవకాశం లేదు. ఇంకోవిధంగా కూడా యీ అంకెలను పరిశీలించవలసి వుంది. జనాభా పెరుగుదల గురించి ప్రతిపక్ష నాయకులు చేసిన సూచనలను వారు విమర్శించారు. అయితే ఆ లెక్కలను నేను తిరిగి మనవిచేస్తాను. ప్రతి సంవత్సరం యీ **age group** లో నూటికి యిద్దరుచొప్పున చేరుతున్నారంటే అది సరికాదు. 1.4% అని డిపార్టుమెంటువారు వ్రాస్తూ ఉంటారు. అధ్యక్షా, ఆ 1.4% మేరకు చూస్తే 6-11 సంవత్సరాల **age group** లో గత మూడు సంవత్సరములలోను ప్రతి సంవత్సరం ఆంధ్రప్రాంతములో 660 మంది విద్యార్థుల చొప్పున అదనంగా వస్తున్నారు. మొత్తం మూడు సంవత్సరాలకు లెక్కకడితే 1,24,980 మంది కొత్తగా చేరారు. అయితే 83,800 మందికి మాత్రమే మనం యీ మూడు సంవత్సరాలలో విద్య యివ్వగలిగాము. అంటే ఆంధ్ర ప్రాంతమునకు సంబంధించినంతవరకు మనం జనాభాలో పెరిగిన మేరకు విద్య ఇవ్వలేకపోయినాం అనే విషయం స్పష్టంగా కనబడుతున్నది. ఆంధ్రప్రాంతంలో జనాభా ఏ **proportion** కు పెరిగిందో, తెలంగాణాలో ఏ **proportion** కు పెరిగిందో గుర్తించి, ఈ రెంటిని సమ్మిళితంచేసి, 1% వరకు విద్యార్థుల సంఖ్య పెరిగిందని చెబుతున్నారు. కాని మనం వాస్తవం చూడాలి. ఇప్పుడు వివరాలు చెప్పి, ప్రభుత్వమును అల్లరి చేయవలయుననిగాని, మంత్రిగారిని **embarrass** చేయవలయునని గాని నా ఉద్దేశంకాదు. కాని యీ సమస్య ఎంత తీవ్రంగా వుందో మాత్రం గుర్తించమని కోరుతున్నాను. ఈ **age group** లో నున్న విద్యార్థులను విద్యాలయాలు ఆకర్షించి విద్యగరపవలసిన అవసరం ఎంతయినా ఉన్నది ఈ విషయంలో బాధ్యత గైకొనవలసి యున్నదని మరొకసారి తెలియ జేస్తున్నాను.

అదేవిధంగా తెలంగాణా గురించి ఆలోచించినప్పుడు 1,45,891 మంది విద్యార్థులు 6-11 **age group** లో ఉంటే, అందులో **school** కు వెళ్ళేవారు 4,05,589 మంది ఉన్నారు. ఇక్కడకూడా వారు యిచ్చిన లెక్కలప్రకారం జనాభా పెరుగుదలను పరిశీలిస్తే ప్రతి సంవత్సరము 21,884 మంది పెరుగుతున్నారు అని తెలుస్తుంది. ఈ మూడు సంవత్సరాలను లెక్కలోకి తీసుకుంటే మొత్తం 65,662 మంది విద్యార్థులు యీ **age group** లోకి వచ్చారు. తెలంగాణాలో మాత్రం గత నాలుగు సంవత్సరాలలో ప్రాథమిక విద్యాలయాలు ఎక్కువగానే ఏర్పాటు చేయడం జరిగింది. అయితే యింకా 89,400 మంది విద్యార్థులను అదనంగా చేర్చగల అవకాశ ముంది. ఆ విధంగా చూచినప్పుడు తెలంగాణాలో జనాభా పెరుగుదలతోపాటు అదనంగా 23,893 మంది విద్యా

ర్థులకు అదనంగా విద్య యివ్వడం జరిగింది. దీనినిబట్టి ఆంధ్రప్రాంతములో కంటె, తెలంగాణా ప్రాంతములో ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తి అధికంగానే జరిగినట్లు తెలుస్తుంది. ఆంధ్రప్రాంతములో మటుకు నిలిచిపోయింది. రెంటిని కలిపి గత సంవత్సరం 1% పెరిగిందని లెక్కలు యిచ్చారు. అందువలన మంత్రి గారు వాస్తవమును గమనించకుండా ప్రతిపక్ష నాయకులు చెప్పిన దానిని కాదని చెప్పడం మంచిదికాదు. ఆ వివరాలన్నింటిలోకి నేనిప్పుడు మరల పోదలచుకొనడం అనవసరమవుతుంది.

రాజ్యాంగం నిర్ణయించిన ప్రకారం 1961 వ సంవత్సరంవరకు దేశంలో నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యను అమలుపరచవలసి ఉంది 6-14 **age group** లో.

అధ్యక్షా, భారతప్రభుత్వం అన్ని రాష్ట్రాలలోను మూడవ ప్రణాళికలో యీ **age group** లో నున్న వారందరిని నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యలోనికి తీసుకువస్తామని అంచనా వేస్తున్నది. అందుకు కేంద్రం దాదాపు వెయ్యికోట్ల రూపాయలుతో ఒక అంచనాను తయారుచేయడం జరిగింది. ఇందులో మన రాష్ట్రప్రభుత్వంయొక్క బాధ్యతకూడా చాలావుంది. ఈ తరుణంలో స్కూల్సు యొక్క అవసరం చాలా వుంది. అన్ని రాష్ట్రప్రభుత్వాలు మూడవ ప్రణాళికలో విద్యా సమస్యనుగురించి దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నవి మనప్రభుత్వంకూడా ఉన్నతాధికారులను నియమించి ఒకస్కీము తయారు చేస్తున్నదని మంత్రి గారు చెప్పారు. గతసంవత్సరం మంత్రిగారు 27 కోట్ల రూపాయలతో విద్యా శాఖ తీర్చి దిద్దుకోవచ్చునని చెప్పారు. కాని నేటి పరిస్థితులదృష్ట్యా ఆమొత్తం కనీసం కావలసినంతమంది టీచర్సుయొక్క ట్రెయినింగ్ యిప్పించే దానికి కూడా సరిపోదని మనవిచేస్తున్నాను. దీనిని గురించిన వివరాలలోనికి నేనిప్పుడు పోదలచుకొనడం లేదు. మదరాసు రాష్ట్రప్రభుత్వం యింకా అదనంగా 2, 3 లక్షలమంది టీచర్సుకు ట్రెయినింగ్ యివ్వవలసిన అవసర మున్నదని అనుకుంటున్నది. మన రాష్ట్రప్రభుత్వం కూడా కనీసం రెండు లక్షలమంది టీచర్సు కయినా ట్రెయినింగ్‌నిచ్చి, **appoint** చేసుకొనవలసి యున్నది. ఈవిధంగా రెండు లక్షలమంది టీచర్సుకు ట్రెయినింగ్ నివ్వడం, గ్రామాలలో కొత్తగా స్కూల్సు తెరవడం, వాటి కార్యక్రమాలకు, తరువాత విద్యార్థులకు మిడ్-డే మీల్సును ఏర్పాటుచేయడం, వారికి కావలసిన పుస్తకాలు, పలకలు యితర సౌకర్యాలు కలిగించడం, అఖిలభారత ప్రభుత్వం తలపెట్టిన నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యకు పూనుకొనడం, యీ డిపార్టుమెంటుయొక్క ఖర్చులు—వీటన్నింటికి మొత్తం ఒకవంద కోట్ల రూపాయలవరకు అవుతుందని తెలియజేస్తున్నాను. ఆ విధంగాకాక ఈ సమస్య తీవ్రతను గమనించకుండా ఏదో చులకనగా 20, 30 కోట్ల రూపాయలతో దీనిని చేసేద్దాం, అని అనుకుని తరువాత అంచనాలు

తలక్రిందులైతే విచారించడం కాకుండా చాలా బాధ్యతతో యీపనిని చేయవలసివుంది. కేంద్రములో వెయ్యికోట్లకు అంచనా వున్నప్పుడు దానిలో 10% అయినా ఆంధ్రదేశములో వినియోగించవలసిన ఆవశ్యకత వున్నది. ప్రాథమిక విద్యలో మొత్తం 4, 5 తరగతులు పెట్టుకుని కూర్చుంటే లాభంలేదు. 5 వ తరగతి, 6 వ తరగతి, 7 వ తరతికూడా యీ స్థాయిలో ఏర్పాటు చేయవలసివున్నది. దీనివలన బీదవారిలోకూడ వికాసముకలిగి, కాస్తో, కూస్తో, అభివృద్ధి చెంది, యికముందు సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్‌కూడ పూర్తిచేసి ఏదో ఒకలైనులో బ్రతుకుదామనే ఆశ వారిలోవస్తుంది గనుక ఆవిధంగా 7 వ తరగతివరకు ప్రాథమిక విద్యలో ఏర్పాటు చేయవలసిన అవసరాన్ని గురించి తెలియజేస్తున్నాను. అప్పుడు టీచర్సుయొక్క సంఖ్య మరింత పెంచవలసి వుంటుంది. ప్రతిగ్రామంలో అయిదుగురు టీచర్సుఅయినా వుండాలి. ఈమొత్తం కార్యక్రమమున కంతటికి వందకోట్ల రూపాయలవరకు అవుతుంది. అంతకు తక్కువ మాత్రం కాదు. ఇది కేంద్రం యిస్తుందా, మనం మొత్తం భరించాలా? అనే సమస్య రాకమునుపే దీనిలోని అన్ని సాధక బాధకాలు యోచించి చర్చించి ఒక **detailed plan** ను తయారుచేసి దానికి కావలసిన వనరులు సేకరించుకుని కార్యక్రమములోనికి దూకాలి. ఆవిధంగా గాకుండా, సులభంగానే అయిపోతుంది యీపని అని అనుకొని, తరువాత 'సాధ్యంకాదు' అని వెనక్కిపోవడంవలన ప్రయోజనం వుండదు.

అధ్యక్షా, సమయం పూర్తి కావస్తున్నది. సెకండరీ విద్యనుగూర్చి కొన్ని విషయాలు మనవిజేసి సెలవు తీసుకుంటాను.

సెకండరీ విద్యకు సంబంధించి ఒకవిషయం మాత్రం స్పష్టంగా కనబడుతున్నది. క్రిందిస్థాయిలో విద్యావ్యాప్తి అపారంగా వ్యాప్తి అవుతున్నది. అయితే **Standards** పడిపోతున్నవి. **Quantity** పెరిగినందువల్ల **quality** పడిపోతున్నదనే విమర్శ ఒకటి వస్తున్నది. అయితే యీ విలువలను కాపాడవలసిన బాధ్యత విద్యాశాఖపై ఉన్నది. క్రిందిస్థాయిలోవలె ఉత్తీర్ణులగు విద్యార్థులసంఖ్య ఇక్కడ ఉత్సాహకరంగా లేదు. సెకండరీ విద్యలో - ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. పరీక్షకు బాలురు, బాలికలు కలసి 1956 వ సంవత్సరములో 47, 989 మందివిద్యార్థులు కూర్చున్నారు. 1957 వ సంవత్సరములో 42, 813 మంది, 1958 లో 41, 323 మంది; 1959 లో 41441 మంది విద్యార్థులు **S. S. L. C.** పరీక్షకు కూచున్నారు. ఇవి ఆంధ్ర, తెలంగాణా ప్రాంతాలను రెంటిని కలిపి లెక్కలు. పరిశీలిస్తే నానాటికి యీ పరీక్షకువెళ్ళే విద్యార్థినీ విద్యార్థులసంఖ్య తగ్గిపోతున్నది. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులయ్యేవారి సంఖ్యకూడా తగ్గిపోతున్నది.

పాసయేవారి సంఖ్య పడిపోయింది. పి. యు. సి. పరీక్షా ఫలితాలు కానివ్వండి, బి. ఏ, బి. ఎస్. సి. పరీక్షా ఫలితాలు కానివ్వండి, తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఇదివరకు వుండే అంకెలకన్న ఏ కొంచెమైనా అభివృద్ధి ఉందేమో కాని ఆంధ్రప్రదేశ్ మొత్తముమీద తీసుకుని చూస్తే గణనీయమైన మార్పు ఏ మాత్రం కనబడడంలేదు సరిగదా, అక్కడక్కడ పడిపోతున్నట్లుకూడా ఉంది. పరీక్షా ఫలితాల సమస్యను గురించి మంత్రిగారు గత సంవత్సరం ఉపన్యాసంలో కూడా చెప్పారు. 30% , 33% — ఈ మాదిరిగా ఉంటున్నాయి. పాసయే విద్యార్థుల సంఖ్య తగ్గిపోతూ వుండడము, లేక ఫలితాలు ముందుకు పురోగమించక పోవడం— వీటికి కారణాలు ఏమిటో ఆలోచించి మనం నిర్ణయము తీసుకోవలసిన అవసరము ఉంది. స్త్రీ విద్య మరొక ముఖ్యసమస్య. సెకండరీ స్కూలు పరీక్షకు హాజరైన విద్యార్థినులసంఖ్య చూస్తే, 1956 లో 4105 మంది 1957 లో 4383 మంది, 1958 లో 4784 మంది, 1959 లో 5059 మంది ఉన్నారు. నాలుగు సంవత్సరాల ఎగ్రగేటును తీసుకుని సగటు చూస్తే సంవత్సరానికి 5000 మంది మించరు. సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ పరీక్షకు వెళ్ళవలసిన **age group** లో ఉన్న విద్యార్థినులు 10 లక్షలమందిలో పాసయే వారు 5 వేలమంది అనుకుంటే 0.5% మాత్రమే సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ పరీక్షలకు వెడుతున్నారన్నమాట. 0.5% అనేది నిరాశకలిగించే పద్ధతిలో ఉంది. అంకెలు నిరాశగా ఉండవచ్చును; జీవితంలో గత సంవత్సరంకంటె - మూడు సంవత్సరాలకంటె- అభివృద్ధి కనిపించవచ్చును. కాస్తోకూస్తో అభివృద్ధి ఉన్నప్పటికి స్త్రీ విద్య విషయంలో రాబోయే సంవత్సరాలలో ప్రత్యేకమైన కృషి చేయాలి. ఏవో కొన్ని **Steps** తీసుకోబోతున్నామని చెప్పారు. సమస్య తీవ్రత చూస్తే తాలూకా వ్యాపితంగాను జిల్లా వ్యాపితంగాను 'ఎక్కువకంటె ఎక్కువ' శ్రద్ధ తీసుకోవలసినట్లు స్పష్టం అవుతుంది. స్త్రీ విద్యార్థినులకు స్టైపెండులను ఇచ్చి ఇతర సౌకర్యాలను కలిగించి స్త్రీ విద్యను అభివృద్ధి చేయవలసిన అవసరం ఉంది. విద్యార్థులు ఎక్కువగా **fail** అవుతూండడం, విద్యార్థులసంఖ్య అభివృద్ధి కాకపోవడం, స్త్రీలు విద్యలోనికి ఎక్కువగా ఆకర్షించబడక పోవడం, **opportinities** హాస్యాస్పదంగా ఉండడం—ఇవన్నీ చూస్తే **literacy** పెరుగలేదని తెలుస్తుంది: ఇంత అభివృద్ధిజరిగింది అని అనుకుంటున్నా, ఆంధ్రప్రాంతములో 18%, తెలంగాణా ప్రాంతములో 7.5% లేక 8%—అంటే ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో 10, 11% కంటె **literacy** పెరిగినట్లులేదు. ఈ విధముగా ఉంటూంటే **standards** పడిపోతూంటే, మంత్రిగారు రెండవ ప్రణాళికలో డబ్బు కేటాయించాము, ఫలానాస్కూల్సు ఏర్పాటు చేసామని అంటూంటారు. ఎలిమెంటరీ స్టేజ్‌లో బేసిక్ విద్యావిధానాన్ని సెకండరీ స్టేజ్‌లో మల్టి-పర్పస్ విధానాన్ని నడపాలని అనుకున్నాము. వాటిలోని లోపాలను గురించి ప్రతి సంవత్సరం

అనుకుంటూనే వున్నాము. కాని అంతా చర్చించి పరిష్కారం చేసుకునే పద్ధతిని అనుసరించలేక పోతున్నాము. ఎలిమెంటరీ స్టేజిలో కాని సెకండరీస్టేజిలో కాని మనం అనుసరిస్తున్న పద్ధతులు చూస్తే, విద్యార్థులను ముందుకు తీసుకుపోయేటట్లు కాక, ఒక crisis సంక్షోభాన్ని మాత్రమే సూచిస్తున్నాయి. నిర్దుష్టమైన వెలుతురు సూచించే పద్ధతులు, వికాసం కలిగించే పద్ధతులు లేవని మనవి చేస్తున్నాను. ఇప్పుడు గ్రామాలలో జేసిక్‌స్కూల్సు కనబడుతున్నాయి; ఎలిమెంటరీ స్కూళ్ళను జేసిక్ స్కూళ్ళుగా convert చేస్తున్నారు. చాలా హైస్కూళ్ళను మల్టి-పర్పస్ స్కూల్సు చేస్తున్నారు. ఇంకా చేయబోతున్నారు. కొన్ని జేసిక్ స్కూల్సులో రాట్నాలు, దూది ఉంది. రాట్నాలు మూలపడి వున్నాయి; విరిగిపోతున్నాయి; దూదిని ఎలుకలు ఎత్తుకొనిపోతున్నాయి, విద్యార్థులకు వ్యవసాయం గురించి కాని, కుటీరపరిశ్రమల గురించి కాని చేతి పరిశ్రమల గురించి కాని అన్ని విషయాలను బాధ్యతగా చెప్పే టీచర్లు లేరు. మల్టి-పర్పస్ స్కూల్సు గురించి వేరే చెప్పనవసరం లేదు. హెడ్మాస్టర్లు ప్రభుత్వానికి నివేదికలు పంపుతూనే వున్నారు. ఇప్పటికి చాలా మల్టి-పర్పస్ స్కూల్సులో ఇంజనీరింగ్ శాఖకు, అగ్రికల్చరు శాఖకు అనేక శాఖలకు టీచర్లు లేరు. మంత్రిగారు జవాబు ఇచ్చారు—జీతాలు ఎక్కువగా ఇవ్వవలసిఉంటుంది: మాకు బడ్జెటులేదు; కేంద్రంవారు గ్రాంట్లు ఇవ్వబోతున్నారు; జీతాలు ఎక్కువ ఇస్తే గ్రాడ్యుయేట్లు వస్తారు అని, మల్టి-పర్పస్ స్కూల్సు జయప్రదంగా నడపడానికి ఎందుకు చర్య తీసుకోలేదు? గత సంవత్సరం పూనుకోలేదు. కొంత మంది గ్రాడ్యుయేట్లకైనా ఎక్కువ జీతాలిచ్చి అవసరాలను తీర్చడానికి ఎందుకు పూనుకోలేదు? దాని ఫలితంగా స్కూలు రిజల్ట్సు పడిపోతున్నాయి; విద్యార్థులు **fail** అవుతున్నారు. మన విద్యాశాఖామంత్రి ఇన్నికోట్ల రూపాయిలు—15 కోట్లు అడుగుతున్నారు—మంజూరు చేయాలని అడిగారుకదా; మంజూరు చేస్తున్న ఉద్దేశం ఏమిటి? 30% రిజల్సు వస్తున్నాయంటే 15 కోట్లలో 7, 8 కోట్ల రూపాయలు వృధా అయిపోయినట్లేకదా! ఏ అభివృద్ధి చెందిన దేశంలో అయినా విద్యార్థులు క్రమమైన శిక్షణ పొంది విద్య నేర్చుకునే పద్ధతి ఉంటుంది కాని టెస్టు పెట్టి కొంత మంది పాసు, కొంత మంది ఫెయిల్ అనే పద్ధతిలో కాదు. విద్యా విధానంవల్ల దేశాభివృద్ధికి అవసరమైన cadres తయారుకావాలి. ఇంజనీర్లు, డాక్టర్లు, సోషల్ రిఫార్మర్లు—ఎవరెంత కోటా వేసుకుని ఆ ప్రకారంగా ట్రయినింగ్ యిచ్చి టెస్టు పెట్టి నూటికి నూరు పాళ్లు కాని, 90 పాళ్లు కాని రిజల్ట్సు తెచ్చే విధానం ఉండాలి కాని ఇంత బాధ్యతారహితంగా, వెనుక బ్రిటిషువారు పరిపాలన చేసినట్లుగానే జాగీర్దారుల కాలంలో వున్నట్లుగానే టెస్టులుపెట్టి కొంతమంది పాసు, కొంతమంది ఫెయిలు అనే పద్ధతి దేశాభివృద్ధి కొరకు ప్రణాళికాబద్ధమైన కార్యక్రమం వేసుకుని కంకణం కట్టుకొన్నామని

చెప్పే ప్రభుత్వం అనుసరించదగినది కాదు. సమస్యపట్ల బాధ్యత వహించకుండా ప్రాప్త కాలజ్ఞతగా, spontaneous గా ఎట్లా జరిగితే అట్లా జరుగుతుం దను కుంటే ఇందుకు మంత్రులు, శాఖలు, రిసెర్చి అవసరం లేకుండేది. ప్రభుత్వం, మంత్రులు డబ్బు ఖర్చు పెడుతున్నామా లేదా అని కాక జిల్లాల్లోను తాలూ కాలలోను ఏమి జరుగుతున్నదని కాక, మన పాలసీ ఏమిటి అనేది ప్రధానంగా చూడాలి, బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్‌లో కాని మల్టి-పర్పస్ ఎడ్యుకేషనులో కాని technical bias రావాలి, విద్యార్థులు లేబరు విలువ అర్థం చేసుకోడానికి వీలు కలిగించాలి; అందుకు ఏ కార్యక్రమాలు కావాలో ఏర్పాటుచేసి ఎంత వరకు అర్థం చేసుకున్నారో చూడాలి. ఇటువంటి పాలసీని జయప్రదం చేయ డానికి వీలుగా, జిల్లాకు అయిదు బేసిక్ స్కూల్సునైనా examples గా ఏర్పాటుచేసి అలాంటి వాటిపై మంత్రిగారు స్వయంగా అజమాయిషీ చేసి అలాంటి కార్యక్రమాన్ని దేశవ్యాపితం చేయడానిక ఏమైనా ప్రయత్నం చేసారా అంటే ఇప్పటికి నాకు తెలిసినంతవరకు బేసిక్ సిస్టంలోను మల్టి-పర్పస్ సిస్టంలోను ఏ మార్పులు మనం రావాలని అనుకున్నామో అవి ఇంకా రానే లేదు. మన quota ఉంది, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇచ్చే గ్రాంట్లు ఉన్నాయి, అవి lapse కాకుండా targets పూర్తికావాలి కాబట్టి సాధారణ ఎలిమెంటరీ స్కూల్సును బేసిక్ స్కూల్సుగాను టీచర్లను బేసిక్ ట్రయిన్డ్ టీచర్లుగాను ఏర్పాటుచేసే మెకానికల్ డ్యూటీ చేస్తున్నామే కాని-క్లెరికల్ డ్యూటీ చేస్తు న్నామే కాని- ఒక ఎడ్యుకేషనల్ పాలసీని బాధ్యతగా implement చేస్తు న్నట్లు అనుభవంద్వారా కాని ఘటనలద్వారా కాని మంత్రిగారి ఉపన్యాసంలో కాని స్పష్టంగా లేదు. ఇది చాలాదారుణంగా ఉంది. ప్రభుత్వం తగుశ్రద్ధ తీసు కుని విధానంలో మార్పు చేయకపోతే చాలా పెద్ద సమస్యలు వస్తాయి. విద్యార్థులు ఫెయిల్ కావడానికి అనేక కారణాలున్నాయి. ఈ విషయాన్ని పరిశీలన చేసిన కమిటీవారు ఒక రిపోర్టు యిచ్చారు. అందులో కొన్ని అంగీక రించడానికి వీలులేకుండా వున్నా చాలాభాగం వాస్తవాలే చెప్పారు. అందు లోని వివరాలలోనికి వెళ్లవలసిన అవసరంలేదు. టీచర్లు సరిగాలేరు, ట్రాన్స ఫర్ అవుతూంటారు; సంవత్సరం మధ్యలో ట్రాన్సఫరు అవుతూంటారు. తర గతికి 40 మంది విద్యార్థులు వరకు ఉండడంవంటి administrative లోపాలు చాలా వున్నాయి. ఇవి పోవడానికి ప్రయత్నం చేయాలని అనుకున్నా క్రింది లెవెలులోనికి పోవడానికి అనేక difficulties, red-tapism వల్ల స్కూళ్ళలో efficiency పూర్తిగా రావడంలేదు. స్కూలు ఫీజు ఇదివరకు తక్కువగా ఉండేది. మల్టి-పర్పస్ స్కూల్సు వచ్చిన తరువాత 9 వ తరగతికి 6 రూపా యల ఫీజు, 10 వ తరగతికి రు. 6-8-0 లు, 11 వ తరగతికి రు. 7 లు ఫీజు పెంచడం జరిగింది. తెలంగాణాలో ఇదివరకు ఇంత ఎక్కువగా లేకుండేది,

ఫీజు సమస్య వచ్చేసరికి విద్యార్థులలో అలజడి బైలుదేరింది. ఇంత పెద్దఫీజు ఇవ్వడానికి వారు సిద్ధంగాలేరు. ఎన్. జి. వోల కుమారులు, ప్రత్యేక సౌకర్యాలు పొందేవారు తప్ప మిగతా వారికి ఫీజులు భారంగా నే ఉన్నాయి. ఒక సెక్షన్ ఈ ఫీజును కట్టుకోవచ్చును. కాని విద్యార్థులు సాధారణంగా 'ఎక్కువ కంటె ఎక్కువ' క్రిందివర్గాల నుంచే వచ్చిన వారు కనుక ఫీజుల భారాన్ని ప్రభుత్వంవారు తిరిగి ఆలోచించి ఫీజును పెంచకుండా ఇదివరకున్నట్లే ఉంచాలని మనవి చేస్తున్నాను.

మంత్రిగారు ఉపన్యాసంలో చెప్పారు. మిడిల్ స్కూలువరకు ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ఏ విధముగా ఫీజులేదో ఆ విధముగా ఇక్కడకూడా లేకుండా చేస్తున్నాం అన్నారు. కాని ఇప్పటికి మాత్రం ఫీజు రూపాయినుండి అయిదు రూపాయలవరకు వసూలుచేస్తూనే ఉన్నారు. ఆర్డర్లు ఎప్పుడు జారీచేశారో అమలులో వస్తుందో లేదో మంత్రిగారు తిరిగి పరిశీలన చేయాలని కోరుతున్నాను. అధ్యక్షా, తరువాత training of teachers గురించి చెప్పాలి. మూడవ ప్రణాళికలో మొత్తం లక్షలాది టీచర్లను ట్రెయినింగు చేయవలసిన అవసరం ఉంది, ప్రస్తుతానికి మంత్రిగారు చెప్పిన లెక్కలప్రకారం ప్రతిసంవత్సరం 2500 మందికి ట్రెయినింగు ఏర్పాటు చేస్తున్నామని చెప్పారు. తెలంగాణాలో ఇదివరకే 13-14 వేలమంది untrained teachers ఉన్నారు. గతసంవత్సరం, ఈ సంవత్సరము ఇంకొక మూడు నాలుగు వేలమంది ట్రెయినింగు పొందారేమో, ఇప్పుడు పదివేలమంది అయినా untrained teachers ఉంటారు. ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ ఇవ్వడం విద్యాభివృద్ధికి కీలకసమస్య కాబట్టి చాల తొందరలో వారికి శిక్షణ ఇప్పించడానికి పూనుకోవాలి, తరువాత పరీక్షా విధానం గురించి చెబుతున్నాను ప్రపంచంలో అనేక దేశాలలో పరీక్షా పద్ధతులు మారిఉండగా ఇక్కడ ఇంకా old form of tests పెట్టి కొంతమందిని pass చేయడము కొంతమందిని fail చేయడము జరుగుతున్నది. సంవత్సర వ్యాప్తంగా విద్యార్థి చేస్తున్న కృషి class tests, character చూడకుండా కేవలం mug up చేసి పంతులుగారికి పుస్తకంలోని A to Z అప్పచెబితే ఫస్టుమార్కు రావడము, జ్ఞాపకశక్తి లేనివారు mug up చేయలేనివారు fail కావడం జరుగుతున్నది. అసలు ఆయనకు scientific thinking వచ్చిందా, reasonability వచ్చిందా, విషయాన్ని స్వయముగా చొరవతో అర్థం చేసుకునేశక్తి సామర్థ్యాలు వచ్చాయా అనే పద్ధతులలో విద్యార్థులను పరీక్షచేయడము కాకుండా old model of test తో పరీక్ష చేయడము విద్యావిధానం మారేసందర్భంలో ఏ మాత్రము సరిపోదు. దానివల్ల అనవసరంగా విద్యార్థులు Examination-minded అయిపోతారు. కేవలము పరీక్ష pass కావాలనే ఉద్దేశముతో దానికి అవసరమైన

technique ను కనుక్కొని బాగా master చేసి mug up చేసి pass కావడం లేక Malpractices కి అలవాటు కావడం జరుగుతున్నది. జీవితాన్ని శాస్త్రీయ దృక్పథంతో అవగతం చేసుకోడాన్ని ప్రభుత్వం ప్రోత్సహించాలి. Examiners కూడా కొంతమందిని Pass చేయాలి. కొంతమందిని fail చేయాలి అది తమ డ్యూటీ అనుకుంటున్నారు. నూటికి నూరుమంది విద్యార్థులు పాసై రేపు ఉపయోగపడాలి. పై తరగతిలో చదువుకునే బాధ్యత నాపైన ఉందని హెడ్‌మాస్టర్లు గాని, టీచర్లు గాని అనుకోవడము లేదు. అలా అనుకున్న నాడే దేశము బాగుపడుతుంది. అలా అనుకున్ననాడే విద్య పద్దుక్రింద ఖర్చు పెట్టిన ప్రతి నయాపైసా జయప్రదము అవుతుంది. లేకపోతే "కొంతమందిని fail చేశాము, మాదేముంది 25% మార్కులు వచ్చాయి, 35% వచ్చాయి, grace marks కూడా ఇవ్వలేకపోయాము" అనే పద్ధతులలో వాదిస్తే అది యీనాడు వాదించవలసిన అవసరము లేదు. బిడ్డలందరికి శిక్షణ యిచ్చి బొత్తిగా mental సామర్థ్యము లేని 5% మంది తప్ప మిగతా 95% మందికి శిక్షణ యిచ్చి pass చేసి సమాజానికి ఉపయోగపడే విధముగా పరిశ్రమలలో, వ్యవసాయంలో, సాంఘిక సంక్షేమములో నిర్మాణాత్మక కార్యకర్తలను తయారుచేసే బాధ్యత యీనాడు ప్రభుత్వముపైన ఉంది. కాబట్టి వెనుకటి మాదిరి మార్కులు వేయడము సరియైనపద్ధతి కాదు. దానిని సంస్కరించాలని మనవిచేస్తున్నాను. తరువాత అంశము టెక్నికల్ ఎడ్యుకేషన్, ఇది చాల ముఖ్యమైనది. ఆంధ్ర — తెలంగాణా ప్రాంతాములలో పది పోలీ టెక్నికు కళాశాలలు ఏర్పాటు చేశారు. ఈ సంవత్సరము కొన్ని ఏర్పాటు చేయబోతున్నాం. నిజామాబాదులో కేంద్రం సహాయంతో ఒక పోలీ టెక్నికల్ కళాశాలను ఏర్పాటు చేయబోతున్నామని శలవిచ్చారు మంత్రిగారు. సరే, క్రొత్తగా ఏర్పాటు చేయబోయే పోలీ టెక్నికలు కళాశాలను జయప్రదంగా అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రభుత్వం తగు చర్యలు తీసుకుంటారని, ఆశిస్తున్నాను ఇప్పటికే ప్రాథమిక, సెకండరీవిద్య వెనకబడి ఉంది. టెక్నికలు ఎడ్యుకేషను ఇంకా వెనుకబడి ఉంది. కనీసం ప్రతి జిల్లాకు ఒక పోలీ టెక్నికలు కళాశాల అవసరం. ప్రతి జిల్లాకు ఒక పోలీ టెక్నికలు కళాశాల లేకపోతే మెట్రిక్యులేషను చదివివచ్చి కాస్తో, కూస్తో వృత్తివిద్య నాలుగు లేక మూడు సంవత్సరాలు చదివి జీవితంలో ఉపయోగపడే ఉద్యోగం చేసుకోడానికి అవకాశం లేకుండా పోతుంది. అందుచేత ప్రభుత్వం పోలీ టెక్నికలు కళాశాలల విషయంలో శ్రద్ధ తీసుకొని ప్రతి జిల్లాకు ఒక పోలీ-టెక్నికలు కళాశాలను స్థాపించే ప్రయత్నం చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. తరువాత అంశం యూనివర్సిటీ ఎడ్యుకేషను. ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ, తిరుపతి యూనివర్సిటీ ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలకు చాల డబ్బు ఇవ్వడం జరిగింది. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీకి ప్రత్యేకమైన డిమాండు

ఉంది. అది వెనుకబడిఉన్నది కాబట్టి దాని అభివృద్ధికొరకు ఎక్కువ డబ్బు ఇవ్వవలసిన అవసరం ఉంది. గవర్నమెంటు ఆర్ట్సు కాలేజీలకు ఇచ్చినది 57,38,000 రూపాయలు ఉంటే Non-Arts College కి 25,58,000 రూపాయలు మాత్రమే ఇవ్వడం జరిగింది. యూనివర్సిటీ స్టేజిలోకూడా ఇది స్పష్టంగా కనబడుతున్నది. మనం ఇంకా artistic గానే ఉన్నాంగాని scientific గా practical గా ఉన్నట్లు కనబడడము లేదు.

శ్రీ ఎస్ బి. పి. పట్టాభి రామారావు : Artistic కి scientifi కి తేడా వివరంగా చెప్పాలి.

శ్రీ సి. హెచ్ రాజేశ్వరరావు : మంత్రిగారిని చూస్తేనే కనబడుతుంది. నా ఉద్దేశం ఆర్టుని, కేవలం humanties పైన కేంద్రీకరించి లక్షలకొలది డబ్బు ఖర్చు పెడుతున్నాం కాని పాలిటెక్నిక్ కళాశాలలకు ఇంజనీరింగు కళాశాలకు ఖర్చుపెట్టి short-term courses పెట్టించి ఎక్కువ విద్యార్థులను ఆకర్షించి దేశ అవసరాలకు జీవితావసరాలకు ఉపయోగపడే cadres తయారు చేసే కార్యక్రమం ఇంకా దృష్టిలో ఎందుకులేదో తెలియదు. మనం ఇంకా artistic గానే ఉన్నాం. మనం అంతా గ్రాడ్యుయేట్లు అయ్యాం, గ్రాడ్యుయేట్సు కావాలి కాబట్టి అయ్యాము, అయి ఏమి చేయాలి? గ్రాడ్యుయేట్సు బాధ్యతలు ఏమిటో తెలుసుకోకుండా చాలామంది గ్రాడ్యుయేట్సు కావడం జరుగుతుంది. ఈనాడు ప్రత్యేకముగా దేశ అవసరాలకు ఉపయోగపడే పద్ధతిలో శాస్త్రీయమైన పద్ధతులలో శిక్షణ ఇవ్వాలని కోరుతూ ఈ అవకాశం ఇచ్చినందుకు తమకు ధన్యవాదాలు తెలుపుతూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

**Sri P. Anthony Reddy (Anantapur):* Mr. Speaker, Sir, I second the motion moved by the Hon. Minister for Education.

Mr. Speaker : There is no necessity for seconding.

Sri P. Anthony Reddy : I have to congratulate the hon. Minister for Education for taking very keen interest in the expansion of education in the State. The number of schools, elementary, middle and high, have increased ; the number of colleges has increased ; the number of teachers have increased ; the enrollment of pupils has also increased, but mere quantitative expansion, I think, is not everything in the State. Along with the quantitative expansion, we must also see that every pie we spend is properly used for the mental development of the pupils. I fear, Sir, in this respect,

we have been far short of the ideal. Especially, our elementary schools, Sir, are rather deplorable. Most of the schools - I think at least about 80% of our schools - do not have the global maps or even District maps or State maps or the country's map, so that the boys who pass out of the elementary school do not know the shape of the earth nor do they have any idea of their own Districts. Unless some attempt is made at equipping our elementary schools with teaching aides like this, I am afraid, the money we spend will be almost a waste.

Secondly, Sir, there is stagnation. Why is there so much of stagnation and why is there so much lack of interest among the parents in the villages? It is because our elementary schools are not really attractive. Most of them are in some sort of sheds, unattractive, dirty and some times disgusting and secondly the teaching that is given there also lacks interest. Therefore, neither the parents nor the pupils have any interest in the elementary schools. Every attempt should therefore be made to make our schools really interesting places - places which are really attractive - and at the same time we must supply suffiicient teaching aides to make our teachers teach the subjects properly and interestingly.

Coming to the secondary school stage, Sir, recently the Commissioner for Secondary Education, talking about the syllabuses said that the syllabuses are overcrowded and unsuitable. The same idea was endorsed by the Director of Public Instruction of the Madras State recently when he said that our syllabuses are framed by people who have no teaching experience. Our syllabuses, Sir, are often overcrowded and heavily loaded, so that the initiative is completely lost for the teacher as well as the pupil. Because of these fully - detailed syllabuses, the boys are made only to cram the details instead of doing any original work.

Therefore, I would suggest that the syllabuses should be lightened and great scope should be given for the teacher to use his originality in developing the various topics of a particular subject, and also he must be able to give to the pupils individual work to do some sort of research by themselves and also to do some sort of original work by giving assignments and preparing

projects. Unless such assignments and projects are given to the pupils and they are made to take initiative in studying a particular topic, I am sure the research qualities of our pupils will not be developed. In advanced countries like United States of America, United Kingdom, U.S S.R., and other European countries, we see that this aspect of education is given great importance. But our syllabuses are so crowded and our teachers have nothing else to do except to read the text-book that is given to them and our boys have nothing else to do except to cram what is contained in the book. Our examination is also of the same type where the cramming ability of the pupils is tested. Therefore, it is high time that suitable teachers and experts are selected to revise our syllabuses and see that they are lightened and great scope is given for initiative and original work.

To do this important work, we require also really efficient teachers who take to this profession with some sort of zeal and mission. But unfortunately our teaching profession has become the last resort of those rejected and dejected educated unemployed. People who are not wanted in other departments, people who have tried every door of the Government department to get employment, who have failed there, resort to the teaching profession. Therefore, a great percentage of persons who take to teaching profession are those who are rejected. Do you think, Sir, that such teachers can do anything of a really useful work in schools? If we want the teaching profession to be really efficient, we must make it more attractive by giving better emoluments and also by giving better service conditions. Unfortunately, Sir, our Pay Committee no doubt did something for the pay of teachers, but that is most unsatisfactory. Take the simple case of a secondary grade teacher. A secondary grade teacher is a S.S.L.C. plus 2 years' training without any prospects. If a person enters the profession as a secondary grade teacher, he must end his life as a secondary grade teacher. But if a SSLC student takes to a clerical job in any of the Departments he has good prospects and he has got better pay. Therefore, for the sin of undergoing 2 years' extra training, Government has reduced his pay: a clerk starts on Rs. 50, while a secondary grade teacher starts on Rs. 45 per month. Take the case of a Physical

Education teacher. A Higher Grade physical Education teacher has to undergo three years' training after his S.S.L.C., and he too is started on Rs. 45 only. Thus, these anomalies have made the teachers very much discontented. Therefore, though I thank first the Minister for doing what little he has done for bettering the emoluments of the teachers, what he has done is not enough, and I request him that he should make every effort in his power to see that better emoluments are given to all teachers—secondary grade teachers, physical education teachers, and even L.Ts.

One happy development that our Education Minister has introduced is in the inspectorate. Now, a panel of five experts visit a higher secondary school and give advice or inspect the teaching of various subjects and give them advice. This is a very happy innovation that he has introduced for which I have to congratulate him. But he should not forget that if these inspectors are always inspectors they become purely theoretical and most unpracticable. Therefore, these inspectors must be sent to teaching in schools or at least in training colleges and again to see that what they have found out theoretically is put into practice: they should revive their theoretical knowledge and put it to use in schools later on when they are again posted as Inspectors. This innovation which has been used only for higher secondary schools should be extended to all secondary schools in the State. Now, the D. E. Os., inspecting authority for all high schools, are usually experts, with knowledge of one subject only. How can these inspectors inspect the teaching of expert teachers of all subjects and give them advice? Often, they are a complete failure. Therefore, a team of experts doing inspection, especially inspection of teaching work, is absolutely necessary, and I request the Minister to extend it to all the high schools in the State and even if possible to middle schools also. If this is done, I am sure the teaching methods will be much better and our educational standards also to a great extent will improve.

Coming to physical education, this is one of the most neglected aspects of education. After all, education is not only for mental development, but also for the physical development of our pupils. But unfortunately, this physical education is completely ignored at

the elementary school stage and to a great extent at secondary school stage. In the elementary schools nothing is done for the physical development of our pupils; and some of our pupils, as medical examination has shown,—80 percent of our pupils are defective in some way or the other. Unless medical examination of all the pupils is done periodically, it will be impossible to develop or to prepare a healthy race in India. Now that we are having primary health centres where we have got medical officers with jeeps, I am sure the Government should take up the medical examination of all elementary school children and see that they are treated for the diseases that are detected. Thus slowly, the first step for developing a physically healthy race may be started.

Coming to our high schools, Sir, though the rules insist there should be medical examination of all the pupils in high schools, that rule is never observed. Therefore, Sir, physically defective children are being educated in our country, and sometimes it may be really intelligent pupils, because of their physical defects, appear to be very dull and they are discouraged by the teachers. Therefore. Government should at least try to finance completely the medical examination of all the pupils in high schools in the State and see that the first step is made for preparing a healthy race.

Coming to physical education, this is very often neglected. It is only the physical education teacher that does something for the physical education of our children. The Headmaster and the other teachers really do not take interest though the rules insist that every teacher, who is below the age of 40, should help the physical education teacher in developing the physical education activities. This rule however is never observed. So the headmasters and all the teachers in the schools should take some special interest and see that the physical education activities of the children are properly supervised and thus the preparation of a healthy race may also be started.

Coming to the colleges, I have only one request, Sir. In Madras state, there are a number of affiliated colleges which teach post-graduate courses. I think that is one of the main reasons why Madras State is

producing a lot of I. A. Ss., and I think in our own State secretariat, there are over 30 I. A. Ss. who are coming from Madras colleges like Layola, Madras Christian and Pachayyappa colleges. In our State, only University colleges take it as their monopoly to prepare students for this post-graduate courses. That is why the Andhra I. A. Ss. are very few. Keeping this in view, I request the Minister to bring in a legislation straightaway that at least these affiliated colleges which are really efficient and which can start certain of these post-graduate courses may be given these changes, and thus the chance of getting more I. A. S. people for our State may also be developed.

Thank you, Sir.

*శ్రీ ఎస్. బ్రహ్మయ్య (ఏలూరు): అధ్యక్షా, విద్యాశాఖ మంత్రిగారు ప్రతిపాదించిన విద్యాశాఖపద్దు 5,40,16,000 రూపాయల మొత్తమును నేను హృదయ పూర్వకంగా బలపరుస్తున్నాను. శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభిరామా రావుగారు బహుముఖ ప్రజ్ఞావంతులు అనుటకు వారి సుదీర్ఘమైన ఉపన్యాసము లోని వివరణలే తార్కాణములు. ఈదేశంలో అన్ని రంగాలలోకంటె విద్యా రంగములో విప్లవాత్మకమైన మార్పులు, చేర్పులు అనంతంగా కన్పిస్తున్నాయి. మహోజ్వలమైన పథకాలద్వారా ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వము అంగలు వేసు కొంటూ ముందుకు వెడుతున్నదనటంలో అతిశయోక్తి లేదు. విద్యాభివృద్ధితో పాటు సంగీత సాహిత్యాలలో, లలితకళలలో, నాటక కళోద్ధరణలో, క్రీడా వినోదాలలోకూడ ప్రభుత్వం శ్రద్ధచూపిస్తున్నది. ఈ సందర్భములో నాకు యిచ్చిన అవకాశాన్ని పురస్కరించుకొని ప్రభుత్వానికి కొన్ని సూచనలు, కొన్ని అభ్యర్థనలు చేస్తున్నాను. వాటిని మంత్రివర్యులు శ్రద్ధతో ఆలోచించి ఆచరణయోగ్యమైతే అమలు జరపగలరని ఆశిస్తూ వారు నాఅభ్యర్థనలకు తగు విధంగా సమాధానం ఇవ్వాలని కోరుతున్నాను. మొట్టమొదట నాఅభ్యర్థన లను మనవిచేస్తాను.

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లాలో తృతీయ పంచవర్ష ప్రణాళిక ఆఖరు దశలో నైనా ఒక సాంకేతిక లేక వృత్తి కళాశాలస్థాపన జరగాలి.

నిర్బంధ ప్రాథమికవిద్య రాష్ట్రమంతటా అమలు జరపటానికి చట్టరీత్యా సత్వరచర్యలు తీసుకోవాలి.

కులమత విచక్షణలేకుండా వున్నత పాఠశాలలలో ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి వరకు ఉచిత విద్యాబోధనకు వచ్చే సంవత్సరమునుండి అయినా అవకాశములు కల్గించాలి.

విశ్వ విద్యాలయముల యాజమాన్యమున ప్రతిజిల్లా పట్టణములో ఒక్కొక్కటి చొప్పున అయినా రాత్రి కళాశాల పర్పాట్లకు రాష్ట్రప్రభుత్వం విశ్వవిద్యాలయాలకు సలహా ఇవ్వాలి.

భారతీయ సంవిధానములోని 343, 351 సూత్రములదృష్ట్యా రాజభాష హిందీవ్యాప్తికై బహుముఖంగా ప్రయత్నాలు జరగాలి. అహిందీప్రాంతమైన ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో హిందీ విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనకు వెంటనే చర్యలు తీసుకోవాలి. సాహిత్య ఎకాడమి, సంగీతనాటక ఎకాడమి, లలితకళా ఎకాడమి వలె హిందీ భాషాసమితి అనండి, లేదా హిందీభాషా ఎకాడమి అనండి, దాని ద్వారా హిందీభాషా వ్యాప్తికి ప్రభుత్వం తగు శ్రద్ధాశక్తులు చూపి పరిపూర్ణమైన జాతీయతను వ్యక్తపరచుకోవాలి.

ఇక వివరాలలోనికి వెడతాను. దానికి తగినసమయం మీరు ఇస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా చాల విశిష్టతతో కూడుకొన్నజిల్లా. ఆసంగతి మంత్రులకు తెలుసు. పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా సస్యశ్యామలమైనది. అతివృష్టికి అనావృష్టికి గురి అయికూడ ప్రతి సంవత్సరము అధికంగా ఆహారోత్పత్తిచేసి ప్రక్కజిల్లాలకే కాకుండా కేరళ, బొంబాయి రాష్ట్రాలకు పంపిస్తున్న జిల్లా అది. రెవిన్యూ కూడ అన్ని జిల్లాలకంటె మిన్నగా ఇస్తున్నది ఈ జిల్లాయే యని నేను సగర్వంగా చెబుతున్నాను. ఈ జిల్లాలో 8 తాలూకాలు ఉన్నాయి. 5 పురపాలక సంఘములు ఉన్నాయి. 25 మేజర్ పంచాయితీలు, 20 లక్షల జనాభాలో తులతూగుతున్న పశ్చిమ గోదావరిజిల్లాలో నేడు 80 ఉన్నత పాఠశాలలు, 4 కళాశాలలు ఉన్నాయి. అయితే దురదృష్టవశాత్తూ ప్రభుత్వం ద్వారా ఒక్క కళాశాలకూడ పర్పడకపోవడం విచారకరమైన విషయం. అందుచేత నేను మొదట మనవి చేసినట్లుగా మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో ఆఖరు దశలోనైనా ఒక సాంకేతిక, లేక వృత్తికళాశాలను పర్పాటు చేయాలని మీద్వారా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. అయితే సాంకేతిక లేక వృత్తివిద్య కళాశాలకు ఇతరజిల్లాలలో ప విధంగా విరాళాలు సేకరించబడుతున్నవో అంతకంటె ఎక్కువగా మా పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా ఇవ్వగలదని నేను హామీ ఇస్తున్నాను. ఉదాహరణకు ఇటీవల కాకినాడలో స్థాపించబడిన వైద్య కళాశాలకు పశ్చిమగోదావరి జిల్లానుండే లక్షల ధనం సేకరించబడిందని మీద్వారా ప్రభుత్వానికి తెలియజేస్తున్నాను.

ప్రాథమిక నిర్బంధ విద్యావిధానాకి ప్రభుత్వం ఒక పథకం వేసింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం సూచించినట్లుగా మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో నిర్బంధ విద్యను అమలు జరపాలని పథకాలు వేసింది. ఇప్పటికి నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్య 1,040 గ్రామాలలో మాత్రమే అమలులో ఉన్నట్లు ప్రశ్నోత్తర సమయం

లోనే ఈమధ్య మంత్రిగారు చెప్పారు. ఇంకా ఉన్న ఎన్నోవేల గ్రామాలకు ఎప్పటికి ఈ నిర్బంధ విద్యావిధానం అమలులోకి వస్తుందనేది ఊహించటము కష్టం. దీనికి ఎంతో ధనం కావలసి వస్తుంది. అందుకు కొంత ఆలస్యం కావటం సహజం. అయినా అమలు పరచేముందు చట్టరీత్యానే నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్యను అమలులోనికి తీసుకురావాలని మనవిచేస్తున్నాను. ఉదాహరణకు ఏలూరు పట్టణమునే తీసుకొండి. ఏలూరులోని మునిసిపాలిటీలో ఉన్న ప్రాథమిక పాఠశాలలలో నిర్బంధ ప్రాథమిక విద్య ఎప్పుడో అమలు జరుపబడింది. నాలుగు దశాబ్దాలు అయినదనుకొంటాను. అయితేనేం అక్కడ సరిగా అమలు జరగటంలేదు. అందుచేత చట్టరీత్యా తగిన చర్యలు తీసుకొంటేనే తల్లిదండ్రులు తమ బిడ్డలను పాఠశాలలకు పంపించగలుగుతారు. దీనికి డబ్బు 27 కోట్లకు హెచ్చించి అయినా మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో అమలు పరచాలని ప్రభుత్వం ఉద్దేశిస్తున్నప్పుడు దానికి చట్టరీత్యా చర్యలు తీసుకోవాలని నేను మనవిచేస్తున్నాను.

ఉన్నత పాఠశాలలలో ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. వరకు ఉచితంగా విద్యా బోధనజరగాలి. ఇప్పుడు మూడవఫారం వరకు జరుపుతున్నారు తెలంగాణాలో కూడ ఎనిమిదవ తరగతి వరకు ఉచితంగా విద్య చెప్పటం జరుగుతున్నది. అది అంతటితో సరిపోదు. దేశంలో దారిద్ర్యం ఉన్నది. అనేకమంది సామాన్య కుటుంబాలలో కూడ తమ బిడ్డలకు చెప్పించుకోలేని దుస్థితిలో వున్నారు. ఇప్పుడు ఏ విధంగా హరిజనులకు, వెనుకబడిన జాతులవారికి ఉచితంగా విద్య గరపబడుతున్నదో అదేవిధంగా మిగతా కులాల వారికి కూడ ఉచితంగా ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. వరకు విద్యను చెప్పాలి. ఈ విధంగా ఉచితంగా విద్యను గరిపేటప్పుడు ప్రభుత్వానికి వచ్చేలోటును తీర్చుకొనటానికి ఎడ్యుకేషనల్ టాక్స్ అనేది వేస్తే బాగా వుంటుంది. 4, 5 వేలకు మించి ఆదాయం వచ్చేవారిపై ఎడ్యుకేషనల్ టాక్స్ వేయటానికి ఆలోచించవచ్చు. ఈ సందర్భములోనే ఫస్ట్ ఫారమ్‌లో చేర్పించాలంటే కొన్ని చిక్కులు కలుగుతున్నాయి. ప్రాథమిక పాఠశాలలో ఆరవతరగతి చదువుకొన్న విద్యార్థులు, విద్యార్థినులు హైస్కూలులో చేరాలంటే చాలా కష్టపడవలసి వస్తున్నది. అక్కడ గవర్నమెంటు ఒక పరీక్ష పెడుతున్నది ఆరవ తరగతిలో కృతార్థులైన విద్యార్థి ఆ పరీక్షలో కృతార్థుడు కాలేకపోతే ఏమిచేయాలో తెలియని పరిస్థితి వుంది. అందుచేత దానిలోవున్న లోపాన్ని తొలగించవలసినదని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను.

రాత్రి కళాశాలలను స్థాపించవలసిన అవసరం వుంది. నేడు ప్రతి పౌరునికి విద్యయందు ఆసక్తి కలుగుతున్నది. ఇతర రాష్ట్రాలలో చూసుకొంటే మధ్య ప్రదేశ్; పూనా, బొంబాయి, పాట్నా, పంజాబ్ విశ్వవిద్యాలయాలలో

విద్యార్థులు ప్రైవేటుగా చదువుకొని పరీక్షకు వెళ్ళే అవకాశాలు వున్నాయి. ఇక్కడ రాత్రి కళాశాలలు లేకపోవటంచేత, విద్యార్థులు ప్రైవేటుగా వెళ్ళే అవకాశములు లేకపోవటంచేత వారు ఇబ్బంది పడుతున్నారు. అటువంటి అవకాశములు మన విశ్వవిద్యాలయములు కల్పించాలని మనవి చేస్తున్నాను.

ఇక హిందీ విషయానికి వస్తాను. స్కూల్స్‌లో హిందీని నిర్బంధంచేశారు. కాని రెండుపిరియడ్లే ఏర్పాటుచేశారు. వాటితో తృప్తిచెందటానికివీలు లేకుండా వుంది. విద్యామంత్రిగారికి అనేక సందర్భాలలో చెప్పాము. ఓరల్ ఇన్స్ట్రక్షన్ నిమిత్తంక్రాప్ట్ ట్రైనింగ్ నిమిత్తంవున్న పిరియడ్స్‌నుకూడ హిందీకిఇస్తే బాగుంటుంది. కేవలం రెండుపిరియడ్స్‌లోహిందీరాదు. కేంద్రప్రభుత్వం హిందీవ్యాప్తి కొరకు అనేకవిధాల ప్రయత్నం చేస్తున్నది. భారతీయ సంవిధానములో వారు తీర్మానించిన పద్ధతి ప్రకారంగా కేంద్రప్రభుత్వం ప్రతి సంవత్సరం హిందీ ప్రాంతాల్లో హిందీ వ్యాప్తికై కోట్లధనం వెచ్చిస్తున్నది. మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో 900 కోట్ల 6 లక్షలు విద్యకు కేటాయిస్తే దానిలో 6 కోట్ల 27 లక్షలు హిందీ సంస్కృతభాషల అభివృద్ధికి కేంద్రప్రభుత్వం కేటాయించింది. దానిలో దామాషా ప్రకారం చూస్తే మన ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు ఆరు లక్షలైనా హిందీ భాషావ్యాప్తికై వస్తుంది. విద్యామంత్రిగారు శ్రద్ధ తీసుకొని అక్కడ నుండి ఆ డబ్బును సాధిస్తే ఇక్కడ మనం హిందీ భాషావ్యాప్తికై తగు విధంగా ప్రయత్నములు చేసుకొనవచ్చును.

కేంద్ర ప్రభుత్వము ఏర్పాటుచేసిన పథకములను బట్టి నూటికి అరవై వంతులు అహిందీ ప్రాంతాలలో హిందీ ప్రచారముకొరకు డబ్బు కేంద్ర ప్రభుత్వం ఖర్చు చేస్తున్నప్పుడు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో నూటికి 17 వంతులు మాత్రమే రాష్ట్ర ప్రభుత్వము భరిస్తున్నది. నూటికి 23 వంతులు హిందీ సంస్థలు భరిస్తున్నవి. మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వము హిందీభాష కొరకు ఇంకా కొద్దిమొత్తము భరిస్తే నష్టము ఏమీ ఉండదు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ సంవత్సరము బడ్జటులో హిందీ ప్రచారముకొరకు ప్రజలు హిందీవిద్య నేర్చుకోటానికి డబ్బును కేటాయించినట్లు లేదు. బడ్జటులో **Propagation of Hindi** అనే అయిటము క్రింద అంకె ఏమీ కనపరచలేదు. అందువల్ల పూజ్యము అని చెప్పగలుగుతున్నాను. అయితే **Schools** అన్నీ **D. P. I. Control** లో ఉంటాయి గనుక ఆయన హిందీకొరకు కొంత ఖర్చు చేయదలిస్తే చేయవచ్చు. అయితే మంత్రిగారి ప్రసంగమునుబట్టి చూస్తే, హిందీ భాషకొరకు కొంతడబ్బు ఖర్చు చేస్తున్నట్లుగా కనబడుతున్నది. దక్షిణభారత హిందీ ప్రచారసంస్థ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం **General Grant** క్రింద రు. 9,746 లు, హిందీభాష వ్యాప్తికోసము రు. 7,500 లు, మొత్తముచేరి రు. 17,246 లు ఇచ్చారు. ఇది చాలా కొద్ది

సొమ్ము. ఇది చాలదని నా అభిప్రాయము. మేము క్రొత్తగా ఒక పథకము తయారుచేసి పంపియున్నాము. అది విశ్వవిద్యాలయము ద్వారా ప్రేమీ మండలికి అని తయారుచేశాము. ఆ పథకము ప్రకారము అయ్యేఖర్చు ప్రభుత్వము ఇస్తుందని ఆశిస్తున్నాము. మన రాష్ట్రములో హిందీ విశ్వవిద్యాలయము లేకుండా ఉన్నది. ఇది ఒకటి మనరాష్ట్రములో ఏర్పాటు చేయవలసిన అవసరమున్నది. ఒకానొకప్పుడు రాజేంద్రప్రసాద్ గారు కూడ హైదరాబాదు రాజధాని నగరములో ఒక హిందీ విశ్వ విద్యాలయమును స్థాపించినట్లయితే చాలా బాగా ఉంటుందని సూచించారు. అహిందీ ప్రాంతమైన మన రాష్ట్రములో రాష్ట్ర ప్రజలందరు హిందీభాష నేర్చుకోటానికి వీలుగా ఒక విశ్వ విద్యాలయమును త్వరలో స్థాపించవలసిందిగా ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. దక్షిణ దేశములో ఆంధ్ర, తమిళ, మైసూరు రాష్ట్రములలో హిందీభాష ప్రోత్సహించడము లేదని వాడుక వచ్చింది. అలాంటిపేరు మనకు ఈ విశ్వ విద్యాలయము ద్వారా రాకుండా పోతుంది. ఇతరరాష్ట్రాలలో అనగా **U. P. Bihar,** మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్, **Delhi,** హిమాచలప్రదేశ్ వగైరా **States** లో హిందీ భాష వ్యాప్తికి ఎన్నోలక్షలు ఖర్చు చేస్తున్నారు. దీనినిబట్టి ఆయారాష్ట్రాల దృక్పథం హిందీయందు ఏ విధముగ ఉన్నదో తెలుస్తున్నది. అవి అన్నీ హిందీ ప్రాంతములు కావచ్చు. వాటితో సమానముగ మనరాష్ట్రము కూడ హిందీ భాష కోసము ముందంజవేయాలని నా అభీష్టము. హిందీ విశ్వవిద్యాలయమును ఒక దానిని మనము ఏర్పాటు చేసుకొంటే, అందులోఉన్న విశిష్టత, ప్రాధాన్యము ఏమిటో మనకు బాగా బోధపడుతుంది. హిందీభాషను అభ్యసించితే, మన తెలుగు మాతృభాష యొక్క విలువ తగ్గిపోతుందనే అభిప్రాయము కొందరికి ఉంటే ఉండవచ్చు. కాని వారి అభిప్రాయముతో నేను ఏకీభవించజాలను. మనము ఏండ్లతరబడిన ఆంగ్లేయుల యాజమాన్యముక్రింద బానిసలుగా ఉండియున్నాము. ఇప్పుడు మనకు ఆ పరిస్థితి తొలగిపోయి స్వతంత్రము వచ్చింది. మనము ఇంకను ఆ పరభాషను పట్టుకుని వ్రేలాడటమనేది మంచిది కాదు. పరభాషా వ్యామోహమును మనము విడిచిపెట్టవలసియున్నది. హిందీ భాషలో ఎక్కువ విశిష్టత, గౌరవము ఉన్నది. మనము ఈ భాషను నేర్చుకోటానికి ఉపేక్షించ కూడదు. ఇప్పటికే చాలా ఆలస్యమైనది. మనకు స్వతంత్రమువచ్చి పది సంవత్సరములు పైన అయింది. ఇప్పటికే మన దక్షిణదేశపు ప్రజలందరు హిందీ రాష్ట్రములతో బాటు సరిసమానముగ నేర్చుకుని ఉండవలసింది. హిందీ అందరు నేర్చుకోకపోవడము సిగ్గుచేటు అనిపిస్తున్నది. ఇకమీదటనుంచి మనము అందరము ప్రజలను ప్రోత్సహించి హిందీ భాషను వ్యాపింపజేయాలని అంటున్నాను. మన రాజ్యాంగ చట్టము ప్రకారము 15 సంవత్సరములు హిందీ భాషను నేర్చుకొని రాజ్యభాషగా చేయుటకు **limit** పెట్టబడి యున్నది.

ఆ గడువు 1965 వ సంవత్సరముతో పూర్తి అవుతుంది. ఇప్పటికి ఏ పది పరసెంటు వరకైనా హిందీభాష మనకు రాలేదు. వచ్చే అయిదు సంవత్సరములలో అందరు హిందీ నేర్చుకో గలుగుతారు అనే నమ్మకము కలగడము లేదు. పది సంవత్సరములు గడిచిపోయినను కొద్దిగా అయినను ఆ భాష రాలేదు, అలాంటప్పుడు మిగతా ఉన్న అయిదు సంవత్సరములలో అందరు నేర్చుకుంటారని నమ్మకము ఏమిటి? కాబట్టి అందరము ఎక్కువగ కృషిచేసి హిందీభాషను ముందుకు తెచ్చుకోవాలి. దక్షిణ రాష్ట్రములో చెలరేగిన మాతృభాషా ఆందోళన ఫలితముగ హిందీభాషను అభివృద్ధికి రానివ్వలేదు. మనకు ఎటుల నయినను రాజ్యభాష హిందీ అని అనుకున్నాము గనుక, దీనిని వీలు అయినంత త్వరలో ముందుకు తెచ్చుకోవడము మంచిది. అది జరగకపోతే భావితరాలవారికి ఎంతో శ్రమ ఇచ్చినవారమవుతాము. కాబట్టి ఏవయినా ప్రత్యేక పథకములద్వారా హిందీ భాషను ప్రజలందరికీ వచ్చేటట్లు చేయాలి. స్కూల్సులో దీనిని నిర్బంధ విద్యగా చేయాలి. స్కూళ్ళలో హిందీకి ఎక్కువ **periods** ను ఏర్పాటు చేయాలి. ఆంగ్లభాష పోతే **efficiency** తగ్గిపోతుందనే అభిప్రాయము కొందరికి ఉంటే ఉండవచ్చు. ఆంగ్లభాషకాని దేశములను మనము ఉదాహరణగా తీసుకొని పరిశీలించ గోరుతాను. హిందీ నేర్చుకున్నంత మాత్రాన **efficiency** ఏమీ తగ్గిపోదు. పుట్టిన నాటినుంచి మాతృభాషను నేర్చుకొని జీర్ణించుకున్న మహనీయులు చెప్పినట్లు ప్రస్తుతము స్కూల్సులో ఆంగ్లభాష చదివేవారు "రామునితోక, పివరుండెట్లనియె" అన్నట్లు ఆంగ్ల భాషను వాడుతున్నారు. ఈ భాషను మనము వెనువెంటనే వదలివేయాలి. అధ్యక్షులవారు నాకు టయిము అయిపోయిందని అంటున్నారు. నేను మాట్లాడ వలసినవి యింకా ఎన్నో విషయ ములున్నవి సైములేమ గనుక, ఇంతవరకైనను నాకు అవకాశము ఇచ్చినందులకు వారికి నా నమస్కృతులు అర్పిస్తూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

*శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా (అత్తిలి): అధ్యక్షా, విద్యాశాఖ మంత్రి పట్టాభి రామారావుగారు **Education** కు సంబంధించిన **Demand** ను ఎంతో ఉత్సాహముగ ప్రవేశపెట్టారు. వారియొక్క ఉత్సాహమంతయు డిమాండు యొక్క మొదటి పేజీలోనే కనబడుతున్నది. గత సంవత్సరము 17 లక్షలు అయితే ఈ సంవత్సరము 79 లక్షలు ఒక్క **Education** కొరకే కేటాయింప జేసుకున్నారు. దీనినిబట్టి వారి తెలివితేటలు, చాకచక్యము, సామర్థ్యములు ఏమిటో అర్థమవుతున్నవి. ఏమైనప్పటికినీ ప్రొద్దున అల్లూరు సత్యనారాయణ రాజుగారు ఒక్క విషయము చెప్పారు. ఏ డిపార్టుమెంటుయొక్క **importance** ఆ డిపార్టుమెంటుకే కనబడుతూ ఉంటుంది. అది అనుభవముమీద గాని తెలియ

దని అన్నారు. Health, Education, Medicine, Irrigation ఇవి అన్నీకూడ ప్రజలకు ముఖ్యావశ్యకములనే అనిపిస్తుంది. Irrigation, Agriculture కూడ ప్రజలకు అవసరమే. నిజానికి ఇందులో అవసరము లేనివి ఏవీ లేవనుకోండి. ఆ విషయము ఒప్పుకోవచ్చు. ఏమైనప్పటికినీ Cabinet లో Education యందు కొంత ఉదార స్వభావమును చూపించి ఇతర డిపార్టుమెంట్లలో మిగిలిన సొమ్మును Education క్రింద కేటాయించినట్లు తెలుస్తున్నది. Education కొరకు ఈ మాత్రము అయినా కేటాయించినందుకు ఒక విధముగ సంతోషించ వలసిన విషయమే. ఎట్లాగైనా Cabinet లో వారిని విద్యాశాఖ మంత్రిగారు ఒప్పించి ఎక్కువగ సొమ్ము కేటాయింపచేసుకోగలిగారు. అందుకు సంతోష పడుతున్నాను. అంతేకాకుండా విద్యను అన్ని రాష్ట్రములలోను ప్రోత్స హిస్తున్నారు.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఇప్పుడు ఒక్క విషయములో మాత్రము నాకు చాలా విచారకరముగ ఉన్నది. ఇంతవరకు మాట్లాడటానికి chance యిచ్చినవారు యిప్పుడు లేచిపోతున్నారు. సభలో quorum లేకుండా పోతున్నది. Chance ఇవ్వడము పొరబాటు అని అనుకుంటున్నాను. కాని ఈ విధముగ సభలో కూర్చోకుండా పోవడమునేది చాలా bad principle అని అంటున్నాను.

శ్రీమతి సి అమ్మన్నరాజా : మా మాదిరి ఎప్పుడు సభలో కూర్చుని ఉండేవారికి chance యివ్వడములో ఇబ్బంది ఉండదు. ఏమైనా మమ్ములను మాట్లాడమని పిలచినా, పిలవకపోయినా మేముమాత్రము సభలో ఎప్పుడునూ కూర్చునే ఉంటున్నానుగదా !

సరే ఈ డిమాండు విషయములో ఇంకొక విషయము scholarships ను గురించి చెప్పవలసి యున్నది. N. G. O. ల పిల్లలకు free గా education యిప్పించడము జరుగుతున్నది. ఇందులో భాగ్యవంతులున్నారు. పేదవారు, depressed class వారుకూడ ఉన్నారు. వారికి scholarships కూడ ఇస్తున్నారు. ఈమధ్య political sufferers యొక్క పిల్లలకు కూడ free education facility ఇచ్చారు. కాని ఒక్క విషయము గుర్తించాలి. Political Sufferers యొక్క కొడుకులకు, కొడుకుల పిల్లలకు కూడ free education అని అన్నారు. కొడుకులు అని మాత్రమే కాకుండా కుమార్తెలకు కూడ free education facility ఇస్తే న్యాయమని అనుకొంటాను ఎందు కంటే కొడుకులతోబాటు ఆడపిల్లలుకూడ వారి పిల్లలేగనుక వారికికూడ free education ఇప్పించడం న్యాయము. ఈరోజులలో తల్లితండ్రులు ఆడపిల్లలకు చదువు చెప్పించడములో చాలా శ్రద్ధ తీసుకుంటున్నారు.

మిస్టర్ స్పీకర్ : మన Constitution ప్రకారము ఆడపిల్లలకుకూడ మగపిల్లలతోబాటు సరిసమాన హక్కులు, వారసత్వాలు ఏర్పడినవి గనుక ఆ విధముగ వేయడము మంచిదే.

శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా : ఆడపిల్లలకు S S. L. C వరకు free గా Education ఇప్పిస్తున్నారు. Scholarships కూడ ఇస్తున్నారు. Elementary Schools లో తినేవారికి mid-day meal కూడ ఏర్పాటుచేశారు. జాతివిచక్షణ లేకుండా అందరికి పెడుతున్నట్లుగా కనబడుతున్నది. అయితే నాకు ఒక్క విషయము తోచుచున్నది, Mid-day meal అందరికీ అంటే—ఇందులో పేద వారు సరే తెచ్చుకుని తినే శక్తిలేనివారు—కాని ఇందు భాగ్యవంతులుగా ఉన్న వారు తెచ్చుకుని తినగల శక్తి యున్నవారికి అక్కరలేదనుకుంటాను. కాబట్టి ఆ విధముగ చేస్తే మరికొంతమంది పేదవాళ్ళు వచ్చి చదువుకోటానికి వీలుగా ఉంటుంది. పేదవాళ్ళు గాని, భాగ్యవంతులు కాని బైటగ్రామాలనుంచి వస్తూ ఉంటారు. కాబట్టి అందరికీ పెట్టకుండా ఒక్క పేదవారికి అనే నిబంధన పెట్ట డము అవసరము. మంత్రిగారు ఆలోచించాల్సి ఉన్నది. పేదవాళ్ల పిల్లలకు సహాయము చేయడము న్యాయమే కాని, భాగ్యవంతుల పిల్లలకు అనవసరమను కుంటాను. ఇందులో servant class లోని వారికి పిల్లలు ఉంటే వాళ్లుకూడ స్కూలుకు పంపుకోగలుగుతారు. అసలు వాళ్ళు పిల్లలను పంపడము అంటే, వాళ్ళకు తిండికి జరగక servants గానే పంపుతూ ఉంటారు. ఈ విషయమును గురించి మంత్రిగారు ఆలోచిస్తారని నమ్ముతున్నాను.

తరువాత ఆరోగ్యము విషయమును గురించి ఒక్క విషయమును చెప్ప వలసి యున్నది. ప్రభుత్వము హాస్పిటల్సును ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. పేదవాళ్లు హాస్పిటల్సుకు రావాలంటే బహుశ రారనే అనుకుంటాను, ఒకవేళ వెళ్ళినా, వారిని సరిగా చూడరనే రారు. హాస్పిటల్సుకు సామాన్యముగ పోయేవారు భాగ్యవంతులు, ఖర్చు భరించగలవారే పోతారు. ఇది మనము చూస్తూనే ఉన్నాము. పేదవాళ్ళకు హాస్పిటల్సులో సౌకర్యాలు దొరకవని ఏ ప్రైవేటు డాక్టరువద్దకో పోవలసి ఉంటున్నది. ఇన్ని విధములుగా పేదవారికి సౌకర్య ములు గలుగజేసినను, విద్య విషయములో సౌకర్యాలు కలుగజేసినను, హాస్పి టల్సుకు పోవడం లేదు. పైగా చదువుకోనడంలేదు. ఇంట్లో వారికి అవకాశ ములు చాలక వారి పిల్లలను సాధ్యమైనంతవరకు చిన్నపిల్లలనుకూడ పనిపాట లలోనే పెట్టుతూ ఉంటారు. కాబట్టి scholarships ఇచ్చి, Mid-day meals పెట్టి, పుస్తకాలు ఇచ్చి, వీలుగా ఉంటే బట్టలుకూడ ఇచ్చి వాళ్ళను చదువుకో మని అంటున్నాము. ఈ రోజులలో గుడ్డివారు, కుంటివారుకూడ చదువు చెప్పించుకోవాలని ఆసక్తి పుట్టి చెప్పించుకుంటున్నారు. ఆరోగ్యముగ ఉన్న

పేదపిల్లలకు ఇన్ని విధములుగ సౌకర్యాలు కలుగిజేసినప్పటికినీ వారు చదువు చెప్పించుకోలేకుండా పోతున్నారు. కాబట్టి దీనిని నిర్బంధము చేయటానికి మంత్రిగారు శ్రద్ధ తీసుకుంటారని అనుకుంటాను. ప్రతి పిల్లవాడు పిల్ల విద్యను నేర్చుకోవలసిందే అని నిర్బంధం విధించాలి లేకపోతే శిక్ష అనేమాదిరిగి ఏదైనా ఒక విధానము ఆలోచించి అమలు జరిపితే, అప్పటికైనా పంపుతారని నేను అభిప్రాయపడుతున్నాను. అందుకు వీలుగా ఉంటే ఒక కమిటీని వేసి అయినా ఆలోచిస్తే బాగాఉంటుందని నా అభిప్రాయము.

తరువాత స్త్రీ టీచర్సుకు ఇళ్లు కట్టిస్తున్నారు. అది చాలాసంతోషమైన విషయము. నిజంగా వాళ్ళకు కొన్ని సౌకర్యాలు చేయాలి. కనుక, వాళ్ళకు ఇళ్లు కట్టిస్తున్నందుకు ప్రభుత్వానికి చాలా **thanks** చెప్పుచున్నాను. మామూలుగా నేనువిమర్శిస్తానెగాని జరిగినదానికి **thanks** చెప్పను. దీనికి మాత్రం **thanks** చెప్పదలచుకొన్నాను. అయితే, కమ్యూనిస్టు మెంబర్లు, ఇంకా ఇతరసభ్యులు చెప్పినట్లు, **population** బట్టి, ఇంతశాతము చదువుకొంటున్నారనే వివరాలు మాత్రం ఎక్కడా ఇవ్వలేదు. **total of boys, girls** అని ఇచ్చారు. కాని అసలు జనసంఖ్యనుబట్టి, ఇంత **percentage of boys,** ఇంత **percentage of girls school** కు వెళ్ళుతున్నారని అ వివరాలు ఇచ్చిఉండినట్లయితే, బాగుండేది. సభవారికి ఆ వివరాలు **interesting** గా ఉంటాయి కాబట్టి ఆ వివరాలు కూడా తెప్పించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

తరువాత **Basic Education** అనేది పెట్టారు. ఇది తలమీద రుద్దడమే అనిపిస్తున్నది. నాకు చాలా గాంధీతత్వము ఉన్నప్పటికినీ, ఈ **Basic Education** ను **compulsory** చేసి అందరిమీద రుద్దడమనేది సక్రమంగాలేదు. దాని **training** లో కూడా అది సక్రమంగా అమలు జరగడంలేదు. కనుక **prohibition** లాగా ఇదికూడా కొంతవరకు **failure** ఏమో అనుకొంటాను. అదంతా ఇప్పుడు విచారణచేసినట్లయితే బాగుంటుందేమో అనుకొంటాను. ఏదో ఒక వృత్తి నేర్చుకోవాలి. దానికి **technical education S. S. L. C.** తరువాత ఏలాగూ ఉండనే ఉన్నదికదా, కాబట్టి చిన్నప్పటినుంచి వాళ్ళకు సుఖము అనేది లేకుండా **basic education** అనే పేరుతో వాళ్ళకు ఆ విధముగా చేయడము న్యాయంగా ఉండదేమో అనుకొంటాను. వారు చిన్నపిల్లలు, చెప్పుకోలేరు. కనుక ఈ విషయాన్ని ఒకసారి పూర్తిగా విచారించి **decision** తీసుకొంటె బాగుంటుందేమో అనుకొంటాను.

మిష్టర్ స్పీకర్ : **Prohibition** కు దీనికి సంబంధము పెట్టకూడదు. ఛాంట్లో దొంగతనం జరుగుతున్నది. ఇదేమో మినిస్టర్లయొక్క శ్రద్ధనుబట్టి, **public** ఉపయోగాన్నిబట్టి ఉంటుంది.

శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా : తరువాత, మునపటికంటె ఇప్పుడు colleges ఎక్కువ అయినాయి. మన రాష్ట్రములో ఇంకొక University కూడా వచ్చింది. చాలా ఉదారమైన స్వభావము కలవాళ్ళు చాలామంది చాలా colleges పెట్టారు. West godavari లో Government College లేదని బ్రహ్మయ్యగారు చెప్పారు. అక్కడకూడా పెట్టితే సంతోషము అనుకోండి, కాని, లేకపోయినా పెద్ద బాధలేదు. చాలా colleges ఉన్నాయి. చాలా colleges కు అవకాశాలు కలుగుతున్నాయి. కాని, secondary schools ఎక్కువ అయినప్పటికినీ, ఈ schools లో మనం సరియైన విద్య బోధిస్తున్నామా అనే అనుమానము చాలా ఉన్నది. మన Service Commission howlers చూచినట్లతే, వాళ్ళ standard ఏ విధముగా ఉందో తెలుస్తుంది. ఈ తప్పు teachers దో, parents దో, విద్యావిధానములోనె తప్పు ఉన్నదేమో నాకు తెలియడంలేదు. ఏదో చదువుకోవడం, pass అవడము జరుగుతున్నది తప్ప వీరికి general knowledge ఏమీలేదు. వీరు ఇది చదువుకొన్నారు, వాళ్ళకు ఈ సంగతి తెలుసును అనేదానికి లేదు. ఏదో guides చదువుకోవడం, pass కావడం జరుగుతుంది తప్ప అసలు knowledge ఏమీఉండదు. అసలు national character అనేది education లో ఎంతవరకు కలుగజేస్తున్నామో నాకు తెలియడంలేదు. పరీక్షలలో కాపీకొట్టిన కేసులు ఎన్నో వస్తున్నాయి. విద్యార్థులు dishonest గా తయారు అవుతున్నారు. Teachers అంటె చాలా నిర్లక్ష్యంగా ఉంటున్నారు. వారికి ఎదురుతిరిగి మాట్లాడతారు. టీచరు వలదని చెప్పినా, నాకు తెలిసిందే వ్రాస్తాను అంటారు. చిన్నప్పటినుంచే వారిని మంచి పద్ధతులలో, మంచిపంథాలో తీసుకు రావలసి యుంటుంది, వారికి చిన్నచిన్న మంచికథలు చెప్పితే, మంచిఉద్దేశాలు కలుగుతాయి. Parents కూడా వారిని మంచి పద్ధతులలో పెట్టుకోడానికి శ్రద్ధ తీసుకోవడంలేదు. Parents కు కూడా time ఉండడంలేదు, వారిని విచారించుకోడానికి. అదేమోగాని ఈకాలములో ఎవరికీ time ఉండడంలేదు, ఎవరిపనులు వారికి సరిపోతూ ఉంటాయి. ఏమైనప్పటికినీ, parents కూడా తమ పిల్లలపట్ల శ్రద్ధతీసుకొని వారిని మంచిపద్ధతులలో తీసుకురావలసిన అవసరం ఉన్నది. అసలు వారు schools లో చదువుకొన్నా వారికేమి standard గాని general knowledge గాని ఉండడంలేదు. Service Commission howlers చూచినట్లైతే, తెలుస్తుంది. సహారా అంటె desert కు బదులు forest అని వ్రాయడము ఇంకా ఈవిధంగా ఏవేవో వ్రాయడం జరుగుతుంది. తెలియకపోతే, ఊరికేఅయినా ఉండవచ్చు. కాని అసలు వారికి సందేహమే రాదు, ఏదో చెప్పేస్తూ ఉంటారు. కాబట్టి వారికి schools లోనే కొంచెము

news-paper reading, general reading, teachers supervision క్రిందనే ఉండేటట్లు చేస్తే బాగుంటుందేమో అనుకొంటాను. తరువాత వారికి కొంత moral instruction గాని religious instruction గాని extra curricular activities క్రింద school hours లోనే చెప్పితే బాగుంటుంది గనుక ఆ విషయం కూడా ఆలోచించవలసిందని కోరుతున్నాను. తరువాత schools లో discipline బొత్తిగా ఉండడంలేదు. Teachers అంటే లక్ష్యంలేదు. గురువును దేవుడుగా భావించుకొంటేనే చదువు వస్తుంది. వారి మీద గౌరవము భక్తి ఉన్ననాడే, వారు చెప్పింది శ్రద్ధతో విననాడే విద్య బాగా వస్తుంది, పాఠాలు అప్పచెప్పడం జరుగుతుంది, లేకపోతే ఏమీరాదు. కాని, ఈ రోజులలో teachers కు, students కు మధ్య అటువంటి మంచి సంబంధం లేదు. కాబట్టి discipline విషయంలో చాలా తీవ్రమైన చర్య తీసు కోవాలి. Students discipline కు లోబడి ఉండకపోయినప్పుడు, వాళ్ళను తీవ్రంగా punish చేయడం మంచిది. తరువాత, వాళ్ల ఇంగ్లీషు standard చూస్తే చాలా విచారకరంగా ఉంటుంది. అటు ఇంగ్లీషురానట్లు కాదు, వచ్చి నట్లు కాదు. Secondary Schools లో అంతా medium of instruction తెలుగులో ఉండి sudden గా college కి వెళ్లేటప్పటికి అక్కడ ఇంగ్లిషు అంటే చాలా బాధపడుతున్నారు. చెప్పేవాళ్ళకు అంతకంటె బాధగా ఉన్నది. కనుక ఈ secondary education, college education రెండూ కలిసేలాగా ఆలోచించాలి.

తరువాత multi-purpose schools లో సరియైన teachers రావ డంలేదు. ఎందుకంటే, ఈ multi-purpose schools లో technical education లో engineering subject ను engineers చెప్పవలసియుంటుంది. కాని వాళ్లకు 130 రూపాయలు ఇస్తామంటే, వాళ్ళకు బయట 250 రూపా యలు వస్తూఉంటే, ఇక్కడ 130 రూపాయలకు ఎవరూ రారు. కాబట్టి multi-purpose schools లో enigineers ను teachers గా తీసుకొనే విషయంలో వారికి ఈ teachers జీతాలు ఇవ్వకుండా, engineering profession లో వారికి ఎంత జీతము వస్తుందో, అంతే ఇక్కడకూడా వారికి ఇస్తేతప్ప వారు రారు. ఈ schools లో equipment కూడా సరిగా ఉండదు. ఇవన్నీ చూచుకోకుండానే multi-purpose schools మొదలుపెట్టారు. ఇప్పుడు ఈ multi-purpose schools లో ఈ difficulties అన్నీ ఉన్నాయి గనుక, ఆ పరీక్షలు కొంతవరకు lenient గా చూడవలసిందని కోరుతున్నాను. ఆంధ్ర area లో హిందీలో 15 per cent వస్తే చాలునన్నారు. అయితే concession హైదరాబాదులో ఉంటే ఆంధ్రులకు ఇస్తే న్యాయంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే,

వాళ్లు హైదరాబాదులో ఉన్నప్పటికినీ, వారు హిందీ నేర్చుకోవడం ఇదే ప్రథమం కాబట్టి, construction of sentences మొదలైనవి సరిగా రాకుండా వుంటాయి. చదివి అర్థం చేసుకోగలిగి నప్పటికినీ, construction of sentences సరిగా చేసుకోలేరు కనుక ఆ విషయం కూడా ఆలోచించ వలసిందని కోరుతున్నాను.

తరువాత extra curricular activities, A.C.C.. N.C.C. ఇంకా sports ఇవన్నీ చాలా ఉన్నాయి. వీటిలో బ్రహ్మాండంగా పాల్గొని, మంచి records సంపాదించి, prizes సంపాదించి, ఢిల్లీకి కూడా వెళ్ళి అక్కడ awards కూడా తీసుకొన్నప్పటికి, అటువంటి వాళ్ళకుకూడా professional colleges కు admissions విషయంలో, purely by merit అంటారు. ఆ admissions కు committee కూడా వేస్తూఉంటారు. ఆ కమిటీలు ఏమిచేస్తారో తెలియదు. Games లోను, sports లోను, N C.C. లోను, A.C.C. లోను, scouting లోను అంత చక్కగా పాల్గొని record సంపాదించి నటువంటివారికి వాటి కొరకు ఎంత time వినియోగిస్తారు. కనుక అదికూడా ఆలోచించవలసి యున్నది. వాళ్ళకు ఈ extra curricular activities కు చాలా time waste అవుతుంది. వాళ్ళు students union అని పెట్టు కొంటారు. వాటి elections బ్రహ్మాండంగా political elections లాగా జరుపుకొంటూ ఉంటారు. దానికి డబ్బు ఖర్చు పెడతారు. అందువల్ల, ఈ students unions కు election పద్ధతిలో కాకుండా nominations ద్వారా చేసినట్లయితే బాగుంటుంది.

తరువాత Universities కు grants ఇచ్చే విషయంలో comparative గా చెప్పితే మన మినిస్టరుగారికి కోపము వస్తుందేమో, కనుక comparative గా చెప్పను. ఆంధ్ర యూనివర్శిటీ చాలా పనిచేస్తున్నది. వారికి ఉన్న reserves అన్నీ exhaust అయిపోతున్నాయి. ఇదివరకు reserves ఉన్నాయి. ఎక్కువగా అవసరం లేదని చెప్పుతూ వచ్చారు. కాని ఇప్పుడు ఆ reserves అయిపోతున్నాయి కాబట్టి వారికి కొంత ఎక్కువగా grants ఇచ్చి, వారికి encouragement ఇవ్వాలని కోరుతున్నాను. ఎందుకంటే వారు చాలా విషయాలలో develop చేసుకొంటూ పోతున్నారు.

**Sri J.T. Fernandez :* Mr. Speaker, Sir. Though I rise to speak on a cut motion, I would be failing in my duty if I did not first compliment the hon. Minister for Education on the progressive Demands that he has presented and on the very satisfactory report he has given on the activities of the Ministry for Education during the past year.

Dr. Pattabhirama Rao has brought his mature experience in educational matters to bear on the new State of Andhra Pradesh and we are grateful to him for that.

I have not the time to dwell on various features that I should like to, but the fact that the State is now spending one-fifth of its revenue on Education—a feature which is not parallelled by any other State in India—is some thing which the hon. Minister can be proud of: and we too.

At the outset I would like to thank the hon. Minister and the Government for extending to the Anglo-Indian children the concessions allowed to them under the Constitution of India. Hitherto, this was not allowed in Telangana. I am glad to say that I have just received information that some schools have already received sanction on their applications. I congratulate all concerned for the expeditious and kindly manner in which they have disposed of this case.

I am informed that the grants have been given only till 26th January 1960 because the Constitutional Educational concessions have lapsed. I am told that adequate provision has been made for the continuance of the grant should the Constitution be amended extending the concessions for a further period. For this also, I am grateful.

I have a feeling that the Constitutional concessions to the Anglo-Indian children will be extended, but I am glad to note and would like to place on record that this House is in sympathy with our demands that the concessions be extended. I hope and trust that the hon. Minister and the Government will support our cause when the time comes.

I would like to draw the hon. Minister's attention to the need for the recognition of the new Indian School Certificate Examination which has taken the place of the old Senior Cambridge Examination. As the hon. Minister is aware, a Board has been constituted in India with responsible persons including the State Ministers and Educationists to conduct the examinations in liaison with the Cambridge Syndicate. The idea is to maintain high standards for which the Cambridge examinations

were known and this matter also is of a great advantage to the Anglo-Indian community as it provides a life line for our existence. The Government of India have recognised this and the Home Minister has circularised State Governments to the effect that "as a corollary to Article 30 of the Constitution which gives the linguistic minorities the right to establish and administer institutions of their choice, they will have the right to affiliate to an examination of their choice". We have secured this recognition to ensure that our Anglo-Indian schools will continue to maintain the high standard of English which makes them the centre of attraction of the well-to-do Indian students. It is common knowledge that Anglo-Indian schools are being strained beyond strength because all well-to-do people like to send their children to these schools. In Secunderabad and Hyderabad till this year, we have had many children going up for Senior Cambridge Examinations. Probably, it may not be known to the English medium schools that they will have the choice of using the Indian School Certificate. I shall be thankful if the hon. Minister will use his good offices to publicise this. In this connection I would also be grateful if Andhra Pradesh Government also would join the Board of Control of the Indian School Certificate Examination on which Ministers of States and educationists are represented.

Sir, the main burden of my speech taday is to bring to the notice of Legislature, the anxiety and fear of the minorities. The constitutional guarantees in the Indian Constitution safeguarding their educational institutions and their freedom of religious instruction are likely to be violated by improper interpretation, especially at lower levels. Mr. Speaker, Sir, I assure you that I am not trying to ride my hobby horse in bringing up this matter every time before this House. It is a matter of great concern to us and it is in our greatest interest that Government should look upon this issue with tolerance and magnanimity. The question is very vital to us. I am aware that we could have had the issue settled through a Court of Law, but the Christian community is always submissive and they always rely upon Government to do justice. Therefore, my representation to-day.

A few days ago, you disallowed a very relevant question of mine, sir, enquiring whether Government propose to revise the Andhra Pradesh Education Act XXXVI of 1956. It is the considered opinion of jurists, lawyers and educationists that the Andhra Pradesh Act (Education Act XXXVI) of 1956 is more pernicious in effect than even the Kerala Bill. That this Act has passed on to the Statute Book is no justification that it should continue to remain there.

I am aware that the Bill does not affect Anglo-Indian Schools which have been particularly safeguarded by the Chagla decisions and the Supreme Court decisions on the Kerala Bill. But there are other minority schools which are being affected.

Sir, before taking up specific cases, I would like to examine one or two points. Sections 3 and 4 of the Andhra Pradesh Act XXXVI of 1956 which give power to the authorities to take over control of the management of schools are palpably *ultra vires vis-a-vis* Article 30 (1) of the Indian Constitution. A reference to the Supreme Court opinion in the Kerala Education Bill makes this clear. In that opinion the Supreme Court has held that clause 14 of the Kerala Education Bill offends Article 30 (1) of the Constitution.

I submit, sir, that Clause 14 of the Kerala Education Bill in fact referred only to the taking over by the Authorities of the management of aided schools in circumstances similar to those laid down in the rules issued under the Andhra Pradesh Act XXXVI of 1956. The Supreme Court however held that even though minority schools may be receiving aid from Government, that aid could in no circumstances, justify the Education Authorities of the Government to take over the management of minority institutions. The Andhra Pradesh Act XXXVI arrogates to the authorities more sweeping powers than were sought for under the Kerala Bill.

Further sir, the rules under the Andhra Pradesh Act XXXVI make provision for a Selection Committee to which persons outside the school management, and on a regional panel may be appointed. Quite obviously, sir, any attempt by Government to introduce into the Selection Committee for a minority school a stranger

who disregards the concepts of the management would be in contravention of Article 30 (1) of the Indian Constitution. It would be a palpable infringement of the choice of the minority school. Such choice must imply the unqualified right of a minority to exercise complete and unfettered discretion in choosing staff which it considers most suitable to subserve the object of the minority institution, namely to preserve their language, culture, script and religion.

There is further another obnoxious rule which demands the selection from a panel of teachers which also violates the fundamental rights of the minority. Also the local Inspector of the Deputy Regional Director has tremendous authority for the appointment, transfer and dismissal of teachers which is utterly in contravention of the choice of the minorities guaranteed in Article 30 (1) of the Constitution. If such authoritity is sought to be arrogated to strangers to the institution, it can lead and does lead to the appointment of teachers who are utterly unsuited to preserve the choice of the minority. This is happening in the coastal districts as I will establish later.

I do not deny the right of the Government to ensure minimum educational standards as a precondition to recognition. The Government may prescribe the minimum qualifications and the Government may authorise its own officials to satisfy themselves and refuse to confirm such appointments. But the Government can never assume control of minority institutions nor can it make appointment of staff under any circumstances. This is *ultra vires* the Constitution.

I will give you one specific case. It is a glaring instance. The Deputy Inspector of Schools, Nandigama, has recently written to the Rt. Rev. Bishop Battista of Vijayawada as follows:

"While enclosing a copy of the reference cited above, I request you to submit your consent letter to hand over the R. C. M. Schools to Government."

You will admit, Sir, that this highhanded and peremptory tone of the letter is unwarranted. But what is more intriguing is a letter which purports to be the proceedings of the Director of Public Instruction, Andhra Pradesh dated 4-7-1959 which reads as follows:

"The management of such schools where the teachers are harassed or threatened may be asked to hand over the schools at once. If they do not hand over the schools, notice of one month expressing the intention to withdraw recognition and aid from the school, specifying the defects in the management should be given and this office should be approached for permission to open a special Municipal School..."

This letter has been addressed to the Deputy Director of Public Instruction, Guntur, with the request that he should launch such action against the schools and managements which harass and threaten their teachers.

I would ask the hon. Minister to consider whether this is proper and whether it does not give too much power into the hands of a subordinate, who for personal reasons or for some illegitimate gratification, may choose to take action against any school which he wishes to victimise.

A junior officer of the Education Department, probably a person who is not even a gazetted officer takes on the role of being the complainant against a school, the judge in the case and also the executor. And without due opportunity of reply by the managements of the institutions, he can withdraw recognition, stop the aid and close the school. Is this justice? And is it justice to minorities who have the right to establish and administer institutions of their choice? Have Government decided this as a matter of policy? I hope they have not.

There are many more cases I could bring forward. For instance, there is the case of the R. C. M. Elementary School in Watlur, Eluru West Range where the maintenance grants of 1958 onwards have been withheld by the D. E. O. because of some objection raised by him against the transfer of one Kotiah, Head master of Showripuram School. Now representations have been made, but the Missionary managing these schools was bullied into submission under threats of further disciplinary action. Even now two years' grants have not yet been paid. This is a case which is in violation of Article 30 (1) which I had referred to

before. It is not necessary that the Act should be challenged in a Court of law. I would respectfully suggest, sir, that a small Committee of the House be appointed to go into this question and to see how and to what extent the revision of Andhra Pradesh Act could be effected. The setting up of this Committee will enable the minorities to lead evidence and would enable rectification of grievances and it also enables the Government to come to a decision without having any legal proceedings.

I trust respectfully that you and Government will give consideration to these suggestions of mine.

Thank you, sir.

*ఆర్.బి రామకృష్ణరాజు (వడమల్‌పేట): అధ్యక్షా, విద్యామంత్రి తమ డిమాండ్స్‌ను ప్రతిపాదించినపుడు, విద్యామంత్రిగారియొక్క కృషిని సమర్థించి, వారికి పుష్పగుచ్ఛము అందజేశాను. అది వారు విన్నారో లేదో నన్నే ఉద్దేశ్యముతో మరల ఇప్పుడు మాట్లాడ దలచి తమ అనుజ్ఞ కోరాను. ముఖ్యంగా నేను రెండుమూడు విషయాలు చెప్పి నా ఉపన్యాసమును ముగిస్తాను. మన అభివృద్ధి ప్రణాళికలలో విద్యకుకూడ చాలా అభివృద్ధి కలుగుతున్నదనే విషయమును అందరూ ఒప్పుకోవలసి ఉన్నది. విద్యకు పోయిన సంవత్సరము తొమ్మిదికోట్లు కేటాయింపగా, ఈ సంవత్సరం 15 కోట్ల వరకు కేటాయించుట జరిగింది. విద్యామంత్రిగారు తమ కలీగ్స్‌ను మెప్పించి, ఒప్పించి, యీ డబ్బును సంపాదించినారు. అందుకు మనము విద్యామంత్రిగారిని మెచ్చుకోవలసి ఉన్నది. మొన్న లోక్‌సభలో ఎడ్యుకేషన్ డిమాండ్‌పై చర్చ జరుగుతున్నప్పుడు మేము అక్కడ ఉండటం తటస్థించింది. కృపలానీగారు దీనిపైన మాట్లాడుతూ "ఇప్పుడున్న విద్యావిధానం ఎందుకూ పనికిరాదు; మనుష్యులు మారినా, విద్యావిధానం మారలేదు; ఇప్పుడున్న విద్యావిధానాన్ని తలక్రిందులు చేసి, నూతన విద్యావిధానాన్ని ప్రవేశపెట్టి, మనయొక్క అభివృద్ధిని, మనయొక్క నైతిక, సాంస్కృతిక అభివృద్ధిని సాధించవలెను" అని తీవ్రంగా విమర్శించారు. అది ఎంతవరకు సత్యమో, ఎంతవరకు అసత్యమో మనకు అనవసరము. ప్రస్తుత విద్యావిధానము సరైనదికాదని కేంద్రము తీర్మానము చేస్తే, దానినే అందరూ అనుసరించవలసి ఉంటుంది. ఆ విధముగా అందరము అనుసరిస్తాము. అంతవరకూ ఉన్న విధానాన్ని సక్రమంగా నడిపించటము కొరకు ప్రత్యేకమైన సమర్థత అవసరము. మన విద్యామంత్రిగారు సమర్థతతో, ఉన్న విధానాన్ని సక్రమంగా, ఏ విధమైన లోటులేకుండా ముందుకు సాగిపోయేవిధంగా ప్రయత్నము చేయటము మనమందరము మెచ్చుకోతగిన విషయము. కేవలం విద్యకు

మనం కేటాయించిన డబ్బుతో తృప్తిపడకుండా, మన విద్య మన ప్రజలయొక్క నైతిక జీవితానికి, సంస్కృతికి ఏవిధంగా సహాయపడుతోంది అన్న విషయం కూడ మనం గమనించి చూసుకోవలసి ఉన్నది. ఈనాడు మన బిడ్డలకు సంపూర్ణమైనటువంటి జ్ఞానము లేకుండాపోవటము విచారకరము. అధ్యక్షా, తాము మేము చదువుకొన్న కాలములో, అన్ని విషయాలలో మనకు జనరల్ నాలెడ్జి ఉండేది. ఏదో ఒక విషయంలో సంపూర్ణమయిన జ్ఞానం కొంతవరకు లేకపోయినా కూడ - అన్ని విషయాలలో మనకు జనరల్ నాలెడ్జి ఉండేది. మనకు అన్ని విషయాలలో కొద్దిగానో, గొప్పగానో తెలిసిఉండేది. ఇప్పుడు స్పెషలైజేషన్ పద్ధతి పెట్టిన కారణంచేత, యీనాడు బిడ్డలకు జనరల్ నాలెడ్జి చాలా తగ్గిపోతున్నది. ఇది చాలా విచారకరము. అదే విషయము అమ్మన్నరాజా గారుకూడ చెప్పారు. అందుకై విద్యావిధానములో ఎటువంటి మార్పులు రావాలో చెప్పలేముగాని - ఇది మాత్రం యీ విద్యావిధానములో ఉన్న లోటు. అయినప్పటికీ, ఇప్పుడు వున్నటువంటి విద్యావిధానాన్ని మన ప్రభుత్వం చాలా సమర్థతతో, ఉన్నటువంటి లోపాలను సరిదిద్ది, చక్కగా నడిపించటము చాలా సంతోషించతగ్గ విషయము. రెండు మూడు విషయాలు తమదృష్టికి తీసుకువచ్చి విరమిస్తాను.

పటాస్కర్ ఎవార్డ్ రేపు ఏప్రియల్‌నుండి అమలులోకి రాబోతున్నది. చిత్తూరుజిల్లాలో చాలాభాగము మద్రాసు రాష్ట్రానికి పోతుంది. ఇక్కడ ఉండే వారికి, మద్రాసు రాష్ట్రానికి పోయేవారికి మధ్యన తేడా ఎట్లా ఉన్నదంటే— 51-49. అక్కడ 51 మంది అరవవారుఉంటె, అక్కడఉన్న 49 మంది తెలుగు వారుకూడ మద్రాసు రాష్ట్రప్రాంతానికి వెళ్ళిపోతారు. ఈ 49 మంది తెలుగు వారిబిడ్డలు ఇంతవరకు తెలుగుబళ్ళలో చదువుకొంటున్నారు. వారు తెలుగు చదువుకొంటున్నవారే. వీరంతా మద్రాసు రాష్ట్రానికిపోతే అక్కడ మాకు తెలుగు ఉంటుందో లేదోనని ఆందోళన పడుతున్నారు. కాబట్టి ఈ ప్రభుత్వము చేయవలసిన విధి ఒకటి ఉన్నది. మనప్రభుత్వము మద్రాసు ప్రభుత్వంవారితో ఆలోచించి, యీ ప్రాంతంనుండి ఆప్రాంతానికి పోయిన తెలుగువారికి విద్యావిధానంలో ఎలాంటిలోటు జరగకుండా, తమభాషలో విద్య నేరుకొ్నెకొనే సదుపాయాలు కలుగజేయవలసిన అవసరం ఉన్నది. ఆవిధంగా మనప్రభుత్వం ఆ ప్రభుత్వంతో సంప్రతించి చేయవలసిన విధిఅయి ఉన్నది. ఈ పటాస్కర్ ఎవార్డ్ ప్రకారం యీ రెండుప్రభుత్వాలు కలిసి ఒక ఒడంబడికకు రావలసిన విషయాలు అనేకం ఉన్నవి. ఆ విషయాలతోపాటు ఇక్కడనుండివెళ్ళే తెలుగు వారి విద్యా విషయంకూడ ఆలోచించాలి. ఈ ప్రాంతంనుండి మద్రాసు ప్రాంతానికి వెళ్ళే తెలుగువారు, వారిభాషను చక్కగా నేర్చుకొనే సదు

పాయాలు మన ప్రభుత్వంవారు చేయగలరని ఆశిస్తున్నాను. మన రాష్ట్రంలోని చాలా ప్రాంతం మద్రాసు రాష్ట్రానికి పోయినప్పటికీ, కొంతభాగం మన ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో మిగిలిఉంటుంది. అక్కడ ఉన్నవారుకూడ ఆ ప్రాంతంలోఉన్న స్కూల్స్‌లో చదువుకొంటున్నారు. కాని ఆస్కూల్స్ మాత్రం మద్రాసు ప్రాంతానికి వెళ్ళి పోతున్నవి. ఆ స్కూల్స్‌లో చదువుకొనే పిల్లలు ఉండే గ్రామాలుమాత్రం ఇక్కడ ఉంటున్నవి. ఆపిల్లలు ఏస్కూల్స్‌లో చదువుకొంటున్నారో, ఆ స్కూల్సుమాత్రం మద్రాసు రాష్ట్రానికి పోతున్నవి. వారికి దగ్గరలో స్కూల్స్‌లేకుండా చాలా బాధపడతారు. అటువంటి ప్రాంతాలలో ప్రజలు "స్కూల్స్‌కు కావలసిన కట్టడాలు కట్టిస్తాము; డబ్బు ఇస్తాము; ప్రత్యేకంగా మాకు స్కూల్స్ ఏర్పాటు చేయండి" అని అర్జీలు పెట్టుకొంటున్నారు, నేనే ఒకటి రెండు అర్జీలు మంత్రిగారికి సమర్పించాను కాబట్టి ప్రభుత్వం అతి త్వరలో—కనీసం వచ్చే సంవత్సరానికైనా—వారికి విద్యాసౌకర్యాలు కలుగజేసేదానికి, అక్కడ వారికి కొత్తబడులు ఏర్పాటు చేసేదానికి ప్రయత్నించవలసిందిగా మంత్రిగారిని నేను కోరుతున్నాను.

పురాతన కాలంలో చతుష్షష్టికళలు ఎప్పుడు నేర్చుకుంటే అప్పుడు విద్య సంపూర్ణం అవుతుందనే అభిప్రాయం ఉన్నది. దీనినిబట్టి కళలకు ఎంత ప్రాముఖ్యత ఉన్నదో స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది. దీనికిగాను గవర్నమెంటువారు చేసిన కృషి చాల ప్రశంసనీయమైనదే. అయినప్పటికీ ఇదివరకు నేను మనవి చేసిన ప్రకారం వారి ఆధ్వర్యంక్రిందనే విద్యాశాఖకు అనుబంధంగా కళలకు ప్రత్యేకంగా ఒకశాఖ ఏర్పాటుచేసి ఆ శాఖద్వారా కళలను అభివృద్ధి చేయవలసిందని వారిని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఊరికే శాఖ ఏర్పాటుచేసి ప్రయోజనంలేదు. 15 కోట్లు విద్యాశాఖకు యిస్తూ ఉంటే, అందులో 10 లక్షలో, 12 లక్షలో ఈ కళలకు వినియోగించమని వారిని నేను అభ్యర్థిస్తున్నాను. అటువంటి శాఖను త్వరలో ఏర్పాటుచేసి ఈ మూడు అకాడమీలకు- సంగీతం, సాహిత్యం, లలితకళలు- ప్రోత్సాహం కలిగించవలెనని ప్రార్థన చేస్తున్నాను. ఎప్పుడయితే ఈ అకాడమీలు ఏర్పాటు అయినవో మనదేశంలో చాల ఆశలు బలమైనవి. వీటివల్ల ఎంతో అభివృద్ధి జరుగుతున్నది. అంతా గవర్నమెంటు వారివల్లనే కావాలని కాదు. ఇంతవరకు ప్రజలే చేస్తున్నారు. అక్కడక్కడ సంగీతం ఉన్నదన్నా, కళ ఉన్నదన్నా ప్రజలయొక్క ఉత్సాహంతోనే, వారియొక్క శక్తితోనే జరుగుతున్నది. మన అకాడమీలు వచ్చేంతవరకు వారికి ప్రభుత్వం నుంచి ఏమి సహాయంలేదు. కొంతవరకైన గవర్నమెంటువారి ప్రోత్సాహం లభించినట్లయితే చాల సహాయకారిగా ఉంటుందనే ఉద్దేశ్యంతో మంత్రిగారికి నేను మరల మనవి చేస్తున్నాను. ఈ విషయం వారు ముందు విన్నారో, లేదో వని మరల వారిదృష్టికి తెస్తున్నాను.

మనకు మూడు విశ్వవిద్యాలయాలు ఉన్నాయి. ఈ మూడు విశ్వవిద్యాలయాలలో కళలకు ప్రత్యేకస్థానం (Choir- అంటారు ఇంగ్లీషులో) ఏర్పాటుచేయించే దానికిగాను గవర్నమెంటువారు వారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరిపి అది ఏర్పాటుచేస్తే బాగుంటుంది. ఆ విషయం వారి మనస్సుకు తెస్తున్నాను. విశ్వవిద్యాలయాలు స్వతంత్రమైన సంస్థలు అనే సంగతి నాకు తెలుసు. అయినా గవర్నమెంటువారు వాటికి డబ్బు యిస్తున్నారు కాబట్టి దీనికి ప్రత్యేకంగా డబ్బు యిచ్చిగాని, లేక మంచితనంగా వారిని ఒప్పించిగాని ఈ మూడు కళలకు మూడు విశ్వ విద్యాలయాలలో తగిన అవకాశం కల్పిస్తే బాగుంటుందని నేను మనవి చేస్తున్నాను. ఫెర్నాండజ్‌గారు మాట్లాడుతూ ప్రభుత్వం schools తీసుకునే విధానంవల్ల వారి కేదో కష్టం కలిగిందని చెప్పారు. Elementary Schools విషయంలో నాకు కొంత అనుభవం ఉన్నది. తాలూకా బోర్డులో, Educational Council లో District Board లో అనేక schools యొక్క పరిపాలన, వాటికి యిచ్చే గ్రాంటుల విషయం అంతా నేను చూచినాను. విద్య వృద్ధికావాలంటే విద్యాశాలలన్నీ ఒకరి ఆధీనంలోనే ఉండడం మంచిది. అన్నిచోట్ల ఒకేరకమైన విద్యావిధానం ఉండాలి. దేశాభివృద్ధి అంతా విద్యమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కాబట్టి ఒక అధికారానికి లోబడే విద్యావిధానం జరిగితే బాగుంటుందని నా అభిప్రాయం. అదే అభిప్రాయముతో గవర్నమెంటువారు చేశారని నేను అనుకుంటున్నాను, వారికి భాష కావాలంటే దానికి తగిన అవకాశాలు కల్పించవచ్చు గాని, Management మాత్రం ఎవరో ఒకరి క్రిందనే ఉంచి కావలసిన డబ్బు యిచ్చి, teacher లకు సరియైన వేతనం యిచ్చి, వారికి సంతృప్తి కలిగించి చక్కగా విద్య బోధిస్తే అందరు బాగుపడతారని నా అభిప్రాయము. గవర్నమెంటుకూడ అదే అభిప్రాయంతో చేసి ఉంటుందని నేను అనుకుంటున్నాను. అధ్యక్షులవారికి నమస్కారాలు చెపుతూ ఇంతటితో విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీ కల్లూరి సుబ్బారావు (హిందూపూరు) : అధ్యక్షా, మన ఆదాయ వ్యయ పట్టికలో యిది చాల పెద్దపద్దు. ఈ పద్దుమీద 15 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టే అవకాశం మంత్రిగారికి దొరికింది. ఆంధ్రదేశంలో లెక్కలనుబట్టి 186 కోట్ల రూపాయల అప్పు ఉన్నది. తలకు 90 రూపాయలు పడుతుంది. కాని చిన్న పెద్ద అంతా కలిసి తలకు 30 రూపాయల శిస్తు ప్రభుత్వానికి సమర్పించుతూ ఉన్నారు. ఆ డబ్బుతో దేశాన్ని సర్వవిధాల అభివృద్ధి చేయడానికి తగిన అవకాశం ప్రభుత్వం చేతిలో ఉన్నది. 15 కోట్లు ఈ పద్దుమీద ఖర్చు అవుతూ ఉన్నది. విద్యాశాఖలు ఎన్నో రకాలుగా పెరిగిపోతున్నాయి.

నేను ప్రత్యేకంగా బేసిక్ విద్యావిధానం గురించి మాత్రమే చెపుతాను. అందులో నాకు కొంత అనుభవం ఉన్నది. గాంధీమహాత్ముడు ఈ విద్యావిధానాన్ని అమలులో పెట్టినప్పటినుంచి యిందులోని మంచిచెడ్డ చూచి దీనిని అభిమానించి సాధ్యమైతే ప్రజలలో దీనిని చక్కగా ప్రచారం చేద్దామనే అభిప్రాయంలో ఉన్నవాడిని. ప్రభుత్వ అధికారంలో ఉండేవాళ్ళకు బేసిక్ విద్య అంటే ఏమిటో తెలియదు: తెలిసినా అభిమానం లేదు. అభిమానం ఉన్నప్పటికీ అది ఏదో కాంగ్రెసు గాంధి పేరుతో కలిసిఉన్నది కనుక దీనిని మేము ఆచరణలో పెడితే ఎక్కడ ఏమి అనుకుంటారో అనే భయం ఈ మూడు ఏర్పడి పోయినాయి. విద్యావిధానంలో, ప్రాథమిక విద్యలోనే కొంత పరిశీలన చేస్తున్నారు. అన్ని బ్లాకులలోను ప్రాథమిక పాఠశాలలని, బేసిక్ పాఠశాలలని పెట్టినారు. వాళ్లకు పుస్తకంలేదు. ఉండేది ఒకతకిలీ. పాటచెపుతూ తకిలి నేర్పించినట్లయితే పల్లెలలో అయ్యావారమ్మను, అయ్యావారిని కొట్టేవారు ఏర్పడినారు. వాళ్ళకు పుస్తకమే లేదు. ఇది బేసిక్ విద్యలో ఒక భాగమే అయినప్పటికినీ ఆ విధమైన పరిస్థితులు ఏర్పడుతున్నాయి కనుక యితర దేశాలలో చేసినట్లుగా నర్సరీస్కూల్స్ క్రింద చేసే అవకాశం ఉంటే చేయండి లేకపోతే పాతపద్ధతినే, ప్రాథమిక విద్యాపద్ధతినే పిల్లలను పెంచి పెద్దచేసే వ్యవహారానికి తగిన పద్ధతులు పెట్టండి. బేసిక్ విద్య అంటే యిందులో పెద్ద కష్టమైనది ఏమిలేదు. బేసిక్ విద్య యొక్క పరమార్థం ఏమిటో తెలుసుకుంటే బేసిక్ విద్య ఎందుకు అనేది బాగా అర్థం అవుతుంది. విద్యయొక్క పరిమార్థం పలుమారులు చెపుతూఉంటారు, అందం, అర్థం, ఆనందం అని. అందంఅంటే **truth and discipline. Spenser** మొదలుకొని పెద్దపెద్ద విద్యాధికులు అంతా అందము అంటే—**Truth and discipline** అన్నారు. అర్థము అంటే— **its capacity to learn and earn.** అవిరెండు తెచ్చిపెట్టేటటువంటిది. అది విద్యా విధానములోని అత్యావసరమైన భాగము. ఆనందము— నేను సంఘములో ఒకడిని. సర్వేశ్వరునిలో ఐక్యము అయ్యేవాడిని. సర్వేశ్వరుని సర్వకాల అవస్థలలోను కండ్లచూచి సంఘానికి సేవచేసేటటువంటి పద్ధతిగా జీవితాన్ని సమర్పించేటటువంటిది అని పెద్దలు చెప్పినారు.

నేను 42 వ సంవత్సరనుంచి ఈ నాటివరకు . బేసిక్ విద్యావిధానమున ఒకచక్కని **Senior basic school** ను నడపుతున్నాను నా **school** నుండి వందలకొలది పిల్లవాళ్ళు తయారై బైటికి వెళ్ళిపోయినారు. చైనా, యితర దేశాలకు కూడ పోయినారు. వాళ్ళలో ఈ నాటికికూడ బీడి త్రాగేవాడు గాని, సిగిరెట్ త్రాగేవాడు గాని ఒక్కడు కూడ కనబడలేదు. ఎక్కడికి పోయినా, ఏ **College** కి పోయినా, ఏ **univerisity** కి పోయినా సేవా మందిరము **students** మంచిపేరు సంపాదించుకునే అవకాశము దొరికింది.

ఈ నాడు అన్నిస్కూళ్ళను పరిషత్ వాళ్ళకు యిచ్చారు. 5 వ తరగతినుండి, 8 వ తరగతివరకు ఉన్న **Schools** అన్నిటినీ **basic schools** గా మార్చేసి, ఆ ఫిర్కాలో ఉండే ప్రజలను ఒకచోట కేంద్రీకరింపచేసి, వాళ్ళల్లో నైతిక మైన శక్తిని గలిగించి నియమబద్ధముగా జీవితము నడిపేటటువంటి పద్ధతిని నేర్పించేటట్లు చేయడానికి అవకాశము ఉన్నది. 10 వేల జనసంఖ్య కలిగినటు వంటి ఆ ప్రాంతంనుంచి 100 మంది విద్యార్థులు నా కేంద్రములోకి వస్తున్నారు. ఎంతో ముచ్చటగా, సఖ్యతతో, ఐక్యతతో జీవితాన్ని గడుపుతూ కులము గోత్రము అనే భావన లేకుండా చక్కగా పని చేసేటటువంటి ప్రయత్నము జరుగుతున్నది. మంత్రిగారిని విద్యార్థులుగా చూచినాను. విద్యాధికులుగా చూచినాను, దీనియందు అభిమానము కలిగినవారు. వారి హయాములో **higher elementary schools** నన్నిటినీ వెంటనే **senior basic schools**గా మార్చడానికి ప్రయత్నంచేసి ఎంత డబ్బు అయినా ఖర్చుపెట్టి దేశంలో మంచి విద్యార్థులను తయారు చేయడానికి పూనుకోవాలి. ఈ 15 కోట్లు కాలవ త్రవ్వించడం, నీళ్ళు తెప్పించి యివ్వడం జనులకు జీవనోపాధి కల్పించడంవంటి వాటిలో చేసిన విధంగా కాకుండా, సర్వజనుల జీవిత ఆధారానికి ఉపయోగ పడేది విద్య కనుక దీనినిగురించి బాగా ఆలోచనచేసి అవసరమయితే కమిటీని కూడ వేయండి. **Basic and Social Education Committee** అని వేసి నారు. అది ఒకసారి **meet** అయింది. తరువాత అది ఏమి అయినదో, ఉన్నదో పోయినదో ప్రభుత్వంలో ఎవరికీ తెలియదు. సభ్యులకు అసలే తెలియదు. బేసిక్ విద్యను చక్కగా నడిపించవలెననే కోరిక అధికారులకు అందులో విద్యాధి కులుగా ఉండేవాళ్ళకు మంత్రులుగా ఉండేవారికి ఉంటే **higher elementary schools** లో ఈ విద్యావిధానాన్ని అమలు పెట్టండి, నా అనుభవంలో సరైన టీచర్లు లేరు. టీచర్లను తర్ఫీతు చేయవలెను. నా సేవామందిరం దగ్గరనే, **senior basic school** దగ్గరనే, భావనగర్ రాజాగారు గవర్నరుగా ఉండే రోజులలో ఒక చక్కని **training school** యిక్కడే పెడితే బాగా ఉంటుం దని ఒక **training school** హిందూపూర్ దగ్గరనే ఉత్తర పెనాకిని ఉన్నత పీఠభూమిలో ఏర్పాటు చేసినారు.

అదేమి దౌర్భాగ్యమో గాని, ట్రెయినింగ్ స్కూల్సుకు వచ్చే ఉపా ధ్యాయులు 'ఎందుకు నన్నీ స్కూలుకు తీసుకువస్తారు' అనే భావనకలిగి వుంటు న్నారు. అంతేగాని, వుత్సాహముతో, వుల్లాసముతో వచ్చేవా రెవరూలేరు. పైగా, వారికి కావలసిన వసతికూడా లేదు. పేరుకుమాత్రం బేసిక్ ట్రెయి నింగ్ స్కూలు, పైనుండి డబ్బు వస్తున్నది, స్కూలు ఏర్పాటు చేస్తున్నాం అనేగాని, అవి సక్రమంగా నిర్వహింపబడడం లేదు. ఈ ట్రెయినింగ్

స్కూల్సులో ఒక మంచిపని మాత్రం వారు నేర్పుకుంటున్నారు. పెండ్లి అయితే, భార్యాభర్తలు అంటుపడితే వంట చేసుకునే పద్ధతిమాత్రం నేర్చుకుంటున్నారు. అంతకుతప్ప మరేమీలేదు. అదయినా వుపయోగమే! కనీసం, అక్కడ వాళ్ళకు తగిన సౌకర్యాలు కల్పించారా? అంటే అదీలేదు. వీటి స్వయంపోషకత్వం కావాలనేది ఆశయం. ఇందుకు గాంధీ మహాత్ముడు బేసిక్ విధానమే చెప్పినాడు మరొకటి చెప్పలేదు అన్నట్లు ఎక్కడబడితే అక్కడ తఖలీలు పెడతారు. ఎక్కడచూసినా తఖలీలే. పోనీ ఆ బేసిక్ ట్రెయినింగ్ స్కూల్సులో తయారయ్యే ఖద్దరు ఎవరైనా కొనుక్కుంటారా? అంటే-ఎవరూ కొనరు. అక్కడ వుత్పత్తిఅయ్యే ఖద్దరును ప్రభుత్వమే ఎందుకు కొనకూడదు? ఆ విధంగా కొని, అందరికి పంచిపెట్టవచ్చును. వేలకొద్ది రూపాయిల విలువగల ఖద్దరు అచట తయారవుతున్నది. అదంతా వినియోగం లేకుండా, ఎలుకలు కొట్టుకుపోవడం జరుగుతున్నది. తరువాత, బేసిక్ ట్రెయినింగ్ స్కూల్సుకు సరఫరాచేసే ప్రత్తి విషయములో కూడ చిక్కు కలుగుతున్నది. అనంతపూర్ తాలూకాలో ప్రత్తివుంటే, ఎక్కడో ప్రొద్దుటూరులో వుండేవారికి కేటాయిస్తారు. ఆర్డర్సు వచ్చి, అక్కడినుండి ప్రత్తి వచ్చేంతవరకు వీరికి ప్రత్తి వుండదు. అంతవరకు ప్రత్తి లేదు; బేసిక్కులేదు. సిక్కులేదు. ఎప్పుడూ sick యే వారికి అక్కడ. ఈ విధానమును సరిదిద్దే ప్రయత్నం చేయవలె. ఈ స్కూల్సు ఊరికి చాల దూరంగా ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. మేము ఎన్నోసార్లు వ్రాశాము. హిందూపూర్ టౌన్‌కు ఎన్నోమైళ్ళకు దూరంగా స్కూలు ఏర్పాటు చేశారు. అక్కడకువచ్చే ఉపాధ్యాయులందరూ చాల పెద్దమనుష్యులు. వారు కూడా-'ఈ స్కూలు యిక్కడ ఎందుకు; బుద్ధిలేదు ప్రభుత్వానికి, యిక్కడ పెట్టారు' పోనీలే మాకు ఎందుకు' అని పోయేవారు. వారావిధంగా అంటున్నారంటే, అక్కడ తగు సౌకర్యములు లేవు, నీళ్ళు దొరకవు. 2, 3 లక్షల రూపాయిలు ఖర్చుపెట్టి **building** కట్టినారు గాని, వారికి నీటి సౌకర్యం కలిగించే దౌర్భాగ్యపుస్థితికి మాత్రం యీ ప్రభుత్వం పోలేదు. ముప్పయిమారులు ప్రభుత్వము నడిగినా యీ ప్రొద్దువరకు ఆ సౌకర్యము కలిగించలేదు. వారు రాత్రింబగళ్లు నీళ్ళకొరకు రెండుమైళ్ళదూరము పోయి తీసుకువచ్చే పనిలో నిమగ్నులై వున్నారు. ఇదే బేసిక్కు ట్రెయినింగ్ అంటున్నారు. అంతకంటె ముందరే నా మందిరంలో నేను **electricity** యిచ్చినాను; **water** యిచ్చినాను. ఆ ట్రెయినింగ్ స్కూలుకు **electricity** యివ్వమని ఎనిమిదేళ్లుగా ఈ ప్రభుత్వానికి వ్రాస్తూవుంటే, యీ ప్రొద్దుటికి కూడ **electricity supply** చేయలేదు. దానికి దగ్గరగానున్న నా స్కూలులోవుంది. ఒక్క ఫర్లాంగు దూరములోవుండే స్కూలు **electricity** యిచ్చే పరిస్థితిలేదు. వారికి నీళ్లు కావాలని యిక్కడ అడిగితే, **P. W. D.** వారిని అడగమంటారు. **P. W. D.** వారిని

అడిగితే- 'The Superintending Engineer has not yet given permission' -అంటారు. Superintending Engineer ను అడిగితే- 'It is not possible now' అని చెబుతాడు. ఈ విధంగా ఈ బేసిక్ ట్రెయినింగ్ స్కూల్సు అన్నీ తగ్గవసతు లు లేక, వుత్సాహం లేక దుర్వినియోగం అయ్యే పరిస్థితిలో నున్నవి. వాటిని అభివృద్ధి చేయవలయునను కోరికవుంటే, వెంటనే దానికి కావలసిన భోగట్టా తెప్పించుకుని, దయచేసి ప్రయత్నించవలెనని కోరుతున్నాను.

ప్రతి ఫిర్కాకు యిప్పుడు పంచాయితీ సమితులున్నవి. ప్రభుత్వాన్ని అభినందిస్తున్నాను—పంచాయితీ సమితులకు ఈ ప్రాథమిక విద్యపాఠశాలలు అప్పగించి, మంచిపని చేశారు. ఎందుకంటే—ఆ పల్లెటూరి ఉపాధ్యాయులను దండించే మొనగాడు గాని, మగవాడుగాని యింతవరకు ఎవరూలేరు. ఇప్పుడు కొంచెం హద్దులోకి, పద్దులోకి వచ్చేపరిస్థితి ఏర్పడింది. గ్రామంలో చదువు, సంధ్యలు నేర్వవలయుననుకొనెడి బుద్ధిమంతులకు విద్య గరపుటకు, ఊరిలోని వారికి యీ విద్యా విధానములో కొంచెం శ్రద్ధ వహించి పని జేయుటకు గాను ఒక సూపర్ వైజర్ కమిటీని నియమించవలసిందిగా వారికి వ్రాయండి.

Adult education కొరకు ఎన్నో లక్షలు ఖర్చుపెడుతున్నారు నేను ఒకమాట చెబుతాను. తలకొక పదిరూపాయలు యివ్వమనండి. ఒక సంవత్సరములో పెద్దశాల శిశును చక్కగా చదివేటటువంటి విధంగా 500 మందిని నేను తయారు చేయగలను. '50 మందికే నువ్వు చదువు చెప్పినట్లయితే 500 రూపాయలు నీకు grant యిస్తాను' అని adult schools అన్నింటిని grant schools గా మార్చితే, దేశంలోని బుద్ధిమంతులైన పెద్దలందరూ చక్కగా చదువు నేర్వడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. అప్పుడు 'each one, teach one' అని గాకుండా 'each one will teach 50 pupils' అవుతుంది. తలకు పదిరూపాయల చొప్పున 50 మందికి చెబితే 500 రూపాయలు grant యిచ్చి యీ వయోజన విద్య పాఠశాలలను అభివృద్ధిచేయాలి. 'అ' యిట్లావ్రాయవలె, 'ఉ' యిట్లావ్రాయవలె. అకారం, ఉకారముల, ఓంకారం చెప్పేపద్ధతికంటే యిది మంచిది. ఈ ట్రెయినింగ్ అంతా బరిరం. తలకు పదిరూపాయల చొప్పున యిస్తామంటే చదువు చెప్పేవారు ప్రతిగ్రామంలో వున్నారు. అయిదు సంవత్సరాలలో ఎంతోమంది పెద్దలు చక్కగా విద్యనేర్చి, బుద్ధిమంతులై, నిష్టాపరులై జీవితమును గడిపే అవకాశము వుంది. గనుక యీ పద్ధతిని గురించి ఆలోచించవలసినదిగా ప్రార్థిస్తూ విరమిస్తున్నాను.

**Sri Gopal Rao Ekbote(High Court):* Mr. Speaker, Sir, those of us who are acquainted with the dimensions of the problem of education and of our resources, both

of the trained personnel and the finances, would agree with me when I say that in spite of these impediments we are going ahead. We are on the eve of the preparation of the third five-year plan and it is but natural that we should put some suggestions before the Education Minister so that the third five-year plan may be so shaped as to reflect not only our felt needs but also of what we want to push through in the third-five year plan.

The other day, Sir, we had the occasion to read in the newspapers about the rough blue-print in the Central Education Ministry. If it stands finally as the third five-year plan in the educational sector, I think, we should congratulate ourselves. If the Centre is going to allot 10% of the total outlay of the third five-year plan for the expansion and upgrading of education i e., out of 10,000 if the Centre is willing to allot roughly about 1,000 for Education, on the same lines, we in the States - whatever may be the final outlay for the third five-year plan - should allot 10% of it to the expansion and upgrading of education. The way in which we are giving a thought in our State for preparing the third five-year plan in the educational sector encourages me to express that our State also is practically going on the same lines For instance, the figures which so far have appeared in public show that Social Services are to be allotted Rs. 96 crores i.e., about five times more than the provision in the first plan and roughly about three times more than the provision in the second plan. Within this sum of Rs. 96 crores allotted for Social Services, Education is expected to get Rs. 34.35 crores and out of this primary education alone is expected to get Rs. 24.94 crores. Out of this Rs. 24.94 crores, about Rs. 21.99 crores i.e., roughly about 69% of the total outlay for Education will have been allotted for primary education of boys belonging to the age-group of 6 to 11 years. If this picture, as it is now tried to be painted, finally remains, I think, it would be a matter to congratulate ourselves and I would request the Education Minister to stand firmly for that. I must also appreciate his very determined and firm stand for implementing one scheme at least in the third plan, namely, that all the boys falling within the age-group of 6 to 11 will be provided with education. That is a

giagantic task and it involves several other questions which I think should be considered when we think of expanding education in such a phenomenal manner. In this connection, I think, it would not be out of the way if I only refer to the figures which are expected to be incurred because of the implementation of the scheme.

Sir, as far as the primary education is concerned, we will be bringing about 20.81 lakhs of students alone belonging to the age group of 6 to 11 in the Third Five Year Plan, to schools. You will agree with me, Sir, because you have got a lot of experience in the field of education, that, to bring about 20.81 lakhs of students belonging to the age-group of 6 to 11 into schools involves many important questions to be considered. Otherwise, I am afraid that while we consider the quantity of education we may be sacrificing to a great extent the quality of education. Therefore, as we think of a phenomenal expansion in the field of education, we must, at the same time, bring all the boys belonging to this age-group by the conclusion of the Third Five-Year Plan. As I said, — I am glad the Education Minister appears to be firm in implementing the scheme-we require for the implementation of the scheme as many as 52,025 teachers. It is a question to consider what steps we should take to see that we not only get these 52,000 teachers during the course of the next five years to implement the scheme of expansion of primary education, but we must also keep our vigilant eye on the quality of education. It is not as if we are not doing anything at all in the sphere of primary education, as some hon. Members happen to feel, because I will just now give some figures which are collected from the Education Ministry's latest document. These figures relate to the end of March, 1957. For example, for the age—group of 6 to 11, the national target fixed was 62.7 per cent. In our State, we have over—stepped the national target by implementing the primary education scheme and by bringing about 66 per cent of the boys. Therefore, let us not be carried away by a feeling that in the primary education sector we are lagging far behind. In fact, we have over-stepped the national target by roughly about 4 per cent. But, in this respect, one thing which I would like to bring to the notice of the Education Minister is this: this 66 per

cent of the boys belonging to the age-group of 6 to 11 would have been brought under the schooling facilities by the conclusion of the Second Five Year Plan. If this figure is further dissected, one thing that becomes prominent is that out of that 86.9 per cent are boys and only 46.5 per cent are girls. Therefore, this disparity in affording educational facilities to the boys and the girls will have to be removed and not only equal opportunities will have to be offered to the girls but greater attention will have to be paid to this problem, because, if, in the age-group of 6 to 11, at the conclusion of the second Five-Year Plan only 46.6 per cent of girls are to be found, we have to take necessary steps to bring the remaining girls also into schools. If we compare our figures of girls' education with those of other States, we find that Kerala, by the end of the Second Five Year Plan, will have cent per cent girls in schools, Madras will have 63.6 per cent, Bombay will have 63 per cent and we will have 46.6 per cent only. It is not as though we are not doing anything in the matter of girls' education. We have been doing our best; but there are real impediments and those impediments will have to be considered sympathetically and will have to be removed and a climate will have to be created in which it should be possible for the girls to be brought under education. Therefore, so far as primary education is concerned, I think, so far our efforts have been not only good and successful but quite commendable, although a leeway remains to be made up.

But the real difficulty is so far as the other age-group is concerned— age-group of 11 to 14 years. The national target fixed in the Second Five Year Plan is 22.5 per cent. In our State, we are going to achieve only 17.3 per cent, that is, about 5 per cent below the national target. But in that also, another picture which we must constantly keep in view is that about 27 per cent of the boys would be there and only 7.6 per cent of the girls would have been brought into schools. So, regarding the girls belonging to the gae-group of 11 to 14, there is a sudden fall from 46.6 per cent to 7.6 per cent. Now, the causes of this sudden fall have to be found out and, as I said earlier with regard to the age group of 6 to 11, even with regard to the age-group of 11 to 14, some necessary steps will have to be taken to see

that a climate is created in which it would be possible for this particular age-group girls to have been brought into schools.

If we take the other age-group, 14 to 17 years, which is more important, the national target fixed is 11.7 per cent; and in our State we will be achieving 10.2 per cent, not much lower than the national target. But, in this respect also, girls who are brought into high schools particularly are much below than the per centage of the boys. In this regard also, the one suggestion that I would like to make to the Education Minister for his sympethetic consideration is that in some parts of our State we find that girls belonging to this age group of 14 to 17 do not prefer to go to co-educational institutions. I do not want to go into the details because that is a controversial question-whether co-education is feasible, good or not. I do not wish to go into that. But one thing is clear that

Mr. Speaker: Particularly in High Schools, whether it is possible or not...

Sri Gopalrao Ekbote: Yes, that age-groug of 14 to 17. I do not want to go into that question, because I have got very short time to speak and I would therefore merely refer to that question and request the Education Minister to provide separate girls' high schools wherever it is possible, by extending all possible facilities in order to bring many more girls into secondary education.

Of course, I do not wish to give the figures of the Collegiate education, because I want to speak only with regard to primary education or the secondary education. When I come to the secondary education, we have multi-purpose High Schools with diversified courses. When I look into the All India picture so far as these multi-purpose High Schools are concerned, I wish to bring to your notice a very unfortunate or sad aspect of the whole problem, and I am constrained to say that even in the field of education the Central Government has not been fair to our State. For example, upto March 1957, there have been about 575 schools throughout India. Out of these 575 multi-purpose schools, these three States alone have taken as many as 388 multi-purpose High schools:

Bombay has got	121
West Bengal	171
Madras	89
Andhra Pradesh	41

Thus in our State we could get only 41, and this picture is really a disturbing picture, and I request the hon. Minister to voice the feelings of discontent and dissatisfaction of the whole House to the Government of India, because I attach the greatest importance to this multipurpose education, for it not only provides education for every aptitude of childen but it is also very essential for building up healthy traditions in education. I would therefore request the Education Minister to take early steps to see that this enormous disparity which exists between the different States and our State as far as the multi-purpose high schools are concerned should be removed.

In this respect, another suggestion which I would like to make to the Education Minister is with regard to the constitution of a Committee to carry field survey as far as the multi-purpose schools are concerned. I am glad to find from his speech that he has appointed about 5 Subject Inspectors to go round these upgraded high schools to find out whether teaching in these particular subjects is being carried in a standard way or not. I do not know whether in these upgraded high schools, the multi-purpose schools are included or not. But even if they are included, subject-wise scrutiny or inspection is absolutely necessary, and he has really done a very good thing. But the suggestion which I am now making is slightly different from what has already been implemented. Even the Central Government or the Central Council of Secondary Education felt it necessary to assess actually the advance made in these multi-purpose educational institutions. Now, that is not a new education which we are imparting in our country. Several other advanced countries have established multi-purpose schools with diversified courses. We started establishing multi-purpose schools only from the year 1954 and during the last four or five years there has not been a regular assessment of the advance made in these multi-purpose high schools. Unfortunately, in our country we have not as yet a single model multipurpose school with all the diversified courses located

in that particular school. We have schools of two courses or at the most three courses. The ultimate objective or end of multipurpose education is to provide varied types of education catering to the requirements of varied types of students. Therefore, it is worthwhile to consider the appointment of a Committee to carry on field survey in the field of multi-purpose education to find out two things: As to whether all the schools have enough trained personnel, and whether enough equipment has been provided or not. Quantitatively, as far as the amount provided for the multi-purpose education is concerned, I find from the various reports that the entire amount has been spent, and that is a matter of great satisfaction to anybody. But that does not solve our problem. The real question is of the quality, and we have to watch this infant institution of the multi-purpose education to see whether it is properly coming up or not. I would therefore request the Education Minister to consider this suggestion sympathetically even from an academic point of view. If such a field survey committee in respect of multi-purpose education is constituted, I am sure that will certainly help us. I would also request the hon. Minister to establish at least one model multi-purpose High School in our State which will cater to practically all the courses which come under multi-purpose education of a diversified nature.

With regard to primary education, I have a few suggestions to make. In the third Plan, I have already given the figures that about 69 per cent of the total outlay has been provided for primary education for the age group of 6 to 11, if this figure ultimately stands. But one thing which I would like to bring to the notice of the Education Minister is that some attempt must be made to convert the traditional type of primary education. The traditional type of primary schools should gradually be converted to basic education. It is really a matter of great concern, if I may say so, to find that there still persists some confusion with regard to the real understanding of the basic education. In spite of the fact that Gandhiji had suggested this system of education as long back as 1937 and about 22 years have elapsed, many Commissions and Committees have been appointed, reports have

been sabmitted, clarifications have been given, and a final decision in the Education Ministers' Conference has been taken in 1956. But in spite of that, some confusion with regard to basic education appears to exist. When we refer to Japan, Germany or Russia or other countries of the same type, that type of basic education we seem to appreciate or even commend, but when we refer to our own country, regarding the type of basic education which we have decided as the national system of education as the base of our educational system, there appears to be some misunderstanding or confusion. They happen to believe that when we use takli, charka, etc.. there, the use of the book is not necessary at all. I think, that is not the correct understanding of basic education. Basic education does not completely or outright discard the books which are written or printed and it is not correct to think that no student in the Basic education school is expected to read the book. That is not the situation. Let us understand that, and I would request the hon. Minister to remove this misunderstanding only by one concrete step and that is by assessment of the advance made in the educational field. That would clearly establish, and I am personally very much confident— that the academic attainment of the boys of the basic education is much more or much higher than the traditional type of primary education. That will be a concreate expression or demonstration of the superiority of the basic type of education. I am personally convinced on that account because I have myself seen ideal basic schools working in a particular climate or atmosphere. It is the fault of ours if we are not running these schools on proper basis. But that does not mean that we should misunderstand the scheme itself and then try to discard it altogether. Therefore, let us carry out an assessment as far as basic education in our State is concerned, and I will not be surprised if I am told that the academic achievement or attainment of the boys who go to the basic education is much higher than the academic attainment of the traditional type of primary education. For obivous reasons, that traditional type of primary education is so remote and so diverse from the realities of life and this basic education is so near that it is an education for the life and through the life. Therefore, let us not misunder-

stand the scheme itself. If there are some defects in the working of the schools themselves, let us try to point them out to the Education Minister and try to remove them, instead of condemning the national system adopted by all the States throughout India. Otherwise it creates a lot of confusion. On the one hand, the system which we have adopted is continuously criticised and the other system also is equally condemned; then we remain in a vacuum without making any progress. I, would there-fore, suggest that, so far as the Third Five Year Plan is concerned, let us not arrest the progress of conversion of traditional type of primary schools. I would request the Education Minister to see that more number of primary schools are converted into basic schools and when we start new institutions, primary schools, they should be started on the basic type. Orientation of the traditional type of primary schools by attaching to these schools certain features of the basic nature would not lead us to the basic ideal. By only providing takli and charka or giving them a farm or kitchen garden—that would transform the education of the traditional type. Therefore, it is necessary to convert the traditional type of primary education and establish full-fledged basic schools. It is only then that we will have fulfilled our national aspirations, as far as the education system is concerned. We have been condemning the system which we have so far followed for the last 100 or 200 years. We have taken certain decisions in the field of education from the pre-basic to the three-year degree course. That notional ideal of educational has got to be stuck on and sufficient time awarded for its experimentation. If we go on wavering from time to time, we will not be doing anything. I, therefore, suggest that when we draft the third Five-Year Plan, this aspect of conversion of the traditional type of schools into basic schools and starting of more basic schools should be kept in view.

I have found from the Minister's speech one very good thing, viz., that new training schools established for the purpose of giving training to the teachers are all of the basic type. I am quite sure that if the training schools are established on the right lines, it would be a very happy thing. We require about 52,000 teachers

for the purpose of our Third Five Year Plan. Let us therefore project our educational philosophy in the actual training of these teachers so that they may carry the torch to the students and out of the students we will be able to reconstruct our society on the desired pattern.

The last point which I would like to bring to the notice of the House at the time of preparing the Third Five-Year Plan is with regard to the per capita expenditure, Although we may be granting about 10 per cent of the total outlay on education, out of that 10 per cent about 20 to 25 per cent is exclusively earmarked for education every year. Inspite of that, the per capita expenditure in our State would be a little less than the other States. For example, Kerala spends Rs. 5-1-0 per head; Madras, Rs. 5-7-0 per head; Bombay, Rs 7-0-0 while we spend Rs. 4-3-0. Therefore, there is a good elbow room to spend more amount on education. I have always been insisting that about 25 per cent of our budget every year should be allotted for education.

The last point which I want to say, and I will have finished, is with regard to the ceilings on the grant-in-aid as far as the secondary schools are concerned. I have alredy referred to it, and I have no time to refer to the different figures of these aided schools to convince the Education Minister the reasonableness of lifting this ceiling which unfortunately existed right from the Hyderabad Government's time. This ceiling must be removed because at the bottom we are spreading fast. Even the lower secondary and higher secondary are being upgraded and a lot of expansion has taken place. Therefore any ceiling or any pressure on the growth of these institutions will work adversely. I therefore request the hon. Minister to consider them sympathetically.

I am thankful to you, Sir, for the time allowed.

*శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య: అధ్యక్షా, జనము పెరిగినట్లుగానే, ప్లానింగు అభివృద్ధి కావాలని, కోరుకొన్న కోరిక ప్రకారముగానే మన విద్యా విషయములో బడ్జెటు పెరిగినందుకు చాల సంతోషము. ప్రాజక్టులు అవి ఒక generation కు సంబంధించినవే కాని విద్యమాత్రము అట్లాకాదు. విద్య జాతి పురోగమనానికి పునాదివంటిది. దానికోసము మనం ఖర్చుచేసుకొంటున్నందుకు అభినందించుకోవాలి. దిగులుపడవలసిన అవసరములేదు. ఇంకా చాలలేదని

అనుకోవాలి. ఆ విధముగా ఆలోచిస్తే అభినందించుకోవలసిన పనికూడ లేదని అనిపిస్తోంది. ఇవాళ ఉదయము ప్లానింగునుగూర్చి ఒక పుస్తకము ఇచ్చారు. రెండవప్రణాళిక కాలములో జనరల్ విద్యకోసము రు. 8,75,00,000 లు ఖర్చు చేయాలని ఉద్దేశించారు. అందులో నాలుగు సంవత్సరములలోను ఖర్చుచేసినది రు 153 లక్షలు అని చెప్పారు. ఈ సంవత్సరానికి రు, 55,00,000 మాత్రమే దానిలో వుంచారు. దీనినిబట్టి చూస్తే మనం ప్లానింగుతో ఏదయితే ఉద్దేశించామో ఆ మొత్తాన్ని general education కోసం వాడలేదని ఖచ్చితంగా స్పష్టమవుతుంది. టెక్నికల్ విద్యకోసం రు. 2,18,00,000 ఉద్దేశించితే రు 1,55,00,000 లు వెచ్చించారు. ఈ సంవత్సరము రు 63,00,000 లు పెట్టారు. దీనివిషయములో మొత్తము లెక్క సరిపోయేటట్లువుంది. కాని జనరల్ విద్యలో మాత్రం వెనుకబడ్డామని తోస్తుంది. మనకు డబ్బువుండికూడ ఉపయోగించడము లేదు. ఏమిటో అని నాకు అనుమానము కలుగుతోంది, అధ్యక్షా, ఒకటిమాత్రము చెప్పవలసియున్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ వచ్చినతరువాత మనభాష అభివృద్ధి చెందుతుందని ఆశించాము. విద్యావిషయకముగా చూస్తే హృదయము భారముతో నిండి వుంటోంది. మనదేశములో విద్యార్థులు పెరుగుతున్నారు. దానిని గురించి ఒకసారి ఉత్సాహపడుతున్నాము. ఒకసారి బాధపడుతున్నాము. విద్యార్థి చెడిపోతున్నాడని తెలుసుకొన్నపుడు చాలబాధ పడుతున్నాము, భారతదేశంయొక్క stature పెరిగినట్లే, భారతజాతి పెరిగినట్లే ఈ 10 సంవత్సరములలోను విద్యార్థుల భావాలు బాగా పెరిగినవని జ్ఞాపకముంచుకోవాలి. నాబోటివాళ్లు 3 వ తరగతి చదువుకొన్ననాటి భావాలకు ఇప్పుడు 3 వ తరగతి చదువుతున్న పిల్లల ఊహాలకు, ఆలోచనలకు చాల తేడావుంది. ఇప్పుడుకూడ ఆ పాఠశాలలే నడుస్తూ వుండేటప్పటికల్లా ఇప్పటి పిల్లలభావాలకు ఈ పాఠశాలలు చాలడము లేదు. పంతుళ్ళు చాలడములేదు. చదువుచాలక ఎక్కడకు పోదామా అని ఆలోచిస్తున్నాడు ఈ నాటి విద్యార్థి, విద్యార్థుల పెరుగుదలకు తగ్గట్లుగా, జాతిపెరుగుదలకు తగ్గట్లుగా, మన imagination కు తగ్గట్లుగా విద్యావిధానము లేదు. అది మాత్రము జ్ఞాపకముంచుకోవాలి. విద్యావిధానమంతా crisis లో వుందని చెపుతున్నాను. డబ్బు ఖర్చు పెడుతున్నాము. ఒకవైపున కాలేజిలు ఎక్కువ అయిపోయాయని విద్యార్థులు ఎక్కువ అయిపోయారని, ఆ కాలేజీలను తగ్గించాలని కేంద్రప్రభుత్వము వారు ఆలోచిస్తున్నారు. భారతదేశమంతా లెక్క వేసినట్లయితే ఒక లక్ష యాభై వేల మంది గ్రాడ్యుయేట్సు వున్నారు. అందుచేత యూనివర్సిటీలను తగ్గించడానికి వీలులేదు తప్పకుండా వాటిని పెంచాలి. పెరుగుతున్న జనానికితగ్గ విద్యావిధానము ఏది ? యూనివర్సిటీ ఎడ్యుకేషన్‌ను ఇంకా విస్తృతము చేయాలి. ఇండియా మొత్తముమీద 40 యూనివర్సిటీలు వున్నవి. మనకు 3 యూనివర్సిటీ లున్నవి. Post-graduate course లను

ఇంకా ఎక్కువచోట్ల పెట్టమని ఆంథోని రెడ్డిగారు చెప్పారు. క్రిందటిపడవ నేను కూడ మనవిచేశాను. ఇప్పుడుకూడ మనవి చేస్తున్నాను. ఆంధ్ర యూనివర్సిటీ ప్రారంభమైనపుడు **Post-graduate course** కు ఎక్కడ సెంటర్లు పెట్టాలనే వివాదము వచ్చింది. ఆ సెంటర్లయొక్క వివాదములో కొత్త యూనివర్సిటీలు వచ్చినవి. గుంటూరు, రాజమండ్రి, వరంగల్లు, అనంతపురములలోని కళాశాలలో **post-graduate courses** ను వెంటనే ప్రారంభించక పోతే విద్యకు తగిన స్థానము ఇచ్చిన వారము కాదు. సాంకేతిక విద్యార్థులు లేరంటున్నాము. వారందరికి అవకాశము కల్పించడానికి **Multi-purpose high schools** పెట్టామని అంటున్నారు. అంతవరకు సంతోషమే. కాదని నేనుచెప్పను. **Multi-purpose schools** ప్రారంభించి నపుడు దానికి కావలసిన **equipment** ను వుంచాలి. కాని అలా తయారు చేయడములేదు చివరకు అవి **multi purpose schools** గానే మిగిలిపోతున్నవి. దీనిని మార్చవలసిన పద్ధతి వుంది. పారిశ్రామిక ముగా కావలసిన కేంద్రాలు లేనందువల్ల నష్టము సంభవిస్తోంది. **Multi-purpose schools** లో **industrial development** కు గాని **scientific development** కు గాని అవకాశము లేకుండా పోయింది. **Agricultural country** గా వున్న మనదేశములో విద్యార్థులకు పాఠాలు చెప్పడానికి కావలసిన **Agriculture farms** లేవు. అవి లేకుండావుంటే పాఠశాలలు పాఠశాలలు గానే మిగులుతాయి. పిల్లలే మిగులుతారు. పుస్తకాలు మిగులుతాయి. **Higher Secondary Schools** పెట్టాము, **Pre-university** ని చూపినా, **Hsgher Secondary** ని చూసినా చాల చిక్కులు వచ్చినవి. **Teachers** లేరు. **Post graduate** కోర్సును చదవడానికి ఎక్కువమందికి అవకాశము కల్పించాలి. అనేకమంది "మేము **post graduate course** ను చదవడానికి వస్తాము. మేము చదవడానికి వస్తాము" అని అంటున్నారు. దానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేయాలి. ఈ విద్యావిధానములో దక్షిణాది రాష్ట్రాలవారు ఒక పద్ధతిని అవలంబించారు. కేంద్ర ప్రభుత్వమువారు **Higher Secondary** పెట్టమంటే మనము దానికి **accept** చేస్తూ ఏమి చేస్తున్నామంటే నడుమగా ఒక క్లాసును తీసి పారేస్తున్నాము. మద్రాసు అపనే చేసినది. కేరళకూడ అపనే చేసినది. 12 తరగతులని చెపుతూ నడుమగా ఒక క్లాసును తీసిపారేసి 4 సంవత్సరాల హయ్యరు సెకండరీని తీసుకొని వస్తున్నారు. దానివల్ల **standards** పడిపోతాయి. **Elementary Schools** లో పునాది వేయకుండా హైక్లాసులలో పునాది వేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. **Elementary Schools** లోని విద్యావిధానంలో మార్పు తీసుకొనిరావాలి. **Pre-elementary** ని తీసుకొనిరా వాలి. "ఇదివరకు **infant** వుంది. మీరు ఇప్పుడు **Pre-elementary** తీసుకొని రావాలని అంటున్నారేమిటి? ఆ రెండింటికి తేడా ఏమిటి" అని అడగవచ్చు. **Infant**

class లో అక్షరాలు ప్రారంభిస్తారు కనుక క్లాసుల లెక్కలో కట్టలేదు. Pre-elementary కనుక వచ్చినట్లయితే వాటిలో nursery course ను విధిగా పెట్టాలి. అప్పుడే పిల్లల ఉత్సాహము తెలుతుంది. పెద్ద నాయకులైనవారు తమ character ను influnece చేసే పరిస్థితి పోయింది. ఇది గాంధీగారు పోయినతరువాత వచ్చిన పెద్దలోటు అని చెప్పవచ్చు. ఆ తరములోనుంచి వచ్చిన మనమే short cuts తో పోదామని చూస్తూవుంటే మనకన్న short cuts మనపిల్లలు ఆలోచిస్తున్నారు. కేవలము పరీక్షలలో pass కోసమే ఆలోచిస్తున్నారు. కేవలము పాఠశాలలో నీతిని బోధించమని చెప్పడమే కాకుండా మనముకూడ నీతిగా వుండాలి. ఉపాధ్యాయుడు సిగరెట్టు త్రాగుతూ విద్యార్థులను సెగరెట్టు త్రాగకండిరా అంటే అంతకు ముందుగానే త్రాగివుంటాడు. మనము పారవేసిన సిగరెట్టే వారికి ఉపయోగిస్తుంది. మంత్రుల దగ్గరనుంచి teachers వరకు highest virtuous character ను develop చేయాలని మనవిచేస్తున్నాను. కొందరు కాపీకొట్టి పరీక్షలలో ప్యాసు అవడానికి చూస్తూ వుంటే ముందుతరంవారు కాపీ కొట్టకుండానే pass అవడానికి ప్రయత్నిస్తారు. నిన్ననే లక్ష్మీనారాయణగారి రిపోర్టువచ్చింది. మొత్తము స్కీములన్నీ మాసినా అవి ఇవి మార్చామని ఏదో అన్నారు. సరిగా మార్చినందునల్ల humanity లో మార్పురాదు. డబ్బు ఖర్చు అయినప్పటికి ఈ విద్యావిధానాన్ని ఉన్నతస్థాయికి తీసుకొని రావాలి. ఎక్బోటేగారు చెప్పినట్లు విద్యావిధానములో మార్పులు తీసుకొని వచ్చి దానికి తగ్గ ఊహను ఇవ్వాలి. చదువులేని జనము ప్రోగుపడితే ప్రాజెక్టులను ఏ విధముగా ఉపయోగించుకోగలుగుతారు. సాంకేతిక కళాశాలలను పెంచవలసిన అవసర ముంది. వాటిల్లో చదువుకొన్నవారికి ఉద్యోగం చూపెంచకపోతే చాల దెబ్బ తింటాము అని మనవి చేస్తున్నాను. ఈ రోజున జీతాలలో చాల వ్యత్యాసా లుండడమువలన ఉద్యోగస్థులు నిరంతర స్పర్థలతో ఉంటున్నారు. ఒకరిని చూసి మరొకరు "వీడిని ఎలా త్రొక్కిపారేద్దామా" అనే పద్ధతిలో జీతా లున్నవి. ఈ anomalies అన్నింటిని సరిదిద్దకపోతే విద్యావిధానములో ఉన్నతస్థాయిని సాధించలేము. ప్రతి ఒక్కరిలోను తమ దేశానికి సేవ చేస్తున్నాడనే భావము కలిగించలేము.

ఇక చదువు గురించి చెప్పాలంటే ఈనాడు జనం చదవటంలేదు. చదవకపోతే దేశం బ్రతకదు. తెలుగులో ఒక సామెత వుంది. 'వచ్చేంతవరకు పల్లించు చచ్చేంతవరకు చదువు' అని. కాని అలా ఎవరూ చేయటంలేదు. దానికొరకు మనం లైబ్రరీ మూవ్మెంట్‌ను తీసుకువచ్చాము. అందుకోసం దానికి సంబంధించిన బిల్లును తీసుకువచ్చాము. కాని బిల్లులో జిల్లా అధికారు లందరినీ సెక్రటరీలుగా చేశాము. వారికి గెజిటెడ్ పోస్టో, ఒక గౌరవస్థానమో ఇచ్చే

విషయం ఆలోచించాలి. దానితోపాటు గ్రంథాలయాలు అభివృద్ధి అయ్యేటట్లు చూడాలి. వాటికి మనం ఎంతో ఖర్చు పెడుతున్నాము. ఉదాహరణకు ఇక్కడ వున్న సెంట్రల్ లైబ్రరీకి లక్షాఏభై వేలు ప్రభుత్వం ఇచ్చింది. కాని కొన్న పుస్తకాలు 30 వేల రూపాయలకు మించి లేవు. అక్కడ ఇనెఫిషియంట్ పీపుల్ వుంటే పని ఏట్లా జరుగుతుందని అడుగుతున్నాను. లైబ్రరీ ఉద్యమం విస్తరించి ఊహించనంతగా పెరిగింది. లైబ్రరీలు విపరీతంగా పెరుగుతున్నాయి. కాని దానికి తగ్గట్టు లైబ్రరీ డిపార్టుమెంటు పెరగటంలేదు. ఈ బిల్లును అమలు జరిపేటప్పుడు డైరెక్టరును వేస్తామని మంత్రిగారు హైదరాబాదు ఉపన్యాసంలో చెప్పారు. ఆలా వేస్తే మంచిదని మనవిచేస్తున్నాను.

ఎడల్ట్ ఎడ్యుకేషన్ గురించి వారు చెప్పారు. ఎడల్ట్ ఎడ్యుకేషన్‌లో, సోషల్ ఎడ్యుకేషన్‌కు సంబంధించినవాటిలో, జనానికి ఉత్తేజాన్ని కల్గిస్తున్నారా అని అడుగుతున్నాను. పని చేయటానికి కావలసిన ఉత్సాహం గవర్నమెంటు ఇవ్వటంలేదు. ఉత్సాహం ఇస్తే పని చేసేవారు వున్నారు. అజ్ఞాతంగా పని చేస్తున్నవారూ, దేశభక్తులూ ఇంకా దేశంలో వుండబట్టే ఇంకా మనం దేశంలో బ్రతికివున్నామని నా విశ్వాసం. వారికి తగిన ప్రోత్సాహాన్ని ప్రభుత్వం ఇవ్వాలి. ఉదాహరణకు ప్రభుత్వం పుస్తకాలను నేషనలైజ్ చేసింది. కాని ఈనాడు పిల్లలు చదువుకోనాలంటే పుస్తకాలు లేవు. పుస్తకాలు వున్నవారు దాచటం వల్ల 1-0-0 పుస్తకం బైట 2-8-0 కు కొనుక్కోవలసి వస్తున్నది. ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. పుస్తకాలను యూనివర్శిటీకి ఇచ్చాము. ఆ పుస్తకాలు బైటకు రావటంలేదు. ప్రెస్ వున్నచోట మాత్రమే అవి దొరుకుతున్నాయి. మన టీచర్స్ విషయం మాట్లాడితే ఇండివిడ్యువల్ వ్యవహారం అడగవద్దు అంటారు. నేషనలైజేషన్ కృత్రిమ రూపంలో వుండటంవల్ల, దానిని విఘాత పరచే మనుష్యులు అనేకమంది వుండటంవల్ల టీచర్స్‌లేని స్కూల్స్, విద్యార్థులులేని పాఠశాలలు, పుస్తకాలు లేని బడులు వుంటున్నాయి. దీని విషయంలో గవర్నమెంటు ఎవేర్‌గా వుండకపోతే అప్రతిష్టపాలు అవుతుందని మనవి చేస్తున్నాను. మనం ఆంధ్రులముగా వున్నాము. దాని సంస్కృతి స్వరూపాలు పెరగాలని మనం కోరుతున్నాము. దానికి మన తెలుగుబాష అభివృద్ధి చెందాలి. తెలుగుభాషను అభివృద్ధిలోనికి తేవాలంటే తెలుగుభాషను విశ్వవిద్యాలయాల స్థాయికి తీసుకురావాలి. ఇప్పుడు గవర్నమెంటు స్థాయిలోనికి తీసుకురావటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాము. తెలుగు టైపుమిషనులు లేవు. దానికి ఒక కమిటీ వేసినా ఈ విషయం ఎప్పటికీ తేలదు. స్క్రిప్ట్ ఛేంజ్‌కు ఒక కమిటీ వుందని అన్నారు. కాని ప్రతిదానిలో కూడ విపరీతమైన ఆలస్యం అవుతున్నది. తెలుగు అచ్చు చూస్తుంటే ఇంపు, సొంపు నశించి, ఈ 'య' కు, 'మ' కు, తేడా తెలియకుండా

వుంటువున్నది మన సంస్కృతి, సంగీతం సాహిత్యం, కళలు అభివృద్ధి అయితే కాని జాతిరూపం గోచరం కాదు. మన జాతి రూపం పుస్తకాలలో లేదు. మన ప్రాజెక్టులలో లేదు. సహజంగా వస్తున్న, సాంప్రదాయసిద్ధంగా వస్తున్న సంస్కృతి ఏదో అదే జాతి రూపం అవుతుంది కాని ఏ ఒక్క బిల్డింగో ఏ ఒక్క ప్రాజక్టో కాదు, అనే అభిప్రాయం కలవాడిని నేను. తరతరాలుగా వస్తున్న జాతిని నిలుపుకోవాలంటే మనం దానిని ఉత్సాహంతో నడుపుకొంటూ పోవాలి. టీచర్స్‌ను ఉత్సాహపరిచాముని చెప్పారు. కాని తేడాలు లేకుండా పోయాయా అని అడుగుతున్నాను. జీతాలు ఎక్కువ ఇస్తే ఎవడు పనిచేస్తాడు? మనం చేస్తున్నామా ? మనకు 16 రూపాయలు ఇచ్చినా కోరం లేకుండావున్నా ఇండ్లకు పోతున్నాము. ప్రజాప్రతినిధులమైన మనమే పోరబాటు చేస్తుంటే తక్కిన ప్రజానీకం ఎట్లా పనిచేస్తారు ? అని అడుగుతున్నాను. మనమే ఆదర్శ పురుషులముగా వుండలేకపోతున్నాము. శాసనసభ్యులముగా ఆదర్శము చూపించవలసిన బాధ్యత మనమీద వుంది. ముందు మనం ఆదర్శంగా వుంటే తరువాత మిగతావారిని ఆదర్శంగా వుండమని చెప్పవచ్చును.

ఇక, కళల గురించి ఆర్. బి. రామకృష్ణరాజుగారు చెప్పారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయములో నాటక కళకు సంబంధించిన కోర్సును ప్రారంభించ టానికి నిర్ణయించుకొని ఈ సంవత్సరం పదివేల రూపాయలు టోకెన్ గ్రాంటుగా ఇచ్చి ముందు సంవత్సరం కోర్సును ప్రారంభించటానికి పూనుకొన్నందుకు చాలా సంతోషం. దానికి కావలసిన ప్రోత్సాహాన్ని ప్రభుత్వం ఇవ్వాలని కోరు తున్నాను. అదేవిధంగా ఉస్మానియా యూనివర్శిటిలో, వెంకటేశ్వర యూని వర్శిటిలో కూడ ఈ రకముగా లలితకళలను ప్రోత్సహించటానికి తగు విధా నాలను అవలంబించాలని మనవిచేస్తున్నాను.

ఆంధ్రుల చరిత్ర వ్రాయవలసిన అవసరంవుంది. చరిత్ర వ్రాయవలసిన ప్రముఖులంతా పోతున్నారేమోనని భయముగావుంది. మహాత్ములు అంతా పోయిన తరువాత చరిత్ర చెప్పేవారు వుండరేమో ననిపిస్తున్నది. అధ్యక్షా, తమరు వ్రాసిన ఆత్మకథ ఒక్కసారి చదివితే 20 సంవత్సరాల చరిత్రఅంతా సీన్ చూచినట్లుగా కళ్ళకు కన్పిస్తున్నది. హరిసర్వోత్తమ రావుగారుండగా వారు కూడ ఒక చరిత్ర వ్రాస్తే అది మరో రూపంలో వుండేదేమో. ఇప్పుడు మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారున్నారు. ఇంకా అనేకమంది పెద్దలు, సర్వం తెలిసినవారు వున్నారు. వారినందరిని కలిపి మొత్తం ఆంధ్రదేశ చరిత్ర వ్రాయించకపోతే తరువాత పశ్చాత్తాప పడతామేమోననిపిస్తున్నది. ఒకప్పుడు మద్రాసులో గవర్నరుగావున్న శ్రీ ప్రకాశ్ గారు విపులంగా వున్న ఆంధ్రుల చరిత్రను పంప మని యూనివర్శిటివారికి వ్రాస్తే వారు 1-8-0 ఖరీదుచేసే పుస్తకం పంపారు.

వారదిచూచి ఇదేనా అని ఆశ్చర్యపోయారు. తరతరాలనుండి వున్న ఆంధ్రులకు నేడు చరిత్ర ఏదిఅని అడుగుతున్నాను. అటువంటి చరిత్రను తెలుగులో వ్రాయించి, యూనివర్సిటీలలోను తెలుగును ప్రవేశపెడితేనే ఇది నాదేశ చరిత్ర అని గర్వంగా ప్రతి ఆంధ్రుడు చెప్పుకొంటాడు. మన యూనివర్సిటీలలో ప్రి యూనివర్సిటి కోర్సును ప్రవేశపెట్టాము. సెంట్రల్ గవర్నమెంటు వత్తిడి చేస్తే మనం ఒప్పుకోకపోతే ఎక్కడ డబ్బురాదోఅని క్యూలో వున్నాం కాబట్టి మమః అంటే సరిపోతుందని సరే అన్నాము. కనుక ఈ విద్యావిధానములో ఎసెస్‌మెంట్ చేయకపోతే ఎంతో నష్టపడతామని మనవిచేస్తున్నాను.

బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ వుంది. దానికి మల్టిపర్పస్ ఎడ్యుకేషన్‌కు తేడా కన్పించటంలేదు. కుప్పుస్వామి కమిటి రిపోర్టులో ఒకమాట క్లియర్‌గా చెప్ప బడినది. 'బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్ తకిలియా ? కాదా ? అనే వివాదం అక్కరలేదు. తకిలీ పెట్టనివ్వండి. లేదా మరోదానిని పెట్టనివ్వండి. ఒక పరిశ్రమతోసహా విద్య చెప్పాలనేదే ప్రధానమైన కీలకభాగం.' అని అందువల్ల బేసిక్ ఎడ్యుకేషన్‌లో మార్పులు తీసుకువస్తే విద్యార్థులలో **imagination** పెరుగుతుంది. అందుచేత ఆవిధమైన మార్పులు తీసుకురావాలని కోరుతున్నాను. అందుచేత మనకు వచ్చే డబ్బును వృధాపోనివ్వకుండా రేపు రాబోయే మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో ఆంధ్రాభ్యుదయానికి ఖర్చు పెట్టినప్పటికి నష్టంలేదనే నేను అనుకొంటున్నాను. ఈ విద్యా విధానములో తయారైన నవయువకులు చూపే సంస్కృతి, నిజాయితీ వీటిలో నిర్మితమయ్యేదే జాతి అవుతుంది కనుక దానిని రక్షించటానికి, పోషించటానికి ఆ డబ్బును ఖర్చుపెట్టటము అవసరమని నేను భావిస్తున్నాను. అందుచేత ఈ విషయాన్ని మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో గుర్తులో వుంచుకోవాలని ప్రభుత్వానికి మనవిచేస్తున్నాను. చివరగా ఒక్క విషయము మనవిచేసి ముగిస్తాను. స్టూడెంట్స్‌లో స్టాండర్డు పడిపోతున్నదని చెప్పడంవల్ల లాభంలేదు. వారి స్టాండర్డు పెరిగింది. మన విద్యావిధానపు స్టాండర్డు దానికి చాలటంలేదు. వారు అందుకోలేని స్థితిలో వుంది. అందుచేత వారికి ఇవ్వవలసిన హైయ్యర్ స్టాండర్డును మనము ముందు అందించగల్గితే వారంతా ముందుకు రాగలరని మనవిచేస్తూ నాకీ అవకాశము ఇచ్చిన మీకు నా కృతజ్ఞతలను తెలియచేస్తూ ఇంతటితో సెలవు తీసుకొంటున్నాను.

*శ్రీ పి. సుందరయ్య (గన్నవరం) : అధ్యక్షా, విద్యాశాఖమంత్రిగారు డిమాండును ప్రవేశపెట్టినప్పుడు, చాలామైన గౌరవసభ్యులు ఉపన్యాసములు యిచ్చారు. కాని డిమాండును గురించి మాట్లాడవలెనంటే కొన్నికొన్ని లెక్కలు కూడ చూచుకోవలసి యున్నది. మంత్రిగారు ఇచ్చిన లెక్కలు సరిగా ఉన్నవా లేదా అనేది చెప్పాలంటే, అధ్యక్షులవారు నాకు యిచ్చిన అరగంట టైము చాలదు. ఎందుకంటే మంత్రిగారు ప్రభుత్వము తరఫున ఒక విధమైన లెక్కలు

ఇచ్చారు. మేము వేసిన లెక్కలుచూస్తే, వాటికి పొంతు ఎక్కడను కనబడడం లేదు. తేడాలు ఉన్నవి. అవి అన్నీ compare చేసుకుంటూ చర్చించాలంటే ఇక్కడ టైము చాలదు. అందువల్ల నేను ఒక్క సూచన చేయదలచుకున్నాను. లెక్కలు సరియైనవి అవునా కాదా అనేది చూడాలంటే, Education Department కు సంబంధించిన ఆఫీసర్లు, Socialist Party, Congress Party, Swatantra Party, Communist Party ఈ విధముగ సభలో ఉన్న Party leaders ను అందరినీ ఒక దినమున సమావేశపరచి, అన్ని విషయములు, లోటుపాట్లు అన్నింటిని గురించి చర్చించుకుని పరిశీలించటానికి వీలు అవుతుంది. ముందు ప్రాథమిక విద్యావిధానమును గురించి మాట్లాడుతున్నాను. ప్రాథమిక విద్యా విధానమును అమలు పెట్టటానికి ప్రభుత్వము సుమారు 20 కోట్లదాకా ఖర్చు పెట్టుతున్నారు. ఈ సొమ్ము గవర్నమెంటు గాని, మునిసిపాలటీలద్వారా గాని ఖర్చు చేస్తున్నారు. అంతవరకు ఖర్చుచేయడమునకు సంతోషమే. ఇంతే కాకుండా Endowments School fees క్రింద గాని, ఇతరత్రా గాని చూస్తే ఇంకొక అయిదుకోట్లు అదనముగ ఖర్చు చేస్తున్నట్లు కనబడుతున్నది. 1958 వ సంవత్సరములో మొత్తముమీద ఖర్చు చేసింది అంతా లెక్కవేస్తే 25 కోట్లు దాకా ఉన్నది. ఇంత సొమ్ము ఖర్చుచేస్తున్నప్పుడు వచ్చిన ఫలితము ఏమిటి అని చూస్తే, అది చర్చించవలసి వస్తున్నది. ముందు ప్రాథమిక విద్యను గురించి తీసుకుందాము. బడ్జెటుమీద general discussion ఆరంభిస్తూ ప్రాథమిక విద్యావిధానము మన జనాభాతోపాటు అభివృద్ధి పెరుగుతున్నదని లెక్కలు మంత్రిగారు ఇచ్చారు. కాని సరికాదు. అభివృద్ధి పెరగడము లేదు అని మా లెక్కలు చెబుతున్నవి. శ్రీ ఎక్బోటేగారు National Targets ను బట్టి చూస్తే ఇది సంతృప్తికరముగ పెరుగుతున్నదని చెప్పారు. అందువల్ల ఇవి అన్నీ ఋజువు చేసుకోటానికి వీలుగా అందరము కూర్చుని ఎక్కువ close గా details ను చర్చించాలని చెబుతున్నాను. నిజముగనే పెరగడము లేదని చెప్పటానికి వీలు అవుతుంది. నేను తయారు చేసిన లెక్కలు ఏమిటో చెబుతాను. Planning Commission వారు State Plan తయారు చేస్తూ వివిధరాష్ట్రములతో కూడ జనాభా ఎంత ఉన్నది? 1959-60 కి ఎంత ఉన్నది? దాని ప్రకారము 1966 నాటికి ఎంత ఉంటుంది? అనే లెక్కలను వేశారు. నేనుకూడ లెక్కలను వేశాను. ఆంధ్రదేశములో మార్చి 1956–57, జులై 1956 నాటికి మధ్య జనాభా లెక్క వేస్తే 3 కోట్ల 50 లక్షలు ఉన్నదని, 1957-58 నాటికి అయితే 3 కోట్ల 55 లక్షలు అని తేలింది. 1958 సంవత్సరము మార్చి ఆఖరుకు వారు ఇచ్చిన లెక్కలను బట్టిచూస్తే 3 కోట్ల 60 లక్షలు అని కనబడుతున్నది. ఇది నాయొక్క basis. కాని ప్రభుత్వము ఇచ్చిన లెక్కలనుబట్టి చూస్తే, ఏ basis ప్రకారము ఏ సంవత్సరములో ఎంత జనాభా ఉన్నది అనేది సంవత్సరము వారీగా చెప్ప

లేదు. నేను చెప్పేది **Gevernment of India** వారి లెక్కలను ఆధారముగ తీసుకుని చెప్పాను. ఏలెక్కలను ఆధారముగ తీసుకుని వారు లెక్కలు కట్టారో ఇందులో చెప్పలేదు.

రెండవది 4 నుంచి 14 సంవత్సరముల వయస్సు మధ్య ఉన్నవారు 24.68 శాతము మొట్టమొదట జనాభాలో ఉన్నది. అందువల్ల 4 నుంచి 14 సంవత్సరముల మధ్య వయస్సుగలవారు అంటే పది సంవత్సరముల **age-group average** మీద $2\frac{1}{2}$ శాతము చొప్పున లెక్కవేశాను. ఆ లెక్కనుబట్టి నేను తీసుకున్న ఈ వివరాలతో నేను మంత్రిగారికి ఒక నోటు అందజేశాను. మొదటి తరగతిలో ఎంతమంది ఉన్నారు. అనేది మనకు ఉపయోగములేదు. రెండవది తీసుకుంటేకూడ ఉపయోగములేదు. మూడవ తరగతి తీసుకుంటే ఉపయోగములేదు. నాల్గవ తరగతికూడా అంతే. మనకు ఉపయోగములేదు. అయిదవ తరగతి చదువుతున్నవారే నిజముగ ప్రాథమిక పాఠము చదివేవారు అర్థము చేసుకోగలుగుతారు అంటే చెప్పిన పాఠములుఅర్థము చేసుకుని అభివృద్ధి చేసుకోటానికైనా వీలు వున్నది. కాబట్టి అయిదవ తరగతిని తీసుకుంటాను మిగతా నాలుగు తరగతులను గురించి నేను విమర్శించదలచుకోలేదు. ఊరకనే 6 నుంచి 11 సంవత్సరములమధ్య ఉన్నవారు, **age-group** లో ఉన్నవారు ఎంతమందో లెక్కలు చెప్పినట్లయితే అదికూడ సరయినది కాదనుకుంటాను - ఐదవ తరగతిని దృష్టిలో పెట్టుకుని తీసుకున్నప్పుడు 1956-57 లో 28.75 శాతము, 1957-58 లో 28.03 శాతము, 1958-59 లో అంటే 1958 **July** లో చేరి 1959 వ మార్చిలో ప్యాసు అయినవారు 28.42 శాతము. అంటే గత బడ్జెటు సెషన్‌లో ఇచ్చినది **provisional figures**. ఇప్పుడు **final figures** గా 1959 లో ఈరోజున ఇచ్చిన లెక్కలప్రకారము తీసుకున్నప్పటికినీ 29.42 వస్తుంది. అందువల్ల అయిదవ తరగతిని **complete** చేసిన వారియొక్క సంఖ్యనుబట్టి అంటే ఆరవతరగతి చదివే వారిసంఖ్యను బట్టి మన ప్రాథమిక విద్య ఎంతముందుకు వెళ్ళిందో లెక్కలు వేస్తే తెలుస్తుంది కాని ఏదో మొదటి తరగతిలో చేరినవారు మంత్రిగారు ఇచ్చిన లెక్కలనుబట్టి చూస్తే 1956 లో 134.5$\frac{1}{2}$ శాతము ఉన్నది. అంటే వుండవలసిన దానికంటే 34$\frac{1}{2}$ శాతము అదనంగా ఉన్నారు. 1957-58 లో కూడా 116.96 శాతము ఉన్నది. 1959 లో 129 అని ప్రభుత్వము లెక్కలు వున్నవి. కాని నేను వేసిన లెక్కలనుబట్టిచూస్తే 119 శాతము వస్తున్నది. అందువల్ల మొదటి సంవత్సరముయొక్క సంఖ్య లెక్కలోనికిరాదు. అయిదవ సంవత్సరము లెక్కచూస్తే మనయొక్క అభివృద్ధి ఎంత అనేది 1956 నుంచి తీసుకుంటే 28.75 నుంచి 29.42కు వచ్చాము. అంటే ఈ మూడు సంవత్సరములకు కూడ. 60 శాతము అంటే నూటికి ఒకటిలో

సగముభాగము అన్నమాట. ఇంతమాత్రమే అభివృద్ధి అయినట్లు యీ రేటున అయితే యీ ప్రాథమిక విద్యా విధానము అభివృద్ధి చెందాలంటే ఏ 700 సంవత్సరములో పట్టవచ్చు. ప్రభుత్వము కాస్త జాగ్రత్త వహిస్తే 1965వ సంవత్సరము ఆఖరుకు మాత్రము ప్రాథమికవిద్య అందరికీ చెప్పడము అసంభవమే నని చెప్పక తప్పదు. అందువల్ల ప్రభుత్వము లెక్కలు ఏమిటో, ఏ **basis** మీద వారు ఈ విధానమును నడపదలచుకొని నడుపుతున్నారో ఖచ్చితముగ చెప్పాలంటున్నాను. అందరినీ సమావేశపరచండి. కూర్చుంటాము. ప్రభుత్వము ఇచ్చే లెక్కలు ఏమిటో, మా లెక్కలు ఏమిటో, ఇందులో ఏవి సైటో తేల్చుకుందాము. ఇందులో తేడాలు ఎక్కడవున్నవో చూచుకొనవచ్చును. అయితే ఇంకొక విషయము. ప్రభుత్వమువారు కట్టిన శాతము ప్రకారము చూద్దాము. ప్రభుత్వము చెప్పింది ఏమిటంటే అయిదవ తరగతికి ముందుచూస్తే 1956-57 లో 29.6 శాతము. 1957-58 లో 29.71 శాతము అంటే **One-tenth of a percent** అన్నమాట. అంటే ఒక సహస్రాంశము జరిగిందన్నమాట.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఇది **atomic age** గనుక, **atoms** మీదనే మాట్లాడండి.

శ్రీ పి. సుందరయ్య : దురదృష్టవశాత్తు మనయొక్క విద్యా విధానం అనేది అపరూపమైన పరమాణువు రూపములో లెక్కవేస్తే అది ఏ విధముగ తృప్తిపరచగలదో చెప్పడము కష్టము.

తరువాత 1959 వ సంవత్సరములో 30.3 అంటే మరల అక్కడ అర శతాబ్దము మాత్రమే పెరిగినట్లు ఒక్కొక్క సంవత్సరమునకు అరశతాబ్దము ప్రకారము **age-group** చేస్తే 29 నుంచి నూటికి రావాలన్నప్పటికినీ, ఇంకా 70 వరకు రావలసి ఉంటుంది. అందువల్ల ఒక్కొక్క సంవత్సరము అర శతాబ్దము ప్రకారము 70 శతాబ్దములు పూర్తికావటానికి 140 సంవత్సరములు జరగాలి. దీనినిబట్టి మనయొక్క విద్యాభివృద్ధి సరైనదికాదు అని తేలుతున్నది. నేను అంతవరకు మాత్రము చెప్పగలను. ఇది ఇంకా త్వరగా అభివృద్ధి చెందాలంటే, సరైన ఏర్పాట్లు చేయమని కోరుతున్నాను సరే, ప్రభుత్వము ఇచ్చిన లెక్కలలో కొంచెము హెచ్చుతగ్గులు, ఉండవచ్చు. అచ్చుతప్పులు కూడ ఉంటే ఉండవచ్చు. 1958-59 లో మొదటి తరగతి అన్నప్పుడు 6 లక్షల 27 వేలు బాలురు, 4 లక్షల 25 వేలు బాలికలు మొత్తముచేరి 10 లక్షలు 73 వేలు అవుతారు. ఇది ప్రభుత్వము యిచ్చిన లెక్కలు ఇవిరెండు కూడితే 10 లక్షల 51 వేలే అవుతుంది కాని 10 లక్షల 73 వేలు కాదు. ఒకవేళ ఇది **type mistake** అయితే అయిఉండవచ్చుననుకుందాము. ఇవి ప్రభుత్వము ఇచ్చిన లెక్కలు

గనుక ఇప్పుడున్న పరిస్థితిని అంతయు నేను పూర్తిగా వివరించడము లేదు, ఎప్పుడైనా తీరికచేసుకుని ఆఫీసర్లు, పార్టీ లీడర్సుతోసహా సమావేశమైనప్పుడు **detailed** గా చర్చించుకోవచ్చు. విద్యావిధానాన్ని గురించి అన్నిసంగతులు పరిశీలించుకోవచ్చు. ఈ ప్రాథమిక విద్యతోబాటు మాధ్యమిక విద్య 11 నుంచి 14 వరకు **age-group** గా పెట్టుకుని తీసుకుంటే అదికూడ 9.78 శాతము, 9.68 శాతము అయింది. ఈ విధముగ క్రమేణ తగ్గుతూ వస్తున్నది కాని, ఎక్కడములేదు.

ఇకపోతే మూడవ విషయము ఉన్నది. **S.S.L.C.** సంగతి ఆలోచిద్దాము. **S. S. L. C.** చదివేవారి సంఖ్య చూస్తే ఇదివరలో ప్రశ్నలకు సమాధానము చెబుతూ మంత్రిగారు కొన్ని లెక్కలు యిచ్చారు. అవి ఇప్పుడు నా వద్ద ఉన్నవి. ఆ లెక్కలను బట్టి, డిపార్టుమెంటువారు పంచిన కాగితములను బట్టి 1956 లో 67 వేలమంది ఆంధ్ర తెలంగాణాలలో **multi-purpose schools** తో సహా **examination** కు హాజరైనారు. 1957వ సంవత్సరము మార్చిలో 63 వేలమంది హాజరైనారు. 1958 వ సంవత్సరము మార్చిలో 58 వేలు హాజరైనారు. 1959 వ మార్చిలో 60 వేలు హాజరైనారు. 1960 మార్చిలో ఇంతవరకు రిజిష్టరుఅయి హాజరుకాబోయేవారు 65 వేలు. 1956 లో 63 వేలమంది హాజరైతే 1960 లో 65 వేలు ఉన్నారు. ఈ అయిదు సంవత్సరములలో **S. S. L. C.** పరిక్షకు హాజరైనవారు, ప్యాసు అయినవారు రెండువేలకు తగ్గిందికాని పెరగ లేదు. అందువల్ల మంత్రిగారు ఇచ్చిన లెక్కలు ఎట్లా ఉన్నవి అంటె వారి డిపార్టుమెంటు ఇచ్చిన లెక్కల ప్రకారము మన రాష్ట్రములో విద్య ఎంత వరకు అభివృద్ధి చెందినదో తెలుస్తున్నది, ఈ సందర్భంలో తేలిన విద్యను గురించి చూస్తే జిల్లాలవారీగా నా వద్ద లెక్కలు లేవు అనుకోండి. తెప్పించ వలసి యున్నది. ఇకపోతే, స్త్రీలవిద్య విషయము చూద్దాము. ముందు ప్రాథమిక విద్య తీసుకుంటే అయిదవ తరగతి చదివే వారు మొత్తముమీద ఆంధ్ర, తెలంగాణాలు రెండూచేరి 1956 లో ఆ **age-group** లోని వారు 17.76 శాతము ఉండాలి. 1957-58 లో 18.44 వుండాలి. మరల 1959 లో కూడ కొంచెము ఇంచుమించు అంతే ఉంటుంది. అంటే దరిదాపు నూటికి 82 మంది బాలికలు అయినా 5 వ తరగతి చదవటానికి రావడములేదు. అయిదు సంవత్సరములని ఎందుకు చెబుతున్నానంటే ప్రభుత్వము కోరినప్రకారము 1965 వ సంవత్సరము నాటికి మారుమూలలలో ఉన్న గ్రామములలోని బాలబాలికలతోసహా అందరికీ కూడ చదువురావాలని అని అంటే, ఎంతో డబ్బు వ్యయము చేస్తేనే గాని సాధ్యముకాదు అనేది మంత్రిగారికి ఋజువు చేయటానికి చెబుతున్నాను.

కనుక అదనంగా **secondary grade teachers** ను తీసుకొన్నప్పుడు **teacher** కు 1500 చొప్పున గాని, **Higher grade teachers** ను తీసుకొన్నప్పటికిని కూడా, **teacher** కు వెయ్యి రూపాయలు చొప్పున సగటున లెక్క వేసుకొన్నట్లయితే, లక్షమందికి సంవత్సరానికి 10 కోట్ల రూపాయలు అదనంగా స్కూళ్ళకే **teachers** కొరకు ఇవ్వవలసి యుంటుంది. 1965 ఆఖరికి కదా అందరిని పాఠశాలల్లో చేర్చాలని అనుకొన్నది. సంవత్సరం, సంవత్సరం క్రమంగా ఒక **process** లో పిల్లలసంఖ్య పెరుగుతూ ఉండవచ్చు. మొదటి సంవత్సరం కొంచెము తక్కువగా ఉండవచ్చు, రెండవ సంవత్సరం అంతకంటె కొంచెము ఎక్కువగా ఉండవచ్చు, మూడవ సంవత్సరం ఇంకా ఎక్కువ ఉండవచ్చు. ఆ విధంగా **average** వేసుకొన్నప్పుడు 5 ఏళ్ళలో కాకుండా 3 ఏళ్లలో 60 లక్షలు అన్నట్లుగా లెక్కవేసుకొంటే 30 కోట్లరూపాయలు ఒక్క ఉపాధ్యాయులకే ఇవ్వవలసి యుంటుంది. తరువాత ఈ పాఠశాలలకు స్థలాలు గ్రామాలలో ఉచితంగా **acquire** చేసినా ఆ పాఠశాలలకు ప్రజానీకమే పాకలు వేయించినా, **equipment** కైనా ఇంకొక పదికోట్లు రూపాయలైనా ఖర్చు పెట్టకపోతే, ఈ పాఠశాలలు నిరుపయోగమవుతాయి. కాబట్టి ఎంతతక్కువలో వేసుకొన్నప్పటికినీ 40 కోట్లు మొత్తం కావలసి యుంటుంది. నేను ఇదివరకు చెప్పిన ప్రకారం అందరిని **secondary grade teachers** నే తీసుకొంటే, ఒక్కొక్కరికి 15 వందలచొప్పున అయితే ఇంకా ఎక్కువ కావలసి ఉంటుంది. తరువాత **mid-day meals** ఇస్తామని అంటున్నారు. చాలామంది బీదవారు ఉంటారు కాబట్టి, ఒకపూట భోజనమైన పెట్టితేగాని లేకపోతే పాఠశాల రారు అనే ఉద్దేశంతో మధ్యాహ్నం భోజనము పెడతామని అంటున్నారు. ఈ **mid-day meals** 0-2-6 చొప్పున ఏర్పాటు చేస్తామని అంటున్నారు అంతకంటె తగ్గించడానికి సాధ్యంకాదని అనుకుంటున్నాను. ఆ విధంగా 60 లక్షల మందికి కాకపోయినప్పటికి, కనీసం 40 లక్షల మందికైనా మధ్యాహ్నం భోజనము పెట్టవలసి యుంటుంది. ఎందుకంటే, మన గ్రామసీమలలో గవర్నమెంటు ఇచ్చిన లెక్కల ప్రకారం భూమిఏమీ లేనటువంటివారు గాని, 1, 2 ఎకరాలు మాత్రమే ఉన్నవారు గాని నూటికి 75 మంది చొప్పున ఉంటున్నారు. **75 per cent** లేకపోయినా 65 **percent** అయినా ఉంటారు. కనుక ఆ 65 **percent** పిల్లలకు మధ్యాహ్నం భోజనం ఒకపూట పెట్టవలసి వచ్చినాకూడా, 0-2-6 చొప్పున 300 రోజులు పెట్టవలసి యుంటుంది. బహుశా వారు పాఠశాలలు పనిచేసేది 250 రోజులేకదా, కనుక 250 రోజులకే పెడతామని అనుకొంటున్నారేమో, ఏ బాలిక అయినా, బాలుడు అయినా, శుక్రవారందాకా మధ్యాహ్నం అన్నము తిని, శనివారం, ఆదివారం, యింకొకరివద్ద కూలి చేసుకొని మధ్యాహ్నము భోజనంచేసి సోమవారము పాఠశాలకు వస్తారా? పండగరోజులలో

కూడ పిల్లలు పదిరోజులు యింటివద్ద ఉన్నారుగనుక భోజనము పెట్టము అని చెబితే వారు మళ్ళీ పాఠశాలకు వస్తారా ? వారికి తిండిఎట్లా గడుస్తుంది ? ఏ ఆసామీవద్దకో వెళ్ళి ఊడిగంచేసి బ్రతకాలికదా ? అందువల్ల వేసవికాలము సెలవలు రెండునెలలు పెట్టకపోయినా మిగతా 300 రోజులకు వారికి తిండి పెట్టాలి. 300 రోజులకు 0-2-6 చొప్పున అయితే సుమారు 50 రూపాయల ఖర్చుతో 1 మనిషికి 1 పూటకు భోజనం వస్తుంది. ఆ లెక్కన 40 లక్షలమందికి రు 50- చొ. ఖర్చుపెట్టితే సుమారు 20 కోట్ల రూపాయలు ఒకపూట భోజనానికి అవుతుంది. అట్లా పెట్టితే నాకు సంతోషమే. కాని వారు పాఠశాలలకు వచ్చి చదువుకోవాలంటే ఒకపూట తిండి పెట్టినంతమాత్రాన రారు. కనీసము వారికి రెండుపూటలయినా కాస్త గంజో ఏదో లేకుండ ఒక్కపూట తిండి పెడ్తాము రమ్మంటే తప్పకుండ మధ్యాహ్నం వస్తారు, భోజనం చేస్తారు, ఉదయం, సాయంత్రం ఏ భూస్వామివద్దనో ఊడిగం చేయడం, దూడల్ని కాయడం చేసుకొంటారు. అందువల్ల రెండుపూటలు తిండి పెట్టితేగాని ఈ స్కీం నడవదు. కనీసం రెండుపూటలు తిండిపెట్టాలంటే 20×2=40 కోట్ల రూపాయలు భోజనానికి అవుతుంది. ఇవన్నీ చూచినప్పుడు నాయొక్క అంచనా ప్రకారము అదొక 50 కోట్లు, ఇది 25 కోట్లు మొత్తం 75 కోట్లనుంచి యింకా జాగ్రత్తగా చూస్తే 110 కోట్లవరకు ఖర్చుపెట్టనిదే యిది కాదుఅనే సంగతి నేను స్పష్టంగా చెప్పదలచుకొన్నాను. లేక ఇది మేముచేసి చూపుతాము అని దురదృష్టవశాత్తు యీ రకంగా చేస్తే 1965 తరువాత ఎంతమంది హాజరు అవుతున్నారో లెక్కలు చూచుకొనవలసివస్తుంది. అది నిరుపయోగము అవుతుంది. మేము అయిదేళ్ళ నాడు చెప్పాము, మీరు చేయలేదు అని నేను చెప్పుటవల్ల నాకు వచ్చే లాభము గాని, దేశానికివచ్చే లాభంగాని ఉండదు. ఉన్న వాస్తవ పరిస్థితులను చూచి దానికి తగినరీతిగా రూపొందించాలనే సంగతి తెలియజేస్తున్నాను. 5 వ తరగతి దాకా బాలబాలికలను మొత్తంగా చూస్తే ఆ ఏజ్ గ్రూప్‌లో 29 వరకు ఉండవలసినా 6 వ తరగతి వచ్చేటప్పటికి 14.78 మాత్రమే ఉంటున్నారు. అనగా సగానికి సగం వారిసంఖ్య పడిపోతోంది. 9 వ తరగతి వచ్చేటప్పటికీ అదేవిధంగా సగానికి సగం చదువుకునేవారి సంఖ్య పడిపోతోంది. అందుచేత నిర్బంధంగా అందరికీ 5 వ తరగతివరకు చదువుచెప్పడం అవసరము. 1960-61 లో 2 తరగతి సిలబస్ పెడుతున్నాము. 65 ఆఖరుకు ప్రాథమికవిద్య ఏడేళ్ళ కోర్సుగాని అయిదేళ్లు కాదన్నారు. 65 కి 7 వ తరగతి ఉండాల్సి ఉంటుంది. అయితే అందరినీ 7 వ తరగతి వరక్షు చదివిస్తామా అంటే చదివించలేక పోవచ్చు. కాని తంటాలుపడి చదువుకోగలశక్తి ఉన్నవారు ఎక్కడో పొరుగు గ్రామానికివెళ్ళి చదువుకొనే స్థితి రాకుండ కనీసం ఒక వెయ్యిమంది జనాభాగల గ్రామములోగాని, కేంద్రములోగాని 6, 7, తరగతులుకూడ తెరిస్తే బాలబాలికలు చదువు

కొనుటకు వీలుంటుంది. 6, 7, తరగతులు పూర్తిగా ప్రాథమిక విద్యక్రింద తెచ్చుటకు స్కూల్సు తెరవాలి. అదనంగా ఇద్దరు ఉపాధ్యాయులు కావాలి. ఈ సందర్భంలో నేను యీ విద్యామంత్రిగారిని ఒక విషయంలో అభినందించక తప్పదు. 5 సంవత్సరముల వయస్సు నిండుతూండగనే పాఠశాలలో చేర్పించి అప్పటినుంచి 12 సంవత్సరముల వయస్సు పూర్తిఅయ్యేలోపల 7 సంవత్సరంల ప్రాథమికవిద్య పూర్తిచేయడం అనేదానిని నేను పూర్తిగా బలపరుస్తున్నాను. మైసూరు, కేరళ ప్రభుత్వములు అమలుచేయుటకుముందే మద్రాసు తరువాత ఆంధ్రప్రభుత్వం ఈ విధానాన్ని అమలులోకి తెచ్చింది. ఆ రకముగా కాకుండ 6 వ తరగతిదాకా పాఠశాలకు రాకుండచేసి అవతల 7 సం. లో 8 వ సం.లో ప్రాథమికవిద్య అంటే ఏమిచదువు వస్తుందో తెలియదు. కాని ఆ రేళ్ళ వయస్సు రావాలంటే వాళ్ళు ఏ పశువులు కాయుటకో, ఏ ఊడిగానికో పోతారు. ఎక్స్టేటే గారు రష్యాసంగతి చెప్పారు. రష్యాలో ఏడేండ్లు వచ్చేవరకు స్కూలుకు పోనివ్వరు అయితే వారు ఆ వయస్సువరకు ఏమి చేస్తూంటారు? మన బిడ్డలవలె వీధులలో దొర్లుతూ ఉండరు. 3 సం.రముల వయస్సు పూర్తి అయినప్పటి నుంచి 7 వ సంవత్సరము వచ్చేనరకు కిండర్ గార్టెన్ స్కూల్సుకు, నర్సరీ స్కూల్సుకు బాలబాలికలను పంపిస్తారు. వారికి 7 వ సంవత్సరం వచ్చేటప్పటికి, మన ప్రాథమిక పాఠశాలలలో చేరేవారి పరిస్థితివలె ఉండదు. అందుచేత మన ప్రభుత్వం 5 నుంచి 12 సంవత్సరముల వరకు ఏడేండ్లు ఈ ప్రాథమిక విద్యకొరకు పెట్టి దీనిని అమలులో పెట్టుటకు సరైన నిర్ణయం తీసుకొన్నారు. ఆ నిర్ణయాన్ని మార్చకుండ గట్టిగా నిలబడి ఉండాలని కోరుతున్నాను. మన శాస్త్రాల ననుసరించి కూడ 5 సంవత్సరములు నిండగానే అక్షరాభ్యాసము చేస్తారు. ఈ పద్ధతి చాలకాలం నుంచి వస్తోంది. నాకు కూడ, చిన్నతనంలో కొంటెగా ఉండి చదువుకొనక పోయినాకూడ, అక్షరాభ్యాసం చేశారు. మనదేశంలో తప్పని సరిగా ఈ విధానాన్నే అనుసరించాలి. అదికాకుండ సెంట్రల్ గవర్నమెంట్ ఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిలువారి నిర్ణయం ప్రకారం అయితే 6 నుంచి 14 ఏండ్లవరకు ప్రైమరీ ఎడ్యుకేషన్, తరువాత 4 సంవత్సరములు సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ అంటే 18 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చేవరకు స్కూలునుంచి బయటపడడానికి వీలుండదు. అందుచేత మన ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన విధానాన్ని మార్చవద్దని కోరుతున్నాను.

తరువాత బేసిక్ విద్యావిధానాన్ని గురించి ఎక్స్టేటేగారితో ఏకీభవించ లేను. బేసిక్ విద్య అని రష్యాలో కూడ ఉన్నది. 5 నుండి 12 సంవత్సరముల వరకు ప్రాథమిక విద్యలో ఊరికే అక్షరాలు నేర్చుకొనడమేనని గాని, గుణింతము నేర్చుకొనడమేనని గాని, నేను చెప్పుటలేదు. ఈ ఏడు సంవత్సరములలో చాల

బాలికల మనోవికాసాన్ని పెంపొందించడానికి ఎన్నిరకాల శిక్షణ యివ్వాలో యివ్వండి. ఆటలు ఆడించడం, తోటలలో చెట్లువేసి పెంచి వాటిద్వారా బోధించడం, జంతు ప్రదర్శనశాలకు తీసుకువెళ్ళి జంతువులనుగురించి చెప్పడం, ఇతర ప్రదేశాలకు ఎక్స్‌కర్షన్ తీసుకువెళ్ళి చారిత్రాత్మక విశేషాల గురించి, అద్భుతమైన కట్టడాల గురించి, అక్కడి పరిశ్రమలు మొదలైనవాటి గురించి చెప్పడం, యిటువంటివన్ని చేయవచ్చును. మనోవికాసానికి తోడ్పడే బోధనా పద్ధతులు అవలంబించవచ్చును. భవిష్యత్తులో ఏ పని అయినా చేసుకొనుటకు పునాదులు వేయవచ్చును. అంతేగాని 5 నుంచి 12 సంవత్సరముల వయస్సు వారికి ఏదో వృత్తి నేర్పడం కాదు. ఆ వృత్తి నేర్పడం తక్లీద్వారాగాని అంబర్ చర్ఖా ద్వారాగాని కావచ్చును, కాని ఈ వయస్సులో వృత్తులు నేర్పడం బేసిక్ విద్య కాదు. రష్యాలో పద్ధతి వృత్తులు నేర్పుటకాదు. వారి మనోవికాసానికి, జనరల్ విజ్ఞానానికి తోడ్పడి, 15 నుంచి 18 సంవత్సరముల వయస్సు వరకు 3 గంటలు వృత్తి, 3 గంటలు విద్యనేర్పి, ఆ రకంగా సెకండరీ ఎడ్యుకేషన్ పరీక్షకు కూర్చొనుటకు గాని, యూనివర్సిటీ చదువుకు వెళ్ళడానికిగాని అవకాశాలు యిస్తున్నారు. అంతేగాని బేసిక్ విద్య అంటే తక్లీ వడకటంకాదు, ఖద్దరు నేయడంకాదు, ఆ తక్లీ ఖద్దరు, ఎకనమిక్‌గా ఎంతవరకు ఉపయోగమో ఆ విషయములలోకి యిప్పుడు నేను పోవడంలేదు. మన బాలబాలికల విజ్ఞానము కోసం తీసుకొనే చర్యలు సరిగాఉన్నవా, లేదా, కావాలంటే డబ్బు తీసుకోండి, మనోవిజ్ఞానాన్ని పెంపొందించేందుకు ఉపకరణాలు యిచ్చి బోధించే పద్ధతి ఉండాలి. దానికి ఏ పేరు పెట్టినాసరే, కాని బలవంతముగా వృత్తినేర్పుతాము అనేది చాల తప్పు పద్ధతి అని మనవి చేస్తున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ : తకిలీలు ఎక్కడా నేర్పుతున్నట్లు లేదే ?

శ్రీ పి. సుందరయ్య : ఏమైనప్పటికీ – నాయొక్క పాయింట్ ఏమిటంటే – విజ్ఞానాన్ని అభివృద్ధిచేసి, మనోవికాసానికి తోడ్పడే విద్య ఎటువంటిది ఉండాలో విద్యావేత్తలు పరిశీలన చేయవచ్చు.

మిస్టర్ స్పీకర్ : ఏడేళ్ళలో హైస్కూల్‌లో నేర్చుకొనే విద్య యావత్తు నేర్చుకొని, దాంతోపాటు వృత్తికూడా నేర్చుకోవాలనేది గాంధీగారియొక్క ఉద్దేశము. ఇప్పుడేమి మారిందో నాకు తెలియదుగాని, మేము చదువుకొన్నప్పుడు ఆ విధముగా ఉండేది.

శ్రీ పి. సుందరయ్య : పన్నెండు సంవత్సరాలదాకా పిల్లవాడి మనోవికాసానికి కావలసిన పునాదులు వేయటానికి అవసరమైన విజ్ఞానాన్ని ఇవ్వండి. పన్నెండు నుండి పదహారవ సంవత్సరం వయస్సువరకు, లేక, పన్నెండు నుండి

పధ్నాలుగవ సంవత్సరం వయస్సువరకు అతనికి వృత్తి నేర్పుటకు కావలసిన చర్యలు తీసుకొంటే, అది సమగ్రమైన విద్యావిధానంగా ఉంటుందిగాని, "ఐదు సంవత్సరాలనుండి 12 సంవత్సరాల లోపల చదువు నేర్పుతాము; మనో విజ్ఞానాన్ని మనోవికాసాన్ని పెంపొందింపజేస్తాము; దాంతోపాటు వృత్తికూడ నేర్పుతాము" అని చెబితే, అది అమలులోకి వచ్చే కార్యక్రమం కాదని మాత్రం నేను విజ్ఞప్తిచేస్తున్నాను. స్త్రీ విద్య ఎంత వెనుకబడి ఉన్నదో, దానికి సంబంధించిన లెక్కలు ఇదివరకే చెప్పాను. స్త్రీల విద్యగురించి ప్రభుత్వం ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ తీసుకోకపోతే ఏ ప్రణాళిక జయప్రదం కాదని చెబుతున్నాను. గౌరవసభ్యులు ఫర్నాండెజ్‌గారు ఆంగ్లో ఇండియన్ స్కూల్స్‌గురించి కొంతచెప్పటం జరిగింది. ఆంగ్లో ఇండియన్స్‌యొక్క— ఇతర మైనారటీ వర్గాలయొక్క — లేదా— ఇతర భాషలవారియొక్క మాతృభాషలో ప్రాథమికవిద్యగాని, సెకండరీ విద్యగాని, చివరకుకళాశాల విద్యగాని (వారు గణనీయమైన సంఖ్యలో ఉన్నట్లయితే) నేర్పుటకు కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వముగాని, లేక ఏ పార్టీవారుగాని వ్యతిరేకించరు. మాతృభాషలో విద్యాబోధన జరుగవలెననేది మన కాన్‌స్టిట్యూషన్‌లో ఉన్నది. మన లాంగ్వేజెస్ రిఫారమ్స్ కమిటీవారుకూడ ఆ విధంగా చెప్పారు. కాని "మేము మైనార్టీ కాబట్టి, మా స్కూల్స్‌లో మతం పేరుతోనో, ఇంకోపేరుతోనో, మా మతంవాళ్ళనే, మా కులంవాళ్ళనే టీచర్సుగా వేస్తామని, వాళ్ళే చదువు చెప్పాలనే" ధోరణిలో మాట్లాడటం సరైనదికాదు. దానిని నేను అంగీకరించటంలేదు. ఆంగ్లో ఇండియన్ స్కూల్స్‌లో ఆంగ్లో ఇండియన్స్ ద్వారానే చదువు చెప్పించుకోవాలని, లేదా, తమ కులంవారిచేతనే తమ మతంవారిచేతనే చదువు చెప్పించుకోవాలని కోరుతూ, దానిని ప్రభుత్వం అంగీకరించకపోతే, రాజ్యాంగం ఇచ్చినవారియొక్క ఫండమెంటల్ రైట్స్‌ను ప్రభుత్వం భగ్నం చేస్తున్నదని చెబుతున్నారు. వారు చెబుతున్నదానితో నేను ఏకీభవించలేకపోతున్నాను. ఆంగ్లోఇండియన్స్‌లోనే ఉన్న వివిధ శాఖలవారు - రోమన్ కేతలిక్‌లు. బేప్‌టిస్ట్స్, మొదలయిన ప్రతీవారుకూడ - మా మతశాఖలో ఉన్నవారే, మాస్కూల్స్‌లో టీచర్సుగా రావాలంటే, అది ఏరకంగా విద్యాభివృద్ధికి, నూతన నాగరికతకు తోడ్పడుతుందో, నాకు అర్థంకాదు. దీనివల్ల మన పిల్లల మనస్సులను చాలా సంకుచితంగా తయారుచేసుకొనే పరిస్థితి వస్తుంది తప్పితే వేరుకాదు. కాబట్టి వారుచెప్పినదానికి నేను ఏమాత్రం అంగీకరించలేను.

మిస్టర్ స్పీకర్: వారు సమర్థులనే—ఎవరినో ఒకరిని టీచర్సుగా వేసుకొంటారు. వారు వేసిన టీచర్సు ఎఫిషియంట్ పీపుల్ అయితే, ఆ విషయం ఇంటర్‌ఫియర్ కావటానికి మీకు హక్కు ఉన్నదా ?

శ్రీ పి. సుందరయ్య : సమర్థులు అవునా, కాదా అన్నది నిర్ణయించ టానికి పబ్లిక్ సర్వీస్‌కమీషన్ ఉన్నది.

శ్రీ ఎస్. బి. పి. పట్టాభి రామారావు : ప్రతిపక్ష నాయకులు చెబుతూ యీవిధంగా కమ్యూనిటీ అవో, మైనారిటీ అనో వంకపెట్టుకొని, ఎడ్యుకేషన్ స్టాండర్డ్స్‌ను తగ్గించటానికి ప్రయత్నం చేయటం మంచిదా అని అంటున్నారు.

శ్రీ పి. సుందరయ్య : ఏ టీచర్ పనికివస్తారు అనేదానిని పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ నిర్ణయించవచ్చును. డెల్టా ప్రాంతంలో ఉన్న సి. ఎమ్. యస్. స్కూల్స్‌లో టీచర్సుకు అయ్యే పూర్తిఖర్చు ప్రభుత్వమే గ్రాంట్స్‌రూపంలో ఇస్తున్నప్పటికీ, వారు తమ మతంకొరకు, చర్చికొరకు విద్యను ఉపయోగించి పేద టీచర్స్‌ను మలమల మాడ్చటము, వారు హంగర్ స్ట్రైక్ చేయటము, పిటీషన్స్‌మీద పిటీషన్స్ పెట్టుకోవటము జరుగుతున్నది. సక్రమంగా పనిచేస్తున్న ప్రయివేట్ స్కూల్స్‌ను, సి. ఎమ్. ఎస్. స్కూల్స్‌ను తీసుకోవలసిన అవసరము ఎవరికీ లేదు. అంతేగాని, టీచర్సును పీడిస్తూ, ప్రభుత్వం విద్యకొరకు ఇచ్చే డబ్బును తమ మతంకొరకు ఉపయోగించుకొని, మతం పేరుతో ఆ డబ్బు ఖర్చుపెట్టటం సరైనదికాదు. కోస్తాజిల్లాలలో యీ సి. ఎమ్. ఎస్ టీచర్స్ యొక్క గోల విపరీతంగా ఉన్నది. వందలకొలది టీచర్స్ గోలపెడుతున్నారు. సక్రమంగా మేనేజ్‌మెంట్ చేయని యీ సి. ఎమ్. ఎస్ స్కూల్స్‌ను స్వాధీనం చేసుకోమని అక్కడి టీచర్స్ గోలపెడుతున్నప్పటికీ, ప్రభుత్వం వినకుండా, వాటిని ఆ యజమానులు నడుపుకోటానికి అవకాశం ఇస్తున్నది. ప్రభుత్వం ఆ టీచర్స్ గోడు వినియుంటే, ఆ స్కూల్స్‌ను ఇదివరకే యీ ప్రభుత్వము స్వాధీనము చేసుకొని ఉండేది.

స్కూల్స్ జయప్రదంగా నడవాలంటే, టీచర్స్‌యొక్క జీతాలుగురించి ప్రభుత్వం తిరిగి శ్రద్ధగా ఆలోచించాలని కోరుతున్నాను. పేకమిటీ ద్వారా వారికి కొంత సౌకర్యము కలుగజేసినప్పటికీ, అది చాలదు. ముఖ్యంగా లోయర్ గ్రేడ్ టీచర్సు ఆంధ్రతో 400, తెలంగాణాలో 3,600 మొత్తం నాలుగువేల మంది ఉన్నారు. నిజానికి వారు 3 వ ఫారమ్‌కూడ చదువలేదు. కాని, వారు పది, పదిహేను పండ్లుగా పనిచేస్తూ ఉన్నారు. ఆంధ్రలో 400 మంది రిటైర్ అయ్యే పరిస్థితిలో ఉన్నారు. వీరికి బంట్రోతుజీతం 26-1-45 స్కేల్ ఇస్తున్నారు కనీసం విద్యా గౌరవాన్ని కాపాడేదానికైనా వారికి జీతం 41 రు. ఫిక్సెడ్‌గా చేయండి. తమకు ఫిక్సెడ్‌గా 41 రు. జీతం చేయమని వారు కోరుతున్నారు. అది చాలా న్యాయమైన కోరిక. అటువంటివారు నాలుగువేలమందికన్నా ఎక్కువమంది లేరు. హాయ్యర్ గ్రేడ్ వారికి 30-60 స్కేల్ వున్నది. దానిని గురించి తర్జనభర్జనలు జరుగుతున్నవి. పే-కమిటీవారు చేసింది సత్ఫలితకరంగా

లేదు. ఆవిషయాన్ని బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు కూడ ఒప్పుకొన్నారు. కాని డబ్బు లేదని వారు అన్నారు. వారు థర్డ్ ఫారమ్‌వరకు చదివి, రెండేళ్ళు ట్రయినింగ్ పొందినపుడు, వారికి మిగిలిన శాఖల్లోనివారికి ఇచ్చినట్లు, 41-2-65 స్కేలు తప్పనిసరిగా ఇచ్చి తీరాలి. ఈ విషయంగురించి ప్రభుత్వంవారు గట్టిగా ఆలోచించాలి.

సెకండరీగ్రేడ్ టీచర్సు యస్. యస్. యల్. సి వరకు పాసై రెండేళ్లు ట్రయినింగ్‌పొంది వచ్చినటువంటివారు. ఇతర డిపార్టుమెంట్స్‌లో యస్.యస్. యల్. సి పాసైనవారు గుమాస్తాలుగా చేరితే, వారికి 50-120 స్కేలులో జీతం ఇస్తున్నారు. ఇంటర్ మీడియట్ రెండు సంవత్సరాలు పూర్తి చేసిన వారికి 56-120; యస్. యస్. యల్. సి పాసై కమర్షియల్‌కోర్సు చదివిన వారికి 56-120 స్కేల్ ఇస్తున్నప్పుడు, యస్.యస్. యల్. సి పాసై, రెండు సంవత్సరాలు ట్రయినింగ్‌పాసై వచ్చిన టీచర్సుకు ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్‌లోని గుమాస్తాలతోపాటు సమానంగా జీతం ఇవ్వాలని కోరుతున్నాము. ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్ ఉద్యోగుల జీతంతో సమానంగా టీచర్స్‌కు జీతం ఇవ్వవలసిందిగా ఇదివరకు కోరినపుడు మంత్రిగారు సమాధానం చెబుతూ, మాడిపార్ట్‌మెంట్‌ను (ఎడ్యుకేషన్ డిపార్ట్‌మెంట్‌ను) ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్‌తో పోల్చ కూడదని అన్నారు. మంత్రిగారు విద్యయొక్క గౌరవాన్ని కాపాడి, మిగిలిన డిపార్ట్‌మెంట్స్‌లోని ఉద్యోగుల జీతంకన్నా ఎక్కువజీతాలు తమ టీచర్సుకు ఇచ్చి "విద్య ముఖ్యమైంది కాబట్టి, మాఉద్యోగులకు టీచర్సుకు ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్ వారికన్నా హెచ్చుజీతాలు ఇస్తున్నాము; మా డిపార్ట్‌మెంట్‌ను ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్‌తో పోల్చటానికి వీలులేదు" అని మంత్రిగారు చెప్పగలిగితే నేను చాలా ఆనందించేవాడిని. అప్పుడు విద్యాశాఖను ఇతర శాఖలతో పోల్చటం తప్పని అంగీకరించేవాడిని. కాని, ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్ ఇచ్చిన జీతాన్నికూడ ఇవ్వకుండా, తక్కువజీతం ఇస్తున్నప్పుడు ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్‌తో పోల్చకూడదని చెప్పటం సరైందికాదు. కాబట్టి, మంత్రిగారు ఎడ్యుకేషన్ డిపార్ట్‌మెంట్ యొక్క గౌరవాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని, టీచర్స్‌లో అశాంతిలేకుండా ఉండుటకు వారికి 45-120 స్కేలు తీసివేసి, 55-120 స్కేలు ఇవ్వాలి. తరువాత వారికి ప్రమోషన్స్‌కు అవకాశాలులేవు. ఇతర డిపార్ట్‌మెంట్స్‌తో యల్. డి. సికి యు. డి. సిగా ప్రమోట్ అయే అవకాశాలుంటాయి. కాని టీచర్స్‌కు ప్రమోషన్ అవకాశాలులేవు కాబట్టి, ఒక స్పెషల్‌గ్రేడ్ నిర్ణయించి వీరిలో మూడవవంతువారికి యీ స్పెషల్‌గ్రేడ్ ఇస్తే బాగుంటుంది. సెకండరీగ్రేడ్ టీచర్స్‌కు ఫస్ట్‌గ్రేడ్, సెకండ్‌గ్రేడ్ అని పెట్టి, సెకండ్‌గ్రేడ్‌కు 55-120, ఫస్ట్‌గ్రేడ్‌కు 120-180 పెడితే బాగుంటుంది.

ఈనాడు మనకు కావలసినంత సెకండరీగ్రేడ్ టీచర్సు లేరు కాబట్టి, హాయ్యర్ గ్రేడ్ టీచర్సును వేయవలసివస్తున్నదని మంత్రిగారు ఇదివరకు ఒకసారిఅన్నారు. అదికూడ సరైన విషయంకాదు. ఒకవైపు మెట్రిక్యులేషన్‌పాసై ఇంటివద్ద కూర్చునేవారు వందలువేలు ఉంటున్నారు. వాళ్ళకు ట్రయినింగ్ గవర్నమెంట్ ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. వాళ్ళను ఎందువల్ల రిక్రూట్ చేయకూడదు ? వారు ఏ ట్రయినింగ్ లేకుండా గుమాస్తాలుగా పోతే 55 రు. ల జీతంతో స్టార్ట్ అవుతున్నారు. రెండేళ్లు ట్రయినింగ్ పొందినప్పటికి, 45 రూ. ల జీతంతోనే స్టార్ట్ కావలసిన పరిస్థితి ఉండటంవల్ల ఎవరూ టీచర్సుగా రావటానికి ఇష్టపడకుండా గుమాస్తాలుగా పోదామని చూస్తున్నారు. కాబట్టి గుమాస్తాలయొక్క, టీచర్సు యొక్క జీతాలను సమానంచేస్తే, సెకండరీగ్రేడ్ టీచర్సు దొరకటానికి వీలవుతుందని చెబుతున్నాను.

గ్రాడ్యుయేట్ టీచర్సుకు రు. 90-120 తెలంగాణా స్కేలు ఉన్నది. ఇప్పుడు ఆ స్కేలు ఇవ్వలేమని ప్రభుత్వంవారు అంటున్నారు. ఇదివరకు ఆంధ్ర ప్రాంతంలో గవర్నమెంట్ స్కూల్స్‌లో (లోకల్ బోర్డ్సుస్కూల్సు సంగతి చెప్పటంలేదు) గ్రేడ్యుయేట్స్‌కు మూడు ఇంక్రిమెంట్స్ ముందుగా ఇచ్చి, 100 తో స్టార్ట్ చేసి, 180 రూపాయల వరకు ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడుకూడ మూడు ఇంక్రిమెంట్స్ ముందుగా ఇచ్చి, నూరు రూపాయలతో స్టార్ట్ చేసి, 200 రూ. వరకు ఇచ్చే పరిస్థితి ఏర్పాటుచేయాలని కోరుతున్నాను. తెలంగాణాలో ఉన్న 42-54 స్కేల్‌ను హాయ్యర్ గ్రేడ్ క్రింద కన్‌సిడర్ చేసి, వారికికూడ 41-65 స్కేలు ఇవ్వాలని కోరుతున్నాను. ఆ విధంగా కూడ చేయాలని ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. పేకమిటీ రిపోర్టును 58 డిశంబరు 15 వ తేదీన గవర్నమెంట్ అంగీకరించింది. 58 నవంబరు నుండి ఆ స్కేలులో జీతాలు ఇవ్వటానికి అంగీకరించింది. ఇప్పటికి 1960 వ సంవత్సరం వచ్చినప్పటికీ, వారియొక్క కొత్త స్కేల్సు అమలులోకి రాకుండా, అనవసరంగా ఆలస్యం జరుగుతున్నది. రికార్డ్సు తయారుకాలేదని, చెకప్‌అని, పైచెకప్ అని, ఎ. జి. యొక్క అబ్‌జక్షన్ అని, ఈ విధంగా ఏదోఒక కారణంతో సంవత్సరంన్నర నుండి ఆ కొత్తస్కేల్స్ అమలుజరగటం లేదు. ఆహారవస్తువుల ధరలు ఒకవైపున పెరుగుతున్నవి. గవర్నమెంట్ అంగీకరించిన యీ ప్రాథమిక నిర్ణయాలను ఒకటిన్నర సంవత్సరమైనప్పటికీ అమలుజరపకపోతే, ఆ టీచర్సు ఏ విధంగా బ్రతకవలసి ఉంటుందో ఆలోచించాలి. కాబట్టి వారికి త్వరగా కొత్త స్కేల్సును అమలుజరిపేదానికి వెంటనే ప్రయత్నం చేయాలని కోరుతున్నాను.

అదేమాదిరిగా కొన్నిచోట్ల, **graduate teachers** పనిచేస్తూ ఉంటే, వారికి **secondary grade** జీతాలు ఇవ్వడం, **Secondary Grade** వారికి

Higher grade జీతాలు ఇవ్వడం జరుగుతుంది దానికి కారణంగా ఆయా grade posts లేవు కాబట్టి ఆ విధంగా ఇస్తున్నారని చెప్పుతున్నారు. ఆరకంగా ఇవ్వకూడదని చాలా ఖచ్చితంగా చెప్పబడింది. కాని దాన్నిగురించి G. O. లో ఏమీలేదు. దాన్నిగురించి కూడాచూడాలి. తరువాత secondary schools లో. అది private institutions అయినా, local body institutions అయినా వారికి గవర్నమెంటు scales ఉండాలనేది general principle. తరువాత secondary schools లో non-teaching staff ఉంటుంది. అది కమిటీదృష్టి లోకి వచ్చినట్లు లేదు. రాకపోయినా, గవర్నమెంటు posts లో ఏ జీతాలు ఇస్తారో వాటికి సమానమైన posts లో ఇతరచోట్లకూడా, అన్ని schools లో కూడా, ఇవ్వాలనేది న్యాయమైన విషయం. ఆ విషయాన్నికూడా మంత్రిగారు దృష్టిలో పెట్టుకోవలెనని కోరుతున్నాను. కాని వీటన్నింటికి ఎక్కడనుంచి డబ్బు వస్తుందని ప్రభుత్వంను అడుగుతున్నారు దానికి క్లుప్తంగా ఒకమాట చెప్ప గలను. అదంతా కూడా మనం చేసుకొనే విధానములోనే ఉంటుందనవచ్చు. ధనవంతులు, మహారాజుల ఖాక్కసాలలో డబ్బు ఉన్నది. అది తీసుకొని చేయ వచ్చు అని చెప్పితే అందంతా కాదంటారు. వెయ్యి రూపాయలకంటె ఎక్కువ జీతాలు ఇవ్వకుండా అక్కడికి sealing పెట్టండంటె, దానికికూడా సిద్ధంగాలేరు. తరువాత ఒక కుటుంబానికి 3600 రూపాయలు నికరాదాయము ఉండేటట్లుగా భూమిపైన సీలింగు పెట్టాలనేది congress party కూడా అంగీకరించింది. కుటుంబం అంటె భార్య, భర్త, చిన్నబిడ్డలు కలసి అనుకొంటె రు. 3600 నికర ఆదాయాన్ని తీసుకొనేటట్లయితే, 1953-54 గవర్నమెంటు లెక్కలుబట్టి standard acres లో మాగాణి అయితే, 15 ఎకరాలు అవుతుంది, 'మంచి మెట్ట అయితే 40, 50 ఎకరాలు అవుతుంది, సామాన్యమైన మెట్టఅయితే 75 నుంచి 100 ఎకరాలు అవుతుంది. ఆ విధంగా ఒక్కొక్క కుటుంబానికి ఇచ్చి, మిగిలినది పంచిపెట్టినట్లయితే, ఆంధ్రదేశములో భూమిలేనటువంటి వారికి, వ్యవసాయంలో అనేక కూలివృత్తులు చేసుకొంటూ ఉన్నవారికి, మన లెక్కల ప్రకారం, 27 లక్షల కుటుంబాలకు అదనంగా ఇప్పుడు సాగుఅవుతున్న భూమి లభిస్తుంది. అదేరకముగా బంజర్లుకూడా తీసి వెనువెంటనే పంచిపెట్టి నట్లయితే ఇంకొక ఎకరా మాగాణిగాని, అయిదు ఎకరాలు మెట్టగాని అదన ముగా ఇచ్చేదానికి అవకాశం ఉంటుంది. నేను చెప్పేది, మనగ్రామాలలో ప్రతి కుటుంబానికి రెండు ఎకరాలు మాగాణిగాని, 10 ఎకరాలు మెట్టగాని ఇచ్చి నట్లయితే, పాఠశాలలో ఈ మధ్యాహ్నపు భోజనము పెట్టవలసిన అవసరంలేదు. కనీసం వారికి రెండుపూటలైన తిండి ఉంటుందికాబట్టి, ఆ విధంగా చేస్తే వారికి తృప్తికరంగా ఉంటుంది. పాఠశాలలో మధ్యాహ్నపు భోజనము అంటె ఒక పూటే పెట్టగలుగుతాము. అందులో ఇంకొక సంగతి ఉన్నది. ఒకపూట పెడ

తారా, రెండుపూటలు పెడతారా అనేది వదలివేసినా, ఈ పెట్టే ఒకపూట భోజనముకూడా కంట్రాక్టుకు ఇస్తున్నారు. వారు 0-2-6, కు పెడతాము, 0-2-0 కి పెడతాం, 0-1-6 కు పెడతాం అంటారు. ఈ 0-1-6 కు 0-2-0 కు ఏమి భోజనం పెట్టగలరో ఆలోచించండి. ఆ పెట్టే ఒకపూట భోజనంకూడా వారికి తృప్తికరంగా పెట్టకపోతే ఏమిప్రయోజనం. అందులో చదువుకొనే చిన్న పిల్లలకు భోజనముపెట్టే విషయంలో ఆ విధంగా అసంతృప్తిగా పెట్టడం ఏమీ న్యాయంగా లేదు. దాంట్లోకూడా కంట్రాక్టర్లు మిగిల్చుకొని లాభాలు గడిస్తున్నారంటే చాలా శోచనీయంగా ఉంది. ఈ రోజున లాభాలు గడించడానికి అనేకమార్గాలు ఉన్నాయి. కాని పిల్లలకు భోజనం పెట్టేదాంట్లో కూడా మిగుల్చుకొని వారికి సరియైన భోజనంకూడా లేకుండా చేయడం చాలా అన్యాయం. కాబట్టి ఈ మధ్యాహ్నం భోజనమునకు ఖర్చుపెట్టే డబ్బు, కంట్రార్లకు ఇచ్చేదానికంటె, ఆ పిల్లల తల్లులకు ఇచ్చినట్లయితే, వారిబిడ్డల భోజనం కొరకు వారు ఖర్చుపెట్టుకొంటారు. ఈ డబ్బు వేరేవాళ్ళకు ఇవ్వడము సరియైనది కాదు. ఆ డబ్బు తల్లులకు ఇస్తే, పెద్దవాళ్లే, కాజేస్తారని అని ఏమీ సందేహం పడనక్కరలేదు. తల్లిదండ్రులు తమ బిడ్డలకు తిండి పెట్టకుండా తామే ఎక్కడైనా తింటారా? ఏ తల్లికూడా తనబిడ్డలకు ముందు పెట్టకుండా తాను తినదు. కాబట్టి ఈ **midday meals contractors** ద్వారా పెట్టించకుండా, ఆ డబ్బు పిల్లల తల్లులకే ఇస్తే బాగుంటుందని చెపుతున్నాను. ఇంత **time** తమరు ఇచ్చినందుకు, తమకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుతూ ముగిస్తున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ : రేపు మళ్ళీ ఉదయం 8-30 గంటలకు సమావేశమవుదాము. మంత్రిగారు కావలసినంతసేపు **time** తీసుకోవచ్చు.

The House then adjourned till Half Past Eight of the Clock on Friday, the 18th March, 1960.

★